

ΑΠΑΝΤΑ, ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ *

6 ^{ος} Τόμος 14 Ε	1
... συνέχεια ... ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ	1
ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	43

6^{ος} Τόμος 14 Ε

... συνέχεια ... ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ *
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

... συνέχεια ... ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΚΥΖΙΚΟΥ

ΡΕ (105). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ Β' ΛΟΓΟΥ, ΕΙΣ ΤΟ «ΤΡΙΣΣΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΗΜΙΝ..».

(=14E_010=>

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τό βάπτισμα β' λόγου, εἰς τό «Τρισσὴν γέννησιν ἡμῖν οἶδεν ὁ Λόγος, τὴν ἐκ σωμάτων, τὴν ἐκ βαπτίσματος, τὴν ἐξ ἀναστάσεως»· εἶτα ἐπειπόντος τούτοις τινά, καὶ τὰ γεννήσεις ἐρμηνεύοντος, φῆσαι, «Ταύτας δέ τὰς γεννήσεις ἀπάσας παρ' ἑαυτοῦ τιμήσας ὁ ἐμός Χριστός φαίνεται, τὴν μὲν τῷ ἐμφυσήματι τῷ πρώτῳ καὶ ζωτικῷ, τὴν δέ τῇ σαρκώσει καὶ τῷ βαπτίσματι ὅπερ αὐτός ἐβαπτίσατο, τὴν δέ τῇ ἀναστάσει ἧς αὐτός ἀπήρξατο, ὡς ἐγένετο πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, οὕτω καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν γενέσθαι καταξιώσας».

Πῶς ἐν τούτοις ὁ θεόφρων οὗτος διδάσκαλος δοκεῖ περιττοτέραν τὴν ἐπανάληψιν τῶν προῤῥηθέντων πεποιηκέναι; Τρισσὴν γάρ εἰπὼν γέννησιν, τὴν ἐκ σωμάτων, τὴν ἐκ βαπτίσματος, τὴν ἐξ ἀναστάσεως, ἐπήγαγεν ὥσπερ ἐπιλαθόμενος διὰ τῆς δοκούσης περιττῆς εἶναι φράσεως καὶ τετάρτην διὰ τοῦ φάναι, "τὴν μὲν τῷ ἐμφυσήματι τῷ πρώτῳ καὶ ζωτικῷ". Ἦς (=14E_012=> γάρ μετὰ τῶν τριῶν οὐκ

* Τό ἔργο τοῦ ἁγίου Μαξίμου χωρίστηκε σέ τόμους καὶ ἀναγράφονται οἱ σελίδες σύμφωνα μέ τή σειρά "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, γιά νά μπορεῖ εὐκόλα ὁ ἀναγνώστης νά συμβουλευεταί μετάφραση. Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τρεῖς πηγές: 1) ἀπό τὴν ἠλεκτρονικὴ βιβλιοθήκη ἐλληνικῶν κειμένων, Thesaurus Linguae Graecae, TLG (<http://www.tlg.uci.edu>), 2) κείμενα πού δέν περιλαμβάνονται στό TLG ἀπὸ τὴν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90^{ος} καὶ 91^{ος} (τά δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), καὶ 3) τὰ σχόλια στά ἔργα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη ἀπὸ τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ, τό κείμενο περάστηκε ἀπὸ σκάνερ, ἀκολούθησε ὀπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καὶ ἔλεγχος.

Τόμος καὶ σελίδα γιά τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ ἀναγράφονται μέ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: (=15B_010=>, δηλαδή ἀκολουθεῖ ἡ δέκατη σελίδα τοῦ 15B τόμου. Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἔνδειξη γιά τὴν σελίδα τῆς πατρολογίας Migne (=0364=) ὅταν τό κείμενο προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ.

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπὸ τὴν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 91^{ος} (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, τόμος 14 Ε.

ἐμνημόνευσε γεννήσεων ὡς περί προλεχθείσης ἐπήγαγεν εἰπών, "Τὴν μὲν τῷ ἐμφυσήματι τῷ πρώτῳ καὶ ζωτικῷ». Πῶς οὖν τοῦτο κατ' ἀλήθειαν εἴρηκεν ὁ διδάσκαλος, οἶδε πάντως ὁ κατ' ἀρετὴν αὐτῷ γεγονώς παραπλήσιος, καὶ μὴ πόρρω τῆς αὐτοῦ περί τὰ θεῖα σοφῆς ἐπιστήμης διεστηκώς. Ὅσον δ' οὖν ἐμέ γινώσκειν κατὰ τό ἐμῆς ἀσθενοῦς διανοίας ἀβληχρόν, οὐκ οἶμαι περιττὴν εἶναι τὴν ἐπαχθεῖσαν τετάρτην γέννησιν, ἀλλὰ μᾶλλον συμπληρωτικὴν τῆς ἐκ σωμάτων προτεθείσης γεννήσεως, καὶ ἐρμηνευτικὴν τῶν ἐπ' αὐτῇ θείων λόγων τε καὶ τρόπων. Ὁ γάρ τῆς γενέσεως ἔνεκεν τοῦ πρώτου Ἀδάμ ἄνθρωπος γενέσθαι καταδεξάμενος χάριν οὐκ ἀπαξιώσας, διὰ μὲν τῆς γενέσεως τὴν πρὸς τὸν πεσόντα συγκατάβασιν, διὰ δέ τῆς γεννήσεως τὴν πρὸς τὸν καταδεδικασμένον ἐκούσιον κένωσιν ἐπιδείξατο· τῇ μὲν γενέσει φυσικῶς εἰς ταυτόν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν ζωτικὴν ἀγόμενος ἔμπνευσιν, ἐξ ἧς τό κατ' εἰκόνα λαβὼν ὡς ἄνθρωπος ἄπρατον διέμεινεν ἔχων τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀναμαρτησίας καὶ ἄχραντον. τῇ δέ γεννήσει κατὰ τὴν σάρκωσιν τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τῆς φθορᾶς ὁμοίωσιν ἐκουσίως διὰ τῆς δουλικῆς μορφῆς ὑποδύς τοῖς αὐτοῖς παραπλησίως ἡμῖν κατὰ θέλησιν ὑποκεῖσθαι φυσικοῖς παθήμασι χωρὶς ἁμαρτίας, ὡς ὑπεύθυνος ὁ ἀναμάρτητος, ἠνέσχετο. Κατ' ἄμφω γάρ ταῦτα μέρη τεμῶν ἐκ μερῶν συνετέθη, καὶ γέρονε (=1317=) τελείως νέος Ἀδάμ, τὸν πρῶτον τοῖς κατ' ἄμφω μέρεσιν Ἀδάμ ἐν ἑαυτῷ φέρων ἀμείων.

Τῆς γάρ πρό τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ γενέσεως νόμῳ συγκαταβάσεως ἀνασχόμενος κατὰ τὴν πλάσιν τὸ ἀναμάρτητον φυσικῶς λαβὼν διὰ τῆς ἐμπνεύσεως, ἄφθαρτον οὐ προσέλαβε. Τῆς δέ μετὰ τὴν παράβασιν ἐκ καταδίκης γεννήσεως κατὰ τὴν ἐκούσιον κένωσιν τό παθητόν φυσικῶς εἰληφώς τό ἀμαρτητικόν (≡14E_014⇒ οὐ προσεῖληφε, καὶ γίνεται νέος Ἀδάμ, γένεσιν λαμβάνων τὴν αὐτὴν ἀναμάρτητον καὶ γεννήσεως τῆς αὐτῆς παθητῆς ἀνεχόμενος. Ἄμφω γάρ ἀλλήλαις τελείως περί ἑαυτὸν ἐναλλάξ τοῖς κατ' ἄμφω μέρεσιν συμπλέξας ἄμφω δι' ἀλλήλων τῇ ἐλλείψει τοῦ περί ἑκατέραν ἄκρου δυνατῶς ἐξιάσατο, τῆς μὲν πρώτης καὶ τιμίας τὴν δευτέραν καὶ ἄτιμον ποιούμενος σωστικὴν τε καὶ ἀνανεωτικὴν, τῆς δέ δευτέρας τὴν πρώτην συστατικὴν τε καὶ περιποιητικὴν καταστήσας. Ἄκρα δέ φημι τῆς μὲν γενέσεως πρώτης καὶ τιμίας ὑπαρχούσης τό ἄφθαρτον, ὡς ἀναμαρτησίας ἀρχή, τῆς δέ γεννήσεως ὡς δευτέρας οὔσης καὶ ἀτίμου τό ἀμαρτητικόν, ὡς παντός πάθους αἴτιον καὶ φθορᾶς. Ἄπερ εἰς ἑαυτὸν κατὰ τὴν σάρκωσιν μηδαμῶς εἰληφώς ὁ Σωτὴρ καὶ τὰ δι' αὐτὰ καταδεξάμενος τῆς μὲν γενέσεως τὴν γέννησιν σωστικὴν ἐποίησατο, τῷ καθ' αὐτὴν πάθει παραδόξως τὴν τῆς γενέσεως ἀφθαρσίαν ἀνανεούμενος, τῆς δ' αὖ πάλιν γεννήσεως τὴν γένεσιν περιποιητικὴν κατεστήσατο, τῇ κατ' αὐτὴν ἀναμαρτησίᾳ τὴν τῆς γεννήσεως καθαγιάζων ἐμπάθειαν, ἵνα τὴν μὲν γένεσιν παντελῶς ἀνασώσῃται, τῷ κατ' αὐτὴν θεοτελεῖ λόγῳ τὴν φύσιν διακρατοῦσαν, τῆς δέ γεννήσεως τὴν ὑποπεσοῦσαν αὐτῇ φύσιν διὰ τὴν ἁμαρτίαν παντελῶς ἐλευθερώσῃ, τῷ κατ' αὐτὴν ἴσως τοῖς λοιποῖς ἐπὶ γῆς ζώοις ἐπιρρύτῳ τῆς σπορᾶς τρόπῳ μὴ κρατουμένην. Συνάψας οὖν γένεσιν καὶ πλάσιν καὶ ἔμπνευσιν φυσικῶς τῇ σαρκώσει καὶ τῇ γεννήσει, κατὰ μόνην ἐπίνοίαν ἀλλήλων δῖελε, καὶ εὐρήσεις κατὰ τὸν μέγαν διδάσκαλον τὴν τετάρτην γέννησιν, συμπληροῦσαν τὴν ἐκ σωμάτων, καὶ μόνη ἐπινοία τὴν ἀπ' αὐτῆς δεχομένην διάκρισιν κατὰ τὸν ἀποδοθέντα τρόπον. Λέγω δέ ταυτόν εἶναι τὴν γένεσιν προεπινοουμένην φυσικῶς τῆς ἐπεισάκτου γεννήσεως, ἧς ἰδιὸν ἐστὶ τό ἐμφύσημα τό πρῶτον καὶ ζωτικόν.

PS (106). ΘΕΩΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟ, «ΤΡΙΣΣΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΗΜΙΝ ΟΙΔΕΝ Ο ΛΟΓΟΣ»

(≡14E_016⇒

Θεωρία εἰς τό, "Τρισσὴν γέννησιν ἡμῖν οἶδεν ὁ Λόγος».

Καί συλλήβδην εἶπεῖν, εἰ βούλοιο γινῶναι τῶν τοῦ διδασκάλου λόγων τήν ἀκρίβειαν, ζήτηι τίς ὁ κατ' αἰτίαν προηγούμενος τῆς ἀνθρώπου γενέσεως λόγος ἐστίν, ὁ τῆς ἰδίας ἐντός μένων ἀεὶ μονιμότητος ἀνεκφοιτήτως, καί τίς ὁ κατὰ τήν παιδευτικὴν οἰκονομίαν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ διὰ τήν ἁμαρτίαν τρόπος, ὁ τέλος ἔχων τήν τοῦ παιδαγωγουμένου διόρθωσιν καί πρὸς τόν λόγον τῆς αὐτοῦ γενέσεως τήν τελείαν ἐπάνοδον, καί μαθήσῃ σαφῶς πῶς ὁ Θεός γενόμενος ἄνθρωπος κατ' ἄμφω τελείως γέγονε, (=1320=) πρὸς ὃν εἶχεν ἀληθῶς τῆς γενέσεως λόγον τόν κατ' οἰκονομίαν σοφῶς ἐπανάγων τρόπον, καί τότε δικαίως θαυμάσεις τῆς συνέσεως τόν διδάσκαλον, πῶς τὰ κατὰ τήν φύσιν συνημμένα κατ' ἐπίνοιαν διελὼν τόν ὅλον τοῦ ἐφ' ἡμῖν θειοτάτου μυστηρίου κρυφίως διετράνωσε λόγον. Τήν γάρ ἐκ σωμάτων γέννησιν τῷ ζωτικῷ ἐμφυσημάτι καί τῇ σαρκώσει κατ' ἐπίνοιαν ἐπιμερίσας τήν πρὸς τόν κατὰ τήν γένεσιν λόγον τοῦ κατὰ τήν γέννησιν τρόπου διαφοράν παρηνίζατο. Ὡν ἐπιλαβόμενος δι' ἡμᾶς ὁ τήν φύσιν ἀνακαινίσας Θεός, μᾶλλον δέ καινίσας εἶπεῖν ἀληθέστερον, καί πρὸς τό ἀρχαῖον κάλλος αὐτὴν τῆς ἀφθαρσίας ἐπαγαγὼν διὰ τῆς ἐξ ἡμῶν ἀγίας αὐτοῦ καί λογικῶς ἐψυχωμένης σαρκός, καί πλεόν παρασχόμενος αὐτῇ φιλοδώρως τήν θέωσιν, ἧς μεταπεσεῖν παντελῶς ἀμήχανον αὐτῷ τῷ σαρκωθέντι Θεῷ ψυχῆς τρόπον ἐνούσης σώματι, δι' ὅλου περιχωρήσασαν ἀσυγχύτως κατὰ τήν ἔνωσιν, καί τῆς αὐτοῦ κατ' αὐτὴν ἐκφάνσεως τοσοῦτον ἀντιλαβοῦσαν τό κρύπτεσθαι ὅσον αὐτός δι' αὐτὴν γέγονε φανερός καί τῆς οἰκείας φυσικῆς κρυφίότητος ἐκβεβηκῶς ἐνομήσθη·

(=14E_018=> Καί τί τούτου παραδοξότερον, ὅτι φύσει Θεός ὑπάρχων, καί ἄνθρωπος φύσει γενέσθαι καταξιώσας, οὐδετέρας φύσεως τοὺς φυσικοὺς ὅρους διὰ τῆς ἐτέρας παντελῶς παρήμειψεν, ἀλλ' ὅλος Θεός ὢν ὅλος γενόμενος διέμεινεν ἄνθρωπος; οὐ τῷ εἶναι Θεός ἄνθρωπος γενέσθαι κωλυόμενος, οὔτε μὴν τῷ γενέσθαι ἄνθρωπος τοῦ εἶναι Θεός ἐλαττούμενος, εἰς καί ὁ αὐτός ὅλος δι' ἀμφοῖν συντηρούμενος, ἄμφω φυσικῶς κατὰ ἀλήθειαν ὑπάρχων, μήτε τῷ ἀκραιφνεῖ τῆς κατ' οὐσίαν τῶν μερῶν φυσικῆς διαφορᾶς διαιρούμενος, μήτε μὴν τῷ ἄκρως μοναδικῷ τῆς ὑποστάσεως συγγεόμενος, οὐ τραπεῖς εἰς τήν κάτω φύσιν καί εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταπεσών. Οὐ φαντάσας σαρκός εἶδει καί σχήματι τήν οἰκονομίαν, καί ὅσα ἑτέρα καθ' ὑποκειμένου λέγεται εἶναι χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου λαβών, ταύτην ἐπλήρωσεν, ἀλλ' αὐτὴν κυρίως πράγματι καί ἀληθείᾳ τήν ἀνθρωπίνην προσλαβών φύσιν ἦνωσεν ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἀτρέπτως καί ἀναλλοιώτως καί ἀμειώτως καί ἀδιαιρέτως, τῷ κατ' οὐσίαν αὐτῆς λόγῳ καί ὄρῳ συνέχων ἀνέκπτωτον. Καθ' ἣν καί τήν ἐκ σωμάτων κατὰ τόν ἅγιον τοῦτον καί μέγαν διδάσκαλον ἡμετέραν ἐτίμησε γέννησιν, καί γενόμενος ἄνθρωπος ἀληθῶς καί ἀνθρωπίνως γεννώμενος, ἵνα ἡμᾶς τῶν δεσμῶν τῆς γεννήσεως ἐλευθερώσῃ, καί τοῦ παραπλησίως χόρτου σπειρόμενους ἐκ καταδίκης διὰ τήν ἁμαρτίαν φύεσθαι νόμου, καί τοῦ τήν αὐτὴν ἔχειν φυτοῖς τε καί ἀλόγοις ζώοις τῆς πρὸς τό εἶναι γενέσεως τήν συγγένειαν. Ὡς πού φησιν ὁ μέγας καί τῶν μεγάλων θεατῆς Ἰεζεκιήλ τά θεῖα μυσταγωγούμενος καί τήν αἰτίαν τῆς νῦν περὶ τόν ἄνθρωπον ὑπαρχούσης οἰκονομίας ἐκπαιδευόμενος, ὡς πρὸς Ἱερουσαλήμ φάσκων· τάδε λέγει Κύριος τῇ Ἱερουσαλήμ, Ἡ ῥίζα σου καί ἡ γέννησίς σου ἐκ γῆς Χαναάν, ὁ πατήρ σου Ἀμοιρράϊος, καί ἡ μήτηρ σου Χετταία· (=1321=) ἐν ἡμέρᾳ ἧ ἐτέχθης οὐκ ἔδυσαν τόν ὀμφαλόν σου, καί ἐν ὕδατι οὐκ ἐλούθης, (=14E_020=> οὐδέ ἀλί ἀλίσθης, καί σπαργάνοις οὐκ ἐσπαργανώθης, καί ἀπερῥίφης ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου τῇ σκολιότητι τῆς ψυχῆς σου ἐν ἧ ἡμέρᾳ ἐτέχθης· καί διῆλθον ἐπὶ σέ, καί εἰδόν σε πεφυρμένην ἐν τῷ αἵματί σου, καί εἶπα σοι, Ἐκ τοῦ αἵματός σου ἡ ζωὴ σου, πληθύνου, καθὼς ἡ ἀνατολή τοῦ ἀγροῦ δέδωκά σε.

Τῆς οὖν τοῦ φύεσθαι διὰ τῆς σπορᾶς ἴσα χόρτῳ καὶ δι' αἵματος κατὰ τὰ λοιπὰ ζῶα τὴν ζωὴν ἔχειν καταδίκης ὁ τὴν φύσιν ἐξιώμενος καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν τῆς ἀφθαρσίας χάριν ἐπανάγων Κύριος, ἦλθεν αὐτὴν ἐλευθερῶσαι, καὶ ἐμφανῶς μὲν αὐτῇ δεῖξαι πρὸς ὅπερ γενομένη κατ' ἀρχὰς οὐδόλως ἐκινήθη καλόν, καὶ πατῆσαι τό πονηρόν πρὸς ὅπερ ἅμα τῷ γενέσθαι διὰ τῆς ἀπάτης τὴν ὅλην αὐτῆς κινήσεισα παρά φύσιν κατεκένωσε δύναμιν, καὶ καταδῆσαι πρὸς ἑαυτὸν τὴν τῆς ἐπιθυμίας δύναμιν (ἣς ὑπάρχει ὁ ὁμφαλὸς σύμβολον), τὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ γόνιμον ἔξιν λαβοῦσαν παγίαν καὶ ἀμετάπτωτον, καὶ λοῦσαι ἐν ὕδατι, καθᾶραι λέγων τῶν μολυσμῶν τῆς ἀγνοίας τῷ πελάγει τῆς περιχυθείσης αὐτῇ κατὰ τὴν χάριν γνώσεως, καὶ ἀλίσαι ἀλί, καὶ σπαργάνῳσαι σπαργάνοις, τουτέστι τὴν πρὸς ὅπερ γέγονεν ἀγαθὸν φυσικὴν ἐνέργειαν ἀπρίξ στερεώσας τῷ πνεύματι, σήψεως παθῶν καθαρὰν καταστῆσαι καὶ ἀνεπίδεκτον, καὶ τῇ περιβολῇ τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθῶν λόγων δίκην σπαργάνων περισφίγξας ἀδιάχυτον παντελῶς ἀπεργάσασθαι.

PZ (107). ΑΛΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη εἰς τό αὐτό θεωρία.

Τυχόν δέ διὰ τῶν εἰρημένων ὁ διδάσκαλος διττόν εἶναι τόν κατὰ τὴν γένεσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λόγον τε καὶ τρόπον (=14E_022=> εἰσηγούμενος, τόν μὲν ψυχῆς, τόν δέ σώματος, τὴν ἐκ σωμάτων γέννησιν εἰς δύο κατ' ἐπίνοιαν διεῖλε γεννήσεις, τὴν μὲν ψυχὴν ἐμφαίνων ἀρρήτως ἐκ τοῦ θείου καὶ ζωτικοῦ ἐμφυσηματος συνισταμένην, τό δέ σῶμα ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης τοῦ ἐξ οὐπέρ ἐστιν ἅμα τῇ ψυχῇ κατὰ τὴν σύλληψιν γινόμενον σώματος. Οὐ γάρ τόν αὐτόν ἀπαραλλάκτως φάναι θέμις ἐπ' ἀμφοῖν τῆς γενέσεως εἶναι τόν λόγον καὶ τόν τρόπον, ὅτι μηδέ ταυτόν ἀλλήλοις κατὰ τὴν οὐσίαν ἄμφω ταῦτα τυγχάνουσιν. Ὡν γάρ ἀλλήλοις μή ταυτόν ἐστι τό εἶναι, τούτων δηλονότι καὶ ὁ πρὸς ἄλληλα τῆς γενέσεως παρήλλακται λόγος καὶ τρόπος. Ἀλλά ψυχῆς μὲν ἄλλον εἶναι δίκαιον οἶσθαι καὶ λόγον καὶ τρόπον, καθ' ὃν γίνεται τε καὶ ἔστι καὶ ἀμεταβόλως μένει σῶμα καὶ ψυχῇ συναπτόμενον.

PH (108). ΘΕΩΡΙΑ ... ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΠΡΟΫΠΑΡΧΕΙΝ ἢ ΜΕΘΥΠΑΡΧΕΙΝ ... ΤΑΣ ΨΥΧΑΣ

Θεωρία σύντομος πρὸς τοὺς λέγοντας προϋπάρχειν ἢ μεθυπάρχειν τῶν σωμάτων τὰς ψυχάς.

Εἰ καὶ ἅμα κατὰ τὴν ὑπαρξιν ἀμφοτέρων, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, ὁ αὐτός ἐστι τῆς γενέσεως χρόνος, οὐδενός τοῦ ἐτέρου προϋπάρχοντος, ὡς ἔφην, κατὰ τὴν γένεσιν ἢ μεθυπάρχοντος, ἵνα μή τοῦ ἐξ (=1324=) ἀμφοῖν εἶδους ὡς ὅλου λυθῇ, δικαίως ἂν ὁ τοῦ πρὸς τι λόγος πρεσβυτέραν ἔχων καθ' ἑαυτὴν οὖσαν τὴν τοῦ ἐνός ὡς μέρους ὑπόστασιν, καὶ πρὸς ἄλλο κατὰ τὴν φύσιν παντάπασιν ἄσχετον ἔχουσαν τὴν ἔνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο μηδέποτε τὴν σὺν ἄλλῳ κατὰ σύνθεσιν ἄλλου τινός φυσικῶς συμπληροῦσαν ὑπόστασιν χωρὶς φθορᾶς καὶ τῆς πρὸς ὅπερ οὐκ ἦν ἀλλοιώσεως. Τό γάρ καθ' ἑαυτό ἰδικῶς προϋφιστάμενον εἰς ἄλλου τινός εἶδους ὑπόστασιν οὐ πέφυκεν ἄγεσθαι. Εἰ δέ εἰς τὴν ἐτέρου εἶδους συμπλήρωσιν τὴν πρὸς ἄλλο δέχεται σύνθεσιν (=14E_024=> τό προϋφιστάμενον, ἢ κατὰ φύσιν τοῦτο ποιεῖ πάντως, ἢ παρά φύσιν. Καὶ εἰ μὲν κατὰ φύσιν, οὐδέποτε τῆς πρὸς ἄλλο πρὸς ἐκπλήρωσιν εἶδους ἐτέρου συνθέσεως παυόμενον ὀραθήσεται, διὰ τὴν βίαν τῆς φύσεως ἑαυτῆς ἐκστῆναι μὴ δυναμένης, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ οὔτε σώματος χωρὶς ἢ

ψυχή, οὔτε ψυχῆς σῶμά ποτε νοηθήσεται, καί περιετράπη τοῖς περιττοῖς τήν σύνεσιν εἰς ἡλιθιότητα τό σοφόν, ἐναχθεῖσι βία πρὸς ὅπερ φεύγειν ἐσπούδασαν. Εἰ δέ παρὰ φύσιν τήν πρὸς ἄλλου συμπλήρωσιν εἶδους θάτερον τούτων τήν πρὸς τό ἕτερον δέχεται σύνθεσιν, φθείρεται πάντως, τοῦ κατὰ φύσιν ἐξιστάμενον ὅρου, καί γινόμενον ὅπερ μή πέφυκε καί εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταπίπτον. Οὐ τί γένοιτ' ἄν ἀσυνετώτερον; Ἄλ' ἐπὶ τό προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Ψυχῆς μέν οὖν γένεσις, ὡς φησιν ἐμφαντικῶς ὁ διδάσκαλος, ἐξ ὑποκειμένης ὕλης οὐ γίνεται, καθάπερ τά σώματα, ἀλλά τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ζωτικῆς ἐμπνεύσεως ἀρρήτως τε καί ἀγνώστως, ὡς οἶδε μόνος ὁ ταύτης δημιουργός. Ἡ ψυχὴ τό εἶναι λαμβάνουσα κατὰ τήν σύλληψιν ἅμα τῷ σώματι πρὸς ἑνός ἀνθρώπου συμπλήρωσιν ἄγγεται, τό δέ σῶμα ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης τοῦ ἑτέρου δηλαδή γίνεται σώματος κατὰ τήν σύλληψιν, ἅμα τῇ ψυχῇ τήν τοῦ ἑν εἶδος εἶναι σύν αὐτῇ δεχόμενον σύνθεσιν. Ὅπερ ἀλλαχοῦ τρανότερον ἐμφαίνων φησὶν ὁ διδάσκαλος, «Κατὰ τήν διπλῇν τοῦ ἐμφυσηματος δύναμιν, καί πνοήν ἐμφυσώμενοι πάντες καί Πνεῦμα ἅγιον». Μεριστέον οὖν τῇ ἐπινοίᾳ κατὰ τήν σύλληψιν τό μέν ζωτικόν ἐμφύσημα καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον τῇ νοερᾷ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ, τήν δέ σάρκωσιν καί τήν πνοήν τῇ φύσει τοῦ σώματος, καθὼς οἱ Πατέρες φασί. Καί ἡ τοῦ προπάτορος Ἀδάμ μυστικῶς παρήχθη γένεσις, ἕτερον τῆς ψυχῆς ἔχουσα τόν τε τοῦ εἶναι λόγον καί τόν τοῦ γενέσθαι τρόπον, καί ἕτερον δηλαδή τοῦ σώματος, ὡς τό θεῖον (≡14E_026⇒) ἡμᾶς μεγαλοφυῶς ἐμυσταγόγησε Γράμμα, μή συγχωροῦν τήν ψυχὴν καί τό σῶμα καθ' ἓνα καί τόν αὐτόν τρόπον τῆς γενέσεως ἀλλήλοις συμπεσόντα φυρῆναι κατὰ τήν φύσιν καί τόν ἐκάστου τῆς οὐσίας λόγον ἀγνοηθῆναι, καί τόν τῆς γενέσεως τρόπον.

(=1325=) Εἰ δέ τῷ Ἀδάμ ἐνηκολούθησεν ἡ διπλῇ τοῦ ἐμφυσηματος δύναμις κατὰ τήν εἰς τό εἶναι γένεσιν σύνδρομος, τί ἄν τις εἴποι περί τοῦ κατὰ τήν ἀνθρωπότητα συναμφοτέρου τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ψυχῆς λέγω καί σώματος; ὅπερ κρᾶμα κατὰ τό δυνατόν ἐμφέρειαν σώζει πολλήν πρὸς τόν πρῶτον Ἀδάμ. Ὡςπερ γάρ, ὡς αὐτός φησιν ὁ διδάσκαλος, παρὰ τῆς ὕλης τό σῶμα λαβὼν ὁ Θεός, νεοτελοῦς δηλονότι προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δέ ζωὴν ἐνθείς, ὃ δὴ νοεράν ψυχὴν καί εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, δημιουργεῖ τόν ἄνθρωπον, τόν αὐτόν τρόπον καί ἐξ ἀχράντου Παρθένου οἶονεῖ γῆς ἀμιάντου τό σῶμα λαβὼν, παρ' ἑαυτοῦ δέ ζωὴν ἐνθείς, ὃ δὴ ψυχὴν νοεράν καί εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, τό ἑαυτοῦ ἀνθρώπινον ἐδημιούργησεν, ἢ ἑαυτόν ἀτρέπτως κατὰ πρόσληψιν σαρκὸς νοερῶς τε καί λογικῶς ἐψυχωμένης, δι' ἡμᾶς ἐκουσίως ὡς παντοδύναμος δημιουργήσας ἐποίησεν ἄνθρωπον.

Ταύτη γοῦν καί τετιμηκέναι, καθάπερ οἶμαι, φησὶν ὁ διδάσκαλος τήν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν τήν καθ' ἡμᾶς τρισσὴν γέννησιν, τουτέστι τούς καθόλου τρόπους τῆς ἡμῶν εἰς τό εἶναι καί τό εὖ εἶναι καί ἀεὶ εἶναι γενέσεως, τήν μέν ἐκ σωμάτων, μίαν οὖσαν τοῦ συναμφοτέρου κατὰ τήν ἅμα τῶν μερῶν ἀλλήλοις συνύπαρξιν, ψυχῆς λέγω καί σώματος, εἰς δύο διαιρουμένην, διὰ τόν ἑτεροῖον τῆς ἐκατέρου γενέσεως τρόπον, δι' ἧς τό εἶναι λαμβάνομεν, τήν δέ ἐκ βαπτίσματος, καθ' ἣν τό εὖ εἶναι πλουσίως ὑποδεχόμεθα, τήν δέ ἐξ ἀναστάσεως, καθ' ἣν πρὸς τό ἀεὶ εἶναι διὰ χάριτος μεταποιούμεθα. Ἀκριβῶς τοίνυν δεῖ τοῖς τοῦ διδασκάλου (≡14E_028⇒) λόγοις ἐπισκηπτεῖν διὰ τούς ἐπηρεαστάς τῶν καλῶν κειμένων. Τῇ γάρ ἐπινοίᾳ μόνῃ διελὼν τήν ἐκ σωμάτων γέννησιν διὰ τήν ἀποδοθεῖσαν αἰτίαν, ἅμα τῇ συλλήψει κατὰ ταυτὸν χρονικῆς οὐ ὅλως ῥοπῆς προεπινοουμένης, εἰληφέναι τόν Κύριον τό ζωτικόν πνεῦμα, ἥτοι ἐμφύσημα κατὰ τό ἀνθρώπινον αὐτοῦ, λέγω δέ τήν νοεράν ψυχὴν μετὰ

τοῦ σώματος τοῦ ἐκ τῆς ἀχράντου Παρθένου, καί οὐ μετά τήν σύλληψιν, ὁ διδάσκαλος διορίζεται.

ΡΘ (109). ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΠΡΟΪΠΑΡΧΕΙΝ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΤΑΣ ΨΥΧΑΣ

Πρός τοὺς λέγοντας προϋπάρχειν τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς.

Τινές μὲν γάρ φασιν, ὡς ἤδη προλαβὼν ἔφην, προϋπάρχειν τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς, τινές δέ τό ἐναντίον, τῶν ψυχῶν προϋπάρχειν τὰ σώματα. Ἡμεῖς δέ τήν μέσσην ὁδὸν ὡς βασιλικήν κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ὁδεύοντες οὔτε προϋπαρξίν οὔτε μεθύπαρξιν ψυχῆς ἢ σώματος, συνύπαρξιν δέ μᾶλλον φαμεν, τὰς ἐφ' ἐκάτερα φυλαττόμενοι ἐγκλίσεις, καί μήτε ἀριστερά μήτε δεξιά, καθὼς φησιν ἡ ἀγία Γραφή, παντάπασιν ῥέποντες, φόβον φοβούμενοι (=1328=) οὐ πλεον φοβεῖσθαι οὐδέν ἐστι φοβερώτερον, μήπως προϋπάρχειν λέγοντες τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς, καί τιμωρίας ἔνεκεν τῶν ψυχῶν ἐφευρέσθαι τὰ σώματα, διὰ τήν προγεγεννημένην τῶν ἀσωμάτων κακίαν, τῆς τῶν ὁρομένων ἐκπρεποῦς μεγαλουργίας, δι' ἧς ὁ Θεός γινώσκεται σιωπῇ κηρυττόμενος, αἰτίαν εἰκότως εἶναι μόνην ὑποτιθέμεθα τήν κακίαν, ἀνάγκην ἐπάγουσαν τῷ Θεῷ παρά πρόθεσιν ἣν οὐκ εὐδόκησεν οὐσίαν δημιουργῆσαι, ἧς τυχόν ἀπ' ἀρχῆς οὐδέ τόν λόγον ἔχει πρό τῶν αἰώνων μετά τῶν ἄλλων ἀπόκρυφον. Τῶν γάρ παρά πρόθεσιν γινομένων λέγειν τόν Θεόν ἔχειν τοὺς τῆς οὐσιώσεως λόγους, οὐ μοι δοκεῖ συνετῆς διανοίας εἶναι, καί ὅπως οὖν (=14E_030=> εὖ συνησθημένης Θεοῦ μεγαλειότητος, τοῦ ἀπαθοῦς καί μόνου ἀληθοῦς, καί μηδέν ἔχοντος καθόλου κατὰ τοὺς ἐν αὐτῷ προόντας τῶν ὄντων λόγους πρόσφατον, καί μάλιστα παρά πρόθεσιν. Πάντα γάρ αὐτῷ τὰ ὅπως οὖν ὄντα ἢ γενησόμενα κατὰ τήν οὐσίαν προτεθέληται τε καί προεννενόηται, καί προέγνωσται· ἕκαστον δέ τῶν ὄντων κατὰ τόν εὐθετον καί ἐπιτήδειον καιρόν οὐσιοῖ καί ὑφίστησι.

Μηδέ γάρ ὅτε τι κατασκευάζοντα τόν Θεόν ὁρῶμεν, τότε καί τῆς περί αὐτό θελήσεως ἤρχθαι ἐννοίας τε καί γνώσεως αὐτόν νομίσωμεν. Ἀπαγε. Πολλῆς γάρ ὄντως ἐστὶ τοῦτο μεστόν ἀτοπίας, εἰ ὅπερ ὁ Θεός ἐξ ἀρχῆς πρό τῶν αἰώνων μήτε ἐνενόησεν ἢ ἔγνω ἢ ἐθέλησεν εἶναι, νῦν νοήσας τε καί θελήσας καί γνούς, ἢ μεταγνούς εἰπεῖν οἰκειότερον, ὡς καλόν ἐξετέλεσεν· ἵνα μή λέγω ὅτι οὐδέ αὐτήν ὦν τοὺς λόγους προηγουμένως οὐκ ἔχει, γινώσκει τήν ποιήσιν. Ἀλλά πάντα τῇ βουλήσει τοῦ Θεοῦ προγνωστικῶς κατὰ τήν ἄπειρον αὐτοῦ δύναμιν αἰεὶ περιέχεσθαι πιστεύομεν, μηδενὸς αὐτῷ καθ' οἵανδήποτε τρόπον προσφάτως ἐπινοουμένου, καί τό εἶναι κατὰ τήν οὐσίαν λαμβάνοντος. Μηδέ γάρ οἶεσθαι δεῖν εὐσεβῶς φρονούντας ὑπολαμβάνω τόν Θεόν τὰ κατὰ πρόγνωσιν ἀπειροδυνάμως ἐν ἑαυτῷ κατὰ τοὺς ἑαυτῶν λόγους προπεριεχόμενα ἕκαστα μανθάνειν διὰ τῆς εἰς τό εἶναι παραγωγῆς. Ἀλλ' ἡμῖν οἱ αἰῶνές τε καί οἱ χρόνοι κατὰ τόν προωρισμένον καί τόν εὐθετον ἐκάστου καιρόν σοφῶς ἕκαστα δημιουργούμενα δεικνύουσι, καί εἰς τό εἶναι προβάλλονται, καθά καί περί τοῦ Λευὶ φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος οὕτως διεξιών, Ὅτι γάρ ἐν τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, πρὶν εἰς τό εἶναι παρελθεῖν. Ὅστις δυνάμει μὲν ἐν τῷ πατριάρχῃ Ἀβραάμ ὑπάρχων, κατὰ δέ τόν τετελεσμένον καιρόν (=14E_032=> τήν πρὸς τό εἶναι διὰ κυήσεως κατ' ἐνέργειαν γένεσιν λαβὼν, εἰρμῷ καί τάξει κατὰ τήν ἀπόρρητον σοφίαν τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα τήν πρὸς τό εἶναι γένεσιν δέχεσθαι νοεῖν ἡμᾶς καί πιστεύειν κατὰ τόν προγνωσθέντα καιρόν ὑπηγάγετο.

(=1329=) Πάντων οὖν τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρκτικῶς ὄντων τε καί ἐσομένων, ἢ γενομένων, ἢ γενησομένων ἢ φαινομένων, ἢ φανησομένων, ἐν τῷ Θεῷ προϋπάρχουσι παγίως ὄντες οἱ λόγοι, καθ' οὓς καί εἰσὶ τὰ πάντα καί γεγόνاسι καί διαμένουσιν αἰεὶ τοῖς ἑαυτῶν κατὰ πρόθεσιν λόγοις, διὰ κινήσεως φυσικῆς ἐγγίζοντα

καί πρὸς τό εἶναι μᾶλλον συνεχόμενα, κατὰ τὴν ποιάν τε καί ποσὴν τῆς προαιρέσεως κίνησιν τε καί ῥοπήν, τό εὖ δι' ἀρετὴν καί τὴν πρὸς τὸν λόγον καθ' ὃν ἐστὶν εὐθυπορίαν, ἢ τό φεῦ εἶναι διὰ κακίαν καί τὴν παρὰ τὸν λόγον καθ' ὃν ἐστὶ κίνησιν λαμβάνοντα, καί συντόμως εἰπεῖν κατὰ τὴν ἕξιν ἢ τὴν στέρησιν τῆς αὐτῶν κατὰ φύσιν μεθεκτικῆς δυνάμεως τοῦ παντελῶς ἀμεθέκτου κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος, καί πᾶσιν ἀπλῶς ἑαυτὸν ἀξίοις τε καί ἀναξίοις ὅλον κατὰ χάριν δι' ἄπειρον ἀγαθότητα παρέχοντος, καί τὴν τοῦ αἰεῖ εἶναι καθὼς ἕκαστος ὑφ' ἑαυτοῦ διατέθειται τε καί ἔστι διαμονὴν ἐμποιήσοντος. Οἷς ἢ τοῦ κυρίως ὄντος καί εὖ ὄντος καί αἰεῖ ὄντος ἀνάλογος μέθεξις ἢ ἀμεθεξία, τιμωρίας τῶν μετασχεῖν μὴ δυναμένων, καί ἀπολαύσεως τῶν μετασχεῖν δυναμένων, ἐπίτασίς ἐστι καί ἐπαύξεις. Οὐδέν γάρ τό παράπαν ἔστι τῶν ὄντων οὐ μὴ παρὰ τῷ Θεῷ πάντων ὁ λόγος προένεστιν. Ὡν δέ παρὰ τῷ Θεῷ προϋπάρχουσιν ὄντες τῆς οὐσίας οἱ λόγοι, τούτων δηλαδή κατὰ πρόθεσιν θεῖαν πάντως ἐστὶν ἡ γένεσις. Ὡν δέ κατὰ πρόθεσιν θεῖαν ἐστὶν ἡ γένεσις, τούτων ἡ κατ' οὐσίαν ὑπαρξὶς μένει πρὸς τό μὴ ὃν ἀμεταχώρητος. Ὡν δέ πρὸς τό μὴ ὃν ἀμεταχώρητος μετὰ τὴν γένεσιν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἡ κατ' οὐσίαν ὑφέστηκεν ὑπαρξὶς, τούτων οἱ λόγοι τυγχάνουσι μόνιμοί τε καί βάσιμοι, μόνην (≡14E_034⇒) ἔχοντες ἀρχὴν τοῦ εἶναι τὴν σοφίαν, ἐξ ἧς καί δι' ἣν ὑπάρχουσι, καί ὑφ' ἧς τὴν πρὸς τό εἶναι δύνασθαι παγίως δύναμιν ἔχουσιν. Ὡν δέ οἱ λόγοι μονίμως ὑπάρχουσι παρὰ τῷ Θεῷ, καί ἡ περὶ αὐτοῦ τοῦ πεποιηκότος τά πάντα Θεοῦ πρόθεσις ἐστὶν ἀδιάπτωτος· χρονικοῖς γάρ ἢ τοῦ Θεοῦ πρόθεσις παντάπασιν οὐ περιείληπται πέρασιν, οὔτε μὲν τὴν ἐκ μεταβολῆς ἀλλοίωσιν ἐπιδέχεται τοῖς ὑποκειμένοις συμμεταπίπτουσα, τούτων ἀναμφηρίστως αἱ ὑπάρξεις σαφῶς εἰσὶν ἀδιάφθοροι.

Ἡ γάρ οὖν κατὰ πρόθεσιν θέλων πεποίηκεν ὁ Θεός τὰ ἀνθρώπινα σώματα, καί μένει δι' αὐτὸν πρὸς τό μὴ ὃν ἀμετάπτωτα παντελῶς, αἰεὶ θέλοντα εἶναι τό σύν λόγῳ καί σοφίᾳ κατὰ πρόθεσιν θεληθέν, καί οὐκ ἔσται κατ' αὐτοῦς ἡ παντελής τῶν σωμάτων πρὸς τό μὴ ὃν ἀπογένεσις, ἢ κατὰ πρόθεσιν οὐ πεποίηκε, καί μὴ θέλων ἐτυραννήθη, κατὰ βίαν ἀγόμενος πρὸς γένεσιν, ὧν τοὺς λόγους ἔχων οὐ πέφανται. Καί εἰ μὲν τυραννηθεὶς παρὰ πρόθεσιν ἦλθε ποιῆσαι μὴ θέλων τὰ σώματα, λόγος δηλονότι καί σοφία τῆς τούτων γενέσεως οὐδαμῶς καθηγήσατο. Τό γάρ παρὰ πρόθεσιν θεῖαν γινόμενον, λόγου καί σοφίας παντελῶς ἐστέρηται τε (=1332=) καί ἡλλοτριῶται. Τό δέ λόγου καί σοφίας παντελῶς ἐστερημένον μόνον ἐστὶ τό κακόν, οὗ τό εἶναι χαρακτηρίζει ἡ ἀνυπαρξία, οὗτινος ποιητὴν τὸν Θεόν μήτε ἐννοεῖν ἡμῖν γένοιτο πώποτε, μήτιγε δέ λέγειν ἀναφανδόν, καί πιστεύειν ὀλεθρίως τολμᾶν. Τίς δέ ὁ τυραννήσας τὸν Θεόν, εἴπερ τετυράννηται, καί θέμις ὅλως εἰπεῖν ποιῆσαι παρὰ πρόθεσιν ὃ μὴ βεβούληται; Καί πῶς ὁ τυραννηθεὶς ἐστὶ Θεός, πρὸς ἀνάγκης ὑφιστῶν παρὰ πρόθεσιν ἐπ' ἀπωλείᾳ γένεσιν πραγμάτων; Οἱ ταύτην περιέποντες τὴν δόξαν λέγειν τολμάτωσαν. Ἡ γάρ ἂν τὸν Θεόν ταῦτα πεποιηκέναι φαῖεν, καί τὰ μέγιστα βλασφημήσαιεν, (≡14E_036⇒) ἀνάγκην ἐπάγοντες τῷ Θεῷ ποιῆσαι τι παρὰ πρόθεσιν· ἢ μὴ πεποιηκέναι, καί ἐξ ἀνάγκης ἄλλην ἀρχὴν Μανιχαϊκῶς τὴν ταῦτα ποιοῦσαν εἰσάγοντες φωραθήσονται. Πάντως γάρ ἴδιόν ἐστι τῶν δύο ἀρχὰς ἀλλήλαις ἀντιπαρεξαγόντων τό τῆς προϋπάρξεως δόγμα. Οὐς χάριτι Θεοῦ τοῦ παντελεήμονος ὁ βαθύς τῆς ἀφανείας ζόφος περιλαβὼν εἰς τελείαν ἀπήλασε λήθην, τό φέγγος τῆς κηρυττομένης ὑπὸ τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν ἀληθείας οὐ φέροντας.

Θαυμάζω δέ πῶς αὐτούς, ἵνα παραλείψω νῦν ὅσα ῥηθῆναι δυνατόν ἐστι, διὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ λόγου, τό κατὰ Χριστὸν τὸν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν μυστήριον, οὐ δυσωπεῖ ταύτην προθύμως ἑαυτῶν ἐκτινάξασθαι τὴν δόξαν. Εἰ γάρ πάντων τῶν θείων μυστηρίων μυστηριωδέστερον τό κατὰ Χριστὸν ὑπάρχει μυστήριον, καί πάσης τῆς κατὰ πάσαν ἔννοιαν ἐν πᾶσιν ἢ οὐσης ἢ γενησομένης τελειότητος ὀριστικόν, καί

παντός ὅρου καί πέρατος ὑπεράνω καθέστηκε, τοῦτο δέ τό μυστήριον μετά τοῦ σαρκωθέντος καί τελείως ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου εἶναι τε καί ὑπάρχειν διδάσκει τό σῶμα τό ἐξ ἡμῶν ληφθέν καί ὁμοούσιον ἡνωμένον αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν, μεθ' οὗ καί ἀνελήφθη εἰς οὐρανοῦς, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας καί δυνάμεως καί κυριότητος καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλά καί ἐν τῷ μέλλοντι, καί τῷ Θεῷ καί Πατρί νῦν τε καί εἰς τούς ἀπείρους αἰῶνας συγκαθέζεται, πάντας διεληλυθώς τούς οὐρανοῦς, καί ὑπεράνων πάντων γενόμενος, καί πάλιν ἐλεύσεται ἐπὶ μεταποιήσει τε καί μεταστοιχειώσει τοῦ παντός καί σωτηρίᾳ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν τε καί σωμάτων, καθώς ἐπιστεύσαμεν τε καί πιστεύομεν καί εἰς αἰεὶ πιστεύοντες διαμένοιμεν, τίς οὕτως τολμηρός ἐστι καί αὐθάδης, καί πρὸς τὰ δηλὰ τε καί προφανῆ μάχεσθαι μόνον εἰδώς (≡14E_038⇒ προπετῶς, ὥστε κἂν ψιλῶς ἐνθυμηθῆναι ἀροδοῦν τήν (=1333=) εἰς τό μή ὄν ἔξειν ποτέ τὰ σώματα, κατὰ τήν εἰς τό τέλειον, ὡς ἐκεῖνοί φασι, τῶν λογικῶν προκοπὴν, τόν Κύριον αὐτόν καί Θεόν τῶν ὅλων πιστεύων μετά σώματος εἶναι νῦν τε καί εἰς αἰεὶ, τόν καί τοῖς ἄλλοις τήν τοῦ προκόπτειν δύνασθαι παρεχόμενον δύναμιν, καί πάντας πρὸς τήν οἰκίαν δόξαν, ὡς ἐφικτόν τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐνάγοντά τε καί προσκαλούμενον ὡς ἀρχηγόν τῆς πάντων σωτηρίας, καί τὰς ἐν ὅλοις ἀνακαθαίροντα κηλίδας;

Ἄλλ' οὐχ ὑπ' ἐκείνων ὡς τύπων τῆς αὐτοῦ τελειότητος, εἴπερ ὅλως τοῦτο κἂν ἐννοῆσαι τολμήσαιεν, ἀγόμενον πρὸς ἀπόθεσιν τοῦ σώματος. Οὐ γάρ ἔπεται πρὸς τελείωσιν ἄλλοις, οὔτε διὰ προκοπῆς ἐνθεωρούμενον ἔχει τό τέλειον, ὁ μόνος κατὰ φύσιν τελειότατος καί πάσης ποιητῆς τελειότητος, οὔτε σὺν ἄλλοις ἀναμένει τό τέλειον δέξασθαι, κατ' οὐδέν οὐδενὶ τῶν ὄντων τό σύνολον εἰς τό δεῖσθαι προκοπῆς ὑπάρχων ὁμοιος, ἵνα καί αὐτός τότε τοῦ σώματος τήν φύσιν ἀπόθῃται, ὅτε τοῖς λοιποῖς ἢ ἐπ' ἄκρον προκοπὴ τήν τοῦ σώματος ἀπόθεσιν γενέσθαι παρασκευάζει. Ἐπεὶ οὐκ ἔτι ἀρχηγός τῶν σωζομένων ἐστὶ καί Σωτήρ, ὡς τό καθ' ἡμᾶς τέλος τῆς τελειότητος μυστικῶς ἐφ' ἅπαξ ἐν ἑαυτῷ μή παραδείξας, ἀλλ' εἷς τῶν σωζομένων καί ἀρχομένων καί δεομένων ἄλλου τοῦ δεικνύοντος ἐν ἑαυτῷ τήν ἐφ' ἣν πάντες οἱ λόγου φυσικῶς μετεληφότες ἐπείγονται τελειότητα καί αὐτός ὑπάρχων ἀναφανήσεται.

Οὐχ οὕτω δέ τοῦτ' ἔχει. Πόθεν; Οὐδέ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος τῶν ταῦτα λεγόντων ἀνέχεται. Ἀρχηγόν γάρ καί τελειωτὴν τῆς ἡμῶν σωτηρίας αὐτόν φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὡς σαρκωθέντα δι' ἡμᾶς ἵνα τήν ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ δαπανήσῃ, καί τῆς κατ' ἀρετὴν ἀγωγῆς ἑαυτόν πᾶσιν δῶ τύπον καί πρόγραμμα (≡14E_040⇒) τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, ὡς διδάσκαλος ἀγαθός τε καί σοφός, τὰ ῥητέα καί τὰ πρακτέα πρὸς ὑποτύπωσιν ἡμῶν δι' ἑαυτοῦ πρότερον ἐκτελοῦντα, ἀποθανόντα καί ἀναστάντα καί ἀναληφθέντα εἰς οὐρανοῦς, καί καθεσθέντα μετά τοῦ σώματος ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ἵνα καί ἡμεῖς ἀποθνήσκοντες βεβαίως ἐλπίζωμεν ἀναστῆναι, καί ζωὴν ζῆσαι παντός θανάτου καί πάσης φθορᾶς παντελῶς κεχωρισμένην, καί ἀναληφθῆναι εἰς οὐρανοῦς, καί τήν ἐν τῷ Θεῷ καί Πατρί διὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ μεσιτεύοντος τιμὴν τε καί δόξαν λήψεσθαι, καί τήν σὺν αὐτῷ μακαρίαν καί αἰώνιον μονήν, σώματος δέ καθ' ὅτι οὐκ ἀπόθεσιν μή ἐκδέχεσθαι, ὅτι μηδέ τῆς ἀγίας Γραφῆς ὁ λόγος ἡμᾶς τοῦτο διδάσκει. Μῆτε μὲν ἐν τῷ ἀρχηγῷ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τεθεάμεθα τοῦτο προγεγεννημένον. Εἰ γάρ φίλον ἦν αὐτῷ καί τοῦτο γενέσθαι, πρῶτος ἂν αὐτός ἐν ἑαυτῷ προενηργεῖ καί τοῦτο μετά τῶν λοιπῶν, οἷς ἑαυτόν δι' ἡμᾶς ὡς φιλόανθρωπος ὑποθεῖς καθ' ἡμᾶς ἐτελείωσεν, εἰς τό ἡμᾶς μετά τῶν ἄλλων εἰς τοῦτο πιστεύοντας ἐλπίζειν.

Πῶς δέ, εἴπερ ἀνασχοίμεθα (=1336=) τοῦτο λεγόντων αὐτῶν, κατὰ τόν ἅγιον τοῦτον διδάσκαλον, πιστεύσομεν ὅτι τό ἐνωθέν τῷ Θεῷ καί σώζεται; " Ὁ γάρ, φησί πρὸς Κληδόνιον γράφων, ἦνῳται τῷ Θεῷ, τοῦτο καί σώζεται». Ἦνῳθη δέ τῷ Θεῷ Λόγῳ μετὰ τῆς ψυχῆς καί τό σῶμα. Ἄρα μετὰ τῆς ψυχῆς καί τό σῶμα σωθήσεται. Καί πάλιν, εἰ διὰ τοῦτο σαρκοῦται, κατὰ τόν θεόφρονα τοῦτον διδάσκαλον, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἵνα καί τήν εἰκόνα σώση καί τήν σάρκα ἀθανατίση, πῶς τό σωζόμενον ἀπολεῖται, καί θνήσκειται πάλιν τό ἀθανατιζόμενον, μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, θεωθέν ὅλον διά μέσης τῆς νοεράς ψυχῆς θεότητι μεσιτευούσης καί σώματι, παροῦσαν ὅλην ἀρρήτως οὐσιωδῶς (≡14E_042⇒) τήν τοῦ σαρκωθέντος ὑπόστασιν Θεοῦ Λόγου δεξάμενον, καί ἴδιον αὐτό σῶμα ποιησαμένου τε καί ἀποφάναντος, οὐκ ἔχω συνιδεῖν. Τίνος δέ χάριν, εἴπερ τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καί τοῦτο περιέχεται τό δόγμα, μή τοῖς ἄλλοις συμπεριελήφθη ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς κατὰ τήν ἀμώμητον πίστιν τῶν Χριστιανῶν ἐκθέσεως ὑπό τῶν ἀγίων καί μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, τῶν συναθροισθέντων κατὰ καιρούς ἐπὶ βεβαιώσει τῶν θείων τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, λέγειν τοῖς σοφοῖς καταλείψωμεν. Ἄλλ' ἀρχεῖν οἶμαι πρὸς τό παρόν παρεκβατικῶς ταῦτα ρηθῆναι πρὸς τούτους. Πρὸς δέ τούς ἄλλους τρεψώμεθα.

PI (110). ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ ΠΡΟΫΠΑΡΧΕΙΝ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ

Πρὸς τούς λέγοντας τῶν ψυχῶν προϋπάρχειν τὰ σώματα.

Τό μεθυπάρχειν τῶν σωμάτων τὰς ψυχάς, ὧ οὗτοι, λέγειν εὐκόλον καί τοῦ βουλομένου παντός, τό δέ λόγῳ συστήσασθαι τό λεγόμενον πάνυ δύσκολον καί ἐργῶδες, καί οὐποτε ῥάστην ἔχον τῆς σπουδῆς τήν ἀπόδειξιν. Εἰ γάρ τό καταβαλλόμενον καθ' ὑμᾶς εἰς πρόφασιν τῆς ἀνθρωπίνης γενέσεως παντάπασιν ἐστὶν ἄψυχον, καί ζωτικῆς δηλονότι δυνάμεως πάντη καθέστηκεν ἄμοιρον. Τό γάρ ψυχῆς παντελῶς τῆς οἰασοῦν ἐστερημένον καί πάσης ζωτικῆς ἐνεργείας ἐστὶν ἔρημον. Εἰ δέ ψυχῆς καί τῆς κατ' αὐτήν ζωτικῆς δυνάμεως τε καί ἐνεργείας παντελῶς καθέστηκεν ἄμοιρον, δηλονότι νεκρόν τυγχάνει· εἰ δέ νεκρόν αὐτό ὑποτιθέμεθα εἶναι, οὔτε τρέφεται οὔτε αὔξεται, οὐδ' ὅλως ὑποστήσαι δυνήσεται, καί μεῖναι παντελῶς ἀσκέδαστόν τε καί ἀδιάχυτον. Τεκμηριοῖ δέ τό λεχθέν ὁ ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἐλκῶν ἀκεσμός. Ἦνίκα γάρ ἐφάπτονται τούτων ἱατρῶν παῖδες, εἰ εὖροιεν ἐπιπολάζον σῶμα νεκρόν, τοῖς κατεσθίουσι τοῦτο φαρμάκοις (≡14E_044⇒) προαναλώσαντες, οὕτω τὰ πρὸς ἀνάδοσιν τοῦ κοιλανθέντος ἐκ τῆς ὠτειλῆς σώματος ἐπιβάλλουσιν εἰς ἀναπλήρωσιν, ὥς τοῦ ζῶντος (=1337=) δηλαδή σώματος φύσιν ἔχοντος ἀναπεμπάζουσιν καί δύναμιν τῆς οἰκείας ἕξεως συστατικὴν τε καί ἐπανακλητικὴν, τοῦ δέ νεκροῦ τοῦτο μηδαμῶς ἐνεργοῦντος, ἅπαξ νενεκρωμένου καί παντελῶς ζωτικῆς ἐστερημένου δυνάμεως, καί διὰ τοῦτο ἀνενεργήτου τυγχάνοντος. Πῶς δέ καί στήσεται τό φύσει σκεδαστόν τε καί εὐδιάλυτον, μή οἰονεῖ θεμελίου τρόπον κατ' ἐπίνοιαν προϋποκειμένης τινός ζωτικῆς δυνάμεως, περὶ ἑαυτήν φυσικῶς συγκρινούσης τε καί διασφιγγούσης τό σκεδαννύμενον, ἐν ᾗ τό εἶναι τε καί εἰδοποιεῖσθαι παρὰ τῆς τὰ ὅλα σοφῶς τεχνιτευούσης δυνάμεως ἔχειν ἔλαχεν; Ἐν ᾧ γάρ ἂν πράγματι μετὰ τό τεχθῆναι περίεστιν ἀληθῶς τό εἶναι τῷ σώματι, ἐν ἐκείνῳ πάντως δικαίως ἂν λέγοιτο ἔχειν καί τήν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως. Οὗτινος γάρ τῷ χωρισμῷ διαλύεσθαι πέφυκε τό σῶμα, τούτου δηλαδή τῇ ὑπάρξει κατὰ τήν γένεσιν εὐλόγως ἂν πάντως καί συνυφέστηκεν.

Εἰ δέ τούτοις στενοχωρούμενοι τοῖς λογισμοῖς, ὧ οὗτοι, φατέ μή νεκρόν εἶναι παντάπασι τό καταβαλλόμενον εἰς πρόφασιν τῆς ἀνθρωπίνης συστάσεως, ζωτικῆς δέ

τινος κἄν ποσῶς μετέχειν δυνάμεως, ὡς ψυχὴν ἔχον δηλονότι τῆς τοιαύτης μεθέξει δυνάμεως (χωρὶς γάρ ψυχῆς εἶδος ζωῆς οὐκ ἂν εἴη πώποτε καθάπαξ ἐν τοῖς ὑπὸ φύσιν ἀναγομένοις καὶ τῆς οὐρανίου δῆλον ἀεικινήτου περιφορᾶς ἐντός διειλημμένοις, αἰεὶ δέ ζωῆς εἶδος ἄνευ ψυχῆς τό παράπαν οὐκ ἔστι κατὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν), οἷον δ' ἂν ὑποτίθεσθε ζωῆς εἶδος τό καταβαλλόμενον ἔχειν κατὰ τὴν σύλληψιν, ψυχῆς τινος μόνον ἰδιότητα ἐνεφήνατε, συστατικὴν μὲν τῆς ἐν ἡπέρ ἐστιν οὐσίας ἀφοριστικὴν δέ τῶν μὴ τοιούτων διαφορὰν. Εἰ δέ καὶ ψυχὴν ἔχειν τό ἔμβρυον βίας πρὸς τό δέον ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠθούμενοι λέγετε, τίνα τε (=14E_046=> καὶ ὁποῖαν ταύτην, καὶ πῶς θεωρουμένην ἢ λεγομένην, ὑμᾶς λέγειν ἐστὶν ἀκόλουθόν τε καὶ πρόσφορον. Καὶ εἰ μὲν μόνην τὴν θρεπτικὴν τε καὶ αὐξητικὴν ἔχειν αὐτό διαβεβαιουῖσθαι ψυχὴν, φυτοῦ τινος δηλονότι καὶ οὐκ ἀνθρώπου τῷ λόγῳ τούτῳ καθ' ὑμᾶς τό τρεφόμενον καὶ αὐξόμενον ἔσται σῶμα. Καὶ πῶς τοῦ φυτοῦ πατήρ ὁ ἄνθρωπος ἔσται σινιδεῖν οὐκ ἔχω, πολλά σκοπῶν, ἐξ ἀνθρώπου παντελῶς τό εἶναι κατὰ φύσιν ἔχοντος.

Εἰ δέ τὴν αἰσθητικὴν μόνην τῷ ἐμβρύῳ προσνέμετε ψυχὴν, ἵππου πάντως ἢ βοός ἢ ἑτέρου τινός τῶν χερσαίων ἢ ἐναερίων ζώων ψυχὴν ἔχων δειχθήσεται κατὰ τὸν σύλληψιν τό ἔμβρυον, καὶ πατήρ οὐκ ἔσται κατὰ φύσιν ἀνθρώπου καθ' ὑμᾶς ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν· ἀλλὰ φυτοῦ τινος, καθὼς ἔφην, ἢ ζώου τῶν ἐπὶ γῆς. Οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον ἢ φρενοβλαβέστερον; Τό γάρ μὴ συνυπάρχειν διαβεβαιουῖσθαι τῇ πρώτῃ συστάσει τῶν ὄντων κατὰ τὴν ἐκάστου φυσικὴν διαφορὰν ἀπαραλείπτως τοὺς οἰκείους τῆς ὑπάρξεως ὁρισμούς, φύρειν ἐστὶν εἰς ἄλληλα τὰ πάντα, καὶ μηδὲν εἶναι κυρίως τῶν ὄντων ὅπερ ἐστὶ τε καὶ λέγεται δισχυρίζεσθαι. Καὶ τό δὴ μείζον κακόν, διαβολὴν (=1340=) τῆς θείας σοφίας τε καὶ δυνάμεως ἀρίδην ἔχον μεγίστην πάντως δειχθήσεται. Εἰ γάρ πάντα τὰ ὁπωσοῦν ὄντα πρό γενέσεως αὐτῶν κατὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ τῷ οἰκείῳ λόγῳ τό τέλειον ἔχει, δηλονότι καὶ ἅμα τῷ εἶναι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον πρὸς γένεσιν παραγόμενα ἀπαραλείπτως αὐτῇ τῇ ἐνεργείᾳ τό τέλειον ἔξει. Εἰ δέ τό μὲν τέλειον κατὰ τὴν πρόγνωσιν ἔχει τὰ ὄντα, κατὰ δέ τὴν εἰς τό εἶναι παραγωγὴν τε καὶ γένεσιν τό ἀτελές, ἢ οὐκ αὐτὰ ἐκεῖνα ἔσται τὰ προγνωσθέντα, ἀλλ' καθ' ἑτέρων ἕτερα, ἢ τοῦ δημιουργοῦ πρόδηλος ἀσθένεια (=14E_048=> τοῦτο ἂν εἴη καὶ σαφές, μὴ δυνηθέντος κατὰ τὴν πρόγνωσιν τό προγνωσθέν ἀθρόως ἅμα τῇ γενέσει κατὰ τὴν ἐνέργειαν ὡς εἶναι πέφυκε κατὰ τὴν οὐσίαν, παραστῆσαι πληρέστερον.

Εἰ δέ τούτους ὑφορώμενοι τοὺς ἐλέγχους ἐπ' ἐκεῖνο καταφύγοιτε τελευταῖον, φάσκοντες μὴ δίκαιον εἶναι τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ θεῖον (οὕτω τὴν νοεράν καλοῦντες ψυχὴν) ῥεύσει καὶ ἡδονῇ ῥυπαρᾷ συνυπάρχειν, μετὰ δέ τὰς τεσσαράκοντα τῆς συλλήψεως ἡμέρας ἐπεισκρίνεσθαι λέγειν εὐσχημονέστερον οἶεσθαι δεῖν, τὸν τῆς φύσεως δημιουργόν σαφῶς αἰτιώμενοι φανήσεσθε, καὶ τὸν ἐντεῦθεν τῆς βλασφημίας ἀναφαινόμενον εἰκότως ὑπέχοντες φοβερόν δειχθήσεσθε κίνδυνον. Εἰ γάρ κακός ὁ γάμος, δηλονότι καὶ ὁ κατὰ φύσιν τῆς γενέσεως ὁ νόμος· εἰ δέ κακός ὁ τοιοῦτος τῆς κατὰ φύσιν γενέσεως νόμος, ὁ τὴν φύσιν δηλονότι πεποιηκώς, καὶ δούς αὐτῇ νόμον γενέσεως, δικαίως ἂν καθ' ἡμᾶς αἰτιαθήσεται. Καὶ τί τοὺς ἀπὸ Μάνεντος καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ αἰρετικούς, ταύτης ἔνεκα τρόπον τινά καὶ μόνης τῆς αἰτίας, δύο ἀρχὰς ὑποστησάμενους, καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἀρνησάμενους, ἀποστρεφόμεθα, τό αὐτό λέγοντας, εἰ καὶ μὴ διὰ τῶν αὐτῶν, καὶ ὑμᾶς εὐρηκότες; Εἰ δέ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας συνυπάρχειν τῷ σώματι κατὰ τὴν σύλληψιν τὴν λογικὴν τε καὶ νοεράν ψυχὴν λέγειν δι' αἰσχύνης εὐλάβειαν παραιτεῖσθε μηδὲ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας, μήτε μετὰ τὸν ἐννεαμηνιαῖον τῆς κυοφορίας χρόνον, μήτε μὴν μετὰ τὸν τόκον, πρὸ τῶν μ' ἡμερῶν τοῦ καθαρισμοῦ φάναι τολμήσετε τό γεννηθέν ἔχειν τὴν λογικὴν τε καὶ

νοεράν ψυχὴν. Οὐ γάρ προσιτόν τῷ ναῶ τοῦ Θεοῦ τέως ἐστὶ τό τεχθέν, ὡς ἀκάθαρτον τῷ νόμῳ διοριζόμενον. Ὡς λοιπόν μέχρι τῆς τῶν ἡμερῶν τοῦ καθαρισμοῦ συμπληρώσεως μὴ ἔχειν τό τικτόμενον τὴν λογικὴν τε καὶ νοεράν ψυχὴν κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ὑπονοεῖν, ἀλλὰ τινος, ὡς ἔφην μικρῷ πρόσθεν, φυτοῦ ἢ ζώου ἀλόγου τῶν ἐν τοῖς οὗσι διειλημμένων. Εἰ δὲ πρόφασις ὑμῖν τοῦ τοιοῦτου λόγου (≡14E_050⇒) καθέστηκε τό γεγραφέναι τὸν μέγαν Μωϋσῆν, δίκας μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὸν πλήξαντα τὴν κυοφοροῦσαν γυναῖκα, πρό τεσσαράκοντα ἡμερῶν εἰ συμβαίῃ διὰ τῆς πληγῆς αὐτὴν παρὰ τὸν καιρὸν ἀποθέσθαι τό ἔμβρυον, ἰστέον ὡς οὐ τὴν εἰς τό σῶμα τότε τῆς λογικῆς ψυχῆς γινομένην εἴσοδον ἐμφαίνων ὁ σοφὸς Μωϋσῆς, ἀλλὰ τὸν τέλειον τοῦ καταβληθέντος ἐξεικονισμόν ἀπαρτίζεσαι τότε δηλῶν, (=1341=) τέως κατὰ τὸν πρόχειρον νοῦν τοῦτο γέγραφε.

Προσεπιτούτοις δὲ πᾶσι, δέδοικα τὸν τοιοῦτον προσδέξασθαι λόγον, μήπως ἡ τοῦ λόγου καθ' εἰρμόν προβαίνουσα τάξις φοβερῶν ποιήσῃ με δικαίως ἐγκλημάτων ὑπεύθυνον, ὅπερ μὴ θέμις εἶπεῖν ὅσον ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου με βιαζομένη τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν λέγειν, εἴπερ ἀληθῶς καθ' ἡμᾶς γενέσθαι κατηξίωσεως ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας, κατὰ τὴν σύλληψιν ἄψυχον καὶ ἄνουν ἄνθρωπον γεγονέναι, καὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας οὕτως ἔχοντα μεμενηκέναι, τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων διαρρήδην βοώντων, μᾶλλον δὲ τῆς δι' αὐτῶν λαλούσης τε καὶ λαλουμένης ἀληθείας, ἅμα τῇ καθόδῳ τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ τὴν σύλληψιν ἀχρόνως διὰ μέσης ψυχῆς λογικῆς ἐνωθῆναι σαρκὶ τὸν Κύριον αὐτόν καὶ Θεὸν Λόγον, ἀλλ' οὐ διὰ μέσης σαρκὸς ἀψύχου λογικὴν ψυχὴν προσδέξασθαι προσγινομένην, καὶ οὐκ ἄψυχον σῶμα παντελῶς ἢ ἄνουν ψυχὴν καὶ ἄλογον ἐνεληφέναι, ἀλλὰ τελείαν ἀνελλιπῶς τὴν φύσιν τὴν ἐκ ψυχῆς λογικῆς ἅμα καὶ σώματος συνισταμένην ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἀρρήτως ἐνώσαι. Διό μάλιστα περιέχομαι τοῦ τῆς συνυπάρξεως λόγου, τοὺς ἐφ' ἐκάτερα δι' ἐναντίας ὄντας ἀλλήλοις τε καὶ τῇ μεσότητι προσφυῶς ἀποπεμπόμενος, αὐτόν τὸν τῆς φύσεως ποιητὴν ἔχων τῷ καθ' ἑαυτὸν μυστηρίῳ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ τοιοῦτου λόγου συνήγορόν τε καὶ διδάσκαλον ἀπαραλόγιστον, τὸν γενόμενον ἀληθῶς ἄνθρωπον, καὶ τὴν φύσιν τελείως ἔχουσιν ἅμα τῷ εἶναι κατὰ τὴν γένεσιν ὑφίστασθαι (≡14E_052⇒) δι' ἑαυτοῦ βεβαιωσάμενον, καὶ μόνην καινοτομήσαντα τὴν καινοτομίαν τῆς φύσεως λέγω δὴ τὴν διὰ σπορᾶς σύλληψιν καὶ τὴν διὰ φθορᾶς γέννησιν, ὅσπερ ἡ φύσις μετὰ τὴν παράβασιν ἐπεσπάσατο, τῆς θείας ἀποπεσοῦσα καὶ πνευματικῆς εἰς πλῆθος αὐξήσεως, ἀλλ' οὐ τὸν λόγον τῆς φύσεως καθ' ὃν ἔστι τε καὶ γίνεσθαι πέφυκεν ἅμα τῷ εἶναι ἐκ ψυχῆς λογικῆς ὑφισταμένη καὶ σώματος.

ΡΙΑ (111). ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΩΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥΜΕΝΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ...

Περὶ τοῦ πῶς καινοτομία γίνεται τῶν καινοτομουμένων πραγμάτων μενόντων ἀτρέπτων κατὰ τὴν φύσιν.

Πᾶσα γάρ καθόλου φάναι καινοτομία περὶ τὸν τρόπον τοῦ καινοτομουμένου πράγματος πέφυκεν, ἀλλ' οὐ περὶ τὸν λόγον τῆς φύσεως γίνεσθαι, διόπερ ὁ μὲν λόγος καινοτομούμενος φθείρει τὴν φύσιν, οὐκ ἔχουσιν τὸν καθ' ὃν ἔστι λόγον ἀραδιούργητον, ὁ δὲ τρόπος καινοτομούμενος φυλαττομένου δηλαδή τοῦ κατὰ φύσιν λόγου θαύματος ἐνδείκνυται δύναμιν, ὡς τὴν φύσιν ἐνεργουμένην τε καὶ ἐνεργοῦσαν ὑπὲρ τὸν ἑαυτῆς ἀποδεικνύς δηλονότι θεσμόν. Λόγος δὲ φύσεως ἀνθρωπίνης ἐστὶ τό ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ ἐκ ψυχῆς λογικῆς εἶναι τὴν φύσιν καὶ σώματος, τρόπος δὲ ἢ ἐν τῷ ἐνεργεῖν καὶ ἐνεργεῖσθαι φυσικῶς τάξις ἐστίν,

ἀμειβομένη τε πολλάκις καὶ ἀλλοιουμένη, τὴν δὲ φύσιν ἑαυτῇ παντελῶς οὐ συναμείβουσα. (=1344=) Καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλου παντός ἔχει πράγματος, ἡνίκα καίνισαι τι περὶ τὴν ἑαυτοῦ κτίσιν ὁ Θεός βουλευθῇ προνοίας ἔνεκεν τῶν προνοουμένων, καὶ ἐνδείξεως τῆς ἐπὶ πάντα καὶ διὰ πάντων διηκούσης δυνάμεως. Ὡσπερ ἀμέλει παραδοξοποιῶν ταῖς ἀνέκαθεν τῶν θαυμάτων τε καὶ σημείων μεγαλειότησι καινοτομίας λόγῳ πεποίηκε, πρὸς ἕτερον εἶδος ζωῆς παρὰ τὸ ἐν σαρκὶ τῇ ὑπὸ φθορὰν (≡14E_054≡) μεταβιβάσας τὸν Ἐνὼχ τε καὶ τὸν Ἥλιον τοὺς μακαρίους, οὐ κατ' ἀλλοίωσιν φύσεως, ἀλλὰ κατὰ παραλλαγὴν τῆς κατ' αὐτὴν ἀγωγῆς καὶ διοικήσεως, ὕδωρ εἰς ἐπὶ κλυσιν τῶν ἐπὶ γῆς μοχθηρῶν ἀνθρώπων καθιστῶν τῷ πολλαπλάσιον, ἐν τῇ κιβωτῷ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἀποφαίνων τὸν πρῶτον πλωτῆρα Νῶε δίαίταν ἔχειν ἀλύμαντον, Ἀβραάμ καὶ Σάρραν τοὺς μεγάλους αὐτοῦ θεράποντας παιδί τιμῶν παρ' ἡλικίαν καὶ τὸν νενομισμένον πρὸς παιδοποιίαν ὅρον τε καὶ χρόνον τῆς φύσεως, πῦρ τὴν ἐπὶ τὰ κάτω ποιεῖσθαι φθορὰν εἰς ἐπὶ κλυσιν ἀσεβῶν παρασκευάζων, οὐδ' ὅλως τοῦ κατὰ φύσιν λόγου διὰ τοῦτο μειούμενον, τῆς βάρους πῦρ ἀκαύστως ἐξάπτων εἰς τὴν τοῦ θεράποντος πρόσκλησιν, ὕδωρ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς αἵματος μεταβάλλων ποιότητα, τὴν φύσιν αὐτοῦ παντελῶς μὴ ἡρνημένον, ὕδωρ μείναν κατὰ φύσιν καὶ μετὰ τὴν φοίνιξιν,

Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐκεῖσε θαυμάτων τε καὶ σημείων ἐπιτελῶν, πρὸς τὸ δοῦναι τοῖς μὲν πιστοῖς τῶν κατεχόντων δεινῶν ἐλευθερίας ἐλπίδα, τοῖς ἀπίστοις δὲ συναίσθησιν τῆς κολαζούσης δυνάμεως, πρὸς ἀπόθεσιν τῆς κατεχούσης αὐτοὺς περὶ τὸ Θεῖον πωρώσεως, θάλασσαν τέμνων ῥάβδῳ καὶ τὸ συνεχές διαλύων τοῦ ὕδατος, τῆς οἰκείας μὴ ἐξισταμένου φύσεως, εἰς δίοδον μὲν τῶν δι' αὐτὸν διωκομένων, ἐποχὴν δὲ τῶν ἀναιτίως διωκόντων τὸ εὐγενές καὶ ἐλεύθερον, ὕδωρ ξύλῳ γλυκαίνων, καὶ ἄρτον ἀνήροτον οὐρανόθεν ὕων ξένον καὶ ἄγνωστον, καὶ πλῆθος ὀρνέων ἐδωδῖμων ἐξαίφνης τῆς θαλάττης ἐκβράζων, χωρὶς τῆς κατὰ φύσιν ἐξ ἀλλήλων διαδοχῆς, πρὸς παραμυθίαν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ κακοπαθούντων, ὕδατος μητέρα τὴν πέτρην ἀποδεικνύς, εἰς βεβαίωσιν πίστεως τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι λειποτακτούντων, ποταμόν ἀνακόπτων πρὸς διάβασιν ἄβροχον λαοῦ (≡14E_056≡) θεοσεβοῦς, ἡλίου τε καὶ σελήνης δρόμον ἐπέχων ἀκώλυτον παραδόξως, τὴν ἀεικίνητον τοῦ περιέχοντος φύσιν στήσας ἀκίνητον, πρὸς ὄλεθρον ἀσεβοῦς δυναστείας ἀμαθῶς ἀντιπαραταττομένης Θεῷ, καὶ πρὶν λάβῃ πέρας τῶν ὀρομένων ἢ δύναιμι, καὶ εἰς κατάσχεσιν τῆς πόρρωθεν ἀψευδῶς ἐπηγγελμένης κληρονομίας.

Καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα δὴ πεποιηκέναι λέγεται, κατὰ τε τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως καὶ τὰς λοιπὰς εἰς ὅσας ἦλθε παρανομήσας ὁ παλαιός Ἰσραήλ, περὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' οὐ περὶ τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως, τὴν φύσιν καινοτομήσας τῶν καινοτομηθέντων πεποίηκεν ὁ Θεός. Μεθ' ὧν ἀπάντων καὶ μεθ' ἃ τὸ δι' ὅ πάντα καὶ δι' οὗ καινότατον ὄντως μυστήριον τῆς αὐτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως ἐπιτελέσας περὶ τὸν τρόπον, ἀλλ' οὐ περὶ τὸν λόγον τὴν φύσιν (=1345=) ἐκαινοτόμησε, προσλήψει σαρκὸς διὰ μέσης ψυχῆς νοεραῖς, ἀρρήτως κυηθεῖς ἄνευ σπορᾶς, καὶ γεννηθεῖς ἀληθῶς ἄνευ φθορᾶς ἄνθρωπος τέλειος, ψυχὴν νοεράν μετὰ σώματος ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφράστου συλλήψεως ἐσχηκώς.

PIB (112). ΟΤΙ ΠΑΣΑ ΦΥΣΙΣ ΤΩ ΟΙΚΕΙΩ ΛΟΓΩ ΔΙΑΠΑΝΤΟΣ ΕΧΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Ὅτι πᾶσα φύσις τῷ οἰκειῷ λόγῳ διαπαντός ἔχει τὸ τέλος.

Πᾶσα γάρ, καθολικῶς εἰπεῖν, φύσις, νοητὴ τε καὶ αἰσθητὴ, ἡγουν ἀπλὴ καὶ σύνθετος, καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἐκ μέρους τὴν πρὸς τὸ εἶναι τῆς γενέσεως ἀρχήν, οὐδέποτε δέχεται, οὔτε μὴν ἐξ ἡμισείας μοίρας ὑφίστασθαι δύναται. Ἀλλ' εἰ μὲν

σύνθετος φύσις ἐστίν, ὅλη τελεία τελείοις τοῖς οἰκείοις μέρεσιν ἀθρόως συνυφίσταται, μή ἔχουσα πρὸς ἑαυτὴν ἢ πρὸς ἄλληλα τῶν ἐξ ὧν ἐστὶ μερῶν τήν οἴαντοῦν κατὰ τὸν χρόνον διάστασιν. Εἰ δὲ ἀπλή φύσις ἐστίν, ἡγουν νοητή, ὡσαύτως ἅμα τοῖς ἑαυτῆς ἀπαραλείπτως λόγοις τελεία τελείοις ἀθρόως συνυφίστασθαι πέφυκε, (≡14E_058⇒ χρόνου τινός τὸ σύνολον αὐτὴν τῶν οἰκείων λόγων, οὐδαμῶς διακρίνοντος. Οὔτε γάρ ἦν ποτε καθόλου τις φύσις ἐν τοῖς οὖσιν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ὑπάρχουσα ὅπερ νῦν οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν νῦν ἐστὶν ἢ ἐς ὕστερον ἔσται ὅπερ οὐκ ἦν πρότερον. Ὡν γάρ οἱ λόγοι παρὰ τῷ Θεῷ ἅμα τῷ εἶναι τὸ τέλειον ἔσχον, τούτων ἢ κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους παραγωγή καὶ οὐσίωσις προσθήκης πάσης καὶ ἐλλείψεως τῆς πρὸς τὸ εἶναι ὅπερ ὄντα τυγχάνει παντελῶς ἐστὶν ἀνεπίδεκτος. Ἄλλ' ἄρκεῖν οἶμαι κατὰ τὴν τοῦ λόγου παρέκβασιν καὶ πρὸς τούτους τὰ νῦν ῥηθέντα, πρὸς τὸ μὴ παρασύρεσθαι ῥαδίως εἰς ἀτόπους δόξας παρὰ τῶν πίστιν ποιουμένων τὴν ἐν ταῖς κομψείαις τῶν λόγων τεχνικὴν πιθανότητα.

ΠΙΓ (113). ΔΙΑ ΤΙ ΣΥΝΗΨΕ ΤΗ ΣΑΡΚΩΣΕΙ ΤΗΝ ΕΚ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΙΝ Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Διὰ τί συνῆψε τῇ σαρκώσει τὴν ἐκ βαπτίσματος γέννησιν ὁ διδάσκαλος.

Πρὸς τί δὲ βλέπων καὶ τίνος ἔνεκεν τῇ σαρκώσει συνῆψε τὴν ἐκ βαπτίσματος γέννησιν ὁ διδάσκαλος (τοῦτο γάρ εἰς τὴν ἐξέτασιν ἔτι τοῦ προκειμένου λείπεται λόγου), συντόμως ὡς ἔμαθον ἐρῶ κατὰ δύναμιν. Φασὶν οἱ τὰ θεῖα μυστικῶς περιέποντες λόγια, καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις, ὡς εἰκός, αὐτὰ σεμνύνοντες θεωρήμασι, κατ' εἰκόνα Θεοῦ κατ' ἀρχὰς γεγενῆσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τῷ πάντως γεννηθῆναι κατὰ προαίρεσιν πνεύματι, καὶ προσλαβεῖν τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τῆς τηρήσεως τῆς θείας ἐντολῆς αὐτῷ προσγενόμενον, ἵνα ἢ ὁ αὐτός ἄνθρωπος πλάσμα μὲν τοῦ κατὰ φύσιν, Υἱός δὲ Θεοῦ καὶ Θεός διὰ Πνεύματος κατὰ χάριν. Οὐ γάρ ἦν δυνατόν ἄλλως Υἱὸν ἀποδειχθῆναι Θεοῦ καὶ Θεὸν κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν τὸν γενόμενον ἄνθρωπον, μὴ πρότερον κατὰ προαίρεσιν γεννηθέντα τῷ Πνεύματι, (≡14E_060⇒ διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικῶς αὐτοκίνητον καὶ ἀδέσποτον δύναμιν. (=1348=) Ἦντινα θεοποιόν καὶ θεῖαν καὶ ἄϋλον γέννησιν, διὰ τὸ προτιμῆσαι τῶν νοουμένων καὶ ἀδήλων τέως ἀγαθῶν τὸ κατ' αἴσθησιν τερπνόν καὶ ἐπίδηλον, παραλιπὼν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τὴν ἐκ σωμάτων εἰκότως ἀπροαίρετον καὶ ὑλικὴν καὶ ἐπίκηρον ἔχειν καταδικάζεται γέννησιν, ἀξίως κρίναντος τοῦ Θεοῦ τὸν ἐκουσίως τῶν κρειττόνων τὰ χεῖρονα προελόμενον, τὴν ἐμπαθῆ καὶ δούλην καὶ κατηναγκασμένην, καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐπὶ γῆς ἀλόγων τε καὶ ἀνοήτων κτηνῶν γέννησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπαθοῦς καὶ αὐθαιρέτου καὶ ἀγνῆς ἀνταλλάξαι γεννήσεως, καὶ τῆς σὺν Θεῷ καὶ θείας καὶ ἀνεκλαλήτου τιμῆς τὴν μετὰ τῶν ἀνοήτων κτηνῶν ἄτιμον ἀντιλαβεῖν συμπαρενύλησιν. Ἦστινος τὸν ἄνθρωπον ἐλευθερῶσαι καὶ πρὸς τὴν θεῖαν εὐκληρίαν ἐπαναγαγεῖν βουλόμενος ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Λόγος, ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων ἀληθῶς γίνεται τε καὶ γεννᾶται σωματικῶς χωρὶς ἁμαρτίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ βαπτίζεται, τὴν εἰς υἰοθεσίαν πνευματικὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκουσίως ὑπερχόμενος γέννησιν, ὁ κατ' οὐσίαν Θεός καὶ Θεοῦ κατὰ φύσιν Υἱός, εἰς ἀθέτησιν τῆς ἐκ σωμάτων γεννήσεως.

Ἐπειδὴ τοίνυν δι' ἡμᾶς ὁ ποιήσας ἡμᾶς καὶ μόνος τῷ Πατρί μετὰ τοῦ Πνεύματος ὁμόθεος καὶ ὁμόδοξος Υἱός καὶ Λόγος καθ' ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν ἀληθῶς ἄνθρωπος γίνεται, καὶ σωματικῶς γεννᾶται χωρὶς ἁμαρτίας, καὶ τὴν ἐκ βαπτίσματος εἰς υἰοθεσίαν πνευματικὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπελθεῖν καταδέχεται γέννησιν ὁ φύσει Θεός, διὰ τοῦτο συνῆψε τῇ σαρκώσει, καθὼς οἶμαι, τὴν ἐκ βαπτίσματος γέννησιν ὁ

διδάσκαλος, ὡς εἰς ἀθέτησιν καὶ λύσιν τῆς ἐκ σωμάτων ἐπινοηθῆναι γεννήσεως. Ὅπερ γάρ ὁ Ἀδάμ (λέγω δέ τὴν εἰς θέωσιν ἐκ πνεύματος γέννησιν) ἐκουσίως παραλιπὼν γεννᾶσθαι σωματικῶς εἰς φθοράν κατεκρίθη, τοῦτο κατὰ θέλησιν ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος ἐν τῷ ἡμῶν παραπτώματι γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ συγκατακρίνας ἡμῖν ἑαυτὸν (≡14E_062⇒) ἐκουσίως, ὁ μόνος ἐλεύθερος καὶ ἀναμάρτητος, καὶ τὴν ἐκ σωμάτων γεννηθῆναι καταδεξάμενος γέννησιν, ἐν ᾗ τὸ κράτος ὑπῆρχε τῆς ἡμῶν κατακρίσεως, τὴν ἐν πνεύματι μυστικῶς διωρθώσατο γέννησιν, καὶ τῆς σωματικῆς γεννήσεως λύσας ὑπὲρ ἡμῶν ἐν ἑαυτῷ τὰ δεσμὰ δέδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν διὰ τῆς κατὰ πνεῦμα γεννήσεως κατὰ θέλησιν, τέκνα Θεοῦ ἀντὶ σαρκὸς καὶ αἵματος γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Σάρκωσις οὖν καὶ σωματικὴ πρότερον τῆς ἐμῆς ἔνεκα κατακρίσεως ἐπὶ τοῦ Κυρίου παρηκολούθησε γέννησις, καὶ οὕτως ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐν πνεύματι παραλειφθεῖσα ἐπηκολούθησε γέννησις, ὑπὲρ τῆς ἐμῆς κατὰ χάριν σωτηρίας καὶ ἀνακλήσεως, ἢ σαφέστερον εἰπεῖν ἀναπλάσεως· οἷα συνάπτοντος περὶ ἐμέ τοῦ Θεοῦ τὸν τε τοῦ εἶναί μου λόγον καὶ τὸν τοῦ εἶναι, καὶ τὴν γενομένην παρ' ἐμοῦ τούτων ἐνοποιοῦντος τομὴν καὶ διάστασιν, καὶ διὰ τούτων πρὸς τὸν τοῦ ἀεὶ εἶναι λόγον σοφῶς συνελαύνοντος, καθ' ὃν οὐκέτι τὸ φέρειν ἔστι καὶ φέρεσθαι περὶ τὸν ἄνθρωπον, λαβούσης τέλος περὶ τὸ φέρεσθαι τῆς τῶν φαινομένων οἰκονομίας διὰ τῆς μεγάλης καὶ κοινῆς ἀναστάσεως, εἰς ἀθανασίαν (=1349=) γεννώσης τὸν ἄνθρωπον καθ' ὑπαρξιν ἀναλλοίωτον, δι' ὃν τῶν φαινομένων ἡ φύσις τὸ εἶναι κατὰ γένεσιν εἵληφε, καὶ μεθ' οὗ λήψεται χάριτι τὸ κατ' οὐσίαν μὴ φθειρῆσθαι.

Ἄλλ' εἰ δοκεῖ τῶν εἰρημένων κατ' ἐπιτομὴν ἐπιμνησθέντες τὴν δύναμιν, κεφαλαιώσωμεν. Ἔχομεν τὴν ἐκ σωμάτων γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατ' ἐπίνοιαν διαιρεθεῖσαν εἰς τὸν προηγούμενον τῆς φύσεως λόγον καὶ εἰς τὸν νῦν αὖθις ὑπάρχοντα καθ' ἡμᾶς, εἰς ὃν ἐτελεύτησε, καὶ πάλιν εἰς τὸν κατὰ φύσιν τῆς γενέσεως λόγον καὶ εἰς τὸν τῆς γενέσεως τρόπον, προσέτι γε μὴν καὶ εἰς διαφόρους τρόπους τῆς κατ' οὐσίαν γενέσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ προσεπιτούτοις εἰς τὴν ἄνευ σπορᾶς σύλληψιν καὶ τὴν ἄνευ φθορᾶς γέννησιν. Ἐφ' ὧν οὖν ἔστιν ὡς κριταῖς δικαίοις τῶν λελεγμένων ἐπιβολῶν ἐγκρίναι τὴν κρείττονα.

ΡΙΑ (114). ...». ΤΙ ΦΑΡΜΑΚΑ ΕΠΙΖΗΤΕΙΣ, ΤΑ ΜΗΔΕΝ ΟΝΗΣΟΝΤΑ; ΤΙ ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΙΔΡΩΤΑ...».

(≡14E_064⇒)

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό, «Τί φάρμακα ἐπιζητεῖς, τὰ μηδὲν ὀνήσοντα; τί κριτικὸν ἰδρῶτα, ἴσως παρεστῶτος τοῦ ἐξοδίου;»

Τοῦτο, καθὼς ἔφασκεν ὁ μακάριος γέρων, πρὸς τοὺς ὑπερτιθεμένους τὸ βάπτισμα, τὸ ῥητόν τέθεικεν ὁ διδάσκαλος, ἐλπίδι τοῦ ζήσεσθαι τὸ βάπτισμα φιληδονίας ἔνεκεν ὑπερτιθεμένους, καὶ φησι, "Τί παρ' ἄλλου δέη μαθεῖν τὴν ἐξοδον, τοῦ βίου δηλονότι, ἀλλ' οὐχ ὡς ἤδη παρούσης διανοήσης; Τί φάρμακα ἐπιζητεῖς, τὰ μηδὲν ὀνήσοντα; τί κριτικὸν ἰδρῶτα, ἴσως παρεστῶτος τοῦ ἐξοδίου;" Ἐπειδὴ γάρ τέσσαρας ἡμέρας κρισίμους εἶναί φασιν ἱατρῶν παῖδες ἐν τοῖς πυρεκτιῶσι, τὴν δ', καὶ τὴν ζ', καὶ τὴν θ', καὶ τὴν ια', τυχόν δέ καὶ τὴν ιγ', (ἐν ταύταις γὰρ ἂν εὕρωσιν ἐν τῷ νοσοῦντι, καθὼς φασι, νενοτισμένον ἐξ ἰδρώτος τὸ σῶμα τεκμηριοῦσι ζῆσιν τὸν κείμενον), ἵνα οὖν μὴ τοῦτον ἐκδεχόμενος ὁ νοσῶν τὸν ἰδρῶτα κακοβούλως ὑπερτίθεται τὸ βάπτισμα, περίοδον ἔχειν ἐτῶν, συμβουλεύει πάνυ σοφῶς ὁ διδάσκαλος τῷ κάμνοντι, μὴ τούτῳ τῷ ἰδρώτι θαρρεῖν καὶ μάτην ἐρείδεσθαι, δυνατοῦ ὄντος ἀντὶ τούτου τὸν ἐξόδιον ἰδρῶτα συμβῆναι, τὸν βοῶντα τῆς παρούσης

ζωῆς τό τέλος, ἵνα μή, ὥς εἶπον, διά τοῦτον ἀπατῶμενος ὁ νοσῶν τόν ἰδρῶτα τῆς μέν προδήλου καί θείας ζωῆς καί αἰεὶ διαμενούσης ἀλλοτριούμενος λάθῃ, τήν δέ ἀνθρωπίνην καί ἐπίκηρον καί πάντως λυθησομένην εὐρεθῇ περιέπων, ἀκράτητον κατά φύσιν ὑπάρχουσας καί αἰεὶ διά φθορᾶς καί ἀλλοιώσεως ρέουσας, καί θᾶττον τὰς τῶν ἔχειν νομιζόντων χεῖρας διαφεύγουσας ἢ ὄναρ ἀνυπόστατον βλέποντα.

PIE (115). ...ΟΥ ΓΑΡ ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΦΙΛΕΙ ΚΛΕΠΤΟΜΕΝΟΣ, ΚΑΙ ΕΙ ΛΙΑΝ ΕΣΤΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ»

(=14E_066=>

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό, «Οὐ γάρ πολλάκις Χριστός φιλεῖ κλεπτόμενος, καί εἰ λίαν ἐστὶ φιλάνθρωπος».

Τί δήποτε, φασὶν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοί τινες, εἰ λίαν ἐστὶ φιλάνθρωπος ὁ Θεός, καί πηγὴ φιλανθρωπίας ἀνέκλειπτος, ὥστε μὴδ' ὅτιοῦν ὑπὸ τῶν ἀρρομένων ἐλαττοῦσθαι, μή φιλεῖ κλεπτόμενος; Οὕτω γάρ ἂν μᾶλλον τό φιλάνθρωπον ἐπεδείκνυτο, (=1352=) μή ἐλαττούμενον διά τοῦ διδόναι χώραν τοῖς ἐθέλουσι κλέπτειν, καί μάλιστα κλοπὴν σωτήριον, καί ὁσάκις ἂν θέλοιεν. Πρὸς οὓς Θεοῦ λόγον χαριζομένου φαμέν, ὅτι περ αὐτό τοῦτο φιλανθρωπίας πλήρες ἐστὶ, μᾶλλον δέ αὐτό φιλανθρωπία, καί τούς περὶ τι κλέπτειν ἐθέλοντας, ἀγαθῆς προμηθείας ἔνδειξις σαφειστάτη, τό μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἐθέλουσι τυγχάνοντος τοῦ σφετερισμοῦ τῆς σωτηρίας ῥάστη γένηται κατά τό εἶκός καί ἡ τοῦ δωρηθέντος ἀποβολή, ὥς εὐμαρῶς πάλιν ληφθῆναι δυναμένου, καί τῆς ἐν τῷ καλῷ ἀμεταθέτου καί παγίας ἔξεως ἀμαθεῖς ἀποφανθῶσιν οἱ τυγχάνοντες τῆς δωρεᾶς, εὐέμπυτον εἰς κακίαν τήν γνώμην ἔχοντες διά τήν εὐμάρειαν τῆς τοῦ καλοῦ κτήσεως, τῷ εὐώνῳ καταφρονουμένης.

PIS (116). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΣΧΑ ... «ΓΥΜΝΟΝ ΤΗ ΑΠΛΟΤΗΤΙ ΚΑΙ ΖΩΗ ΑΤΕΧΝΩ

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τό Πάσχα λόγου, εἰς τό, «Γυμνόν τῇ ἀπλότητι καί ζωῇ ἀτέχνῳ, καί δίχα παντός ἐπικαλύμματος καί προβλήματος. Τοιοῦτον γάρ ἔπρεπεν εἶναι τόν ἀπ' ἀρχῆς».

Τί μέν διά τούτων ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος κρυφίως (=14E_068=> ἀποκαλύπτει, μόνους ἐκείνους εἰδέναι φημί τούς τό ἴσον αὐτῷ τῆς σοφίας εἰληφότας καί τῆς γνώσεως χάρισμα, οἱ δὲ διά τό πᾶσαν τήν ἐκ παθῶν καί πάσης ὑλικῆς προσπαθείας λήμνην ἀποθέσθαι τῶν νοερῶν ὁμμάτων τήν ἀκτῖνα τῆς ἐν ὅλοις ἀληθοῦς γνώσεως χωρεῖν ἐδυνήθησαν, καθ' ἣν τῷ ἀπλῷ κατά τό ἐφικτόν καί ἐνοεῖδεῖ λόγῳ τόν νοῦν ἀπὸ τῶν πολλῶν περιστείλαντες πᾶσαν τήν ἐπιστημονικὴν τῶν ὄντων ἀπλῇ συνέσει περιέλαβον εἴδησιν. Ἡμῖν δέ οἷς ὁ ζόφος ἔτι τῆς ἀγνοίας ἐπιπροσθεῖ πρὸς τήν τοῦ ἀληθοῦς κατανόησιν, διά τήν περὶ μόνά τὰ σαλευόμενα τοῦ νοῦ συστροφὴν, ὥσπερ τυφλὸς ἄμφω τῷ χεῖρε φορυτόν ὕλης ἀφάσσεων εὐρίσκει πολλάκις τι τῶν τιμίων, οὕτως ἐπιχειροῦμεν καί ἡμεῖς μετὰ τῆς ἑαυτῶν ἀσθενείας εἰπεῖν τι περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. Καί δή λέγομεν ἄλλο τό παράπαν οὐδέν ἢ ὅπερ ὁ Θεός ἐν χερσὶν ἡμῶν παραδῶ κατά τό γεγραμμένον, πρὸς τό θρέψαι κατά δύναμιν ἡμῶν τούς καλούς πατέρας ὑμᾶς, λέγω δέ τῷ ψηλαφητικῷ λόγῳ τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἀπλοῦν καί ἀπέριττον θεώρημα καί ἡμῖν σύμμετρον, καί πατρικὴν εὐλογίαν προσκαλούμενον, μήπως ἀφυῶς τόν ἀγρόν τῶν αἰσθητῶν αἰσθητῶς κατά τόν Ἡσαῦ περιοδεύοντες στερηθῶμεν διά βραδύτητα τῆς ἐτοιμῆς τοῦ

τρεφομένου πατρός εὐλογίας, ἥ πάλιν δι' ὑψηλοφροσύνην τι μεῖζον τῆς δυνάμεως ἡμῶν ἐπιζητοῦντες ἐκ τῶν οἰκούντων ἔτι τό ὄρος ἡμῶν τῆς θεωρίας, τρωθῶμεν κατὰ τόν Ἰσραήλ, περί ᾧ ὁ νόμος φησὶν ὅτι παραβιασάμενοί τινες ἀνέβησαν εἰς τό ὄρος, καί ἐξῆλθεν ὁ Ἀμορραῖος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ καί ἐτίτρωσκεν αὐτούς.

Ὑπονοῶ τοίνυν ὅτι τήν διαφοράν τῆς (=1353=) πρό τοῦ παραπτώματος κράσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐν τῷ προπάτορι (≡14E_070⇒ Ἀδάμ πρός τήν νῦν θεωρουμένην ἐν ἡμῖν καί κρατοῦσαν ἐνδείξασθαι βουλόμενος ταῦτά φησιν ὁ διδάσκαλος, ὡς τότε δηλαδή τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίαις καί φθαρτικαῖς ἀλλήλων κατὰ τήν κρᾶσιν τοῦ σώματος μή διελκομένου ποιότησιν, ἀλλ' ὡσαύτως ἔχοντος δίχα ῥοῆς καί ἀπορροῆς, καί τῆς ἐφ' ἑκάτερα τούτων κατὰ τήν ποιότητων ἐπικράτειαν συνεχοῦς ἀλλοιώσεως ἐλευθέρου τυγχάνοντος, οἷα δὴ τῆς κατὰ χάριν ἀθανασίας οὐκ ἀμοιροῦντος, καί τήν νῦν μαστιγοῦσαν αὐτόν τοῖς ἐαυτῆς κέντροις φθοράν οὐκ ἔχοντος, ἀλλ' ἑτέραν δηλονότι πρέπουσαν αὐτῷ κρᾶσιν τοῦ σώματος, ἀμάχοις καί ἀπλαῖς ποιότησι συνεχομένην. Καθ' ἣν γυμνός ἦν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, οὐχ ὡς ἄσαρκος καί ἀσώματος, ἀλλ' ὡς τήν παχυτέραν τήν σάρκα ποιοῦσαν καί θνητήν καί ἀντίτυπον κρᾶσιν οὐκ ἔχων. Κατά τοῦτον τόν μέγαν διδάσκαλον ἀτέχνως τε ἔζη μή διαπνεόμενος τήν ἅπαξ οὐσιωδῶς δοθεῖσαν αὐτῷ φυσικὴν εὐεξίαν, καί περιβολῆς ὑπῆρχεν ἀπροσδεής, διὰ τε τήν ἐνοῦσαν ἀπάθειαν αἰσχύνην μή ὑφορώμενος καί τό μή κρυμοῖς καί θάλπεσιν αὐτόν ὑποκεῖσθαι, δι' ἃ μάλιστα τῆς τε τῶν οἴκων καί τῶν ἐσθημάτων περιβολῆς ὁ τρόπος τοῖς ἀνθρώποις ἐπινενόηται.

PIZ (117). ΑΛΛΗ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη περὶ αὐτοῦ θεωρία.

Ἦ μήποτε καί ἐκ τῶν νῦν περὶ τόν ἄνθρωπον θεωρουμένων τά τότε περὶ αὐτόν ὄντα τῇ περιαιρέσει τῶν νῦν περὶ αὐτόν ὄντων παραδείκνυσιν ὁ διδάσκαλος. Κινεῖται γάρ νῦν ὁ ἄνθρωπος, ἥ περὶ φαντασίας ἀλόγους παθῶν ἐξ ἀπάτης διὰ φιληδονίαν, ἥ περὶ λόγους τεχνῶν ἐκ περιστάσεως διὰ τήν χρείαν, ἥ περὶ φυσικούς λόγους ἐκ τοῦ νόμου τῆς φύσεως διὰ μάθησιν, ᾧ οὐδέν κατ' ἀρχὴν εἰκότως ἀξ ἀνάγκης εἶλκε τόν ἄνθρωπον, (≡14E_072⇒ ὑπεράνω πάντων γενόμενον. Οὕτω γάρ ἔπρεπεν εἶναι τόν ἀπ' ἀρχῆς, μηδενὶ τό σύνολον περισπώμενον, τῶν ὑπ' αὐτόν, ἥ περὶ αὐτόν, ἥ κατ' αὐτόν, καί πρός τελείωσιν ἐνός μόνου προσδεόμενον, τῆς πρός τόν ὑπὲρ αὐτόν, φημί δέ τόν Θεόν, καθ' ὅλην τήν ἀγαπητικὴν δύναμιν ἀσχέτου κινήσεως. Ἀπαθής γάρ χάριτι ᾧ ἀπάτην παθῶν φαντασίας δι' ἡδονῆς οὐ προσίετο· καί ἀπροσδεής ὑπάρχων τῆς περὶ τέχνας περιστατικῆς ἀνάγκης διὰ τήν χρείαν ἐλεύθερος ἦν· καί σοφός ᾧ τῆς περὶ τήν φύσιν θεωρίας ὑπεράνω καθειστήκει διὰ τήν γνῶσιν. Οὐδέν οὖν εἶχεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μεταξύ Θεοῦ καί αὐτοῦ προβεβλημένον πρός εἶδησιν, καί κωλύον αὐτοῦ τήν δι' ἀγάπης αὐθαίρετον κατὰ τήν πρός Θεόν κίνησιν γενησομένην συγγένειαν, καί διὰ τοῦτο "γυμνός τῇ ἀπλότητι" προσηγορεύθη τῷ διδασκάλῳ, ὡς ὑπεράνω πάσης τῆς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζητήσεως, καί "ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ», ὡς πάσης τεχνῶν ἐνδεοῦς καθαρεύων ζωῆς, καί "δίχα παντός ἐπικαλύμματος καί προβλήματος», οἷα τῆς πρός τὰ αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς συμπλοκῆς τυγχάνων ἐλεύθερος, εἷς ὑπήχθη δικαίως ὕστερον, ἐλλείψας τήν ἔλλειψιν, (=1356=) καί τοῦ πλήρης εἶναι τό κενός πάντων γενέσθαι αὐθαίρετως ἐλόμενος, κάτω γενόμενος ᾧ ὑπεράνω φυσικῶς ὑπῆρχε γεγεννημένος.

PIH (118). ΑΛΛΗ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη περί αὐτοῦ θεωρία.

Ἡ μήποτε "γυμνός», ὥς φησιν ὁ διδάσκαλος, τῆς περί φύσιν ποικίλης θεωρίας καί γνώσεως, καί "ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ», τῆς περί πρᾶξιν καί ἀρετὴν πολυτρόπου μεθοδείας ὑπάρχων ἐκτός, κατὰ τὴν ἔξιν ἔχων τοὺς τῶν ἀρετῶν ἀμολύντους λόγους, καί "δίχα παντός ἐπικαλύμματος καί προβλήματος», τῆς ἐπ' αἰσθήσεσι τῶν φαινομένων διανοίας πρὸς κατανόησιν τῶν (≡14E_074⇒ θείων, προηγουμένως οὐ χρήζων, μόνην τὴν ἀπλὴν τῆς ἐνοειδοῦς καί ἀπλῆς καί συνεκτικῆς τῶν μετὰ Θεὸν ἀρετῆς τε καί γνώσεως ἔχων προβολήν, τῆς ἐπ' ἐνεργείᾳ μόνης κινήσεως πρὸς ἔκφανσιν αὐθαίρετον χρήζουσιν. Ἀμέλει γοῦν ὅσοι φιλοσόφῳ λόγῳ τῆς τοῦ προπάτορος ἐγείρειν ἑαυτοὺς βούλονται παραπτώσεως, πρῶτον ἀπάρχονται τῆς τῶν παθῶν παντελοῦς ἀφαιρέσεως, εἴθ' οὕτως τῆς περὶ τοὺς λόγους τῶν τεχνῶν ἀσχολίας, καί τέλος τὴν φυσικὴν ὑπερκύψαντες θεωρίαν εἰς τὴν αὔλον παρακλύπτουσι γνώσιν, τὴν μὴ ἔχουσαν παντελῶς αἰσθήσει τυπουμένην μορφήν, ἣ νόημα προφορᾷ λόγου χωρούμενον, καθὼς ἐξ ἀρχῆς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐποίησεν ὁ Θεός, γυμνοὶ τῇ ἀπλότητι τῆς γνώσεως καί τῇ ἀπορισπᾶστω ζωῇ, καί τῇ νεκρώσει τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς γενόμενοι. Ἦν μέντοι καί κατ' ἄλλον τρόπον ὑψηλοτέρως θεωρῆσαι τό προκείμενον ἄπορον, ἀλλὰ παρείσθω τά νῦν δι' ἣν ὁ ἀρχόμενος τοῦ λόγου προεῖπον αἰτίαν.

PIΘ (119). ...ΩΣ ΗΛΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, Ἡ ΕΚΕΙΘΕΝ ΟΡΜΩΜΕΝΟΝ, Ἡ ΤΩ ΟΡΩΜΕΝΩ ΠΕΡΙΓΡΑΠΤΟΝ...».

Τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰς τό· «Ἐνιαύσιον δέ, ὡς ἥλιον δικαιοσύνης, ἣ ἐκεῖθεν ὀρμώμενον, ἣ τῷ ὀρωμένῳ περιγραφτόν».

Πολλά τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰσιν αἱ προσηγορίαι, καί πολύτροπος ὁ ἐφ' ἐκάστη κατὰ τὴν αὐτῆς ἐπίνοιαν τῆς κατὰ θεωρίαν ἀναγωγῆς κατέστηκεν τρόπος, διὰ τό πολλάς κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν τοῦ παραδειγματικῶς εἰς προσηγορίαν τοῦ Κυρίου λαμβανομένου πράγματος ἐπιδέχεσθαι δύνασθαι θεωρημάτων ἐπιβολάς. Ὡσπερ ἀμέλει καί τό νῦν προκείμενον ἡμῖν ἄπορον ἔχει. Πολλοὺς γάρ ὅσους οὐδέπω δυνατοῦ τυγχάνοντος τοῦ λόγου θεωρημάτων περὶ τοῦ ἡλίου τρόπους ἐκθέσθαι διὰ (≡14E_076⇒ τό σύντομον, καθ' ἣν ὁ διδάσκαλος αὐτό ἐπίνοιαν ἐθεώρησε, καί ἡμεῖς θεωρήσωμεν, τά συνεπτυγμένως αὐτῷ δηλονότι ῥηθέντα κατὰ δύναμιν ἐξαπλοῦντες. Ἐνιαυτός τοίνυν ἐστὶ κατὰ τοὺς ἀγίους καί σοφούς ἡμῶν διδασκάλους ἢ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τό αὐτό σημεῖον ἀποκατάστασις, τῆς κατὰ χρόνον πενταπλῆς ιδιότητος περιεκτικῆς. Ὁ γάρ χρόνος εἰς ἡμέραν (=1357=) καί ἐβδομάδα καί μῆνα καί καιρόν καί ἐνιαυτόν μερίζεσθαι τε καί συνάγεται· καί ὁ ἐνιαυτός ὡσαύτως, εἰς ὥραν καί ἡμέραν καί ἐβδομάδα καί μῆνα καί καιρόν, συνεχοῦς καί ἀδιαστάτου τῆς κατ' αὐτόν μενούσης κινήσεως, περὶ ἣν αἱ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν διαιρέσεις θεωρούμεναι τὴν συνεχῇ καί ἀδιάστατον ἡρίθμησαν τοῦ χρόνου κίνησιν.

Εἰ δὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν τοῦ ἡλίου φοράν ἐνιαυτός γίνεται, ἐνιαυτός δηλαδή Κυρίου δεκτός ἐστὶ πάντως, ὡς γέγραπται, κατὰ τὸν τῆς ἀλληγορίας τρόπον, ἢ πᾶσα τῶν αἰώνων παράτασις, ἀπ' ἀρχῆς ἥς εὐδόκησεν ὁ Θεός οὐσιῶσαι τά ὄντα, καί τοῖς μὴ οὖσιν ὑπαρξίν δοῦναι, καί διὰ τῆς προνοίας, ὥσπερ τις νοητός ἥλιος τῆς πρὸς διαμονὴν συνεχούσης τό πᾶν δυνάμεως, συγκαταβατικῶς ἐφεῖναι τὴν ἀκτίνα ἀνεχόμενος, ποικίλαι τοὺς τρόπους ἀξιώσας πρὸς τελεσφόρησιν

ὧν τοῖς οὖσιν οἰκείων κατέσπειρεν ἀγαθῶν μέχρι τῆς πάντων ἀποπερατώσεως τῶν αἰώνων, καθ' ἣν συλλέξει τῆς οἰκείας σποράς τοὺς καρπούς ζιζανίων ἀμιγεῖς καὶ πάσης ἀχυρώδους ἄχνης καὶ συμφορήσεως καθαρούς, καὶ ὁ σύμπαρ τῆς τῶν κινουμένων κινήσεως περαιωθήσεται λόγος, λαβόντων τῶν ἀξίων τὴν ἐπηγγελμένην τῆς θεώσεως ἐσχάτην μακαριότητα. "Ἡλιος" οὖν "δικαιοσύνης" ὁ Κύριος προσηγόρευται, ὡς ποιητῆς καὶ συντελεστής τῶν αἰώνων, καὶ ὡς ἀρχὴ πάντων καὶ τέλος, καὶ τῆς πενταπλῆς κατὰ τὴν πρόνοιαν τῶν προνοουμένων σοφῆς εὐταξίας δημιουργός, καὶ ὡς πληρῶν τὰ πάντα φωτὸς αἰδίου ταῖς ἀνεκλείπτους ἐπιβολαῖς τῆς ἀγαθότητος, καὶ τοὺς εὐρύνοντας πρὸς ὑποδοχὴν τῆς αὐτοῦ μακαρίας ἀκτῖνος τοὺς ἑαυτῶν νοητοὺς πόρους πεπείρους καὶ ἐδωδίμους τῷ Θεῷ (≡14E_078≡> καὶ Πατρὶ ποιούμενος. Ὁ αὐτός δέ καὶ ἐνιαυτός ἐστι Κυρίου δεκτός, ὡς διὰ πάντων τῶν σωζομένων πληρούμενος κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ νοητῶς γινομένην πεντάτροπον κίνησιν, ὡς Ἡλίου δικαιοσύνης, ἥντινα νοήσει πάντως ὁ διὰ τῆς τῶν φαινομένων ἀκριβοῦς κατὰ λόγον φυσικῆς θεωρίας τὴν τῶν νοουμένων πνευματικὴν ἐπιστήμην συλλεγόμενος. Ἐκεῖθεν δέ "ὀρμώμενος" εἴρηται τῷ διδασκάλῳ, " ἢ τῷ ὀρωμένῳ περιγραφτός», ἢ ὡς φῶς ἐκ φωτός, καὶ Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ κατ' οὐσίαν ἀληθινοῦ τοῦ Πατρὸς γεννητῶς ὀρμώμενος, ἢ ὡς ἄνθρωπος ὁ αὐτός τῷ καθ' ἡμᾶς ὀρωμένῳ τῆς φύσεως εἶδει περιγραφτός, καθάπερ ἥλιος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὀρμώμενος τῷ φαινομένῳ δισκοειδεῖ σώματι περιέγραπται.

PK (120). ...». ΘΑΥΜΑΣΤΟΝ ΟΥΔΕΝ ΕΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΠΙΖΗΤΕΙΤΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΑΤΟΝ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰς τό· «Θαυμαστόν οὐδέν εἰ μάλιστα κατ' οἶκον ἕκαστον ἐπιζητεῖται τό πρόβατον».

Εἴποι δ' ἄν τις, καὶ εὐλόγως, ὡς οἶμαι, τυχόν, Εἴπερ εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός ὁ διὰ νόμου καὶ προφητῶν καὶ τῆς κατὰ τὴν κτίσιν μεγαλειότητος μυστικῶς (=1360=) τοῖς ἀκούειν πνευματικῶς καὶ ὀρᾶν δυναμένοις κηρυττόμενος, πῶς τόν τύπον ὁ νόμος ἐπιτελῶν τοῦ Χριστοῦ πολλά πρόβατα κελεύει θύεσθαι κατ' οἴκους πατριῶν; Πρὸς ὃν φαμεν, ὡς εἴπερ αὐτόν δεξιόμεθα τόν λόγον, νοητῶς τῶν ὧτων τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὁμμάτων ἀπτόμενον, καὶ διανοίγοντα ταῦτα πρὸς ὑποδοχὴν μὲν καὶ θεωρίαν τῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ἐκδίκησιν δέ πάσης παρακοῆς καὶ ἀποστροφὴν πάσης ματαιότητος, γνοίμεν πάντως τό μυστικόν βούλημα τῆς ἀγίας Γραφῆς, τῷ προκειμένῳ συνάψαντες ὅμοιον ἐκ τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου φάσκοντος, τό· Οὐδέν ἔκρινα εἶδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ (≡14E_080≡> Χριστόν Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ὡςπερ οὖν ἕκαστος τῶν πεπιστευκότων τῷ Χριστῷ κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν καὶ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ τῆς ἀρετῆς ἔξιν τε καὶ ποιότητα σταυροῦται τε καὶ συσταυροῖ ἑαυτῷ τόν Χριστόν, Χριστῷ δηλονότι πνευματικῶς συσταυρούμενος. Ἄλλος γάρ κατ' ἄλλον ἀρετῆς τρόπον ἑαυτῷ κατάληλον ποιεῖται τὴν σταύρωσιν· ὁ μὲν μόνῃ σταυρούμενος τῇ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία, καὶ ταύτην νεκρῶν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ προσηλωμένην· ὁ δέ καὶ αὐτοῖς τοῖς πάθεσι σταυρούμενος καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐξιόμενος· ὁ δέ καὶ αὐταῖς τῶν παθῶν ταῖς φαντασίαις, οὐκ ἔων τὰς αἰσθήσεις ἀφέτους, πρὸς ὑποδοχὴν τινος τῶν κατὰ ταῦτα μετεωρισμῶν· ὁ δέ καὶ τοῖς περὶ τὰ πάθη λογισμοῖς καὶ ἐνθυμήμασιν· ὁ δέ καὶ τῇ κατ' αἴσθησιν ἀπάτῃ· ἄλλος δέ καὶ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς φυσικῆς οἰκειότητος σταυρούμενος ἀποτίθεται σχέσιν· ἄλλος δέ καὶ πᾶσαν καθολικῶς αἰσθητικὴν τῷ σταυρῷ κατασβέννυσι κίνησιν, πρὸς τό μηδὲν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τό παράπαν φυσικῶς ἐνεργούμενον· ἄλλος δέ καὶ αὐτῆς τῆς κατὰ νοῦν ἀποπαύεται παντελῶς ἐνεργείας,

καί ἵνα τό μείζον εἶπω, ὁ μὲν τῇ πρακτικῇ σταυρούμενος φιλοσοφία δι' ἀπαθείας, καί πρὸς τὴν ἐν πνεύματι φυσικὴν θεωρίαν ὥσπερ ἀπὸ τινος σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μεταβαίνων, ὁ δὲ καί τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ νεκρούμενος, διὰ τῆς ἀποβολῆς τῆς κατὰ νοῦν περὶ τὰ ὄντα συμβολικῆς θεωρίας, καί πρὸς τὴν ἐνοειδῇ καί ἀπλῇ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης μυσταγωγίαν ὥσπερ ἀπὸ τινος ψυχῆς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν νοῦν αὐτοῦ μετατιθέμενος, ὁ δὲ καί ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν δι' ἀποφάσεως παντελοῦς ἄρρητον ἀφαιρετικὴν ἀοριστίαν ὥσπερ ἀπὸ τινος ψυχῆς τοῦ Χριστοῦ νοὸς πρὸς τὴν αὐτοῦ θεότητα μυστικῶς ἀναγόμενος·

Ἐκαστος, ὡς ἔφην, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καί τὴν κατ' (=14E_082=> ἀξίαν χορηγουμένην αὐτῷ τὰς ὑψηλὰς διὰ τῆς πρὸς πάντα νεκρώσεως ἀναβάσεις ποιούμενον, οὕτως καί τὸν θεῖον ἀμνὸν ἕκαστος ἡμῶν ὡς ἐν οἰκίᾳ τινὶ τῷ ἰδίῳ τάγματι τῆς κατ' ἀρετὴν ἀρμοζούσης αὐτῷ καταστάσεως θύει τε τὸν ἀμνὸν καί μεταλαμβάνει τῶν αὐτοῦ σαρκῶν, καί ἐμφορεῖται τοῦ Ἰησοῦ. Ἐκάστου γάρ ἴδιος γίνεται ἀμνὸς Χριστὸς Ἰησοῦς, ὡς ἕκαστος χωρεῖν τε καί ἐσθίειν αὐτόν δύναται, ἴδιος, Παύλου τοῦ μεγάλου τῆς ἀληθείας (=1361=) κήρυκος, καί ἰδιοτρόπως ἴδιος ἐκάστου τῶν ἁγίων κατὰ τό μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως, καί τὴν ἐπιχορηγουμένην χάριν τοῦ Πνεύματος, ᾧ μὲν οὕτως, ᾧ δὲ οὕτως, εὕρισκόμενος ὅλος ὅλῳ, πᾶσι δὲ πάντα γινόμενος.

ΡΚΑ (121). ...».... ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΣΘΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΥΦΙΩΝ ΤΟΥ ΝΟΥ ΒΡΩΘΗΣΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΕΨΙΝ ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰς τό· «Ὅσον μὲν σαρκῶδες τοῦ λόγου καί τρόφιμον, μετὰ τῶν ἐνδοσθίων καί τῶν κρυφίων τοῦ νοῦ βρωθήσεται καί εἰς πέψιν πνευματικὴν ἀναδοθήσεται».

Ὁ πᾶσαν μετὰ σοφίας φύσιν ὑποστήσας Θεός, καί πρώτην ἐκάστη τῶν λογικῶν οὐσιῶν δύναμιν τὴν αὐτοῦ γνῶσιν κρυφίως ἐνθέμενος, δέδωκε καί ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς ἀνθρώποις, ὡς μεγαλόδωρος Δεσπότης, κατὰ φύσιν τὸν εἰς αὐτόν πόθον καί ἔρωτα, συνεπιπλέξας αὐτῷ φυσικῶς τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, ἐφ' ᾧ δυνηθῆναι μετὰ ῥαστώνης γινῶναι τοὺς τρόπους τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως, καί μὴ παρασφαλέντας διαμαρτεῖν οὗ τυχεῖν ἀγωνιζόμεθα. Κατὰ τοῦτον οὖν κινούμενοι τὸν πόθον (=14E_084=> περὶ τε τῆς ἀληθείας αὐτῆς καί τῆς εὐτάκτως τοῖς ὅλοις ἐμφαινομένης σοφίας τε καί διοικήσεως ζητεῖν ἐναγόμεθα ἐκείνου τυχεῖν, διὰ τούτων γλιχόμενοι, οὗ χάριν τὸν πόθον ἐλάβομεν. Καί τοῦτο μυστικῶς ἐγνωκότες οἱ φιλομαθεῖς καί φιλότιμοι τῆς ἀληθείας ἐρασταί μίαν ἐστήσαντο σχολὴν καί προσεδρεῖαν ἑαυτοῖς τὴν περὶ τούτου φιλόπονον ἄσκησιν, ἀκριβῶς ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀληθοῦς κατανοήσεως τε καί ἀκολουθίας μαθόντες ὡς, εἴπερ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ποσῶς δι' εὐσεβῶν θεωρημάτων τὴν μέλλουσαν ἀλήθειαν εἰκονίσαιτο, καί τὸν πόθον πληροφορήσουσιν, ἐτοιμοτέραν ὡς τοῖς ἐνταῦθα καλῶς γυμνασθεῖσαν τὴν ψυχὴν ἐσχηκότες, ἀκηγῆτι μετὰ τὸν βίον τοῦτον ἐπὶ τὴν μέλλουσαν ἀλήθειαν μεταβήσονται, σκιαγραφηθεῖσαν αὐτοῖς ἤδη καλῶς διὰ τῶν θειοτέρων νοημάτων, ἄγοντος αὐτούς ἐπ' αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί ἀπλῆν καί ἀρίδην καί δίχα πάσης ἀπορίας, συμβολικῆς τε ποικιλίας καί πάσης αἰνιγματώδους ἀσαφείας, αὐτοῖς παραδεικνύντος, ἀποδρασάσης αὐτοῖς ὥσπερ ἐπὶ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ὁδύνης καί λύπης καί στεναγμοῦ διὰ τὴν ἀπάθειαν, οὕτω καί ἐπὶ τῆς θεωρητικῆς γνώσεως, ἀσαφείας πάσης καί ἀπορίας, διὰ τὴν σοφίαν, προστεθείσης αὐτοῖς, ἐντεῦθεν λαβοῦσι τὰς ὑποτυπώσεις αὐτῆς, τηνικαῦτα γυμνῆς τῆς ἀληθείας. Παντί γάρ, φησί,

τῷ ἔχοντι, δηλονότι τόν περί τῶν μελλόντων πόθον, δοθήσεται, καί προτεθήσεται πάντως ἢ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις.

Πλούσιος γάρ ὑπάρχων ὁ Θεός ἡμῶν οὐδέποτε λήγει τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν τά θεῖα διανέμων δῶρα τῆς γνώσεως, ἅπερ οὐδ' ὀνομάζειν κατά τόν αἰῶνα τοῦτον δυναμέθα, διά τό αὐτῶν ὕψος καί μέγεθος, εἴπερ ἀληθεύει φάσκων περί τῆς ἐσχάτης μακαριότητος ὁ μέγας Ἀπόστολος ὑπεράνω παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου αὐτήν εἶναι, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλά καί ἐν τῷ μέλλοντι τήν μετά πᾶσαν πάντων τῶν χαρισμάτων (≡14E_086⇒) διανομήν τε καί (=1364=) ἀνάβασιν δειχθησομένην τῶν ἀγαθῶν ἀκροτάτην κορυφήν αἰνιττόμενος, τήν μηδενί λόγῳ ἢ νῷ ῥηθῆναι ἢ γνωσθῆναι δυναμένην, τόν τε κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἡμῖν ἐφικτῶν, τῶν τε κατά τόν μέλλοντα δειχθησομένων, καί ὀνομασθῆναι καί γνωσθῆναι τυχόν ἡμῖν δυναμένων. Ἀεὶ γάρ ὁ διεληλυθὼς τοὺς οὐρανούς Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καί ὑπεράνων πάντων τῶν οὐρανῶν γενόμενος, τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ διά πράξεως καί θεωρίας μεταβιβάζει τε καί μετατίθῃσιν ἀπό τῶν ἡττόνων ἐπὶ τά κρείττονα, καί ἀπό τούτων πάλιν ἐπὶ τά ἔτι τούτων ἀνώτερα, καί ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπιλείπει με ὁ χρόνος λέγοντα τάς θείας τῶν ἀγίων ἀναβάσεις τε καί ἀποκαλύψεις κατά τήν ἀπό δόξης εἰς δόξαν ἀλλοίωσιν, ἕως ἕκαστος τήν ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀρμόζουσαν δέξοιτο θέωσιν.

Τόν τοίνυν προῤῥηθέντα περί Θεοῦ φυσικόν πόθον ἔχοντας ἡμᾶς εἰδὼς οὗτος ὁ μέγας διδάσκαλος προτρέπει τε πάντας καί καλεῖ διά τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας πρὸς τήν πνευματικὴν βρῶσιν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σφαιγιασθέντος ἀμνοῦ, φυλάξαι τε εὐκρινῶς καί εὐχρήστως ὑποτίθεται τῶν αὐτοῦ, τοῦ ἀμνοῦ δηλονότι, μελῶν τήν ἀρμονίαν ἄθραυστον καί ἀσύμφυρτον, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὡς διασπῶντες καί διασπαράττοντες τήν εὐθετον ἀρμονίαν τοῦ θείου σώματος, ἢ θρασέως, ὡς ὑπὲρ δύναμιν, ἢ ἀνιέρως, ὡς παρά δύναμιν, τοῦ ἀμνοῦ καί Λόγου τάς σάρκας ἐσθίοντες· ἀλλ' ἕκαστος κατά τήν αὐτοῦ δύναμιν τε καί τάξιν, καί τήν ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ χάριν τοῦ Πνεύματος, μεταλαμβάνέτω τοῦ θείου Λόγου κατά τήν ἐκάστου μέλους ἐπίνοιαν. Οἶον κεφαλῆς μὲν ὁ ἐξ ἀναποδείκτων ἀρχῶν ἀφέτους παντελῶς ἔχουσιν τοὺς περί θεολογίας λόγους πίστιν κεκτημένος μεταλήψεται, ἐξ ἧς τό πᾶν σῶμα τῶν ἀρετῶν τε καί τῶν γνώσεων συμβιβάζομενον αὖξει τήν πνευματικὴν αὖξησιν. Ὡτων δέ μεταλήψεται ὁ τοὺς θείους λόγους πνευματικῶς μετ' ἐπιστήμης ὑποδεχόμενος, καί (≡14E_088⇒) εὐπειθὴς καί ὑπήκοος Θεῷ δι' αὐτούς μέχρι θανάτου διά τῶν ἔργων γινόμενος· ὀφθαλμῶν δέ, ὁ τήν κτίσιν πνευματικῶς κατανοῶν, καί πάντας τοὺς κατ' αἴσθησιν τε καί νοῦν λόγους ἀπροσκόπως εἰς μίαν δόξης Θεοῦ συναγών ἐκπλήρῳσιν. Στήθους δέ μεταλήψεται ὁ τήν καρδίαν θεολογικῶν πληρώσας θεωρημάτων, κατά τόν μέγαν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, καί πηγῆς ἀενάου δίκην τόν περιεκτικόν τῆς τοῦ παντός προνοίας εὐσεβῶς προχέων τοῖς μανθάνουσι λόγον τε καί τρόπον. Χειρῶν δ' αὖ μεταλαμβάνει δεόντως ὁ μηδέν τῶν κατ' ἐντολήν ἀνειμένως ἔργων καί ἡμελημένως ἐπιτελῶν, ἀλλ' ὅλην ἔχων ἐτοίμην καί εὐτονον πρὸς ἐκπλήρῳσιν τῶν θείων νόμων τῆς ψυχῆς τήν κατά τήν πρᾶξιν ἐνέργειαν· κοιλίας δέ, ὁ τό γόνιμον τῆς ψυχῆς ἀείβλυστον ἔχων, καί πληθυνόμενος τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι, καί ἀκατάσβεστον τόν καυστικώτατον τῆς πρὸς τήν θείαν συνουσίαν ἀπαθοῦς ἐφέσεως ἔρωτα κεκτημένος. Ἐνδοσθίων δέ μεταλήψεται προσηκόντως, ὁ τῇ κρυφιωτέρᾳ ζητήσει τε καί γνώσει τοῦ νοῦ τά βάθη τοῦ Θεοῦ διερευνώμενος, καί ἀπορρήτων ἐμφορούμενος μυστηρίων.

(=1365=)Τολμήσει τι μεῖζον ὁ λόγος. Τῶν κάτω τοῦ Λόγου μερῶν μεταλαμβάνέτω σωφρόνως, ὁ λογικῶς κατά τῆς ὕλης ἰστάμενος, καί παντάπασιν ἀμόλυντον μετά τῆς ψυχῆς τήν σάρκα διατηρῶν, καί ὅλον ἀπαραλείπτως αὐτῇ τόν

Λόγον ταῖς ἀρεταῖς διαμορφῶν σάρκα γενόμενον. Μηρῶν δέ μεταλήψεται ὁ τόν λόγον ἐπικείμενον ἔχων τῷ τῆς ψυχῆς παθητικῷ μέρει, καί παντελῶς ἐκτέμνων αὐτῆς τήν πρόσυλον κίνησιν· γονάτων δέ, ὁ πρὸς τοὺς κειμένους καί ἀσθενούντας τῇ πίστει συμπαθῶς κατὰ πρόνοιαν ἐπικλινόμενος, καί τήν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Λόγου μιμούμενος συγκατάβασιν. Κνημῶν δέ καί ποδῶν μεταλαμβάνετω πρὸς τοῦτοις, ὁ ἐπὶ τῆς πίστεως καί τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως ἀσαλεύτους ἔχων τῆς ψυχῆς τὰς βάσεις καί ἀκλονήτους, καί κατὰ σκοπὸν πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως (≡14E_090⇒) ἐπειγόμενος, καί τῆς ἀγνοίας τὰ ὄρη καί τοὺς βουνούς τῆς κακίας ὑπερπηδῶν μετὰ τοῦ Λόγου καί διαλλόμενος.

Ἀλλὰ τίς δυνήσεται πάσας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ τὰς δι' ἡμᾶς ἐπινοίας ἐξαριθμῆσαι καθ' ἃς ἐδώδιμον ἑαυτὸν καί μεταληπτὸν ἀναλόγως ἐκάστῳ πεποίηκεν. Ἔτι γάρ ἔχει πρὸς τοῦτοις πᾶσιν ὁ Κύριος βοστρύχους, καί ῥίνας, καί χεῖλη, τράχηλόν τε, καί ὦμους, καί δακτύλους, καί ὅσα τῆς ἡμετέρας κατασκευῆς ἐπ' αὐτοῦ λέγεται τροπολογικῶς. Ὡν προσφυῶς τε καί εὐχρήστως μεταλαμβάνουσιν οἱ πρὸς ἕκαστον καί δι' ἐκάστου μέλους σημαίνόμενον πνευματικόν μεταποιούμενοι λόγον. Οὕτως ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ βιβρώσκεται, κατὰ τὸν ἅγιον τοῦτον καί μέγαν διδάσκαλον, καί εἰς πέψιν πνευματικὴν ἀναδίδεται, μεταποιῶν πρὸς ἑαυτὸν τῷ πνεύματι τοὺς μεταλαμβάνοντας, ἕκαστον αὐτῶν εἰς τὸν τοῦ βρωθέντος ὑπ' αὐτοῦ πνευματικῶς μέλους τόπον κατὰ τήν θέσιν τῆς σωματικῆς ἀρμονίας ἐνάγων τε καί μετατιθέμενος, ὥστε φιλανθρώπως τὸν ἐν τοῖς ὅλοις λόγον τοῖς πράγμασιν οὐσίαν γίνεσθαι τὸν μόνον ὑπὲρ φύσιν καί λόγον.

PKB (122). ..». ΝΕΚΡΩΣΑΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΖΩΝΗΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΙΜΟΥΜΕΝΟΣ..».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Νεκρώσας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καί τήν ζώνην Ἰωάννου μιμούμενος, τοῦ ἐρημικοῦ καί προδρόμου καί μεγάλου τῆς ἀληθείας κήρυκος».

Ὁ τὴν Ἰωάννου ζώνην μιμούμενός ἐστιν ὁ τῇ δυνάμει τοῦ λόγου τὸ γόνιμον τῆς ψυχῆς διὰ γνώσεως πρακτικῶς ἐπισφίγγων, καί ἀδιάχυτον αὐτό πρὸς τὴν ὕλην διαφυλάττων. Ἐρημικός δέ ἐστιν ὁ παθῶν καθαρεύουσιν τὴν ἕξιν κτησάμενος. (≡14E_092⇒) Πρόδρομος δέ ὁ διὰ τῆς γνησίας μετανοίας τὴν ἐπακολουθοῦσαν αὐτῇ δικαιοσύνην, καί διὰ τῆς φαινομένης ἀρετῆς τὴν ἐπιδημεῖν αὐτῶν μέλλουσιν γνῶσιν προμηνύων. Μέγας δέ τῆς ἀληθείας κήρυξ ἐστιν ὁ τῷ οἰκείῳ βίῳ τὸν ὑπ' αὐτοῦ λαλούμενον τῆς διδασκαλίας λόγον πιστούμενος.

PKΓ (123). ..». ...ΠΕΜΠΕΤΑΙ... ΑΧΑΛΚΩ ΚΑΙ ΑΡΑΒΔΩ ΚΑΙ ΜΟΝΟΧΙΤΩΝΙ, ΕΤΙ ΚΑΙ ΓΥΜΝΟΠΟΔΕΙΝ..».

(=1368=) Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Καί εἴ τις μαθητὴς ἐπὶ τὸ Εὐαγγέλιον πέμπεται, φιλοσόφως καί ἀπερίττως· ὃν δεῖ πρὸς τῷ ἀχάλκῳ καί ἀράβδῳ καί μονοχίτωνι, ἔτι καί γυμνοποδεῖν, ἵνα φανῶσιν οἱ πόδες ὡραῖοι τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην».

Εὐαγγελίον ἐστιν ὁ περί τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ὑψηλότερος λόγος· βασιλεία δέ ἐστι Θεοῦ ἡ πάσης ὕλης καί πασῶν τῶν κατ' αὐτὴν φαντασιῶν καθαρεύουσα λῆξις. Μαθητὴς οὖν ἐπὶ τὸ Εὐαγγέλιον πεμπόμενος εἰκότως ἐστίν ὁ τοῖς τρόποις παντελῶς τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον ἐπιδεικνύμενος ἀλλοτρίωσιν τῷ τε ἀχάλκῳ καί ἀράβδῳ καί μονοχίτωνι, τὴν τε φιλαργυρίαν καί τὸν θυμὸν ἢ τὴν ἐπὶ δυναστεία

τινὶ πεποιθήσιν ἑαυτοῦ περικόψας, ἀτέχναστόν τε καὶ ἄπλαστον καὶ μονότροπον καὶ πάσης ἐλευθέραν διπλόης τὴν ἠθικὴν, ὥσπερ ἓν χιτῶνιον, μετιὼν φιλοσοφίαν, μηδὲν τὸ σύνολον νεκρότητος τῷ ἔχκει τῆς ψυχῆς, ὥσπερ ὑπόδημα, σύμβολον ἑναφείας, οἷα τῆς μεγάλης εἰρήνης ὑπάρχων ἄγγελος, καὶ τῆς μηκέτι φοβουμένης τὸν ἐκ τῶν παθῶν πόλεμον, μηδὲ θάνατον σώματος ὑποστελλομένης καταστάσεως κῆρυξ, ὥστε δύνασθαι τοὺς εἰς αὐτὸν συνετῶς ὀρῶντας ἐκ τῆς καθ' ἄρετὴν περὶ τὸν βίον ἀναλλοιώτου ταυτότητος (≡14E_094≡) τὴν ἐν ἀγγέλοις περὶ Θεὸν εὐπρεπεστάτην εἰκονίζεσθαι πολιτείαν τε καὶ εὐστάθειαν.

ΡΚΔ (124). ΑΛΛΟ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλο εἰς τὸ αὐτὸ θεώρημα.

Ἦ μήποτε διὰ τὸ ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ κατὰ μίμησιν τῆς Ἰωάννου ζώνης, καὶ πάλιν εὐαγγελικῶς δύνασθαι τὸ Πάσχα ἐσθίεσθαι, τὰς τε διαφορὰς τῶν μεταλαμβάνοντων καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ τοῦ Πάσχα διδασκαλικῶς ὁ Πατὴρ παρηνίξατο. Τρία γάρ Πάσχα παραδίδωσιν ὁ Παλαιᾶς Γραφῆς λόγος, ἐν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐπιτελούμενον, καὶ ἕτερον κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ τὸ ἄλλο κατὰ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ μὲν οὖν Αἴγυπτος κατὰ μίαν τῶν περὶ αὐτὴν ἐπινοιῶν ἀλληγορουμένη τοῦτον δηλοῖ τὸν κόσμον, ἡ δὲ ἔρημος ὡσαύτως κατὰ μίαν τῶν ἐπ' αὐτῆς θεωριῶν τὴν μετὰ θάνατον κατάστασιν τῶν ψυχῶν ἀλληγορικῶς ὑποφαίνει, ἡ δὲ γῆ τῆς ἐπαγγελίας τὸν μέλλοντα προτυποῖ. Τρεῖς γάρ τόποι καὶ καταστάσεις εἰσὶν ἐν οἷς οἱ ἄνθρωποι γινόμεθα· οὗτος ὁ ἐν ᾧ τὸ εἶναι λαμβάνοντες γεννώμεθα κόσμος, καὶ ὁ μετὰ θάνατον ἐν ᾧ ἐντεῦθεν ἀπρόντες γινόμεθα τόπος, καὶ ὁ μέλλον αἰῶν, ἐν ᾧ μετὰ ψυχῶν συγκλειόμεθα καὶ σωμάτων. Ἐφ' ὅσον οὖν χρόνον ἐσμέν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἐν Αἰγύπτῳ ἄγομεν τὸ Πάσχα, τῶν καθ' ἁμαρτίαν κηλίδων ἐκκαθαίρομενοι· ἐπὶ δὲ ταύτην διὰ θανάτου περάσωμεν τὴν ζωὴν, ὡς ἐν ἐρήμῳ πάλιν ἄγομεν ἕτερον Πάσχα, τρανότερους τοὺς τῶν ὄντων λόγους, (=1369=) χωρὶς συμβόλων καὶ αἰνιγμάτων καὶ τῆς δι' αἰσθήσεως ποικιλίας, νοητῶς τε καὶ ἄσωμάτως μανθάνοντες· καὶ αὖθις κατὰ τὸν μέλλοντα τῶν θείων ἀπαγγελιῶν αἰῶνα ἐορτάζομεν τὸ Πάσχα, τὸν ἀκρότατον ἀμέσως ἐσθίοντες τῆς σοφίας λόγον, πρὸς ὃν μεταποιηθέντες κατὰ χάριν θεοῦμεθα, (≡14E_096≡) τὴν πρὸς ἄλλο Πάσχα διάβασιν καθ' ὅτι οὖν ἄλλην οὐκ ἔχοντες, πλὴν ὅτι καὶ ἐνταῦθα παροῦσιν ἡμῖν δυνατόν ἐστι πρὸς τὴν ἐκάστου κατάστασιν εἰκονισθῆναι τῶν εἰρημένων τόπων τὸν ἰδιότητα. Ὁ γὰρ ἐκάστου ἡμῶν βίος χαρακτηριστικός ἐστὶ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπου.

Οἷον, εἰ μὲν τὴν πρακτικὴν ἀνδρικῶς μετερχόμεθα φιλοσοφίαν, ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Πάσχα καλῶς ἐπιτελοῦμεν, μετὰ τῶν Αἰγυπτίων μὲν ὑπάρχοντες, οὐκ Αἰγύπτιοι δὲ τυγχάνοντες, ὡς ἐν σαρκὶ μὲν ὄντες, οὐ κατὰ σάρκα δὲ στρατευόμενοι. Εἰ δὲ τὴν φυσικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν εὐσεβῶς ἐξασκούμεθα, ὅπλα τῷ Θεῷ δυνατὰ τὰς τῆς ψυχῆς ποιούμενοι δυνάμεις, πρὸς καθαίρεσιν μὲν ὀχυρωμάτων καὶ παντός ὑψώματος ἐπαιρομένου κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, θεωρίαν δὲ τῶν ἐν τοῖς οὐσι πνευματικῶν λόγων, ὥσπερ γυμνοὶ σώματος καὶ τῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀπατηλῆς φαντασίας ἐλεύθεροι, τὴν πρὸς τὰς θείας ἐπαγγελίας γνωστικῶς ποιούμενοι πορείαν, ἐσμέν ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῇ παθῶν λέγω, καὶ πάσης ὑλικῆς φαντασίας καθαρουμένη καταστάσει. Εἰ δὲ τὴν θεολογικὴν μυσταγωγίαν ἀρρήτοις νοός κινήμασι μορφαζόμεθα, τί τὸ πλάτος καὶ μήκος καὶ βάθος καὶ τὸ ὑπερβάλλον εἰς ἡμᾶς μέγεθος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀνθρώποις οὐκ ἀγνοοῦντες, ἐσμέν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. Τὴν πρακτικὴν οὖν, καὶ τὴν φυσικὴν, καὶ τὴν θεολογικὴν φιλοσοφίαν οἶμαι διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν τριῶν προσώπων τὸν

διδάσκαλον παραινίττεσθαι, δι' ὧν ἀναλόγως ἕκαστος κατά τήν ὑποῦσαν αὐτῷ δύναμιν τό νοητόν ἐσθίει Πάσχα.

ΡΚΕ (125). ...». ΕΙ ΤΙΣ ΕΙ ΡΑΧΗΛ ἢ ΛΕΙΑ, ... ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ ΚΛΕΨΟΝ ΑΠΕΡ ΑΝ ΕΥΡΗΣ ΤΟΥ ΣΟΥ ΠΑΤΡΟΣ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Εἰ μέν τις εἶ Ῥαχήλ ἢ Λεία, ψυχὴ πατριαρχικὴ καὶ μεγάλη, καὶ τὰ εἶδωλα κλέψον ἅπερ ἂν εὗρης τοῦ σοῦ πατρός, οὐχ ἵνα φυλάξης, ἀλλ' ἵνα (≡14E_098⇒ ἀφανίσῃς· εἰ δέ Ἰσραηλῆτης σοφός, πρὸς τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας μετένεγκαι».

Ῥαχήλ μέν, ὥς φασιν, ἀμνάς ἢ ποιμαίνουσα ἐρμηνεύεται, ἡ δέ Λεία, κοπουμένη ἢ κόπωσις ἐρμηνεύεται. Ποιμαίνεται οὖν καὶ ποιμαίνει καὶ ἄγεται καὶ ἄγει ἡ Ῥαχήλ, κατά τήν τῆς προσηγορίας δύναμιν. Ῥαχήλ οὖν ἐστὶ πᾶσα ψυχὴ θεωρητικὴ, ἡ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ ὡς ἀμνάς ποιμαينوμένη τε καὶ ἀγομένη, καὶ κατά τόν νόμον τοῦ Θεοῦ τοῖς κατά πρᾶξιν θεσμοῖς ποιμαίνουσά τε καὶ ἄγουσα αὐτῆς τὰ κινήματα καὶ τὰ διανοήματα, καὶ τὰ πάθη τῆς σαρκὸς τῷ γονίμῳ τῆς ἀρετῆς ὑποτάσσουσα τέως, καὶ οὕτως μετὰ τήν εἰς γνῶσιν εἴσοδον παντελῶς ἀφανίζουσα. Λεία δέ ἐστὶ πᾶσα ψυχὴ πρακτικὴ, τήν ὑπὲρ ἀρετῆς ἔχουσα κόπωσιν, ἣν μάλιστα πρώτην πᾶς τις τήν θείαν μετιών (=1372=) φιλοσοφίαν γαμικῶς εἰσοικίζεται. Ἰσραηλῆτης δέ σοφός ἐστι νοῦς θεωρητικὸς τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου νοήματα πρὸς τήν χώραν τῆς γνώσεως μεταβιβάζων κατά τόν μέγαν ἐκεῖνον Ἰακώβ, τόν πάντα τὰ τοῦ Λάβαν πρὸς τήν γῆν τῶν Πατέρων μετακομίσαντα. Καθάπερ γάρ ἐκεῖνος ὁ θαυμαστός Ἰακώβ ἱστορικῶς τὰς ῥάβδους λεπίσας καὶ ὑποθεῖς ταῖς ληνοῖς τῶν ὑδάτων πρὸς αὐτάς ἐγκισσᾶν ἐποίει τὰ πίνοντα πρόβατα, οὕτω καὶ πᾶς ἐν Πνεύματι σοφώτατος νοῦς τῆς περικειμένης ὕλης τοὺς τῶν ὄντων θειοτέρους λόγους ἀπογυμνῶσας, καὶ τοῖς κατά τήν θεωρίαν τρόποις τῆς γνώσεως ὑποθέμενος, τήν τῶν ἀσωμάτων κατάστασιν μορφοῦσθαι, τοὺς τε μανθάνοντας πάντας καὶ τὰ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐκδιδάσκει κινήματα. Πατριάρχης οὖν τῶν μέν διὰ πρακτικῆς κοπώσεως τήν ἀρετὴν κατορθούντων ἐστὶν ἡ Λεία, τῶν δέ διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας τήν ἀρετὴν λογικῶς μετιόντων ἐστὶν ἡ Ῥαχήλ, ὡς εὐπειθῶς ἀγομένη τῷ νόμῳ τοῦ (≡14E_100⇒ Θεοῦ καὶ πρᾶως κατ' αὐτόν ἄγουσα. Τῶν δέ κατά θεωρίαν πνευματικὴν τό ὕψος μεταδιωκόντων τῆς γνώσεως, Ἰακώβ ὁ πανεύφημος, τῶν μὴ τὰ φαινόμενα καθὼς φαίνονται παντελῶς, ἀλλὰ καθὼς νοοῦνται, θεωμένων τε καὶ γινωσκόντων, καὶ μετὰ τῶν ἐν τούτοις νοημάτων πλουσίως πρὸς τήν αὐλὸν καὶ ἀσώματον μεταβιβαζομένων γνῶσιν.

PKS (126). ...». ΑΝ ΣΙΜΩΝ ΗΣ ΚΥΡΗΝΑΙΟΣ, ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΑΡΟΝ ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΝ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Ἄν Σίμων ἦς Κυρηναῖος, τόν σταυρόν ἄρον καὶ ἀκολουθήσον».

Σίμων μέν ὑπακοή, Κυρηναῖος δέ ἐτοιμότης, ὥς φασιν, ἐρμηνεύεται. Πᾶς οὖν ἐτοιμος πρὸς ὑπακοήν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ προθύμως διὰ νεκρώσεως τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν τήν ὑπὲρ ἀρετῆς κατά τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ὑπερχόμενος κάκωσιν, Σίμων γέγονε Κυρηναῖος, ἐκούσιον μετερχόμενος ἀρετὴν, ἐπ' ὧμων τε τόν σταυρόν ἔχων καὶ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ ἀνεσταλαμένην παντελῶς τῆς γῆς τοῦ κατὰ Θεόν βίου τήν ἀγωγὴν ἐπιδεικνύμενος.

PKZ (127). ..». ΕΑΝ ΣΥΣΤΑΥΡΩΘΗΣ ΩΣ ΛΗΣΤΗΣ, ΩΣ ΕΥΓΝΩΜΩΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΓΝΩΡΙΣΟΝ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Ἐάν συσταυρωθῇς ὡς ληστής, ὡς εὐγνώμων τόν Θεόν γνώρισον».

Ληστής ἐστίν εὐγνώμων συσταυρούμενος τῷ Χριστῷ πᾶς ἄνθρωπος ὑπέρ ἁμαρτιῶν πάσων κακῶς ὡς ὑπεύθυνος, τῷ (≡14E_102⇒) ἀνευθύνως δι' αὐτόν κακοπαθοῦντι Λόγῳ συγκακοπαθῶν καί φέρων μετ' εὐχαριστίας, καί τόν κατά πρόνοιαν τῆς δικαίας κρίσεως Λόγον συνόντα γνωρίζον, καί ὁμολογῶν τήν ὑπέρ ὧν πάσχει κακῶς αἰτίαν, καί αἰτιῶν ὥσπερ αὐτῷ τοῦ πάθους ἐκοινωνήσεν ἀνεύθυνος ὧν ὁ λόγος, οὕτω δι' ἑαυτόν τόν λόγον τῆς οἰκείας εὐπαθείας ἀναξίῳ τυγχάνοντι μεταδοῦναι, καί τήν ἐκ περιστάσεως νέκρωσιν εἰς ἐκούσιον αὐτοῦ ἀρετήν διά τήν εὐγνωμοσύνην λογίσασθαι, ἥνίκα τῆς προνοίας τά σοφά τοῦ λόγου προκαλύμματα πέρας λαβόντα τῆς αὐτοῦ (=1373=) βασιλείας τό φῶς φανῇ τό ἀπρόσιτον. Οὕτω περιστάται αὐτῷ πάσχοντι δι' ἁμαρτίας ἡ ἐκ περιστάσεως τῶν μελῶν τοῦ σώματος νέκρωσις, δι' εὐγνώμονος εὐχαριστίας εἰς αὐθαίρετον ἀρετήν μεταπίπτουσα, καθ' ἣν τῶν καθ' ἁμαρτίαν πολλῶν ἀπολυόμενος ὀφλημάτων μετὰ τοῦ Λόγου δικαίως εἴσεισιν εἰς τήν χώραν τῆς γνώσεως, φημί δέ τόν παράδεισον, ἐν ᾧ γενόμενος γνώσεται τήν αἰτίαν τῆς ἐν ᾧ καθεύργμεθα νῦν καταδίκης καί κακοπαθείας.

Ληστής δέ ἀγνώμων ἐστίν ὁ δι' ἁμαρτίας πάσων κακῶς ὡς ὑπεύθυνος, καί μή γνωρίζων διά φιλαπεχθήμονα γνώμην τόν ἀνευθύνως ὑπέρ φιλανθρωπίας αὐτῷ συμπάσχοντα τῆς δικαιοσύνης Λόγον, ἀλλά βλασφήμως ἀποπεμπόμενος τόν ἐπ' αὐτῷ κατά πρόνοιαν δικαίως ὀρισθέντα τῆς κρίσεως λόγον, ὅς ἐπειδή μή ἐγνώρισε τόν ἀτίμως αὐτῷ κατά βούλησιν συγκαταδικασθέντα Λόγον καί ἠτήσατο χάριν ὧν ἐπλημμέλησεν, ἀφίεται τῆς βασιλείας ἀλλότριος, οὐδεμίαν τοῦ ποτε ταύτης τεύξεσθαι παρά τοῦ Λόγου λαβών ἐπάγγελον.

PKH (128). ΑΛΛΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλος εἰς τό αὐτό θεώρημα.

Καί πάλιν ληστής ἐστίν εὐγνώμων ὁ κἄν ἐπ' αὐτό τό πέρας τῆς παρούσης αὐτῷ γενόμενος ζωῆς ἐλθὼν εἰς συναίσθησιν (≡14E_104⇒) τῶν πλημμεληθέντων αὐτῷ, καί γνωρίζων μετὰ συνέσεως τόν ἐπ' αὐτῷ δικαίως ὠρισμένον ἐνταῦθα τῆς θείας κρίσεως συντελούμενον αὐτῷ λόγον, καί αἰτῶν συγγνώμην εἰλικρινῶς ἐκ βάθους ψυχῆς ὧν ἥμαρτεν. Ἀγνώμων δέ ληστής ἐστίν ὁ κατ' αὐτό τό πέρας τῆς παρούσης αὐτῷ ζωῆς γενόμενος καί τόν κατά ψῆφον δικαίαν τοῦ Θεοῦ τεθέντα σοφῶς τοῦ μερισμοῦ τῆς ψυχῆς ἀπό τοῦ σώματος νόμον τε καί ὅρον ὡς μή καλῶς δοθέντα διά φιλοζῳΐαν μεμφόμενος.

PKΘ (129). ΑΛΛΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλο εἰς τό αὐτό θεώρημα.

Καί πάλιν ἐπειδήπερ ἕκαστος ἡμῶν διπλοῦς ἐστί τήν φύσιν, ἐκ ψυχῆς καί σώματος συνεστῶς, ληστής ἐστίν ὁ καθ' ἑκάτερον τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν κατά τήν θατέρου φύσιν νόμον ὑπέρ ἀρετῆς τῷ λόγῳ μυστικῶς συσταυρούμενος, καί τόν μέν τῆς σαρκὸς νόμον, ὥσπερ ἀγνώμονα ληστήν τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς ἀντιπίπτοντα, τόν δέ τοῦ πνεύματος νόμον ὥσπερ ληστήν ἔχων εὐγνώμονα, καί τόν Σωτῆρα Λόγον διά τῶν κατά τήν πρακτικὴν τρόπων, κἄν ἐπίπονοι ὦσιν, ἀποδεχόμενον, ᾧ

συνεισέρχεται γεγηθώς εἰς τόν τῆς εὐωχίας τόπον τόν πάσης κατάκορον γνώσεως, τοῦ κατὰ σάρκα φρονήματος παντελῶς ἀπηλλαγμένος.

ΡΛ (130). ΑΛΛΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλο εἰς τό αὐτό θεώρημα.

Καί αὖθις ληστής ἐστὶν εὐγνώμων ὁ καταξιωθεὶς συσταυρωθῆναι Χριστῷ διὰ παντελοῦς καὶ ὀλοκλήρου τῶν παθῶν νεκρώσεως, καὶ δεξιῶς αὐτῷ συσταυρούμενος, τουτέστι μετὰ λόγου καὶ γνώσεως πᾶσαν διεξιὼν ἀρετὴν, καὶ ἀπρόσκοπον πᾶσιν (≡14E_106⇒ (=1376=) ἀνθρώποις τόν βίον διατηρῶν, καὶ μηδεμίαν ἔχων τό παράπαν τῆς τοῦ λόγου πραότητος ἀπάδουσαν δι' αὐστηρότητα κίνησιν. Ἀγνώμων δέ ληστής ἐστὶν ὁ δόξης ἕνεκεν ἢ λημμάτων ἀδροτέρων τοῖς φαινομένοις τρόποις ὑπούλως τόν κατ' ἀρετὴν βίον ὑποκρινόμενος, καὶ ἓνα καὶ μόνον πρὸς τοὺς ἔξω τόν κόλακα λόγον ἀντὶ πάσης ἀρετῆς τε καὶ γνώσεως μετερχόμενος, πρὸς δέ τοὺς συνήθεις σκολιὸς τις τὴν γνώμην παντάπασιν ὦν καὶ δυσάντητος, ὃν δεῖ μάλα γε τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦντα μετὰ συνέσεως ἐπιστοιμίζειν. Ἰσως γάρ παύσεται τοῦ διαβάλλειν διὰ τῆς οἰκείας ἀναστροφῆς τόν Λόγον τῇ παραινέσει τοῦ ἐπιπλήσσαντος, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πέπονθεν ὁ τὴν βλασφημίαν ἀδεῶς προσενέγκας ληστής. Τό γάρ μή ἀντιφθέγξασθαι τῷ ἐπιπλήξαντι σημεῖον ἔχει τῆς τοῦ ῥηθέντος ἀποδοχῆς λόγου τὴν σιωπὴν.

Καθ' ἣντινα γοῦν τῶν εἰρημένων θεωρίαν τῷ Χριστῷ συσταυρούμεθα σπουδάσωμεν, ὥς ἐσμεν ἐνταῦθα, τόν συσταυρούμενον ἡμῖν ἰλεώσασθαι Λόγον, καὶ τὴν ἀψευδῇ δέξασθαι κατὰ συνείδησιν καθαρθεῖσαν τῶν πλησόντων αὐτὴν νοημάτων τῆς ἀναπαύσεως ἐπαγγελίαν, εἴπερ ἡ σήμερον τὴν ἐνεστῶσαν τούτου τοῦ αἰῶνος ἡμέραν ἐνδείκνυται (σήμερον γάρ, φησὶν, ἔση μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ), ἢ δέ αὔριον τὴν τοῦ μέλλοντος, καθ' ἣν οὐδεμίαν μὲν ἄφεσιν ἀμαρτημάτων ἐκδέχεσθαι χρή, μόνην δέ τῆς ἐκάστῳ πρεπούσης κατ' ἀξίαν ἀμοιβῆς τῶν βεβιωμένων ἀντίδοσιν.

ΡΛΑ (131). ...». ΚΑΝ ΙΩΣΗΦ ΗΣ Ο ΑΠΟ ΑΡΙΜΑΘΑΙΑΣ, ΑΙΤΗΣΑΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΝΤΟΣ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό: «Κἂν Ἰωσήφ ἦς ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, αἴτησαι τό σῶμα παρά τοῦ σταυροῦντος».

Τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ἢ αἱ ταύτης δυνάμεις, (≡14E_108⇒ ἢ αἱ αἰσθήσεις, ἢ τό σῶμα τοῦ καθ' ἕκαστον, ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἢ αἱ ἐντολαί, ἢ αἱ ἀρεταί, ἢ οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀληθέστερον, ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ, ταῦτα πάντα καὶ τούτων ἕκαστόν ἐστι τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Σταυροῖ δέ τοῦτο, ἡγουν ταῦτα πάντα ὁ διάβολος, ἐν τῷ παραδεξαμένῳ τούτων τὴν σταύρωσιν, οὐκ ἔων αὐτά, κατὰ φύσιν ἐνεργεῖσθαι. Ἰωσήφ δέ ἐρμηνεύεται κατὰ Ἑβραίων φωνήν, Πρόσθεσις· Ἀριμαθία δέ, Ἄρον ἐκεῖνο. Πῶς οὖν; Ἄνθρωπος προσθήκας πίστεως ἔχων καὶ τοῖς κατ' ἀρετὴν ἠὺξημένος τρόποις, καὶ πᾶσαν ἀπάτην τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιελόμενος, οὗτος Ἰωσήφ ἐστὶ πνευματικός, δυνάμενος τό σῶμα λαβεῖν τοῦ Χριστοῦ καὶ καλῶς ἐνταφιάσαι καὶ ἐνθεῖναι τῇ ἐκ πίστεως λελατομημένῃ καρδίᾳ, τό τε σῶμα τό ἑαυτοῦ ὡς Χριστοῦ σῶμα διὰ τὴν χάριν, καὶ τὰ σώματος μέλη ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ εἰς ἁγιασμόν ποιούμενος, τὰς δέ αἰσθήσεις τοῦ σώματος ὑπουργοὺς εἶναι τῇ ψυχῇ κατὰ τόν ἔμφυτον λόγον πρὸς τὴν ἐν πνεύματι φυσικὴν θεωρίαν παρασκευάζων, αὐτὴν δέ τὴν ψυχὴν ἰσονομεῖν ταῖς δυνάμεσι (=1377=)

ποιῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἐκπλήρωσιν, καὶ ἔτι τὴν ψυχὴν τε καὶ τὰς αὐτῆς δυνάμεις δουλώσας ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, αὐτάς δέ τὰς ἐντολάς φυσικὰς τῆς ψυχῆς ἀποδεικνύς ἐνεργείας, καὶ διὰ τῆς κατ' ἀρετὴν ἀμεταθέτου καὶ παγίας ἔξεως εἰς κατανόησιν αὐτῆς καὶ ὑποδοχὴν τῶν ἐγκεκρυμμένων ταῖς ἐντολαῖς θειοτέρων λόγων διεγυριόμενος, καὶ ὥσπερ σινδόνι τινὶ τοῖς περὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον πνευματικοῖς λόγοις περιβάλλειν τὸν πρῶτον, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα, Λόγον. Ὁ ταύτην οὕτω τηρήσας τὴν εὐκοσμον εὐταξίαν, Ἰωσήφ ἐστὶ, τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ μυστικῶς ἐνταφιάζων.

ΡΑΒ (132). ΑΛΛΟ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλο εἰς τὸ αὐτὸ θεώρημα.

Καὶ ἔτι συντόμως εἰπεῖν, ὁ πράξει καὶ θεωρίᾳ τοὺς περὶ (=14E_110=>) τοῦ σταυροῦ τοῖς ἀκούουσι θαυμαστῶς λόγους ἀποδιδούς, οὗτος Ἰωσήφ μὲν γέγονεν ἄλλος διὰ τῆς προσθήκης τῶν κατὰ τὴν θεωρίαν ἀγαθῶν εἰς γνῶσιν ἐπαυξήσας πνευματικὴν, Ἀριμαθαῖος δέ διὰ τῆς γνησίας τῶν ἀρετῶν οἰκειότητος κατὰ τὴν πρᾶξιν πᾶσαν τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιτέμνων τὴν προσπάθειαν.

ΡΑΓ (133). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τὸ αὐτό.

Σταυροῦσι δέ πάλιν τὸν Χριστόν οἱ βλασφήμως τοὺς περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Θεοῦ διδάσκοντες λόγους, ἐνταφιάζει δέ πάλιν ὁ τοὺς περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγους μετὰ παρρησίας πᾶσιν εὐσεβῶς ἀνακηρύττων.

ΡΑΔ (134). ...». ΚΑΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΗΣ Ο ΝΥΚΤΕΡΙΝΟΣ ΘΕΟΣΕΒΗΣ, ΜΥΡΟΙΣ ΑΥΤΟΝ ΕΝΤΑΦΙΑΣΟΝ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Κᾶν Νικόδημος ἦς ὁ νυκτερινός θεοσεβής, μύροις αὐτόν ἐνταφίασον».

Νικόδημός ἐστιν, νυκτερινός θεοσεβής καὶ μύροις τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐνταφιάζων, ὁ κατὰ διάνοιαν μὲν ἐρρώμενος εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν δέ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν φιλοτιμίαν ὡς δειλὸς διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων (λέγω δέ τῶν παθῶν ἢ τῶν δαιμόνων τὰς προσβολὰς) φειδοῖ τῆς σαρκὸς παραιτούμενος, ὧς μέγα πρὸς ὑποδοχὴν κᾶν τὸ καλὰ φρονεῖν περὶ Χριστοῦ καὶ μὴ βλασφήμους προῖεσθαι λόγους.

ΡΑΕ (135). ...». ΚΑΝ ΜΑΡΙΑ ΤΙΣ ΗΣ ..., ΚΑΝ ΣΑΛΩΜΗ, ΚΑΝ ΙΩΑΝΝΑ, ΔΑΚΡΥΣΟΝ ΟΡΘΡΙΑ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· (=14E_112=>) «Κᾶν Μαρία τις ἦς, κᾶν ἡ ἄλλη Μαρία, κᾶν Σαλώμη, κᾶν Ἰωάννα, δάκρυσον ὀρθρία. Ἴδε πρώτη τὸν λίθον ἡρμένον, τυχόν δέ καὶ τοὺς ἀγγέλους, καὶ Ἰησοῦν αὐτόν».

Μαρία ἡ πρώτη, ἐξ ἧς ἐκβέβληκεν ὁ λόγος ἑπτὰ δαιμόνια, ἐστὶ πᾶσα πρακτικὴ ψυχὴ, διὰ τοῦ λόγου τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν τῆς περὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον καθαρθεῖσα πτοήσεως. Ἑβδοματικός γάρ οὗτος ὁ αἰὼν, τῇ εἰς ἑαυτὸν τοῦ χρόνου περιελίξει (=1380=) πληρούμενος, οὕτινος ἐλευθεροῖ τοὺς ἑαυτοῦ θιασώτας ὁ Λόγος, πάντως αὐτοῦς ὑπεράνω τιθεὶς τῶν ὑπὸ χρόνον. Ἡ δέ ἄλλη Μαρία ἐστὶ πᾶσα ψυχὴ

θεωρητική, διά γνώσεως ἀληθοῦς τὴν πρὸς τὸν λόγον κατὰ χάριν κτησαμένη συγγένειαν. Σαλώμη δέ ἐστιν, ἣτις ἐρμηνεύεται Εἰρήνη ἢ Πληρεστάτη, πᾶσα ψυχὴ διὰ μὲν τῆς ἀποβολῆς τῶν παθῶν εἰρηνεύουσα, καὶ τῇ περιουσίᾳ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν τό φρόνημα τῆς σαρκὸς καθυποτάξασα τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος, διὰ δέ τῆς πληρώσεως τῶν κατὰ θεωρίαν πνευματικῶν νοημάτων τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν κατὰ τό δυνατόν σοφῶς περιλαβοῦσα. Ἰωάννα δέ ἐστιν, ἣτις ἐρμηνεύεται περιστέρα, τό πρᾶον ζῶον καὶ ἄχολον καὶ πολύγονον, πᾶσα ψυχὴ διὰ πραότητος τό ἐμπαθές ἀποθεμένη, καὶ τὴν ἐν γνῶσει πολυγονίαν τοῦ πνεύματος διάπυρον ἔχουσα. Αὗται δέ δακρύουσιν ὄρθριαι, τουτέστι δάκρυα προχέουσι γνωστικά, ζητοῦσαι τὸν πάσης ἀρετῆς τε καὶ γνώσεως ἀρχικώτατον Λόγον. Καὶ πρῶτον ὁρῶσι τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας ἡρμένον τοῦ μνημείου, τουτέστι τὴν ἐπικειμένην τῇ καρδίᾳ τῆς ἀσφαείας τοῦ Λόγου πώρωσιν· εἶτα τοὺς ἀγγέλους, τουτέστι τοὺς ἐν πνεύματι τῶν ὄντων φυσικούς λόγους, σιωπῇ κηρύττοντας τὸν παναίτιον Λόγον.

PAS (136). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τοὺς ἀγγέλους.

Ἡ τοὺς λόγους τῆς ἀγίας Γραφῆς, τὴν περί τοῦ Χριστοῦ (≡14E_114⇒) ὡς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἡγουν τὴν περί θεολογίας καὶ οἰκονομίας, τρανοτέραν αὐταῖς παρεχομένους ἔννοιαν. Ἐνα γάρ φησὶν ὁ λόγος αὐτάς ἐωρακέναι πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶ. Πρὸς τῇ κεφαλῇ γάρ εἶναι τὸν τῆς θεολογίας λόγον διὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, πρὸς δέ τοῖς ποσὶ τὸν τῆς οἰκονομίας διὰ τὴν σάρκωσιν, καὶ Χριστοῦ μὲν κεφαλὴν τὴν θεότητα αὐτοῦ, πόδας δέ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ λέγων τις τοῦ εἰκότος οὐχ ἀμαρτήσεται.

PAZ (137). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τοὺς αὐτούς.

Ἡ τυχόν τάς κατὰ συνείδησιν περί τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας κινήσεις εἶναι τοὺς ἀγγέλους, διὰ τὴν παντελῆ τῆς κακίας τε καὶ ἀγνωσίας ἀποβολήν· κηρύττουσας αὐταῖς νοητῶς τοῦ ποτέ διὰ κακίαν ἐν αὐταῖς νεκρωθέντος Λόγου τὴν ἀνάστασιν. Καὶ τέλος αὐτόν ὁρῶσι τὸν Λόγον διαρρήδην αὐταῖς ἐμφανιζόμενον, συμβόλων δίχα καὶ τύπων, καὶ πληροῦντα χαρᾶς νοητῆς τάς νοεράς αὐτῶν χωρήσεις.

PAH (138). ..». ΓΕΝΟΥ ΠΕΤΡΟΣ Η ΙΩΑΝΝΗΣ· ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΕΠΕΙΧΘΗΤΙ, ΑΝΤΙΤΡΕΧΩΝ..».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Γενοῦ Πέτρος ἢ Ἰωάννης· ἐπὶ τὸν τάφον ἐπείχθητι, ἀντιτρέχων, συντρέχων, τὴν καλὴν ἄμιλλαν ἀμιλλώμενος».

Πέτρος μὲν ἐστὶ πᾶς ἄνθρωπος τό στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως κατὰ τὴν ἀναστροφὴν τοῦ βίου κτησάμενος· Ἰωάννης δέ ὁ διὰ πραότητα πολλήν (=1381=) καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀκραίφνη καθαρότητα τῆς καρδίας ἀγαπώμενος τῷ Λόγῳ, καὶ διὰ τοῦτο (≡14E_116⇒) τοὺς τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως θησαυροὺς πιστευόμενος, καὶ τῇ ἐπὶ τό στήθος ἀναπτώσει ἐξ αὐτῆς τοῦ Λόγου τῆς κρυφίας θεότητος τὴν τῆς θεολογίας κομισάμενος δύναμιν. Ἀντιτρέχουσι δέ ἀλλήλοις οὗτοι, ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐνάρετον πρᾶξιν τὴν τοῦ ἐτέρου θεωρίαν νικῆσαι φιλονεικῶν, ὁ δέ κατὰ τὴν γνωστικὴν θεωρίαν τὴν πρᾶξιν τοῦ ἄλλου παραδραμεῖν ἐπειγόμενος. Συντρέχουσι

δέ κατά τήν πρόθεσιν ἀλλήλοις, ἑκάτερος κατά τόν ἴσον περί τό οἰκεῖον ἀγαθόν εὐδοούμενος.

ΡΛΘ (139). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τούς αὐτούς.

Πέτρος δέ ἐστι πάλιν, καί Ἰωάννης, ἕκαστος ἄνθρωπος Θεῷ πλησιάζειν ἠξιωμένος, καί τό μέν πρακτικόν τῆς ψυχῆς οἷόν τινα Πέτρον, τό δέ θεωρητικόν οἷόν τινα Ἰωάννην, ἀλλήλοις κατά τόν λόγον ἔχων συντρέχοντα, δίχα τῆς θατέρου πρὸς τό ἕτερον ὑπερβολήν καί ἐλλείψεως· καί πάλιν ἀλλήλοις κατά τήν πρόθεσιν ἀντιστρέχοντα τῷ περί ἑκάτερον ἄκρῳ παραδραμεῖσθαι θάτερον ὑπό θατέρου νομίζεται.

ΡΜ (140). ..». ΚΑΝ ΩΣ ΘΩΜΑΣ ΑΠΟΛΕΙΦΘΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ... ΟΤΑΝ ΙΔΗΣ, ΜΗ ΑΠΙΣΤΗΣΤΗΣ..».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ, εἰς τό· «Κἂν ὡς Θωμᾶς ἀπολειφθῇς τῶν μαθητῶν οἷς Χριστός ἐμφανίζεται, ὅταν ἴδῃς, μή ἀπιστήσῃς. Κἂν ἀπιστήσῃς, τοῖς λέγουσι πίστευσον. Εἰ δέ μή τοῦτοις, τοῖς τύποις τῶν ἡλῶν πιστώθητι»

Θωμᾶς ἐρμηνεύεται δίδυμος, ὃ ἐστι δισταγμός ἢ διστάζων (≡14E_118⇒ τοῖς λογισμοῖς, καί διά τοῦτο χωρίς τῆς τῶν τύπων τῶν ἡλῶν ψηλαφήσεως μηδέ πιστεύων γεγονέναι τοῦ Λόγου τήν ἀνάστασιν. Θωμᾶς οὖν ἐστι πᾶς διστακτικός ἄνθρωπος τήν τοῦ ἐν αὐτῷ Λόγου τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως γίνεσθαι δυσκόλως πιστεύων ἀνάστασιν, ὄντινα μόνον αἱ μνήμαι τῶν προγεγονότων ἀμαρτημάτων, ἀπαθῶς τυπούμεναι κατά διάνοιαν, πείθουσι τοῦ ἐν αὐτῷ θείου Λόγου δέξασθαι τήν ἀνάστασιν, καί ὁμολογῆσαι αὐτόν Κύριον καί Θεόν· Κύριον μέν ὡς τῆς κατά πρᾶξιν τελειότητος νομοθέτην, Θεόν δέ ὡς τῆς κατά τήν θεωρίαν παντελοῦς μυσταγωγίας ὑφηγητήν. Ἀπαθῆς δέ μνήμη ἐστί τῶν προγεγεννημένων τύπων ἢ χωρίς ἡδονῆς καί λύπης περί πρᾶξιν καί Λόγον ἐγγινομένη τῇ ψυχῇ περί τῶν ἰδίων ἔργων ἢ νοημάτων διάγνωσις, τύπους, ἀλλ' οὐ τρήσεις ἔχουσα τῶν τραυμάτων διά τήν ἐγγενομένην ἀπάθειαν συνουλωθέντων.

ΡΜΑ (141). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Ἡ πάλιν ἡλοι τυγχάνουσιν οἱ κατά τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν τρόποι τῶν ἀρετῶν, προσηλωμένην μετὰ πόνου τῷ θείῳ φόβῳ κρατοῦντες τῆς ψυχῆς τήν (≡1384=) διάθεσιν, οὓς οἱ ἀπαθεῖς καί ἀπλοῖ καί ἄρρητοι τῆς γνώσεως διαδεξάμενοι λόγοι διαπρύσιον βοῶσι τήν κατά τήν θέωσιν τῆς ψυχῆς γενομένην αὐτῇ τοῦ θείου Λόγου ἀνάστασιν, πιστῶς μαρτυροῦσαν προδεικνύντες τῆς θεοειδοῦς ἕξεως τήν ἀπάθειαν· ἦν ὁ μή παθὼν οὐδ' ἄλλῳ ποτέ ἀφηγουμένῳ περί αὐτῆς πιστεύσειεν, ὥστερ οὐδέ Θωμᾶς ταύτην παθοῦσι τήν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις πρό τῆς διὰ τοῦ παθεῖν πείρας ἐπίστευσε λέγουσιν.

ΡΜΒ (142). ..». ΑΝ ΕΙΣ ΑΔΟΥ ΚΑΤΗ, ΣΥΓΚΑΤΕΛΘΕ. ΓΝΩΘΙ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΕΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΑ..».

(≡14E_120⇒

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Ἄν εἰς ἄδου κατίη, συγκάτελθε. Γνωθί καί τά ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ μυστήρια τίς ὁ λόγος τῆς διπλῆς καταβάσεως».

Ὁ πνευματικός ἄνθρωπος πανταχοῦ γινώσκων ἀχράντως ὑπάρχειν τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἔπεται διά θεωρίας αὐτῶ, τῆς ἐπὶ πάντα προνοίας μετά συνέσεως τήν ἐπιστήμην δρεπόμενος. Οὕτω καί εἰς ἄδου κατερχομένῳ τῷ Λόγῳ συγκάτεισιν, οὐκ ἐπὶ κακῷ δῆλον, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι καί μαθεῖν τό μυστήριον τῆς εἰς τὸν ἄδην τοῦ Θεοῦ καταβάσεως, καί τῶν ἐκεῖσε γινομένων τε καί ἐπιτελουμένων τόν ὑπερφυᾷ διδαχθῆναι λόγον.

ΡΜΓ (143). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Ἡ πάλιν, ἐπειδή ἄδης ἐστὶ πᾶσα ἁμαρτία, ζοφεράν καί ἀειδῆ καί διεφθαρμένην τήν ὑπ' αὐτῆς κρατουμένην ἀπεργαζομένη ψυχήν, ὁ περί παθῶν διαλεγόμενος εἰς ἄδην κατιόντι τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας συγκάτεισι, τήν ὑφ' ἐκάστης κακίας νεκρωθεῖσαν ἀρετὴν διά τοῦ λόγου ζωοποιῶν καί εἰς ἀνάστασιν ἄγων, καί τά δεσμά τῆς ὑλικῆς προσπαθείας τῶν ψυχῶν, ἀνδρικῶς τῷ λόγῳ συνδιαρρήσων. Λόγος δέ τῆς διπλῆς καταβάσεως κατὰ τόν πρόχειρον νοῦν ἐστὶ, πρὸς μὲν τήν πρώτην ἐπιβολήν, τό καί μετά σωμάτων ψυχᾶς σώζειν διά πίστεως καί ἀγωγῆς βίου καθαράς, ἐπὶ τῆς γῆς, καί χωρίς σωμάτων εἰς τόν ἄδην κατελθόντα τόν Λόγον τάς ἐκεῖσε τῶν προτετελευτηκότων ψυχᾶς διά μόνης περιποιεῖσθαι τῆς πίστεως δύνασθαι· πρὸς δέ τήν δευτέραν ἐπιβολήν, τό καί τήν ἕξιν τῆς κακίας καί (≡14Ε_122⇒) τήν ἐνέργειαν ὑπό τοῦ Λόγου δέχεσθαι τήν πρὸς ἀρετὴν καί γνῶσιν ἐπάνοδον.

ΡΜΔ (144). ...»KAN ΕΙΣ ΟΥΡΑΝΟΥΣ ΑΝΙΗ, ΣΥΝΑΝΕΛΘΕ. ΓΕΝΟΥ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ... ΑΓΓΕΛΩΝ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Κᾶν εἰς οὐρανοὺς ἀνίη, συνάνελθε. Γενοῦ μετά τῶν παραπεμπόντων ἀγγέλων ἢ τῶν δεχομένων· ἀρθῆναι ταῖς πύλαις διακέλευσαι».

Ὁ διά πολλήν περιουσίαν γνώσεως καί τήν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου πλουσίαν μετοχήν τόν περί προνοίας ἀρκούντως κατὰ τό δυνατόν περαιώσας λόγον, καί τήν κατ' αὐτόν ἐπιστήμην περιλαβὼν εἰς οὐρανοὺς ἀπὸ γῆς ἀνιόντι τῷ Λόγῳ συνάνεισι, τήν πάντων τῶν προνοουμένων φύσιν, ὁρατῶν τε καί ἀοράτων, μετά τῶν κατ' αὐτήν λόγων γνωστικῶς (=1385=) διαπεράσας, καί εἰς τήν οὐδ' ὅλως τήν οἰانوῦν φοράν ἢ κίνησιν ἔχουσας, πρὸς ἣν ἡπείγετο μάλιστα, διά παντός λόγου τε καί τρόπου λήξιν ἀναληφθεῖς, ἀπὸ τῶν παραπεμπόντων ὥσπερ ἀγγέλων τινῶν τῶν ἐν τοῖς οὐσι τῆς προνοίας λόγων ἐπὶ τήν τῶν ὑποδεχομένων ἀρρήτων τῆς θεολογίας λόγων τε καί μυστηρίων χώραν ἀναγόμενος, καί ταῖς κατὰ μέρος ἀναβάσεσιν ὑψηλοτέρας ποιῶν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεαρχικωτάτου Λόγου, τάς νοερὰς τῆς ψυχῆς πύλας.

ΡΜΕ (145). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Καί ἐτέρως δέ πάλιν ἀνιόντι τῷ λόγῳ συνάνεισιν ὁ ἀπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ὥσπερ ἀπὸ τινος γῆς εἷς τινὰς οὐρανοὺς τούς

κατά θεωρίαν πνευματικούς (≡14E_124⇒) τῆς γνώσεως τῷ ἀνατατικῶς ἔλκοντι θείῳ συνυψούμενος Λόγω.

PMS (146). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Καί μυστικώτερον ἔτι περί τούτων εἰπεῖν, ὁ δυνάμενος ἀπό τῆς κατά τήν οἰκονομίαν γνώσεως, ἀφ' ἧς ὁ τῆς σαρκὸς τοῦ Λόγου κόσμος γέγονε παρά τῷ Πατρί, εἰς τήν τῆς πρό τοῦ τόν κόσμον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως εἶναι παρά τῷ Πατρί δόξης ἔννοιαν ἀναχθῆναι, κατά ἀλήθειαν οὗτος συνανήλθεν εἰς οὐρανοῦς τῷ δι' αὐτόν ἐπὶ γῆς κατελθόντι Θεῷ καὶ Λόγῳ, πληρώσας τῆς ἀνθρώποις χωρητῆς κατά τόν αἰῶνα τοῦτον γνώσεως τό μέτρον, καί γενόμενος τοσοῦτον Θεός ὅσον ἐκεῖνος ἄνθρωπος, τῷ ὑψωθῆναι τοσοῦτον ταῖς θείαις ἀναβάσεσι διὰ τόν Θεόν, ὅσον διὰ τόν ἄνθρωπον ὁ Θεός πρὸς τό ἔσχατον τῆς ἡμετέρας φύσεως ἑαυτὸν ἀτρέπτως κενώσας κατελήλυθεν.

PMZ (147). ...ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ...ΕΓΚΑΙΝΙΖΕΤΑΙ ΔΕ Η ΣΚΗΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ...».

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τήν Καινὴν Κυριακὴν λόγου, εἰς τό· «Ἐγκαίνιζεται δέ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, καὶ λίαν πολυτελῶς, ἦν Θεός παρέδειξε, καὶ Βεσελεήλ ἐτελείωσε καὶ Μωϋσῆς ἐπήξατο».

Πολύτροπον ὄντα τόν κατα τήν σκηνὴν ἀναγωγικόν τῆς θεωρίας λόγον ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς ἔλαβεν αὐτόν ὁ διδάσκαλος καὶ ἡμεῖν θεωρήσωμεν αὐτόν. Σκηνὴ τοιγαροῦν τοῦ μαρτυρίου (≡14E_126⇒) ἡ μυστηριώδης ἐστὶν οἰκονομία τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἦν ὁ Θεός καὶ Πατὴρ εὐδοκήσας παρέδειξε, καὶ τό Πνεῦμα τό ἅγιον διὰ τοῦ σοφοῦ Βεσελεήλ προτυπούμενον συνεργῆσαν ἐτελείωσε, καὶ ὁ νοητός Μωϋσῆς ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός μονογενὴς Υἱός αὐτούργησε, τήν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐν ἑαυτῷ πηξάμενος ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν.

PMH (148). ΑΛΛΟ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

Ἄλλο εἰς τό αὐτό θεώρημα.

Πλήν ὅτι καὶ τῆς ὅλης κτίσεως νοητῆς τε καὶ αἰσθητῆς ἐστὶν εἰκὼν ἡ σκηνή, ἦν ὁ Θεός καὶ (=1388=) Πατὴρ οἷα Νοῦς ἐνενόησε, καὶ ὁ Υἱός οἷα Λόγος ἐδημιούργησε, καὶ τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐτελείωσε. Καὶ αὐθις τῆς αἰσθητῆς μόνης φύσεως, καὶ μόνου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐκ ψυχῆς ὄντος καὶ σώματος, καὶ μόνης αὐτῆς ψυχῆς καθ' ἑαυτήν τῷ λόγῳ θεωρουμένης, ἐστὶν εἰκὼν ἡ σκηνή, κατά τόν ἐκάστῳ πρέποντα δηλαδὴ θεωρουμένη λόγον.

PMΘ (149). ...ΕΓΚΑΙΝΙΖΕΤΑΙ ΔΕ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΔΑΒΙΔ, ΚΑΙ ΟΥΧ ΑΠΑΞ, ΑΛΛΗ ΧΡΙΣΜΕΝΟΥ ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Ἐγκαίνιζεται δέ ἡ βασιλεία Δαβίδ, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ χρισμένου τό πρότερον, καὶ ἀναγορευομένου τό δεύτερον».

Ὅμοίως καὶ τόν μέγαν Δαβίδ τόν προφήτην καὶ βασιλέα, πολύσεμον ἔχοντα τόν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἀναγωγῆς λόγον, καθ' ὃν ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτόν ὁ διδάσκαλος ἐθεώρησε, καὶ ἡμεῖς ἐκδεξώμεθα. Δαβίδ τοίνυν ἐστὶ νοητός ὁ ἀληθινός βασιλεὺς τοῦ

Ἰσραήλ καί ὁρῶντος Θεόν Ἰησοῦς Χριστός, κατά μέν τήν (≡14E_128⇒ πρώτην αὐτοῦ παρουσίαν, τῇ ἐπινοίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος χριόμενος, ὥσπερ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ διδάσκαλος, χρίσας τήν ἀνθρωπότητα τῇ θεότητι, καί ποιήσας ὅπερ τό χρίσαν· κατά δέ τήν δευτέραν αὐτοῦ καί ἔνδοξον ἐπιφάνειαν, ὡς Θεός καί Κύριος καί πάσης κτίσεως βασιλεύς, καί ὑπάρχων καί ἀναγορευόμενος.

PN (150). ..».... ΕΠΙΛΑΘΟΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ, ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ ΗΜΕΡΑΝ ...».

Εἰς τόν παρόντα λόγον τινές ἀποροῦσι φάσκοντες, Τί δήποτε φήσας ὁ διδάσκαλος ὑπερβαίνειν τήν ἀναστάσιμον ἡμέραν πάσας τάς ἐπὶ γῆς ἐορτάς, οὐ τάς ἀνθρωπικάς μόνον καί χαμαί ἐρχομένας, ἀλλ' ἤδη καί τάς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καί ἐπ' αὐτῷ τελουμένας, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τῆς ἰδίας ἀποφάσεως, τήν τῶν ἐγκαινίων ἡμέραν ταύτης ὑπερτίθῃσιν εἰπών, «Ὑψηλῶς ὑψηλότερα, καί θαυμασίας θαυμασιότερα», ὡς ἐκ τούτου νομισθῆναι ἑαυτῷ περιπίπτειν τόν διδάσκαλον.

Πρός ταῦτα λεκτέον, ὡς αὐτός ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ μετά τινά φησιν· «Οὐ βούλεται σε ὁ λόγος ποτέ ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ἀλλ' αἰεὶ κινήτον εἶναι, εὐκίνητον, πάντως νεόκτιστον». Ὡσπερ οὖν τόν ἐγκαινιζόμενον ὑψηλότερον ἑαυτοῦ γίνεσθαι καί θεοειδέστερον ταῖς εἰς ἀρετὴν προκοπαῖς φαιδρυνόμενον γινώσκωμεν, οὕτω δὴ καί πᾶσαν δι' ἡμᾶς ἐπινοηθεῖσαν ἐορτῆς ἡμέραν ἐν ἡμῖν καί δι' ἡμῶν ἑαυτῆς ὑψηλότεραν γίνεσθαι (≡14E_130⇒ πιστεύειν ἡμᾶς χρή, τοῦ δι' αὐτῆς σημαινομένου μυστηρίου τήν οἰκείαν δύναμιν ἐν ἡμῖν πρὸς τελείωσιν ἄγοντος. Εἰκότως οὖν ὑψηλῆς ὑψηλότεραν τήν καινὴν ὁ διδάσκαλος ἔφη Κυριακὴν, ὡς αἰεὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν συνυψουμένης, καί ἑαυτὴν ὑπερβαινούσης· οἷα τῆς ἀναστάσεως, λέγω δέ τῆς πρώτης Κυριακῆς, κρυφίως διὰ τοῦ κατ' αὐτὴν μυστηρίου πάσης προσύλου (=1389=) μόνον φαντασίας παντάπασι καθαρεύουσιν ζωὴν δωρουμένης τοῖς οὕτω τό κατ' αὐτὴν πνευματικῶς ἐπιτελοῦσι μυστήριον, τῆς δέ νέας Κυριακῆς πρὸς τούτοις καί πάσης αὐτοῦ ἐν μετουσίᾳ ποιούσης τῆς ὧν ἡ πρό αὐτῆς ἀπὴρξατο θείων ἀγαθῶν ἀπολαύσεως.

PNA (151). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Εἰ δέ τῷ πιστόν εἶναι δοκεῖ τό λεγόμενον, φασὶ τήν μέν πρώτην Κυριακὴν τύπον εἶναι τῆς κατὰ τήν προαίρεσιν εἰς ἀρετὴν ἀναστάσεως, τήν δέ δευτέραν τῆς κατὰ προαίρεσιν ἔξω εἰς γνῶσιν τελειότητος.

PNB (152). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Καί αὖθις τήν μέν πρώτην Κυριακὴν τῆς μελλούσης φυσικῆς ἀναστάσεως καί ἀφθαρσίας εἶναι σύμβολον, τήν δέ δευτέραν τῆς κατὰ χάριν μελλούσης θεώσεως φέρειν εἰκόνα. Εἰ τοίνυν τῆς μέν καθαρευούσης κακῶν ἔξω εἰς τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν ἐστὶ τιμιωτέρα, τῆς δέ κατ' ἀρετὴν ὑγιοῦς προαιρέσεως ἔξω εἰς τῆς κατὰ τήν ἀληθῆ γνῶσιν τελειότητος, καί τῆς φυσικῆς ἀφθαρσίας ἡ ἐν χάριτι πρὸς τόν Θεόν κατὰ τήν θέωσιν μεταποιήσις, ὧν ἡ μέν πρώτη Κυριακὴ φέρει τύπον, ἡ δέ δευτέρα (≡14E_132⇒ τυγχάνει σύμβολον, εἰκότως ὑψηλῆς ὑψηλότεραν ἀγόμενος πνεύματι, τήν καινὴν ὁ διδάσκαλος ἔφη Κυριακὴν.

PNΓ (153). ...». ΜΙΣΩ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙ' ΑΕΡΟΣ ΣΥΝΗΘΕΙΑΝ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Μισῶ καί τήν δι' ἀέρος συνήθειαν».

Πρός γυναῖκας, καί μάλιστα τόν μονήρη βίον ἐπανηρημένας, πολύν περί κατορθώσεως ἡθῶν ἀποτείνας λόγον δι' ἐμφάσεως ὁ διδάσκαλος ἡπίως, οἶμαι, παραινεῖ, μή δεῖν τάς ἀσκουμένας οἴκοθεν θυρίσι κατοπτεῦειν τινά παντελῶς, καί μάλιστα τούς παριόντας, ὡς ἄν μή λάβοιεν κέντρα θανάτου διά τῆς ἀκαίρου θεωρίας.

PNΔ (154). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΛΟΓΟΥ...»...».

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν λόγου, εἰς τό· «Μιάς δεούσης ἡμέρας, ἦν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήφαμεν, ὁγδόην τε οὖσαν τήν αὐτήν καί πρώτην, μᾶλλον δέ μίαν καί ἀκατάλυτον. Δεῖ γάρ ἐκεῖσε καταλῆξαι τόν ἐνταῦθα σαββατισμόν τῶν ψυχῶν».

Ὁ ἐπτά κατά τήν ἁγίαν Γραφήν, ὡς μέν ἀριθμός μόνον λαμβανόμενος, πολλήν ἔχει φυσικῶς τήν ἐπ' αὐτῷ κειμένην φιλοπονούντων τά θεῖα μυστικήν θεωρίαν. Σημαίνει γάρ καί χρόνον, καί αἰῶνα, καί αἰῶνας, κίνησιν τε καί περιοχὴν καί μέτρον, καί ὅρον καί πρόνοιαν, καί ἕτερα πολλά, κατά τήν ἐκάστου λόγον καλῶς θεωρούμενος. Ὡς ἀνάπαυσις δέ μόνον σκοπούμενος, καί οὕτω πολλήν ἔχει τήν (=1392=) ἐπ' αὐτῷ μυσταγωγουμένην (≡14E_134⇒ γνῶσιν. Ἄλλ' ἵνα μή καθ' ἕκαστον διεξιὼν φορτικόν τόν λόγον ποιήσωμαι, τό δοκοῦν ὑψηλότερον τῶν ἄλλων εἶναι γυμνάσωμεν. Τρεῖς γάρ φασι τρόπους οἱ τῶν θείων ἐπιστήμονες. Ὁ σύμπας τῆς ὅλης τῶν λογικῶν οὐσιῶν γενέσεως ἔχων θεωρεῖται λόγος τόν τοῦ εἶναι, τόν τοῦ εὖ εἶναι, καί τόν τοῦ ἀεὶ εἶναι, καί τόν μέν τοῦ εἶναι πρῶτον κατ' οὐσίαν δεδωρῆσθαι τοῖς οὖσι, τόν δέ τοῦ εὖ εἶναι δευτέρον δέδοσθαι κατά προαίρεσιν αὐτοῖς ὡς αὐτοκινήτοις, τόν δέ τοῦ ἀεὶ εἶναι τρίτον αὐτοῖς κατά χάριν πεφιλοτιμῆσθαι. Καί τόν μέν πρῶτον δυνάμεως, τόν δέ δευτέρον ἐνεργείας, τόν δέ τρίτον ἀργίας εἶναι περιεκτικόν. Οἷον ὁ μέν τοῦ εἶναι λόγος μόνην φυσικῶς ἔχων τήν πρὸς ἐνέργειαν δύναμιν, αὐτήν πληρεστάτην δίχα τῆς προαιρέσεως τήν ἐνέργειαν ἔχειν οὐ δύναται παντελῶς· ὁ δέ τοῦ εὖ εἶναι αὐτήν μόνην γνωμικῶς ἔχων τῆς φυσικῆς δυνάμεως τήν ἐνέργειαν, αὐτήν ὁλόκληρον τήν δύναμιν τό σύνολον χωρίς οὐκ ἔχει τῆς φύσεως· ὁ δέ τοῦ ἀεὶ εἶναι τῶν πρό αὐτοῦ καθ' ὅλου περιγράφων, τοῦ μέν τήν δύναμιν, τοῦ δέ τήν ἐνέργειαν, οὔτε φυσικῶς κατά δύναμιν τοῖς οὖσιν ἐνυπάρχει παντελῶς, οὔτε μήν ἐξ ἀνάγκης τό παράπαν θελήσει προαιρέσεως ἔπεται· πῶς γάρ τοῖς ἀρχὴν κατά φύσιν καί τέλος κατά κίνησιν ἔχουσιν οἷόν τε ἐκεῖναι τό ἀεὶ ὄν καί ἀρχὴν καί τέλος οὐκ ἔχον; ἀλλ' ὅρος ἐστί, στάσιμον ποιῶν τήν μέν φύσιν κατά τήν δύναμιν, τήν δέ προαίρεσιν κατά τήν ἐνέργειαν, οὐδ' ἑτέρας ἀμείβων παντάπασιν τόν καθ' ὄν ἐστί λόγον, καί πᾶσι πάντας αἰῶνάς τε καί χρόνους ὀρίζων. Καί τοῦτο ἐστίν, ὡς οἶμαι, τυχόν τό μυστικῶς εὐλογημένον Σάββατον, καί ἡ μεγαλή τῆς τῶν θείων ἔργων καταπαύσεως ἡμέρα, ἥτις, κατά τήν Γραφήν τῆς κοσμογενείας, οὔτε ἀρχήν, οὔτε τέλος, οὔτε γένεσιν ἔχουσα φαίνεται, ἢ μετὰ τήν τῶν ἐν μέτρῳ διωρισμένων κίνησιν τῶν ὑπὲρ ὅρον καί μέτρησιν ἔκφανσις, καί ἢ μετὰ τήν τῶν κεχωρημένων καί περιγεγραμμένων (≡14E_136⇒ ποσότητα τῶν ἀχωρήτων καί ἀπεριγράφων ἄπειρος ταυτότης.

Ὡς ἄν οὖν ἢ κατά προαίρεσιν ἐνέργεια χρήσαιτο τῇ δυνάμει τῆς φύσεως, εἴτε κατά φύσιν, εἴτε παρά φύσιν, τό εὖ ἢ τό φεῦ εἶναι τό πέρας αὐτήν ἔχουσαν

ὑποδέξεται, ὅπερ ἐστὶ τό ἀεὶ εἶναι, ἐν ᾧ σαββατίζουσιν αἱ ψυχαί, πάσης λαβοῦσαι παῦλαν κινήσεως. Ὀγδόη καὶ πρώτη, μᾶλλον δὲ μία καὶ ἀκατάλυτος ἡμέρα ἡ ἀκραιφνής ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ παμφαῆς παρουσία, μετὰ τὴν τῶν κινουμένων στάσιν γινομένη, καὶ τοῖς μὲν τῷ τοῦ εἶναι λόγῳ κατὰ φύσιν προαιρετικῶς χρησαμένοις, ὅλου προσηκόντως ὅλοις ἐπιδημοῦντος, καὶ τό ἀεὶ εἶναι παρέχοντος διὰ τῆς οἰκείας μετοχῆς, ὡς μόνου κυρίως καὶ ὄντος καὶ ἀεὶ ὄντος καὶ εἶναι ὄντος, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν τῷ τοῦ εἶναι λόγῳ γνωμικῶς χρησαμένοις, ἀντὶ τοῦ εἶναι τό ἀεὶ φεῦ εἶναι κατὰ τό εἶκος ἀπονέμοντος, ὡς οὐκ ὄντος αὐτοῖς λοιπόν χωρητοῦ τοῦ εἶναι, ἐναντίως πρὸς αὐτό διακειμένοις, καὶ κίνησιν παντελῶς οὐκ ἔχουσι μετὰ τὴν τοῦ ζητουμένου φανέρωσιν, καθ' ἣν τοῖς ζητοῦσι πέφυκε φανεροῦσθαι τό ζητητόν.

PNE (155). ΑΛΛΟ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

(=1393=) Ἄλλο εἰς τό αὐτό θεώρημα.

Καὶ πάλιν ἑβδόμη καὶ Σάββατον ἐστὶν ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν ἀπάντων τρόπων καὶ τῶν κατὰ θεωρίαν γνωστικῶν λόγων διάβασις. Ὀγδόη δὲ ἐστὶν ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῶν πρακτικῶς πεποιημένων καὶ τῶν θεωρητικῶς ἐγνωσμένων κατὰ τὴν χάριν ἀληθείας μεταποίησις.

PNS (156). ΑΛΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΘΕΩΡΙΑ

(=14E_138=>

Ἄλλη εἰς τό αὐτό θεωρία.

Ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐθις ἑβδόμη καὶ Σάββατον ἡ τὴν κατ' ἀρετὴν διαδεχομένη πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἀπάθεια. Ὀγδόη δὲ καὶ πρώτη ἐστίν, ὡς μία καὶ ἀκατάλυτος, ἡ μετὰ τὴν γνωστικὴν θεωρίαν ἐπιγινομένη σοφία. Καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους παντοδαπούς ἐστι δυνατόν τοῖς τῶν θείων φιλοθεάμοσι τὸν περὶ τῶν τοιούτων ἐκδέχεσθαι λόγον, καὶ πολλάς καλὰς τε καὶ ἀληθεῖς ἐφευρεῖν θεωρίας.

PNZ (157). ... ΠΩΣ ΤΟ «ΔΙΣΣΩΣΑΤΕ ΚΑΙ ΤΡΙΣΣΩΣΑΤΕ», ΛΑΒΩΝ Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ...»...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, πῶς τό «Δισσώσατε καὶ τρισσώσατε», λαβὼν ὁ διδάσκαλος εἰς τό περὶ τῆς ἑβδόμης μυστήριον φησιν· «Ὡς δὲ καὶ τὴν ἑβδόμην ἀναστροφὴν Ἡλίου τοῦ προφήτου, τῷ τῆς Σαραφθίας υἱῷ, τό ζῆν ἐμπνεύσασαν, καὶ τοῦ αὐτοῦ τὴν ἰσάριθμον κατὰ τῶν σχιδάκων ἐπὶ κλυσιν».

Ὁ μακάριος γέρων παρ' ἐμοῦ τοῦτο ἐρωτηθεὶς ἔφη, Κατὰ τοῦτο τυχόν περὶ τοῦ ἑπτά διεξιόντα τὸν διδάσκαλον ἀριθμοῦ τεκμήρασθαι δυνατόν. Πρῶτον μὲν κατὰ τοὺς λεγομένους ἀριθμητικούς. Φασὶ γάρ ἐκεῖνοι συνίστασθαι τινὰς ἀριθμούς ἐκ δισσομένων καὶ τρισσομένων ἐτέρων, τῆς μονάδος, τελευταῖον προστιθεμένης. Οἷον ἐκ δισσομένων μὲν ὁ ξδ' συνίσταται, τῆς μονάδος δισσομένης μετὰ τῶν ἑξ ἀριθμῶν, προστιθεμένης καὶ τῆς μονάδος, καὶ οὕτως ἡ ἑβδομάς πληροῦται, οἷον δὶς α' β', δὶς β' δ', δὶς δ' η', δὶς η' ιστ', δὶς ιστ' λβ', δὶς λβ' ξδ'. Τούτων οὕτω διαπλασθέντων δι' ἑξ ἀριθμῶν δοκοῦσι συντεθεῖσθαι, ἀλλὰ παραλαμβανομένη τελευταῖον καὶ ἡ μονὰς (=14E_140=> πληρεῖ τὸν ἑπτά, ἐξ ἧς τὴν ἀρχὴν ὁ διπλασιασμός εἴληφεν. Οὕτως οὖν κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν κανόνα κατασχόντες ἀπαρτίσομεν τὸν ἑπτά ἀριθμόν. Φησὶ γάρ, " Ἐκχέατε, δισσώσατε καὶ τρισσώσατε. " Δὶς οὖν μία β', τρεῖς β' ἑξ, καὶ ἡ πρώτη μονὰς προστιθεμένη τοῖς ἑξάσιν ἀπαρτίζει τὸν ἑπτά ἀριθμόν. Φασὶ δὲ καὶ συγγενειὰν τινὰ πνευματικὴν κατὰ μυστικὴν θεωρίαν

πρός τόν ζ' ἀριθμόν ἔχειν τόν γ' κατά τοιόνδε τρόπον, τῷ τήν πάνσεπτον και προσκυνητήν Τριάδα διὰ τοῦ γ' σημαίνεσθαι, καί πάλιν τήν αὐτήν διὰ τοῦ ζ', τῷ τόν ζ' ἀριθμόν παρθένον εἶναι. Τῶν γάρ (=1396=) ἐντός δεκάδος ἀριθμῶν μόνος οὗτος οὔτε γεννᾷ, οὔτε γεννᾶται. Τοῦτο δέ σαφῶς ἐνδείκνυται διεξιῶν ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἐπῶν Περὶ παρθενίας, οὕτως λέγων, "Πρώτη παρθένος ἐστὶν ἀγνή Τριάς».

PNH (158). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Ἡ καί οὕτως. Τῇ ἀγίᾳ Τριάδι μυστικῶς τῷ λόγῳ τήν αὐτῆς ἐπιθεωρήσας ἐνέργειαν, φημί δέ τό ἀγαθόν ὅπερ τάς τέσσαρας ἐμφαίνει γενικὰς ἀρετάς, τόν ἐπτά πληρώσεις ἀριθμόν. Τῇ γάρ ἀγίᾳ καί πανυμνήτῳ Τριάδι μυστικῶς τήν αὐτῆς ἐπιθεωροῦντες ἐνέργειαν τόν ἐπτά παρθένον ἀπαρτίζομεν ἀριθμόν.

PNΘ (159). ...». ΙΗΣΟΥΣ ΔΕ ΑΥΤΟΣ, Η ΚΑΘΑΡΑ ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ, ΟΙΔΕ ΜΕΝ ΤΡΕΦΕΙΝ ΕΝ ΕΡΗΜΙΑ ...».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό Ἰησοῦς δέ αὐτός, ἡ καθαρὰ τελειότης, οἶδε μὲν τρέφειν ἐν ἐρημίᾳ καί πέντε ἄρτοις πεντακισχιλίους, οἶδε δέ πάλιν καί ἐπτά τετρακισχιλίους· καί τά τοῦ κόρου λείψανα ἐκεῖ μὲν (=14E_142=> δώδεκα κόφινοι, ἐνταῦθα δέ σπυρίδες ζ'. Οὐθέτερον ἀλόγως οἶμαι, οὐδέ ἀναξίως τοῦ Πνεύματος.

Γυμνασθεῖσαν ἤδη πρὸς θεωρητικὴν ἔξιν ἐν τοῖς προλαβοῦσι διὰ πλάτους, ὡς οἶόν τε ἦν, εἰρημένους τήν διάνοιαν, πλήθει λόγων αὐτήν, εἰ δοκεῖ, μὴ βαρῆσωμεν, δυναμένην λοιπόν καί κατ' ἐπιτομήν τήν τῶν θείων ἐπιστημόνως δέχεσθαι θεωρίαν. Οἱ κρίθινοι τοιγαροῦν πέντε ἄρτοι τοὺς προχείρους τῆς φυσικῆς θεωρίας παραδηλοῦσι λόγους. Οἱ δέ τούτοις τρεφόμενοι πεντακισχίλιοι ἄνδρες τοὺς περὶ φύσιν μὲν κινουμένους, οὕτω δέ πάντῃ τῆς περὶ τό παθητικόν καί ἄλογον τῆς ψυχῆς μέρος ἐκκαθαρθέντας σχετικῆς διαθέσεως ἐμφαίνουν. Ὡς νοεῖν δίδωσι τοῖς τῶν τοιούτων λόγων θεάμασι ἐκ κριθῆς εἶναι τοὺς ἄρτους, κοινόν δέ τοῦτο κτηνῶν τε καί ἀνθρώπων εἶδος ὑπάρχει τροφῆς, καί τό σύν γυναιξίν εἶναι καί παισίν, ὅπερ δηλοῖ σαφῶς μὴ τῶν καθ' ἡδονήν παντελῶς ἐπιθυμιῶν καί τῆς ἀτελοῦς τῶν λογισμῶν νηπιότητος αὐτοῦς ἡλλοτριῶσθαι. Ἡ δέ ἔρημος ἐστὶν ὁ κόσμος οὗτος, ἐν ᾧ τοῖς διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας περὶ τό θεῖον κινουμένοις τοὺς τῆς φύσεως πνευματικῶς διαθρύπτων λόγους ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος πᾶσαν ἀγαθῶν χαρίζεται πλησμονήν, ὡς δηλοῦσιν οἱ τῶν περισσευμάτων κόφινοι, δώδεκα ὄντες τόν ἀριθμόν.

PE (160). ΘΕΩΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΙΒ' ΑΡΙΘΜΟΝ

Θεωρία εἰς τό ιβ' ἀριθμόν.

Ἐμφαίνει δέ ὁ δώδεκα ἀριθμός, ἡ τοὺς κατὰ χρόνον καί φύσιν λόγους, ὡς ἐκ πέντε καί ἐπτά κατὰ σύνθεσιν συμπληρούμενος. Ἑβδοματικός γάρ ὁ χρόνος, ὡς κυκλικῶς κινούμενος, καί τήν πρὸς τό κινεῖσθαι προσφυῶς ἔχων ἐπιτηδειότητα, τήν (=14E_144=> τῶν ἄκρων ἀπὸ τοῦ μέσου κατὰ τόν ἀριθμόν τοῦτον ἴσην (=1397=) ἀπόστασιν. Πενταδικὴ ἡ φύσις, ὑπὸ τόν ἀριθμόν τόν πέντε πεφυκυῖα τάττεσθαι, διὰ τε τό πλεόν τῆς ἀπλῶς λεγομένης ὕλης τῆς τετραχῶς διαιρουμένης ἔχειν τό εἶδος. Ἡ φύσις γάρ οὐδέν ἄλλο καθέστηκεν οὕσα ἢ ὕλη εἰδοποιημένη. Τό γάρ εἶδος τῇ ὕλῃ προστεθέν φύσιν ἀπεργάζεται.

ΡΞΑ (161). ΑΛΛΟ ΘΕΩΡΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλο θεώρημα εἰς τό αὐτό.

Ἡ τάς τῶν ὄντων γενητῶν καί αἰωνίων νοήσεις, ὡς κινουμένων καί περιγεγραμμένων, καί τόν τοῦ τί καί ποῖον καί πῶς εἶναι λόγον ἐπιδεχομένων. Πᾶν γάρ κινητόν τε καί γενητόν ὑπάρχει, καί διά τοῦτο πάντως καί ὑπό χρόνον ἐστί, κἄν εἰ μή τόν κινήσει μετρούμενον. Ἀρχήν γάρ ἔχει τοῦ εἶναι πᾶν γενητόν ὡς ἡργμένον τοῦ εἶναι, καί διάστημα, ἅφ' οὗ τοῦ εἶναι ἤρξατο. Εἰ δέ καί ἐστί καί κινεῖται πᾶν γενητόν, καί ὑπό φύσιν πάντως ἐστί καί χρόνον, τήν μέν διά τό εἶναι, τόν δέ διά τό κινεῖσθαι, δι' ὧν κατά συμπλοκήν ὁ τοῦ δώδεκα κατά τόν ἀποδοθέντα τρόπον συμπληροῦται λόγος.

ΡΞΒ (162). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη θεωρία.

Ἡ τήν ἠθικήν καί φυσικήν καί θεολογικήν φιλοσοφίαν ὁ (≡14E_146⇒ ἀριθμός οὗτος δηλοῖ, ὡς ἐκ τεσσάρων καί πέντε καί τριῶν συναγόμενος. Τετραδική γάρ διά τάς δ' γενικάς ἀρετάς ἐστί, ἡ ἐν τοῖς πράγμασι κατ' ἥθος ἀκριβής φιλοσοφία. Πενταδική δέ ἡ φυσική θεωρία διά τήν εἰρημένην αἰτίαν, φημί δέ τήν πενταχῶς κατά φύσιν διαιρουμένην αἴσθησιν. Τριαδική δέ ἡ μυστική θεολογία, διά τάς ὁμοουσίους ἀγίας τρεῖς ὑποστάσεις τῆς παναγίου μονάδος, ἡ ἐν αἷς ἡ ἀγία μονάς, ἡ, κυριώτερον εἰπεῖν, ἅπερ ἡ ἀγία μονάς.

ΡΞΓ (163). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη θεωρία.

Ἡ τήν καθόλου καί γενικωτάτην ἀρετήν καί γνῶσιν, τήν μέν ὡς ἐνταῦθα διά τῶν δ' ἀρετῶν κατορθουμένην, τήν δέ ὡς διά τῶν ὀκτώ τήν θεωτέραν τῶν μελλόντων μυστικῶς παραδηλούσων κατάστασιν σημαινομένην, ἐξ ὧν ὁ δώδεκα κατά σύνθεσιν ἀριθμός ἀπαρτίζεται.

ΡΞΔ (164). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη θεωρία.

Ἡ τά παρόντα τε καί τά μέλλοντα, ὡς τῶν μέν παρόντων τόν δ' στοιχειώδη τε καί ὑλικόν ἀριθμόν ὄντα φυσικῶς παραδεχομένων, τῶν δέ μελλόντων μυστικῶς ἐπιθεωρούμενον αὐτοῖς ἐπιδεχομένων τόν ὀκτώ ἀριθμόν, ὡς τῆς κατά χρόνον ἐβδοματικῆς ὑπερθετικῆς ιδιότητος.

ΡΞΕ (165). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

(=1400=) Ἄλλη θεωρία.

Ἡ τοὺς περί νοητῶν καί αἰσθητῶν κρίσεώς τε καί προνοίας (≡14E_148⇒ τριττοὺς λόγους ὁ δώδεκα σαφῶς ἀριθμός παραδηλοῖ. Ἐκαστον γάρ τούτων ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦ εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστί τρεῖς ἐπιδέχεται λόγους, καθὼς τοῖς ἄκροις λόγοις τῶν θείων μύσταις καί μυσταγωγοῖς διά πολλήν ἄσκησιν τῶν λογίων ἐκ πολλῶν κατάδηλον γέγονε. Τριπλασιάζοντες οὖν ἑαυτοῖς οἱ καθόλου τριττοὶ τῶν ὄντων

λόγοι τά ἐφ' οἷς θεωροῦνται δ' ὄντα, ἢ τό ἔμπαλιν τοῖς ὧν εἰσιν αὐτοὶ τετραπλούμενοι, τόν δώδεκα ποιοῦσιν ἀριθμόν. Εἰ γάρ τά ὄντα οὐσίαν ἔχει καί δύναμιν καί ἐνέργειαν, τριττόν τόν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ εἶναι δηλονότι κέκτληται λόγον. Εἰ δέ τούτους συνδεῖ τούς λόγους πρὸς τό εἶναι δηλονότι καθό εἰσιν ἡ πρόνοια, τριπλοῦς καί ὁ αὐτῆς πάντως ὑπάρχων καθέστηκε λόγος. Εἰ δέ τῶν λωβώσεων τῶν καθ' ἓνα τῶν εἰρημένων παρατραπέντων λόγων, παρελθουσῶν τε καί παρουσῶν καί μελλουσῶν, ἡ κρίσις ἐστὶ τιμωρητικὴ ὡς κακίας κολαστική, τριπλοῦν ἔχει καί αὐτὴ τόν ἐπ' αὐτῇ τῆς θεωρίας λόγον, καθ' ὃν οὐσίαν τε καί δύναμιν καί ἐνέργειαν τῶν ὄντων περιγράφουσα μένει τὴν οἰκείαν εἰς τό διηνεκές ἀοριστίαν φυλάττουσα.

PES (166). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη θεωρία.

Ἡ πάλιν τὴν ἐφικτὴν τοῦ αἰτίου καί τῶν αἰτιατῶν τελείαν ἐπίγνωσιν ὁ ἀριθμός οὗτος δηλοῖ. Δεκάδι γάρ προστεθεῖσα δυάς ποιεῖ τόν ιβ'. δεκάς δέ ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Κύριος καί Θεός τῶν ὅλων, ὡς ἀνεκφοιτήτως ταῖς ἀπὸ μονάδος προόδους πρὸς ἑαυτὸν μοναδικῶς πάλιν ἀποκαθιστάμενος. Μονάς γάρ καί ἡ δεκάς, καί ὡς ὅρος τῶν ὀριζομένων καί περιοχὴ τῶν κλινουμένων καί πέρας πάσης ἀριθμητικῆς ἀποπερατώσεως. Καί δυάς ἐστὶ πάλιν πᾶσα τῶν μετὰ Θεόν ὄντων ἡ σύμπληξις, οἷον τά μὲν αἰσθητὰ πάντα ὡς ἐξ ὕλης συνεστηκότα καί εἶδους ἐστὶ δυάς, (=14E_150=> τά δέ νοητὰ, ὡσαύτως ἐξ οὐσίας καί τοῦ εἰδοποιούντος αὐτὰ οὐσιωδῶς συμβεβηκότος. Οὐδέ γάρ ἐστὶ τό παράπαν γενητόν κυρίως ἀπλοῦν, ὅτι μὴ τόδε μόνον ἐστὶν ἢ τόδε, ἀλλ' ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῇ οὐσίᾳ ἔχει τὴν συστατικὴν τε καί ἀφοριστικὴν διαφορὰν συνεπιθεωρουμένην, τὴν αὐτό μὲν ἐκεῖνο συνιστῶσαν, ἄλλου δέ αὐτό φανερώς διακρίνουσαν. Οὐδέν δέ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον οὐσιωδῶς ἔχον συνεπιθεωρούμενόν τι πρὸς δήλωσιν τῆς οἰκείας ὑπάρξεως δύναται κυρίως εἶναι ἀπλοῦν.

PEZ (167). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ἄλλη θεωρία.

Ἡ πάλιν τὴν θείαν οὐσίαν καί τὴν αὐτῆς δραστηκὴν ἐνέργειαν ἐπικεκρυμμένως ὁ ἀριθμός οὗτος ὑποσημαίνει. Τὴν μὲν θείαν οὐσίαν, διὰ τοῦ τρεῖς ἀριθμοῦ δηλουμένην ὡς τριαδικῶς ὑμνουμένην διὰ τὴν τρισυπόστατον ὑπαρξιν· τριάς γάρ ἐστὶν ἡ μονάς (=1401=) ὡς ἐν τελείαις οὐσα τελεία ταῖς ὑποστάσεσιν, ἡγουν τῷ τῆς ὑπάρξεως τρόπῳ, καί μονάς ἐστὶν ἡ τριάς ἀληθῶς τῷ τῆς οὐσίας, ἡγουν τῷ τοῦ εἶναι λόγῳ. Τὴν δέ δραστηκὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ ἕξ ἀριθμοῦ μνηυομένην, ὡς μόνου τῶν ἐντὸς δεκάδος ἀριθμοῦ τελείου καί πλήρους, καί ἐκ τῶν οἰκείων συνισταμένου μερῶν, καί τῶν αὐτῶν καθόλου καί ἀνίσων ἀριθμῶν περιεκτικοῦ, τοῦ ἀρτίου φημί καί τοῦ περιττοῦ, ὡς καί μόνην τελείαν τελείων, καθ' ὃν εἰσι λόγον, ἀπεργαστικὴν τε καί φρουρητικὴν. Ἄνισα γάρ τά μετὰ τοῖς ἄκροις κινούμενα πρὸς τὴν τῶν ἄκρων ἀεικίνητον στάσιν. Οἷον ἴν' ἐξ ἑνός καί τῶν λοιπῶν ποιήσωμαι τοῖς φιλοπόνους τὴν ἔνστασιν, ἄκρον μὲν ἐστὶ τό· Καί εἶπεν ὁ Θεός, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ' ὁμοίωσιν· μέσον δέ τό· Καί ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, (=14E_152=> ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καί ἄκρον πάλιν· Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστιν οὔτε ἄρσεν οὔτε θῆλυ. Τῶν ἄκρων οὖν καί τῶν μέσων ἀνίσων ὄντων, ὡς τῶν μὲν τό ἄρρην ἔχόντων καί τό θῆλυ, τῶν δέ μὴ ἔχόντων, ἐστὶ ποιητικὴ τε καί περιεκτικὴ ἡ θεία ἐνέργεια, ἣντινα μυστικῶς, καθάπερ οἶμαι,

μυηθείς ὁ σοφώτατος Μωϋσῆς, καί τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγαθοπρεπῶς ὑπεμφαίνων, ἐν ἑξ ἡμέραις γέγραφε τόν Θεόν πεποιηκέναι τόν σύμπαντα κόσμον· ἦτινι καθ' εἰρμόν καί τάξιν μετά τῆς προνοίας καί τῆς κρίσεως τῶν ὄντων πρεπόντως συνεπιθεωροῦντες τήν γένεσιν (περιέχεται γάρ αὐτῇ ταῦτα) τόν ἰβ' πληρέστατον ἀπαρτίζομεν ἀριθμόν.

ΡΞΗ (168). ΘΕΩΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΟΦΙΝΟΥΣ

Θεωρία εἰς τούς κοφίνους.

Κοφίνους δέ φησιν ὁ λόγος, ἐν οἷς ἀπετέθη τά περισσεύσαντα, τήν παιδευτικήν οἰκονομίαν, τῶν πνευματικῶς τραφέντων τούς νοητούς τῶν εἰρημένων λόγους, διά τό μήπω τῆς παιδαγωγικῆς αὐτοῦς ὑπεράνω γενέσθαι διδασκαλίας, τῆς καί τά χρήσιμα δεόντως ὑποτιθεμένης, καί τήν ἀλγεινὴν τοῖς οὕτω παιδευομένοις ἀγωγὴν προτεινούσης, ὡς νοεῖν δίδωσιν ἢ ἐξ ἧς οἰκοδομοῦνται οἱ κόφινοι ὕλη, πληκτική κατὰ φύσιν ὑπάρχουσα.

ΡΞΘ (169). ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ Ζ' ΑΡΤΩΝ

Θεωρία τῶν ζ' ἄρτων.

Οἱ δέ ἑπτὰ τῶν τετρακισχιλίων ἄρτοι τήν νομικήν, ὡς οἶμαι, (≡14E_154⇒ μυσταγωγίαν ὑποτυποῦσιν, ἥτοι τούς κατ' αὐτήν θειοτέρους λόγους, οὕστινας τοῖς προσμένουσι τρεῖς ἡμέρας τῷ λόγῳ, τουτέστι μεθ' ὑπομονῆς τόν περί τήν ἠθικήν τε καί φυσικήν καί θεολογικήν φιλοσοφίαν περιποιητικόν τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως πόνον μακροθύμως φέρουσιν, ὁ λόγος μυστικῶς δίδωσιν.

ΡΟ (170). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

Ἄλλη θεωρία περὶ τῶν τριῶν ἡμερῶν.

Ἦ τόν φυσικόν τυχόν καί γραπτόν καί πνευματικόν νόμον αἱ τρεῖς ἡμέραι παραδηλοῦσιν, (=1404=) ὡς ἐκάστου τοῦ κατ' αὐτόν πνευματικωτέρου λόγου τόν φωτισμόν τοῖς φιλοπονοῦσι παρέχοντος, καθ' ἃς ἀμέμπτως οἱ καλῶς τε καί ἀληθῶς πεινῶντες τά θεῖα, τῷ Θεῷ καί Λόγῳ προσμένοντες, δέχονται τροφήν μυστικήν κατὰ ταῦτόν νίκης τε καί βασιλείας ἔχουσιν σύμβολα τοῦ κόρου τά λείψανα. Αἱ γάρ ἑπτὰ σπυρίδες ἐκ φοινίκων τήν ὕλην ἔχουσαι (νίκης δέ σύμβολον καί βασιλείας ὁ φοῖνιξ) , πρός δέ καί τῆς ἀκλονήτου πρός τὰς τῶν βιαίων πνευμάτων ἐμβολάς ὑπὲρ ἀληθείας ἐνστάσεως δι' ἑαυτῶν τούς τραφέντας πάσης κακίας καί ἀγνωσίας νικητάς ἀποφαίνουσιν, ὡς τήν κατὰ παθῶν τε καί δαιμόνων παρὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀήττητον λαβόντας δυναστείαν.

ΡΟΑ (171). ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΙΣΧΙΛΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Θεωρία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τετρακισχιλίων ἀνδρῶν.

Καί ὁ αὐτῶν δέ ἐκείνων τῶν τούτους τραφέντων τούς πνευματικούς λόγους ἀριθμός τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν ἀρίδης μάρτυς ἐστὶ τελειότητος, ὡς τὰς τέσσαρας γενικὰς περιέχων μονάδας, ὧν πρώτη μὲν ἐστὶν ἡ πρώτη μονάς, δευτέρα δέ μονάς (≡14E_156⇒ ἐστὶν ἡ δεκάς, τρίτη δέ μονάς ἐστὶν ἡ ἑκατοντάς, καί τετάρτη μονάς ἐστὶν ἡ χιλιάς. Ἐκάστη γάρ τούτων, χωρὶς τῆς πρώτης μονάδος, καί μονάς ἐστὶ καὶ δεκάς· μονάς μὲν τῶν μετ' αὐτήν, ὡς εἰς ἑαυτήν συντιθεμένη, καί τῷ

δεκαπλασιασμῶ τὴν αὐτῆς ἀπαρτίζουσα δεκάδα· δεκάς δέ, ὡς τῶν πρό αὐτῆς μονάδων τὴν σύνθεσιν εἰς ἑαυτὴν περιγράφουσα· χιλιάς δέ τετραπλουμένη τετρακισχιλίους ὑφίστησιν. Ἔστιν οὖν ἡ πρώτη μονάς μυστικῆς θεολογίας σύμβολον, ἡ δέ δευτέρα μονάς θείας οἰκονομίας καὶ ἀγαθότητος τύπος, ἡ δέ τρίτη μονάς ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἐστὶν εἰκὼν, καὶ ἡ τετάρτη μονάς τῆς καθόλου τῶν ὄντων θειοτέρας μεταποιήσεως δήλωσις.

ΡΟΒ (172). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ Ζ΄. ΑΡΙΘΜΟΝ

Ἄλλη θεωρία εἰς τὸν ζ΄ ἀριθμόν.

Ὁ δέ ἐπτά ἀριθμός τῶν σφυρίδων κατ' ἄλλον πρὸς τῷ προτέρῳ θεωρούμενος τρόπῳ, ὡς φασιν, ἐμφαίνει σοφίαν καὶ φρόνησιν, τὴν μὲν ὡς περὶ τὴν αἰτίαν τρισσῶς κατὰ νοῦν κινουμένην, τὴν δέ περὶ τὰ μετὰ τὴν αἰτίαν καὶ περὶ τὴν αἰτίαν ὄντα κατὰ λόγον διὰ τὴν αἰτίαν τετραχῶς κινουμένην. Οὐδέτερον οὖν ἀλόγως παρὰ τοῦ Κυρίου γεγένηται κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον διδάσκαλον, οὐδέ ἀναξίως τοῦ Πνεύματος.

ΡΟΓ (173). ..». ΔΙΑΦΟΡΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΩΝ...ΔΕΟΜΕΝΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΚΡΙΣΙΝ ΤΟΥ ΒΕΛΤΙΟΝΟΣ»

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, εἰς τό· «Καὶ ἔστι διαφορά χαρισμάτων, ἄλλου δεομένη χαρίσματος πρὸς διάκρισιν τοῦ βελτίονος».

Ἡ διαφορά τῶν χαρισμάτων ἡ ἄλλου δεομένη χαρίσματος (≡14E_158⇒ πρὸς διάκρισιν κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον διδάσκαλόν ἐστιν, ἡ προφητεία, καθὼς οἶμαι, καὶ τό λαλεῖν γλώσσαις. Ἡ μὲν γάρ προφητεία δεῖται τοῦ χαρίσματος τῆς διακρίσεως τῶν πνευμάτων, πρὸς τό γνωσθῆναι τίς καὶ πόθεν καὶ ποῦ φέρουσα (=1405=) καὶ ποίου πνεύματος ἐστὶ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, μή πως φλήναφός ἐστι, μόνον εἰκὴ προφερομένη ἐκ τῆς κατὰ τό ἡγεμονικόν βλάβης τοῦ λέγοντος, ἢ αὐτοκίνητός τις ὁρμή τοῦ δῆθεν προφητεύοντος, ἐξ ἀγχινοίας περὶ τινων φυσικῶς κατὰ λόγον διὰ πολυπειρίαν τεκμαιρομένου πραγμάτων, ἢ τοῦ πονηροῦ καὶ δαιμονιώδους πνεύματος, ὥσπερ ἐν Μοντανῶ καὶ τοῖς ἐκείνῳ παραπλησίοις ἐστὶ τερατολογία ἐν προφητείας εἶδει τό λεγόμενον, ἢ δόξης ἔνεκεν κενῆς τοῖς ἄλλων ἄλλος τυχόν ἀβρύνεται, λέγων τε καὶ πομπεύων ἅπερ αὐτός οὐκ ἐγέννησεν, ὑπὲρ τοῦ θαυμασθῆναι ψευδόμενος, καὶ πατέρα νόθον ὀρφανῶν λόγων καὶ νοημάτων ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ δόξαι σοφός τις εἶναι προβάλλεσθαι οὐκ αἰσχυρόμενος. Προφῆται γάρ δύο, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἢ τρεῖς λαλεῖτῶσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.

Τίνες δέ τυγχάνουσιν οἱ ἄλλοι δηλονότι οἱ τό χάρισμα τῆς διακρίσεως ἔχοντες τῶν πνευμάτων. Δεῖται τοίνυν ἡ μὲν προφητεία, καθὼς ἔφην, τῆς διακρίσεως τῶν πνευμάτων, ἵνα γνωσθῇ καὶ πιστευθῇ καὶ ἐγκριθῇ, τό δέ χάρισμα τῶν γλωσσῶν δεῖται τοῦ χαρίσματος τῆς ἐρμηνείας, ἵνα μή δόξη τοῖς παροῦσιν ὁ τοιοῦτος μαίνεσθαι, μή δυναμένου τινός τῶν ἀκουόντων παρακολουθῆσαι τοῖς λαλουμένοις. Ἐάν γάρ, φησὶν ὁ μέγας Ἀπόστολος, λαλεῖτε γλώσσαις, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; Καὶ κελεύει μᾶλλον σιωπᾶν τὸν λαλοῦντα γλώσσαις, ἐάν μή ᾗ ὁ διερμηνεύων. Τό δέ "Πρὸς διάκρισιν" φάναι τό διδάσκαλον "τοῦ βελτίονος" φασὶν οἱ τοῖς θείοις τὸν νοῦν καταφωτίσαντες λόγοις ὑπερέχειν τό τῆς προφητείας καὶ τό τῶν γλωσσῶν χάρισμα τῶν ὧν πρὸς διάκρισιν τε καὶ διασάφησιν χρήζουσι χαρισμάτων, τουτέστι τῆς διακρίσεως (≡14E_160⇒ τῶν

πνευμάτων καί τῆς ἐρμηνείας. Ὅπερ εἰδώς ὁ διδάσκαλος ἔφη, "Πρός διάκρισιν τοῦ βελτίονος».

ΡΟΔ (174). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΗΡΩΝΑ ΤΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ ΛΟΓΟΥ...

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς Ἡρώνα τόν φιλόσοφον λόγου εἰς τό· «Συμβάματα καί παρασυμβάματα».

Σύμβαμά ἐστι κατά γραμματικούς πρότασις ἐξ ὀνόματος καί ῥήματος αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζουσα, οἷον, " Ἰωάννης περιπατεῖ. " Παρασύμβαμα δέ ἐστι πρότασις ἐξ ὀνόματος καί ῥήματος οὐκ αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζουσα, οἷον Ἰωάννη μέλει. Φήσας οὖν τις, " Ἰωάννης περιπατεῖ, " οὐδενός ἑτέρου χρῆζειν ἔδειξε εἰπὼν δέ, " Ἰωάννη μέλει, " περί τίνος αὐτῷ μέλει παρέλειψεν εἰπεῖν.

ΡΟΕ (175). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ...

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τόν ἅγιον Βασίλειον ἐπιταφίου, εἰς τό· «Ἐπ' οὐδενός οὖν τῶν ἀπάντων οὐκ ἔστιν ἐφ' ὅτῳ οὐχί τῶν ἀπάντων».

Ὅτι ποτέ τις ἀποδέχεται τῶν καλῶν, κατ' ἐκεῖνο (=1408=) πάντως καί ποιεῖται τήν ἐπίδοσιν καί τοῖς περί αὐτοῦ λεγομένοις δηλὸν ἥδεται καί παρακαλεῖται. Ἦδεται μὲν προστιθέμενος αὐτῷ πλέον κατά ψυχὴν ὡς καταθυμῶ πράγματι, παρακαλεῖται δέ τῆς κατ' αὐτό πλείονος ἐπιδόσεως, ἐκ τοῦ περί αὐτοῦ δεχόμενος ἐπαίνου μείζονα προτροπὴν. " Ὡν γάρ, φησὶν ὁ διδάσκαλος, τούς ἐπαίνους οἶδα, τούτων σαφῶς καί ἐπιδόσεις», τουτέστιν, (=14E_162=> ὣν οἶδα πραγμάτων τούς ἐπαίνους, καί τῶν ἀποδεχομένων αὐτά σαφῶς ἀνθρώπων τάς εἰς ἀρετὴν ἐπιδόσεις, ἡγουν ἐπαυξήσεις, ἐπίσταμαι. Ἐπ' οὐδενός οὖν τῶν πραγμάτων πάντων δηλονότι τῶν ἐπαινουμένων οὐκ ἔστιν ἐφ' ᾧτινι οὐχί πάντως τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἡδομένων εὖροις τήν ἐπαύξησιν· ἢ ἐπειδὴ τρία προθεῖς ὁ διδάσκαλος ἀνωτέρω, ἑαυτόν, τούς λόγους, τούς τῆς ἀρετῆς ἐπαινέτας, ἐν τούτοις περιλαβὼν κατά ῥήτορας ἐξήπλωσε, τάς ἐπαγωγὰς τοῖς τρισὶν ἐφαρμόσας, καί ἐξ ἑαυτοῦ πρότερον τῆς ἀποδόσεως ἀρξάμενος, εἶτα διὰ μέσων τῶν ἀρετῆς ἐπαινετῶν διελθὼν, εἰς τούς λόγους αὐτάς ἐπλήρωσεν, ὡς τῆς κατὰ τόν ἅγιον Βασίλειον ὑποθέσεως καί αὐτῷ πρεπούσης, ὡς διδασκάλῳ, καί τοῦ λόγου προβεβλημένῳ, καί τοῖς ἀγαπῶσι τήν ἀρετὴν, ἡγουν τοῖς αὐτῆς ἐπαινέταις, πεποθημένης, οἷα ποθοῦσι γινῶναι τούς τρόπους τῆς διὰ μιμήσεως εἰς ἀρετὴν ἐπιδόσεως, καί τοῖς λόγοις αὐτοῖς ἀρμοζούσης, ὡς ἐκφαντορικοῖς τῶν κατ' ἀρετὴν καλῶν. Παντός μὲν οὖν ἀνδρός βίον ἔχοντος κατά Θεόν ἐπαινούμενον, μάλιστα δέ Βασιλείου τοῦ πάνυ, κἂν τε δυνηθῶσι πᾶσαν περιλαβεῖν, καί ὥσπερ εἰκόνα ζῶσαν καί ἔμψυχον ὑποδεῖξαι τοῖς ἐρασταῖς τήν τοῦ ἀνδρός ἀρετὴν, κἂν τε μὴ δυνηθῶσι τοῦ ταύτης ἐφικέσθαι μεγέθους, ἐπ' οὐδενός οὖν οὐκ ἔστι τῶν ἀπάντων, καί λόγου καί λέγοντος καί ἀκούοντος, ἐφ' ᾧτινι τό τῆς ὑποθέσεως καλὸν οὐχ ἀρμόσει, ἢ καθὼς ἀνωτέρω ἀκριβέστερον μᾶλλον ἐξήτασται.

ΡΟΣ (176). ..». ΠΑΙΖΕΙ ΓΑΡ ΛΟΓΟΣ ΑΙΠΥΣ ΕΝ ΕΙΔΕΣΙ ΠΑΝΤΟΔΑΠΟΙΣΙ, ΚΡΙΝΑΣ, ΩΣ ΕΘΕΛΟΙ...».

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐπῶν, εἰς τό· «Παίζει γάρ λόγος αἰπὺς ἐν εἵδεσι παντοδαποῖσι, κρίνας, ὡς ἐθέλοι, κόσμον ἐόν ἔνθα καί ἔνθα».

Ἦνίκα τόν νοῦν ὡς διὰ κλειθρῶν τινῶν τῶν φαινομένων ὁ (=14E_164=> μέγας Δαβὶδ κατά μόνην πίστιν ἐν πνεύματι πρὸς τὰ νοητὰ διελάσας ἐδέξατο τινα

παρά τῆς θείας σοφίας τῶν ἐφικτῶν ἀνθρώποις μυστηρίων ἔμφασις, τότε, καθάπερ οἶμαι, φησίν, Ἄβυσσος, ἄβυσσον ἐπικαλεῖται εἰς φωνήν τῶν καταρράκτων σου· τούτοις τυχόν ἐνδεικνύμενος, ὅτι πᾶς νοῦς θεωρητικός, διά τε τό κατά φύσιν ἀόρατον καί τό βάθος καί πλῆθος τῶν νοημάτων ἀβύσσῳ παρειοικῶς, ἐπειδάν τῶν φαινομένων διαβάς πᾶσαν τήν διακόσμησιν, καί εἰς τήν τῶν νοητῶν σφοδρῶ τῆς κινήσεως ὑπερβάς τήν εὐπρέπειαν, ἐφ' ἑαυτόν (=1409=) στῇ, πεπηγώς παντάπασι καί ἀκίνητος, διά τήν πάντων διάβασιν, τηνικαῦτα τήν θείαν δεόντως ἐπικαλεῖται σοφίαν, τήν ὄντως τε καί ἀληθῶς κατά τήν γνῶσιν ἀδιεξίτητον ἄβυσσον, φωνήν αὐτῷ δοῦναι τῶν θείων καταρράκτων, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦς τοὺς καταρράκτας, ὅπερ ἐστίν ἔμφασιν τινα πίστεως γνωστικῆν τῶν περί τό πᾶν τῆς θείας προνοίας τρόπων τε καί λόγων αἰτῶν ὑποδέξασθαι, δι' ἧς μνησθῆναι δυνήσεται τοῦ Θεοῦ ἐκ γῆς Ἰορδάνου καί Ἑρμονιείμ, ἐν ἧ τῆς θείας πρὸς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ Λόγου συγκαταβάσεως τό μέγα καί φρικτόν διά σαρκός ἐτελέσθη μυστήριον, ἐν ᾧ τῆς εἰς Θεόν εὐσεβείας ἐδωρήθη τοῖς ἀνθρώποις τό ἀληθές, ὅπερ διά τό πᾶσαν ἐκβεβηκέναι φύσεως τάξιν καί δύναμιν· τῷ μὲν θείῳ καί τῆς θείας μύστη τε καί μυσταγωγῷ κρυφιογνώστου σοφίας Παύλῳ τῷ μεγάλῳ ἀποστόλῳ μωρία ὠνομάσθη Θεοῦ καί ἀσθένεια, διά τήν ὑπερβάλλουσαν οἶμαι σοφίαν καί δύναμιν· τῷ δέ θεόφρονι μεγάλῳ Γρηγορίῳ παίγνιον προσηγορεύθη, διά τήν ὑπερβάλλουσαν φρόνησιν.

Ὁ μὲν γάρ φησι. Τό μωρόν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καί τό ἀσθενές τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί· ὁ δέ. Παίζει γάρ λόγος αἰπύς ἐν εἵδεσι παντοδαποῖσι, Κρίνας ὡς ἐθέλοι κόσμον ἐόν ἔνθα καί ἔνθα· ἐκάτερος (≡14E_166⇒) τῇ στερήσει τῶν παρ' ἡμῖν κρατίστων θέσεων τήν θείαν ἐνδεικνύμενος ἕξιν, καί ταῖς ἀποφάσει τῶν ἡμετέρων ποιούμενος τήν τῶν θείων κατάφασιν. Μωρία γάρ παρ' ἡμῖν καί ἀσθένεια καί παίγνιον στερήσεις εἰσίν, ἡ μὲν σοφίας, ἡ δέ δυνάμεως, ἡ δέ φρονήσεως, ἐπὶ Θεοῦ δέ λεγόμεναι σοφίας καί δυνάμεως καί φρονήσεως ὑπερβολήν σαφῶς ὑποδηλοῦσιν. Εἴ τι οὖν παρ' ἡμῖν κατά στέρησιν λέγοιτο, ἐπὶ Θεοῦ λεγόμενον ἕξιν ὑποδηλοῦν πάντως ἐκδέχεσθαι δίκαιον, καί τό ἔμπαλιν, εἴ τι κατά ἕξιν ἐφ' ἡμῶν λέγοιτο, ἐπὶ Θεοῦ στέρησιν διά τήν ὑπεροχήν ἐκδέχεσθαι δηλοῦν πρεπωδέστατον. Αἱ γάρ τῶν θείων ὑπερβολαί καί κατά στέρησιν δι' ἀντιφάσεως λεγόμεναι παρ' ἡμῶν ἀποδέουσι πολύ τῆς ἀληθοῦς καθ' ὃν εἰσι λόγον ἐμφάσεως. Εἰ δέ τοῦτο κατά τόν εἰκότα λόγον ἐστίν ἀληθές (οὐ γάρ συμβαίνει πώποτε τά θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνοις), ἄρα μωρία Θεοῦ καί ἀσθένεια κατά τόν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον, καί παίγνιον Θεοῦ κατά Γρηγόριον τόν θαυμαστόν καί μέγαν διδάσκαλον, τό μυστήριόν ἐστι τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ὡς πάσης φύσεως δυνάμεως τε καί ἐνεργείας πᾶσαν ὑπερουσίως ἐκβεβηκός τάξιν καί ἁρμονίαν, ὅπερ Πνεύματι θείῳ πόρρωθεν κατά νοῦν θεασάμενος καί μνηθεὶς ὁ θεϊότατος Δαβίδ, καί οἶον τήν τοῦ Ἀποστόλου λεγομένην διά στερήσεως ὑπερβάλλουσαν ἕξιν τοῦ Θεοῦ προερμηνεύων, Ἰουδαίων, σοφῶς οἶμαι, καταβοῶν· Ἐν τῷ πλήθει τῆς δυνάμεώς σου ψεύσονταί σε οἱ ἐχθροί σου. Πᾶς γάρ ἄνθρωπος ἐχθρός πάντως τοῦ Θεοῦ καί ψεύστης προδήλως καθίσταται ὁ τόν Θεόν τῷ νόμῳ τῆς φύσεως ἀμαθῶς τε καί ἀσεβῶς περικλείων, καί ἀπαθῶς ὑπὲρ φύσιν ἐν τοῖς ὑπὸ (≡14E_168⇒) φύσιν οὐσιωδῶς γενόμενον τά κατά φύσιν ὡς πάντα δυνάμενον ἐνεργῆσαι πιστεύειν μή (=1412=) ἀρχόμενος.

Οὕτω μὲν οὖν κατά μίαν ἐπιβολήν τέως θεωρῆσαι τό μωρόν τοῦ Θεοῦ καί τό ἀσθενές καί παίγνιον, στοχαστικῶς ὁ λόγος ἐτόλμησε, μεθ' ὧν παρεκβατικῶς, ὡς προθεωρίαν παραδειγματικῆν τοῦ προτεθέντος ἀπόρου, καί τήν ἄβυσσον τήν ἐπικαλουμένην τήν ἄβυσσον εἰς φωνήν τῶν θείων καταρράκτων λαβὼν ὁ λόγος νοῦν γνωστικόν εἶναι σοφίαν ἐπικαλούμενον δέξασθαι, μικράν τινα τῶν ἐπὶ τῇ θείᾳ

καί ἀφράστῳ συγκαταβάσει μυστηρίων ἔμφασιν παρεδήλωσεν. Ἄβυσσος γάρ καί ὁ τῆς ἀβύσσου τόπος ὁμωνύμως ὀνομάζεται, τόπος δέ τῆς θείας σοφίας, ὁ καθαρὸς καθέστηκε νοῦς. Ἄρα θέσει διὰ τὸ δεκτικὸν ἄβυσσος καί ὁ νοῦς προσαγορεύεται, καί ἡ σοφία πάλιν τὸ αὐτὸ διὰ τὴν φύσιν κατανομάζεται.

ΡΟΖ (177). ΑΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ

Ἄλλη θεωρία εἰς τὸ αὐτό.

Καθ' ἕτερον δέ τὸ προκείμενον ἄπορον διασκοποῦντες τρόπον τῇ βοηθείᾳ τῆς θείας χάριτος στοχαστικῶς, ἀλλ' οὐκ ἀποφαντικῶς (τό μὲν γάρ μέτριον, τό δέ προπετές), ἐγχειρεῖν τῷ προκειμένῳ ῥητῷ τολμῶμεν, φάσκοντες τὴν τῶν μέσων τυχόν προβολήν, κατὰ τὸ ἴσον ἀπὸ τῶν ἄκρων ἔχουσιν ἀπόστασιν, παίγνιον εἰρῆσθαι Θεοῦ τῷ μεγάλῳ διδασκάλῳ, διὰ τὴν ἐπίρρυτον αὐτῶν καί εὐαλλοίωτον στάσιν, μᾶλλον δέ, στάσιμον ῥεῦσιν εἰπεῖν οἰκειότερον. Ὁ καί παράδοξον, στάσιν ἀεὶ ῥέουσιν καί φερομένην θεᾶσθαι, καί ῥεῦσιν ἀεικίνητον προνοητικῶς τῆς τῶν οἰκονομουμένων ἔνεκεν βελτιώσεως θεόθεν ἐπινενοημένην, τούς δι' αὐτῆς παιδαγωγουμένους σοφίσαι δυναμένην, ἀλλαχοῦ μεταστήσεσθαι πάντως ἐλπίζειν, καί πέρας (≡14E_170⇒) τοῦ κατ' αὐτὴν ἐπ' αὐτοῖς μυστηρίου τῇ πρὸς Θεὸν νεύσει βεβαίως διὰ τῆς χάριτος θεωθήσεσθαι πιστεύειν. Μέσα δέ λέγω τὴν τῶν ὀρωμένων καί νῦν περὶ τὸν ἄνθρωπον ὄντων ἢ ἐν οἷς ὁ ἄνθρωπος συμπλήρωσιν, ἄκρα δέ τὴν τῶν μὴ φαινομένων καί περὶ τὸν ἄνθρωπον ἀψευδῶς ἔσεσθαι μελλόντων ὑπόστασιν, τῶν κυρίως τε καί ἀληθῶς κατὰ τὸν ἄρρητον καί προηγούμενον σκοπὸν τε καί λόγον τῆς θείας ἀγαθότητος πεποιημένων τε καί γεγεννημένων. Καθὼς ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστής μεγάλῳ τε καί τρανῶ ψυχῇς ὁμματι τῶν ὀρωμένων τε καί ῥεόντων ὑπερκύψας τὴν γένεσιν, καί οἷον ἐν φαντασίᾳ τῶν ἀληθῶς πεποιημένων καί γεγεννημένων γενόμενος· Τί τὸ γεγεννημένον; αὐτὸ τὸ γενησόμενον· καί τί τὸ πεποιημένον; Αὐτό, φησί, τὸ ποιηθησόμενον· τῶν πρώτων δηλαδή καί τῶν τελευταίων ἐπιμνησθεῖς, ὡς τῶν αὐτῶν ὄντων καί ἀληθῶς ὄντων, τῶν δέ μέσων καί παρερχομένων οὐδόλως κατὰ τὸν τρόπον μνησθεῖς.

Μετά γάρ τὸ ἐξελθεῖν, ὡς οἷόν τε ἦν μεγαλοφυῶς μάλιστα τὸ διδάσκαλον, περὶ τινος φύσεως ζώων καί λίθων, καί ἀπλῶς εἰπεῖν ἀορίστως περὶ πολλῶν τῶν ἐν τοῖς οὐσι θεωρουμένων, ἐπιφέρει τούτοις· " Παίζει γάρ λόγος αἰπύς ἐν (=1413=) εἴδεσι παντοδαποῖσι, κρίνας ὡς ἐθέλει κόσμον ἑὸν ἔνθα καί ἔνθα». Μήποτε οὖν καθὼς αὐτός ἐν τῷ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς λόγῳ φησί, περὶ θεότητος διεξιὼν καί κτιστῆς φύσεως, " Ἔως ἐκάτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας μένει, τό μὲν περιωπῆς, τό δέ ταπεινώσεως, ἄμικτος ἢ ἀγαθότης καί τὸ φιλάνθρωπον ἀκοινώνητον, καί χάσμα μέγα ἐν μέσῳ καί ἀδιάβατον, οὐ τὸν πλούσιον τοῦ Λαζάρου καί τῶν ὀρεκτῶν τοῦ Ἀβραάμ κόλπων διεῖργον, πᾶσαν δέ τὴν γενετὴν φύσιν καί ῥέουσιν τῆς ἀγενήτου καί ἐστηκυίας;" (≡14E_172⇒) Ὡ παρεμφερῆ τε καί ὅμοια καί ὁ θεηγόρος μέγας διεξέρχεται Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης φάσκων· «Τολμητέον δέ καί τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰπεῖν, ὅτι καί αὐτός ὁ πάντων αἴτιος τῷ καλῷ καί ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα προνοίαις, καί οἷον ἀγαθότητι καί ἀγαπήσει καί ἔρωτι θέλγεται, καί ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα καί πάντα καί πάντων ἐξηρημένου πρὸς τὸ ἐν πᾶσι κατάγεται, κατ' ἐκστατικὴν ὑπερούσιον δύναμιν ἐνεκφοίτητον ἑαυτοῦ».

Μήπως οὖν, καθὼς ἔφην, κακ τούτων τὸν περὶ τοῦ, " Παίζει γάρ Λόγος αἰπύς, " ἐπιτόμως ἀποδοθέντα τρόπον ἐξαπλῶσαι κατὰ διάνοιαν τοιαύτην ἡμῖν ἐστὶ δυνατόν φάσκουσιν, Ὡσπερ οἱ γονεῖς (ἵνα τοῖς καθ' ἡμᾶς παραδείγμασι χρῆσωμαι εἰς

τήν τῶν ὑπέρ ἡμᾶς πραγμάτων ὑπογραφὴν), ἀφορμὰς τοῖς τέκνοις παρέχοντες τὴν νωθεῖαν ἀποσεῖσασθαι συγκαταβάσεως τρόπῳ, δοκοῦσι κατὰ συμπεριφορὰν παιδικὰ παίγνια μετιέναι, ὥς φέρε εἰπεῖν καρνατίζειν, καὶ ἀστραγάλοις μετ' αὐτῶν συμπεριφέρεσθαι, ἢ καὶ ἄνθη πολύχροα τούτοις παρατιθέντες, καὶ πολυβαφεῖς ἐσθῆτας τῶν αἰσθήσεων θελκτηρίου, ἀπῆγον ἢ κατέπληττον, ὥς τῶν παίδων ἑτέραν τέως ἐργασίαν οὐκ ἔχόντων, μετὰ βραχὺ δὲ καὶ παιδευτηρίοις αὐτοὺς τῶν γονέων παραδιδόντων, εἴτα καὶ λόγου τελεωτέρου καὶ πραγμάτων ἰδίων μεταδιδόντων, οὕτω τυχόν καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν φησι διὰ τῶν εἰρημένων ὁ διδάσκαλος διὰ τῆς τέως ἱστοριώδους τῶν φαινομένων κτισμάτων φύσεως εἰς ἔκπληξιν ἢ καὶ ἀπαγωγὴν διὰ τῆς αὐτῶν θέας καὶ γνώσεως νῦν ἡμᾶς οἷα κομιδῇ παίδας ἐμβάλλοντα, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν ἐν αὐτοῖς πνευματικωτέρων λόγων θεωρίαν ἐνιέντα, καὶ τελευταῖον ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ καθὼς ἐστὶν ἐφικτὸν διὰ θεολογίας μυστικωτέραν γνῶσιν ἐνάγοντα, τὴν πάσης τῆς ἐν εἴδει καὶ ποιῶ καὶ σχήματι καὶ ποσῶ, τῷ ἐν (≡14E_174⇒) πλήθει τε καὶ ὄγκῳ παντάπασι καθαρεύουσας, ποικιλίας τε καὶ συνθέσεως ἐν τοῖς προπαιδεύμασιν, ὥς πρὸς τὸ τέρμα τῆς θεωρίας, "παίζειν" εἴρηται τῷ θεοφόρῳ Γρηγορίῳ, καὶ τῷ θεοφόρῳ Διονυσίῳ "θέλγεσθαί" τε καὶ "ἐξίστασθαι ἑαυτοῦ».

Τῷ ὄντι γὰρ ἐκ παραλλήλου κατὰ παράθεσιν θεωρούμενα πρὸς τὰ κυρίως καὶ ἀληθῶς ὄντα, (=1416=) καὶ ἐς ὕστερον φανησόμενα, τὰ παρόντα καὶ φαινόμενα καὶ παίγνιον εἶναι δοκεῖ, καὶ ἔτι τούτου πορρωτέρω. Πρὸς γὰρ τὴν τῶν κυρίως θείων καὶ πρωτοτύπων πραγμάτων ἀλήθειαν συγκρινομένη τῶν παρόντων καὶ ὁρωμένων πραγμάτων ἡ διακόσμησις οὐδὲ τὸ παράπαν εἶναι νομισθήσεται τοῖς ὅλον χωρεῖν κατὰ τὸ δυνατόν τὸ τῆς θείας ὠραιότητος κάλλος ἀξιουμένοις, ὥσπερ οὐδὲ τὸ παίγνιον ἀληθινῶ τινι καὶ ὄντι πράγματι συγκρινόμενον εἶναι καθάπαξ νομίζεται.

ΡΟΗ (178). ἈΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ Εἰς ΤΟ ΑὐΤΟ

Ἄλλη θεωρία εἰς τὸ αὐτό.

Τυχόν δὲ καὶ τὸ μεταπτωτικὸν ὦν ἐγχειρίζομεν ὑλικῶν πραγμάτων ἄλλην ἄλλως μεταφερόντων τε καὶ μεταφερομένων, καὶ μηδεμίαν βάσιν ἔχόντων στερέμνιον, πλὴν τοῦ πρώτου λόγου καθ' ὃν φέρονται σοφῶς τε καὶ προνοητικῶς καὶ φέρουσι, καὶ τῷ κρατεῖσθαι ὑφ' ἡμῶν νομίζεσθαι, διαφευγόντων πλέον ἢ κρατουμένων, καὶ τὴν ἔφρουν ἡμῶν τῶν αὐτοῖς ἀνεχομένων κρατεῖσθαι, μᾶλλον ἑαυτῶν οἷον ἀπωθουμένων, καὶ κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι παντελῶς μὴ δυναμένων, οἷα δὴ μόνον σταθερόν τῆς ἑαυτῶν φύσεως ὅρον κεκτημένων τὸ ἀπορρεῖν καὶ μὴ ἴστασθαι, παίγνιον εἰκότως ἐρρέθη Θεοῦ τῷ διδασκάλῳ, ὥς διὰ τούτων μετάγοντος ἡμᾶς ἐπὶ τὰ ὄντως ὄντα, καὶ μηδέποτε σαλευόμενα.

ΡΟΘ (179). ἈΛΛΗ ΘΕΩΡΙΑ Εἰς ΤΟ ΑὐΤΟ

(≡14E_176⇒)

Ἄλλη θεωρία εἰς τὸ αὐτό.

Εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτοί, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐπὶ τοῦ παρόντος τῆς φύσεως ἡμῶν ἀκολουθίαν, νῦν μὲν καθ' ὁμοιότητα τῶν λοιπῶν ἐπὶ γῆς ζώων γεννώμενοι, ἔπειτα παῖδες γινόμενοι, εἴτα ἄνθους ὠκυμόρου δίκην τῆς νεότητος ἐπὶ τὸ ρίκνον τῆς παλαιότητος φθασάσης τεθνηζόμενοι, καὶ πρὸς ἕτερον βίον μετατιθέμενοι, "παίγνιον ἐρήθημεν τοῦ Θεοῦ" τῷ θεοφόρῳ τούτῳ διδασκάλῳ, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος. Πρὸς γὰρ τὴν μέλλουσας τῆς θείας καὶ ἀληθοῦς ζωῆς ἀρχετυπίαν ἡ παρούσα

συγκρινομένη ζωή παίγνιόν ἐστι, καί πᾶν εἴ τι ἄλλο τούτου κατέστηκεν ἄνουσιώτερον. Ὅπερ ἐν τῷ εἰς Καισάριον ἐπιταφίῳ δείκνυσι σαφέστερον, οὕτως λέγων· "Τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν, ἀδελφοί, τῶν ζώντων πρόσκαιρα· τοιοῦτο τό ἐπὶ γῆς παίγνιον· οὐκ ὄντας γενέσθαι, γενομένους ἀναλυθῆναι· ὄναρ ἐσμέν οὐχ ἰστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἵχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμίς, ἐωθινή δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον καί καιρῷ λυόμενον, ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει, καλῶς ὁ θεῖος Δαβίδ περὶ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐφιλοσόφησε».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

(=1417=) Ταῦτα περὶ ὧν τοῖς θειοτάτοις τοῦ μεγάλου Πατρός ἡμῶν καὶ διδασκάλου Γρηγορίου λόγοις ἠπορήσατε καὶ εἰπεῖν ἐκελεύσατέ μοι, μακαριώτατοι, κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν. Τῷ ὑμετέρῳ νεύματι δικαίως ὑπείκων ἔφην ἐγὼ στοχαζόμενος, ἀλλ' οὐκ ἀποφαινόμενος. Οὐ γὰρ ἐφικνεῖται τῆς μεγάλης καὶ ὑψηλῆς τοῦ θεοφόρου διδασκάλου διανοίας ὁ ἡμέτερος νοῦς, πολλαῖς ἔτι (≡14E_178⇒ κατὰ θέλησιν ἀκίσι παθῶν βαλλόμενος, ὧν τοῖς μῶλωψι μᾶλλον χαίρει στιζόμενος ἢ χάρισιν ἀρετῶν καθαιρόμενος, διὰ τὴν μακράν τοῦ κακοῦ συνήθειαν ἔξιν λαβῶν φιλαμαρτήμονα. Καί εἰ μὲν φανῶσιν ὑμῖν τινα λόγον ἔχειν τῆς ὑποθέσεως ἄξιον, καὶ μὴ πάντῃ τῆς ἀληθείας ἀπολειπόμενον, τῷ Θεῷ χάρις, τῷ τὴν χαμαίζηλον (ἵνα καὶ τοῦτο θαυματουργήσῃ) καὶ χαμαιπετὴ διάνοιαν φωτίσαντι, καὶ λόγον σύμμετρον χαρισαμένῳ, πρὸς τό χαράξαι τὴν συμμετρίαν τῶν νοηθέντων καὶ ὑμῖν τοῖς ὑποτάξαι καὶ τῇ τῶν εὐχῶν βοηθείᾳ τό πᾶν κατορθώσασιν. " Εἰ δέ οὐκ ὀρθῶς ἢ ἀτελῶς καὶ τῆς ἀληθείας ἢ ὀλικῶς ἢ μερικῶς ἀποπεπλάνημαι " (τόν γάρ μέγαν καὶ θεοφάντορα κἂν τούτῳ σοι προσφέρω Διονύσιον παρακλήτορα) , " τῆς σῆς ἂν εἴῃ φιλανθρωπίας ἐπανορθώσασθαι τόν ἀκουσίως ἀγνοοῦντα, καὶ μαθεῖν δεομένῳ, καὶ ἐπαμῦναι τῷ μὴ αὐτάρκη δύναμιν ἔχοντι, καὶ ἰάσασθαι τόν οὐκ ἐθέλοντα ἀρρώστειν, ἵνα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων σου καλῶν, μᾶλλον δέ πρό τῶν ἄλλων, ἀνάθημα τίμιον καὶ πάσης θυσίας αἰδεσιμώτερον ἱεουργήσῃς τῷ Θεῷ τὴν φιλανθρωπίαν, τῷ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς παρά πάσης δοξαζομένῳ τῆς κτίσεως, καὶ μόνῃν ἀπαιτοῦντι παρ' ἡμῶν θυσίαν τὴν εἰς ἀλλήλους φιλανθρωπίαν.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ *

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(≡14E_182⇒ Τὴν μὲν εὐγένειαν, τό τε περιφανές ἐν πλούτῳ μεγάλου Διονυσίου καὶ μόνον αὐτό τό κατὰ Ἀθηναίους βουλευτήριον, καθ' ὃ βουλευεῖν ἠρέθη, παρίστησι. Τῶν γάρ Ἀρεοπαγιτῶν εἰς ἐτύγχανεν οὗτος, ὡς ὁ θεῖος ἐδήλωσε Λουκάς, ἱστορῶν τὰς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων ἱεράς πράξεις· εἰπὼν γάρ τόν ἀγιωτάτων ἀπόστολον Παῦλον γενόμενον ἐν Ἀθήναις, συμβαλόντα τέ τισιν εἰς λόγους τῶν ἐξ Ἐπικούρου φιλοσόφων, καὶ τῶν γε μὴν ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ κηρύξαντα τὴν εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν πίστιν, τὴν τε τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν καθολικὴν κρίσιν, συλληφθῆναι παρά τῶν ἀφιλοσόφων (οὐ γὰρ ἀληθῶς

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, τόμος 14 ΣΤ. Πέρασε ἀπὸ σκάνερ, ἀκολούθησε ὀπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καὶ ἔλεγχος.

φιλοσόφων) ἀχθῆναί τε κατά τόν Ἄρειον πάγον, καί δημηγορήσαντα, παραχρῆμά τινας ἐλεῖν καί πρὸς τό τῆς ἀληθείας μεταθεῖναι φῶς ἐπάγει. Καί οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν· τινές δέ ἄνδρες, κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καί Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καί γυνή ὀνόματι Δάμαρις, καί ἕτεροι σύν αὐτοῖς.

Ἐγὼ μὲν οὖν οὐ μάτην ἀκούω τῶν παρὰ πάντας τοὺς πεπιστευκότας τότε διὰ τοῦ θείου Παύλου, μόνον τόν ἄριστον Διονύσιον ἐξονομασθῆναι παρὰ τοῦ θεοφόρου συγγραφέως, προστεθείσης (=14E_184⇒ αὐτοῦ καί τῆς ἀξίας· φησί γάρ Ἀρεοπαγίτης, ἐπιβάλλω δέ μᾶλλον, ὅτι διὰ τε τό κατα σοφίαν περιττόν καί διὰ τό ἐν Ἀθηναίοις ἀνεπιλήπτου πολιτείας ἔκκριτον, μνημονευθῆναι μετὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Χρή δέ εἰδέναι, καθά προέφη, ὡς οὐ παντός ἀνδρός ἦν εἰς τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν τελεῖν, ἀλλ' οἱ παρ' Ἀθηναίοις πρωτεύοντες ἔν τε γένει καί πλούτῳ καί βίῳ χρηστῷ· καί κατά τοῦθ' οἱ ἐπίσημοι καθεστῶτες ἐβούλευον εἰς τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν· ἐκ γάρ των ἐννέα καθίσταμένων ἀρχόντων Ἀθήνησιν, τοὺς Ἀρεοπαγίτας ἔδει συνεστάναι δικαστάς, ὡς φησιν Ἀνδροτίων ἐν δευτέρᾳ τῶν Ἀτθίδων, ὕστερον δέ πλειόνων γέγονεν ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή, τουτέστιν ἡ ἐξ ἀνδρῶν περιφανεστέρων πεντήκοντα καί ἐνός, πλήν ἐξ εὐπατριδῶν, ὡς ἱστορεῖ Φιλόχορος διὰ τῆς τρίτης τῶν αὐτῶν Ἀτθίδων. Ἐξω δέ τῆς πόλεως ἦν τό κατά Ἄρειον πάγον δικαστήριον, κληθέν οὕτω (καθ' ἃ μυθολογοῦσιν Ἀθηναῖοι) ἐκ τοῦ κατ' αὐτήν τὴν ἐξοχὴν τοῦ κατά τὴν πόλιν ὄρους συστάντος δικαστηρίου μεταξύ Ποσειδῶνος καί Ἄρεως· ὁ γάρ Ποσειδῶν δίκην εἶπε πρὸς Ἄρεα κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους παρ' Ἀθηναίοις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, φάσκων ἀναιρεθῆναι τόν ἴδιον υἱόν Ἀλιρρόθιον ὑπ' Ἄρεως, κἀκεῖθεν ἐξ Ἄρεως ὁ πάγος ἐκεῖνος Ἀρειος ἐκλήθη. Ἐδίκάζον οὖν Ἀρεοπαγῖται περὶ πάντων σχεδόν τῶν σφαλμάτων καί παρανομιῶν, ὡς ἅπαντά φησιν Ἀνδροτίων ἐν πρώτῃ, καί Φιλόχορος ἐν δευτέρᾳ καί τρίτῃ τῶν Ἀτθίδων.

Διὰ δέ τοῦτο ἅτε καινῶν δαιμονίων καταγγελέα τόν θεϊότατον Παῦλον, ὡς ἱστόρησεν ὁ φιλαλήθης Λουκάς, οἱ τῆς ὑπὸ Θεοῦ μωρανθείσης σοφίας ἐρασταὶ πρὸς τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν ἔλκουσιν. Ἄλλ' ἐν τοῖς Ἀρεοπαγίταις τηνικαῦτα χρόνου (=14E_186⇒ βουλευόν, ἅτε δικαστῆς ἀκλινέστατος, ὁ πάμμεγας Διονύσιος, ἀδέκαστον ἀπένειμε τῇ κατά τόν πνευματοφόρον Παῦλον ἀληθείᾳ τὴν ψῆφον, ἐρρῶσθαι τε πολλὰ φράσας τῇ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἀνοήτῳ σεμνότητι, τόν ἀληθῆ καί πανεπίσκοπον κριτὴν ἐννοίας Χριστόν Ἰησοῦν, τόν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός Υἱόν μονογενῆ καί Λόγον, ὃν ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν, εὐθύς εἶχετο τοῦ φωτός· κἂν γάρ οἱ Ρωμαῖοι τότε ἐκράτουν, ἀλλ' οὖν αὐτονόμους ἀφῆκαν Ἀθήνας καί Λακεδαιμονίαν· ὅθεν ἔτι παρὰ Ἀθηναίοις καί τά κατὰ τοὺς Ἀρεοπαγίτας ἐπολιτεύετο. Καί τελεῖται μὲν ἅπαντα τῆς σωτηρίας τά δόγματα διὰ Παύλου τοῦ κρατίστου, παιδαγωγεῖται δέ διδασκαλικῶς ὁ Διονύσιος ὑπὸ Ἱεροθέῳ τῷ μεγίστῳ, καθά φησιν ὁ αὐτός· εἶτα καθίσταται κατὰ τό φερόμενον ἐν ἐβδόμῳ βιβλίῳ τῶν Ἀποστολικῶν διαταγμάτων ὁ Διονύσιος ἐπίσκοπος ὑπὸ Παύλου τοῦ χριστοφόρου τῶν ἐν Ἀθήνῃσι πιστευσάντων.

Μνημονεύει δέ τοῦ Ἀρειοπαγίτου καί Διονύσιος ἀρχαῖος Κορινθίων ἐπίσκοπος, καί Πολύκαρπος ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ. Ἔστι δέ τὴν ὀρθότητα καί πολυμάθειαν ἀποθαυμάσαι τοῦ ἁγίου τούτου Διονυσίου, τόν ἀληθῶς διὰ πολλῆς ἡγμένον ἐπιστήμης τῶν ἀνεπιλήπτων τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεων, θεάσασθαι τε τά παρὰ τοῖς τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφοις νόθα δόγματα πρὸς τὴν ἀλήθειαν μετενηνεγμένα. Ἐλεῆσαι γάρ ἔστι μᾶλλον καί συναλγῆσαι τῆς ἀπροσεξίας τοὺς ὀλιγώρους τῆς εὐπαιδευσίας ἐξεταστάς, ὅτι τῇ σφῶν ἀμαθίᾳ συμμετροῦσι καί τὰς τῶν ἐξῆς ἀνθρώπων φολομαθεῖς εὐθημοσύνας. Ἐντυγχάνοντες οἱ τοιοῦτοι συγγράμμασιν ἐνίων, καί τυχόν οὐ παρακολουθοῦντες τῇ τῶν λεγομένων διανοίᾳ, πρὸς ἀδιάκριτον εὐθύς ἐκφέρονται τοῦ συγγραφέως διαβολήν, καίτοι παντελῶς οὐ

δυνάμενοι τά σκώμματα διευθύνειν τε καί διελέγχειν ἅ φασιν αὐτοί, δέον ἐπὶ σφάς αὐτοὺς τρέπειν τὴν ὀργήν, καί μᾶλλον ἀσχάλλειν, ὅτι μὴ σπουδάσαντες ἔγνωσαν καὶ αὐτοί τά περὶ (≡14E_188⇒ γινῶσιν ἀνηγμένα· ἢ τὰληθές, ὅτι μὴ πρὸς τοὺς ἱκανοὺς περὶ τά τοιαῦτα φιλομαθῶς γεγονότες, τῶν ἀπορημάτων ἀπελύθησαν. Ἀλλὰ τολμῶσί τινες λοιδορεῖν εἰς αἰρέσεις τὸν θεῖον Διονύσιον, καθάπαξ καὶ τά τῶν αἵρετικῶν ἀγνοοῦντες· ἢ γάρ ἄν, ἐξ ἐκάστου τῶν κατακεκριμένων ἐν τοῖς αἵρετίζουσι συγκρίνοντες, τά παρά τούτων δόγματα πολλῶ· τῶν φλαύρων ἀφεστηκότα διεγίνωσκον, καθόσον φῶς ἀληθές καὶ σκότος. Τί γάρ εἶποιεν ἐν τοῖς περὶ τῆς μόνης προσυνητῆς Τριάδος θεολογουμένοις παρ' αὐτῷ; Τί δ' ἄν περὶ τοῦ τῆς παμμακαρίας ταύτης Τριάδος ἑνός Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ Λόγου τελείως ἐνανθρωπήσαι θελήσαντος; Οὐχὶ ψυχὴν ἔνουν καὶ σῶμα τό καθ' ἡμᾶς γῆινον διεξῆλθε καὶ τά λοιπὰ τά ὅσα, τοῖς ὀρθοῖς ἐντέτακται διδασκάλοις; Τί δέ περὶ νοητῶν καὶ νοερῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν μέμψαιτ' ἄν τις εἰκότως, ἢ περὶ τῆς καθολικῆς ἡμῶν ἀναστάσεως τῆς μετὰ σώματος τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς ἡμῶν ψυχῆς γεννησομένης, καὶ περὶ τῶν τότε δικαιοτηρίων, δικαίων τε καὶ τῶν μὴ τοιούτων; Εἰς τά γάρ, συλλήβδην εἰπεῖν, ἢ καθ' ἡμᾶς ἀφορᾷ σωτηρία, ἅτινα πλατέως διεξελεθεῖν οὐ δίκαιον, τῆς ἐπὶ σχολίων ἐξηγήσεως ἅπαντα κατὰ καιρόν ἐπισημαινομένης.

Ναί, φασίν, ἀλλ' οὐκ ἔγραψεν αὐτοῦ τὰς συντάξεις Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, καὶ μὴν οὐδ' Ὀριγένης.

Πρὸς οὓς λεκτέον, ὡς πάμπολλα παρῆκεν Εὐσέβιος οὐκ ἐλθόντα περὶ χεῖρας οἰκείας· καὶ γάρ οὔτε φησὶν ἅπαντα καθάπαξ συναγροχένοι, μᾶλλον γε μὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα βιβλία καθεστάναι μηδαμῶς εἰς αὐτόν ἐληλυθότα· καὶ πολλῶν ἐδυνάμην μνημονεῦσαι μὴ κτηθέντων αὐτῷ, καὶ ταῦτα τῆς αὐτοῦ χώρας, ὡς Ὑμεναίου καὶ Ναρκίσσου τῶν ἱερασαμένων ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἐγὼ γοῦν ἐνέτυχόν τισι τῶν Ὑμεναίου. Καὶ μὴν οὔτε Πανταίνου τοὺς πόνους ἀνέγραψεν, οὔτε τοῦ Ρωμαίου Κλήμεντος, πλήν δύο καὶ μόνων ἐπιστολῶν, ἀλλ' (≡14E_190⇒ οὔτε πλείστων ἐτέρων. Ὁ γάρ Ὀριγένης, οὐκ οἶδα εἰ πάντων, μόλις δέ τεττάρων ἐμνήσθη. Διάκονος δέ τις Ρωμαῖος, Πέτρος ὄνομα, διηγῆσατό μοι, πάντα τά τοῦ θεοῦ Διονυσίου σῶζεσθαι κατὰ τὴν ἐν Ρώμῃ τῶν ἱερῶν βιβλιοθήκην ἀνατεθειμένα.

Γράφει δέ τά πλεῖστα πρὸς τὸν τρισμακάριον Τιμόθεον, τὸν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου φοιτητὴν, Ἐφεσίων ἐπίσκοπον, ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἐφεσον τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας προεστώτων, ὡς εἰκός, πάσχοντα πράγματα, καὶ πυνθανόμενον, ὡς εἰδήμονος τῆς ἐξωτερικῆς φιλοσοφίας, ἵνα καὶ μᾶλλον ἀγωνίζοιτο· καὶ οὐδὲν ἀπεικός· ἐπεὶ καὶ ὁ θεοφιλὴς ἀπόστολος Παῦλος ταῖς Ἑλλήνων ἐχρήσατο ρήσεσι, ταύτας ἀκούων τυχόν παρά τῶν συνόντων αὐτῷ, τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἐμπεύρων. Συνίστησι δέ καὶ τοῦτο, Διονυσίου ταῦτα φιλαλήθως τά συγγράμματα καθεστάναι· τό γάρ ἀνεπιτηδεύτως μνημονεύειν αὐτόν ρήσεων τῶν συνακμασάντων αὐτῷ ἀνδρῶν, ὧν αἱ τε θεῖαι τῶν ἀποστόλων μνημονεύουσι ἐπιστολαί, τό τῶν συγγραμμάτων ἀσκευώρητον ἀποφαίνουσι· μάλιστα δέ πάντων τό τῶν δογμάτων ἀσφαλέστατον.

Ἐπειδὴ δέ τινές φασι, μὴ εἶναι τοῦ ἁγίου τό σύγγραμμα, ἀλλὰ τινος τῶν μεταγενεστέρων, ἀνάγκη αὐτοὺς καὶ τῶν ἀπηγορευμένων τινά καὶ ἀτόπων αὐτόν τιθέναι, καταψευδόμενον τοιαῦτα ἑαυτοῦ, ὡς συνῆν τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἐπέστελλεν οἷς οὐδέ συνεγένετο ποτε κατ' αὐτοὺς, οὐδέ ἐπέστειλε.

Τό δέ καὶ πλάσασθαι προφητεῖαν πρὸς τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἐν ἐξορίᾳ ὄντα ὡς ἐπανήξει πάλιν εἰς τὴν Ἀσιάτιδα γῆν καὶ τά συνήθη διδάξει, τοῦτο τερατολόγου ἀνδρός καὶ προφήτου δόξαν ἐκμανῶς θηρωμένου.

Τό δέ καί λέγειν αὐτόν ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐν Ἡλιουπόλει συνόντα Ἀπολλοφάνει, θεωρεῖν καί συμφιλοσοφεῖν περί τῆς ἡλιακῆς ἐκλείψεως, ὡς οὐ κατὰ φύσιν (≡14E_192⇒ οὐδέ κατὰ τό ἔθος τότε γεγεννημένης, λέγειν δέ αὐτόν καί παρῆναι σύν τοῖς ἀποστόλοις τῇ προκομιδῇ τοῦ λειψάνου τοῦ θείου τῆς ἀγίας θεοτόκου Μαρίας, καί χρήσεις προφέρειν Ἱεροθέου τοῦ ἰδίου διδασκάλου ἐκ τῶν εἰς αὐτήν ἐπιταφίων λόγων, πλάττεσθαι δέ καί ἐπιστολάς καί λόγους ὡς πρὸς τοὺς μαθητάς τῶν ἀποστόλων ἐκφωνηθέντας, πόσης ἀτοπίας καί καταγνώσεως καί τῷ τυχόντι ἀνθρώπῳ, μήτι γε δὴ ἀνδρὶ τοσοῦτον ἀνηγμένῳ κατὰ τε ἦθος καί γνώσιν, καί τό ὑπεραίρειν τὰ αἰσθητά πάντα, καί τοῖς νοερεῖς συνάπτεσθαι κάλλεσι, καί δι' αὐτῶν ὡς ἐφικτόν Θεῷ!

Ἐξηγητικῶν μὲν οὖν ὑπομνημάτων ὡς ὅτι μάλιστα διεξοδικωτάτων ἐδεῖτο πρὸς ἐρμηνείαν τῆς αὐτοῦ πολυμαθείας· πλὴν κεφαλαιωδέστερον, ὡς ἡ βίβλος ἐχώρησε, διὰ σχολίων, τὰ φανέντα μοι, Θεῷ πεποιθώς, παρατέθεικα κατὰ τοὺς ἐξῆς παρακειμένους λόγους, οὓς τέως εἰς τὰς ἐμάς ἐλθεῖν συμβέβηκε χεῖρας.

Ἰστέον ὥς τινες τῶν ἔξω φιλοσόφων, καί μάλιστα Πρόκλος, θεωρήμασι πολλάκις τοῦ μακαρίου Διονυσίου κέχρηται, καί αὐταῖς δέ ξηραῖς ταῖς λέξεσι· καί ἔστιν ὑπόνοιαν ἐκ τούτου λαβεῖν ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις παλαιότεροι τῶν φιλοσόφων, σφετερισάμενοι τὰς αὐτοῦ πραγματείας, ὡς ἐν τῇ παρούσῃ ἀπομνημονεύει βίβλῳ, ἀπέκρυψαν, ἵνα πατέρες αὐτοῖ ὀφθῶσι τῶν θείων αὐτοῦ λογίων, καί κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ νῦν ἀνεφάνῃ ἡ παροῦσα πραγματεία πρὸς ἔλεγχον τῆς αὐτῶν κενοδοξίας καί ραδιουργίας. Καί ὅτι σύνηθες αὐτοῖς τὰ ἡμέτερα σφετερίζεσθαι, διδάσκει ὁ θεῖος Βασίλειος εἰς τό, «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος», ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως οὕτως λέγων· 'Ταῦτα οἶδα πολλοὺς τῶν ἔξω τοῦ Λόγου τῆς ἀληθείας μεγάλα φρονούντων ἐπὶ σοφίᾳ κοσμικῇ, καί θαυμάσαντας καί τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν ἐγκαταλέξει τολμήσαντας· κλέπτης γάρ ὁ διάβολος καί τὰ ἡμέτερα ἐκφερομυθῶν (≡14E_194⇒ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ὑποφήτας'. Καί οὗτος μὲν οὕτω, τὰ δέ Νουμενίου τοῦ Πυθαγορικοῦ προφανῶς λέγοντος, 'Τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀττικίζων;' οὐδεὶς ἀρνήσασθαι δύναται, οὐχ ἡμετέρου, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων ὄντος, ὡς μαρτυρεῖ καί Εὐσέβιος ὁ τῶν Παλαιστίνων Καισαρείας καθηγησάμενος, ὅτι 'Οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καί πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας σύνηθες τοῖς ἔξω σοφίας τὰ ἡμέτερα κλέπτειν'.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ

ΕΞΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

(≡14E_198⇒ Ἱεραρχίας: Ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφή ἱεραρχίαν ἔχει, καλεῖν εἴωθεν ἱεράρχας τοὺς ἐπισκόπους. Ἰστέον οὖν, ὅτι ἱεραρχία μὲν ἐστὶν ἡ τῆς διατάξεως αὐτῆς τῶν ἱερῶν ἀρχὴ καί οἰονεῖ φροντίς, καί ἱεράρχης ὁ τῶν ἱερῶν ἄρχων καί φροντίζων καί προνοῶν, οὐ μὴν τῶν ἱερέων, ἀλλὰ ὁ τὰ ἱερά καί τὴν κατάστασιν αὐτῶν τε καί τῆς ἐκκλησίας καί τῶν μυστηρίων διατάσσων, οὐ μὴν ὁ ἀρχιερεὺς. Ταύτην δέ τὴν ἐξήγησιν καί αὐτός ὁ μέγας Διονύσιος κάτω παρατίθεται ἐν τῷ Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας λόγῳ.

Ὁ πρεσβύτερος: Σημεῖωσαι, ὡς τό τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα καί τόν ἐπίσκοπον δηλοῖ, ἐπειδὴ πρεσβύτερός ἐστι καί ὁ ἐπίσκοπος· καί τοῦτο, δηλοῦται καί ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀγίων ἀποστόλων, ἔνθα ἐν Ἀσίᾳ συντάσσεται ταῖς Ἐκκλησίαις αὐτῆς ὁ ἄγιος ἀπόστολος Παῦλος.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

§ 1. Πᾶσα δόσις ἀγαθή: Σημείωσαι ὅτι κέχρηται ὁ μακάριος (≡14E_200≡> Διονύσιος τῇ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καθολικῇ ἐπιστολῇ· ἐκεῖθεν γάρ ἐστι τό ρητόν· καί ὅτι ἐκδοθεῖσα ἦν ἤδη.

Καί γάρ ἐξ αὐτοῦ: Ταῦτα περί τοῦ Υἱοῦ θεολογεῖ.

§ 2. Πατροπαραδότου: Πατέρας ἐνταῦθα δηλοῖ τοὺς παραδόντας αὐτῷ τό δόγμα, οὐ μὴν τοὺς φυσικούς· ἐξ Ἑλλήνων γάρ ἦν, ὡς δηλοῦσιν αἱ Πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καί αὐτός μέντοι ἐν τῇ πρὸς τόν ἅγιον Πολύκαρπον ἐπιστολῇ καί ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ τῷ Περί τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας.

Συμβολικῶς: Οὐ γάρ φυσιολογικῶς φησιν, ἀλλὰ διὰ συμβόλων τινῶν καί εἰκόνων.

α'. Νοῶν: Νόας καλοῦσι καί οἱ παρ' Ἑλλήσι φιλόσοφοι τὰς νοεράς, ἥτοι ἀγγελικὰς δυνάμεις· ἐπειδὴ τό πᾶν νοῦς ἐστὶν ἕκαστος αὐτῶν, καί τὴν οὐσίαν ἅπασαν νοῦν ζῶντα εἰς τό εἶδος τό ἑαυτῶν οὐσιωμένον ἔχει· νόες καλοῦνται πρὸς τό εὐφωνότερον τῆς κλίσεως γενομένης· ἐπειδὴ ἐχρῆν ἀπὸ τοῦ ὁ νοῦς, τοῦ νοῦ, τό πληθυντικόν οἱ νοῖ εἶναι, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐφωνίαν ἐξ ἄλλης εὐθείας ἐνικῆς γέγονεν οἱ νόες· ἔθος γάρ τοῦτο Ἀττικοῖς, οἳ φασιν, Ἀριστοφάνει καί Σωκράτει, ἀντὶ τοῦ οἱ Ἀριστοφάνεις καί οἱ Σωκράτεις. Εἰσὶ δέ καί λέγοντες οἱ νόοι, ὡς ἀπὸ τοῦ ὁ νόος, τοῦ νόου· καλεῖ δέ αὐτούς καί ἡ Γραφή τῷ ὀνόματι τούτῳ, ὡς ἐν Ἡσαΐα· Νοῦς μέγας ὁ ἄρχων Βαβυλῶνος, τοῦτ' ἐστὶν ὁ διάβολος· κατὰ Ἰωῆνας τοίνυν νοῦς, νοός, νόες, ὡς χροῦς, χροός, οἱ χροές· Ἰωνικὴ γάρ ἡ κλίσις.

Υπεράρχιον: Υπεράρχιος ὁ Θεός, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἀρχὴν καί θεαρχικόν φῶς, ὡς ἀρχὴ τῶν λεγομένων θεῶν, ἀγγέλων φημί καί ἀνθρώπων δικαίων.

(≡14E_202≡> β'. Ἐνδότητος: Ἐνδότητά φησι τὴν κρυφίότητα· πᾶσι γάρ τοῖς ἔξω αὐτῆς ἄγνωστός ἐστι.

γ'. Σύγκρασιν: Σημείωσαι τὴν σύγκρασιν· καί διὰ τί τό θεῖον ἐν ὧν πληθύνεται.

Παραπετασμάτων: Παραπετάσματά φησι τὰ σωματικῶς περί Θεοῦ λεγόμενα ἐν ταῖς Γραφαῖς, οἷον μελῶν ἀνθρωπίνων, ἢ δυνάμεων τινῶν ὀνομασίας, Σημείωσαι δέ, ὅτι σαρκί ὄντας κατοπτεῦσαι τὰ ἄϋλα καί ἀσώματα· καί τοῦτο μᾶλλον ἐδήλου τὰ ἐν τῇ σκηνῇ παραπετάσματα, ὡς ἐνταῦθα αἰνίττεται.

Συμφυῶς: Ἀντὶ τοῦ ὁμοφυῶς, συγγενῶς.

§ 3. Ἡ τελετάρχης: Τελετὴ λέγεται κατὰ τοὺς τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφους ἡ μετάδοσις τῶν μυστηρίων, ἅτε τελειοῦσα τὸν μνόμενον καί τελειωτικὴ τυγχάνουσα τῶν προσιόντων τοῖς τοιούτοις. Τελετάρχης οὖν ἱεροθεσία ἢ θεία τῆς τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἡμῶν διακοσμήσεως θέσις καί παράθεσις, ἀρχὴ γενομένη ἐκ Θεοῦ διὰ τῶν ἀποστόλων τῶν τελειωτικῶν τούτων ἀγαθῶν· τοὺς γάρ μεμνημένους τελείους καλεῖ ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος λέγων· «ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν».

Υπερκοσμίου: Τό δέ ὑπερκοσμίον οὐκ αἰσθητῶς νοητέον, ἀλλὰ νοητῶς καί ὑπὲρ τὸν καθ' ἡμᾶς κόσμον. Σημείωσαι δέ, τίνα λέγει τὰ σχήματα καί τὰς μορφωτικὰς συνθέσεις, ἥγουν εἰκονίσματα, ἅπερ ἐξῆς παρατίθεται.

Πλάσεων: Σημείωσαι, ὅτι πλασματώδεις φησί τὰς ἐνταῦθα μυστικὰς παραδόσεις, ἅς ἐν τῷ Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας λόγῳ ἀναπτύσσει· τοῦτο δέ θεοπρεπῶς ἐκκληπτέον· πρὸς μὲν οὖν τό 'μορφωτικαῖς' τό πλάσεων ἀποδοτέον, πρὸς δέ τό 'συνθέσει' τό ἀπλᾶς καί ἀτυπώτους.

(≡14E_204≡> Ὑλαία: Ὑλαίαν χειραγωγίαν φησί τό διὰ τῶν ὑλικῶν λεγομένων πρὸς τὴν ἐννοιαν ἀνάγεσθαι τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν.

Φαινόμενα: Φαινόμενα δέ κάλλη τὰς τῶν ἱερῶν οἰκῶν διακοσμήσεις λέγει, καί διεξοδικὰς μαθητείας τὰς τῶν ἀγίων Γραφῶν ἀναγνώσεις· διακοσμήσεων δέ τάξεις τούς τῶν ἱερέων βαθμούς. Σημειῶσαι δέ, ὅτι τὰ ὀρώμενα κάλλη εἰκόνες εἰσὶ τῶν ἀοράτων διακόσμων, ὡς δηλοῖ καί ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους, τὰ περὶ τῆς σκηνῆς θεωρῶν, καί Μωϋσῆς ἀκούων, «πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει ποιήσον».

Τὰς διεξοδικὰς: Διεξοδικαί εἰσι μαθητεῖαι αἱ διὰ τῶν ὀρωμένων καί διὰ πραγμάτων πλατύτεραι ἀποδείξεις τῶν νοητῶν ἐνιαίως καί ἀθρόως ταῖς νοήσεσιν ἐπιβαλλόντων.

Ἐξέως: Ἐκεῖ ἔξεις εἰσὶ τὰ θεῖα διατάττουσαι· ἔξις δέ ἐστὶ ποιότης ἔμμονος. Ἐνταῦθα δέ καί ἐκκλησιαστικαὶ τάξεις τὰς ἔξεις, ἅτε ἀσωμάτων, ἐξοικονίζουσιν· αἱ γὰρ ἔξεις ἀσωμάτων εἰσὶ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις τελουμένη ἱερατικὴ μυσταγωγία μίμησίς ἐστι τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας.

Ὑπερκοσμίως: Τό ὑπερκοσμίως οὐκ αἰσθητῶς νοητέον, ἀλλὰ νοητῶς καί ὑπὲρ τὸν καθ' ἡμᾶς κόσμον.

Ἱερογραφικαῖς: Τουτέστιν ἐν τοῖς ἱερῶς περὶ αὐτῶν συντεθεῖσι λόγοις ἐν ταῖς Γραφαῖς.

Ἡμᾶς ἀνάγοι: Σημειωτέον, πῶς ἀναγόμεθα εἰς θεολογίας, καί ὅτι ὁ Χριστός ἡμᾶς ἀνάγει.

Ἀκρότητας: Οὐδέν ὡς ἔτυχεν ὠνόμασται παρὰ τοῦ μακαρίου τούτου, ἀλλὰ πολυμαθῶς καί κυρίως μετὰ τῆς εὐσεβείας· ἐπειδὴ οὖν τὴν παρ' ἡμῖν ἱεράν διάταξιν διὰ συμβόλων ὑλαίων καί ἐξοδικῶν καί πλάσεων εἶπε τελεῖσθαι πρὸς τὸν ἡμῖν ἐφικτόν τύπον, οὕσαν καί μίμημα τῆς παρ' ἀγγέλοις ἱερᾶς διακοσμήσεως, (≡14Ε_206⇒ εἰκότως τὴν παρ' ἐκείνοις ἱεροφαντίαν ἀκρότητα κέκληκεν· ἀκρότητα γὰρ εἰώθασι καλεῖν οἱ περὶ ταῦτα σχολάσαντες ἐκάστης οὐσίας τό καθαρώτατον καί ἐξ οὗ ἤρτηται προσεχῶς, τουτέστιν ἐχομένως, ἡ οὐσία· ὡς φέρε εἰπεῖν, ψυχῆς ἀκρότης ὁ νοῦς αὐτῆς ὁ καθαρώτατος, καί ἔρωτος ἀκρότης ὁ τῶν ἀναβεβηκότων καί θειοτάτων διάπυρος ἔρως· καί τῆς καθ' ἡμᾶς οὖν ἱεραρχίας καί μυστηριώδους διακοσμήσεως ἀκρότης τό καθαρώτατον αὐτῆς, ἐξ οὗ ἀνῆπται, καί τό ἐγγὺς συντεῖνον αὐλίας· τό οὖν ἀκραιφνέστατον ἐν ἡμῖν σύμβολον, ἡ ἀκρότης τῶν ἀτυπώτων καί ἀπλῶν καί ἀσωμάτων μυστηρίων, ἥ ἡ ἱεραρχία συναπτομένη ἐπιβατεύει, οἷονεὶ τῇ παρὰ ἀνθρώποις ἱεροφαντίᾳ· καί διὰ τῶν εἰκόνων ἀνάγει ἐπὶ τὰ καθαρὰ θεάματα τῆς νοητῆς τελετῆς ἀκρότητος λεγομένης εἰκότως τῶν ἐνθάδε σωματικῶν τε καί ὑλοειδῶν.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

§ 1. α'. Ἐκφαντορίαν: Ἐκφαντορίαν λέγει τὴν ἐξάγγελσιν· πρόδηλον δέ, ὅτι τὴν διὰ συμβόλων καί τύπων, ἅτινα καί πλάσματα εἶπεν· ἀπλότητα δέ τό τῆς φύσεως αὐλόν.

β'. Ἠπίστατο γάρ, ὅτι ἀνυμνῶν τούς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἱερούς νόας, ὡς αὐτός φησι κατὰ τὴν Γραφήν, ἀνάγκην εἶχεν εἰπεῖν περὶ ζώων θηριομόρφων καί αἰετῶν καί τῶν ἄλλων οἷς ἀπεικάζουσιν αἱ θεῖαι Γραφαὶ τὰς ἀρχαγγελικὰς δυνάμεις· λέγει γάρ· «ἵνα μὴ καί ἡμεῖς, ὡς οἱ πολλοί, νομίζωμεν ἀνιέρως μὴ ἔχειν ἐξηγήσιν τὰς τῶν πολυπροσώπων καί πολυπόδων τάξεις ἐν οὐρανοῖς»· ταύτας οὖν διασαφῆσαι προήρηται κατὰ τὴν τῶν ἱερῶν λογίων ἐκφαντορίαν.

(≡14Ε_208⇒ Ἀτεχνῶς: Μεγάλως, ἢ παντοίως, ἢ ἀληθῶς, ἢ ἀπλῶς.

γ'. Ποιητικάϊς: Ὅτι καί ποιητικάϊς τισι πλάσεσιν ἐχρήσατο ἡ Γραφή πρὸς χειραγωγίαν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀλλ' ὡς οὐ δυναμένης τὴν τῶν μειζόνων παραλαβεῖν διδασκαλίαν· εἰκέναι γάρ τὰ οὐράνια σύμβολα τοῖς παρὰ ποιηταῖς φανταζομένοις, ὡς ὁ ἱερός ἀνὴρ οὗτός φησι (ποιητάς δέ νόησον ἢ τοὺς παρ' Ἑλληνισι θαυματομένους, οἷον Ὅμηρον, Ἡσίοδον, καὶ τοὺς ἐξῆς), ἢ ποιητικάϊς ὡσανεὶ πλαστικάϊς ὑποτυπώσεσιν. Εἰδυῖα γάρ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφὴ συγκατάβασις τὸν ἡμέτερον νοῦν ἀσθενῇ καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν θεωρίαν ἀνεπιτηδείως ἔχοντα, ἀναγωγὴν αὐτῷ συμφυῇ πλασμαμένη, οὕτω τὰς ἀρχαγγελικάς εἰς φανερόν ἤγαγε διακοσμήσεις, οὐχ ὅπως ἔχουσι τῇ ἀληθείᾳ διασαφήσασα, ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς δυνάμεθα καταλαβεῖν· μηδὲν οὖν ἀνοίκειον φαντάζου τῶν οὐρανίων.

§ 2. Συνθέσεις: Συνθέσεις φησί τὰς εἰρημένας πλάσεις καὶ σχηματοποιίας.

Ἐφ' ἑαυτῶν: Ἐφ' ἑαυτῶν, τουτέστιν ὡς ἔχουσι φύσεως, ἄγνωστοι ἡμῖν, φησί, καὶ ἀθεώρητοι ὑπάρχουσιν.

Ἀπότομον: Ἀπότομον, οἶμαι, λέγειν αὐτόν τὴν ξένην, καὶ οἷον τῶν συνήθων ἀποτετμημένην ὁδὸν καὶ πλάσιν· διό καὶ σκηνὴν αὐτὴν ὀνομάζει, σαφηνίζων οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς ἀναγεγραμμένας τῶν ἁγίων ἀγγέλων μορφάς· οὔτε γάρ τῇ ἀληθείᾳ τοιοῦτοί εἰσιν, οἷους αὐτοὺς ἡ ἱερά παραδίδωσι Γραφή, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς ἐφικώμεθα τῆς μεγαλειότητος αὐτῶν. Αὐτός δέ ὁ θεὸς Διονύσιος πειράται συμβάλλειν τὰ εἰρημένα περὶ αὐτῶν καὶ δεικνύειν, ὅτι δυνατόν δι' ἀναπτύξεως οὕτω νοεῖν τὰς ἀγγελικάς διακοσμήσεις, ὡς εἴρηται.

Ἀὐλων ποσῶς: Ποσῶς αὐλων, τουτέστιν μερικῶς οὐ γάρ (≡14E_210⇒) πάντη αὐλων· ὑπερκειμένης δέ οὐσίας οὐρανόν καὶ τὰ κατ' οὐρανόν λέγει, οἷον ἀστέρας· τό γάρ λεπτομερέστατον αὐτῶν καὶ μονοούσιον ἐγγὺς ἐστὶ πως αὐλίας.

Θεοειδέσιν: Θεοειδεῖς ἀπλότητάς φησι τὰς νοητάς οὐσίας· αὐλοὶ γάρ οὐσίαι καὶ ἀσύνθετοι πάντως εἰσίν, οὐκ οὔσαι κρᾶμα καὶ σύγκριμα τῶν στοιχείων· τὰ γάρ σώματα ἐκ τούτων, ἐκεῖνοι δέ ἀσώματα.

Ἐνιζάνον: Ἐγκαθίζον καὶ ἐναπομένειν ποιοῦν.

Λεοντείων: Αὐται αἱ μορφαὶ τῶν θείων καὶ ἁγίων χερουβὶμ καὶ παρὰ τῷ θείῳ Ἰεζεκιήλ καὶ παρὰ τῷ θεσπεσίῳ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἀνεγράφησαν.

Ἐσμῶν: Ἐσμός ἐστὶ τό συμπεπληρωμένον πλῆθος.

Καὶ τό ὀρνιθείας. Οἷον ὀρνιθοειδοῦς μορφῆς καὶ ἐξ ὀρνίθων.

Ζώων: Ζῶα ἄλλα φησίν, οἷον ἵππους, ἡμιόνους, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὕλας δέ ἀτιμοτέρας, οἷον θρόνους ὡς ἐκ ξύλων, καὶ τροχοὺς, καὶ ρομφαίας ἐκ σιδήρου, ὡς τὴν ρομφαίαν τὴν ἐξεσπασμένην ἐπὶ τὸν Βαλαάμ, καὶ ἣν εἶδεν ὁ Δαβὶδ, ὡς ἐν ταῖς Βασιλείαις εἴρηται, βιβλίῳ β', καὶ ἄρματα ὡς ξύλινα.

Ἐμπαθές: Ἐμπαθές λέγει, ἐπειδὴ τό λεοντόμορφον θυμικόν τι σημαίνει, καὶ τό μόσχειον εἶδος ἐπιθυμητικόν, ἅτινα πάθη καὶ μεγάλα ὑπάρχουσιν. Ὁμοιότητος δέ φησι τὰς ὁμοιωτικάς ὑπονοίας· τοιγαροῦν λέγει ὁ Ἰεζεκιήλ, ὡς ὁμοίωμα ἑωρακέναι τοῦ θρόνου· καὶ ὁμοίωμα λέοντος, ὅπερ δηλοῖ τὴν πλασματώδη τῶν δοκούντων φαντασίαν· διό κἀνταῦθα εἴρηται, 'ἀνόμοιοι ὁμοιότητες'· οὐ γάρ πάντας ὁμοίους ὁρᾷ ὁ προφήτης, ἀλλὰ τοὺς μὲν τοιώσδε, τοὺς δέ τοιώσδε· ἀλλὰ καὶ ἀνόμοιοί εἰσι παντελῶς, οἷς δοκοῦσιν εἶναι ὅμοιοι· οὐδὲν γάρ λέοντος ἢ μόσχου ἢ τῶν ἐξῆς ἀληθῶς ἔχουσι· τί δέ δηλοῖ τό ἀνόμοιον, ἐν τοῖς ἐξῆς εὐρήσεις.

(≡14E_212⇒) Ἄλλ' ἢ: Ἀπολογητικῶς.

α'. Ὡς μήτε εἰς τὰ θείας: Ἐπαγγέλλεται διὰ τῆς ἰδίας ἐρμηνείας δεικνύειν ἐκάτερον, ὡς μήτε δόξαι ὑβρίζεσθαι τὰ οὐράνια, μήτε ἡμᾶς εἰς χαμαιζήλους ταπεινότητος ἐμπαγῆναι περὶ τῶν ἐν ἀγγέλοις λεγομένων ζώων.

β'. Εικότως προβέβληνται: Διά τί σύμβολα τῶν ἀτυπώτων οἱ τύποι καί τῶν ἀμορφώτων αἱ μορφαί, ἐνταῦθα φησιν.

Ἀσχηματίστων: Ἀντί τοῦ ἀμορφώτων.

γ'. Ἀμέσως: Τουτέστι μή διά μέσων τῶν τύπων, ἀλλ' ἀθρόως καί κατὰ πρώτην ἐπιβολήν· τό δέ 'προτείνουνσι' ταυτόν ἐστι τῷ προτιθέασι, καί προβάλλονται.

δ'. Μορφώσεις: Σημείωσαι, ὅτι τά ἀσώματα ἀμόρφωτά εἰσιν· ὅταν οὖν ἀκούσης περί τοῦ ὑπερουσίου, «ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων», τό ἀπαράλλακτον πρὸς τόν ἑαυτοῦ Πατέρα νόησον· τοῦτο γάρ δηλοῖ καί ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου καί τό, «ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τόν Πατέρα», Οὕτω καί ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐρμηνεύει ἐν τῷ πρὸς τόν οἰκεῖον ἀδελφόν λόγῳ τῷ περί διαφορᾶς οὐσίας καί ὑποστάσεως.

§ 3. Ὡς διττός ἐστι τῆς ἱερᾶς: Ὅτι κατὰ δύο τρόπους ὑμνεῖται τό θεῖον· ἢ ὡς ὅμοιον πᾶσι· πάντα γάρ ἐν αὐτῷ συνίσταται· ἢ ὡς ἀνόμοιον· οὐδέν γάρ ἐστι τῶν ὅλων.

Διά τῶν ἀνομοίων: Ὅτι δι' ὁμοίων καί ἀνομοίων πλάττονται οἱ τύποι· καί πῶς πλάττονται, ὧδέ φησιν.

Ποτέ μέν ὡς λόγον: Κατά τι λέγεται λόγος καί νοῦς ὁ Θεός· ἐν τῷ, «τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου;», καί ἐν τῷ, «καί ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με λέγων», καί τά ἐξῆς. Λογιότητα δέ φησιν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, οὐχ ὅτι λογικόν θέλει δηλῶσαι τόν Θεόν, ὡς μετέχοντα (≡14E_214⇒ λόγου (τοῦτο γάρ ἐμφαίνει), ἀλλ' ὅτι αὐτολογιότης ἐστίν, ὅλος λόγος ὢν· οὐσίαν δέ λέγουσιν ἐπὶ Θεοῦ, ὅταν εἴπωσιν· «ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν, καί ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με· σύ δέ ὁ αὐτός εἶ»· ἀπό γάρ τοῦ εἶναι καί τοῦ ὄντος ἡ οὐσα, καί τό παράγωγον οὐσία, ἡ ὑπαρξις.

Καί ζωήν: Ὅτι οὔτε ζωή, οὔτε φῶς, οὔτε νοῦς, οὔτε οὐσία κυρίως λέγεται ὁ Θεός, ἀλλ' αἰτιολογικῶς· ἔστι γάρ καί ὑπέρ ταῦτα καί οὐχ οἷα ταῦτα.

Ἀόρατον αὐτήν: Ὅτι τά κατὰ ἀπόφασιν λεγόμενα ἐπὶ Θεοῦ, οἷον ἀόρατος, ἄπειρος, καί τά τοιαῦτα, ἀνόμοιά εἰσι· δηλοῦσι γάρ οὐ τί ἐστίν, ἀλλά τί οὐκ ἔστιν ὁ Θεός· οὕτω καί ὁ θεολόγος Γρηγόριος.

Ἀνόητον: Ἀνόητόν φησιν οὐ τό ἡλίθιον, ἀλλά τό μή νοούμενον ὑπό τινος· ἀόριστος δέ ὁ Θεός, ὡς ὄρω μηδενί ὑποπίπτων, ἀλλ' αὐτός πάντων ὄρος ὢν καί τά πάντα ἐν ἑαυτῷ ὀρίζων, ὄρω δέ οὐχ ὑποπίπτει· διότι οἱ μέν ὄροι ἐκ τῶν καταφάσεων σύγκεινται, αἱ δέ καταφάσεις ἐπὶ Θεοῦ ἀνάρμοστοι, ὡς ψευδόμεναι· ὑπέρ γάρ ταύτας ὁ Θεός, ὡς οὐκ ὢν οὐσία, ἀλλ' ὑπέρ οὐσίαν.

Αἱ ἀποφάσεις: Οὐ μόνον ἐπὶ Θεοῦ, ἀλλά καί ἐπὶ τῶν θείων ἀπάντων, τουτέστιν ἐπὶ τῶν μετὰ Θεόν νοητῶν πάντων, καί τὰς ἀποφάσεις ἀληθεῖς εἶναί φησι, καί τὰς καταφάσεις ἀναρμοδίους. Ἀναρμόδιοι μέν οὖν εἰσιν αἱ καταφάσεις, ὅταν εἴπωμεν ἢ τόν Θεόν ἢ τὰς νοεράς δυνάμεις, ζωήν ἢ φῶς· οὔτε γάρ ζωή τοιαύτη τίς ἐστίν, ὡς διά εἰσπνοίας καί ἐκπνοίας ζῆν, οὔτε φῶς τό φαινόμενον καί ποιοῦν ὁρᾶσθαι τά προκείμενα, ἀλλά ἀνώτερόν τι τούτων. Αἱ δέ ἀποφάσεις αἱ διά ἀρνήσεων ποσῶς ἐπὶ τῶν νοητῶν οἰκειότεραι λέγομεν γάρ, ὅτι ἀόρατοι, (≡14E_216⇒ καί ὅτι οὐχ ὑποπίπτουσι θεᾷ, νοοῦμεν· τί δέ ἐστίν αὐτό τό μή φαινόμενον, οὔτε πολυπραγμονεῖν, οὔτε παριστᾶν δοκεῖ ὁ λόγος· καίτοι τό ζωή καί φῶς δοκεῖ σημαίνειν τί ἐστι, καί ταῦτα μηδόλως δηλοῦν τί ἐστι Θεός.

Τιμῶσι τοιγαροῦν: Ὅρα πῶς καλῶς ἀπελογήσατο, διά τί ζῶων μνήμην ἔχειν τά οὐράνια, ἥτοι εἰκόνας· ὥσπερ γάρ ὁ ἐπὶ πάντων Θεός οὐδέν ἐν τοῖς πᾶσιν ἔχει ὁμογενές, καί διά τοῦτο εἰκότως οὐδέν τῶν πάντων αὐτοῦ ἐστι δηλωτικόν, ἀλλά λοιπόν ἄλλη μεθόδῳ θεολογοῦμεν, λέγοντες, τί οὐκ ἔστι Θεός, ὅπερ καλεῖ διά τῶν ἀνομοίων, οὕτω καί ἐπὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων, αἱ μετὰ Θεόν εἰσι, τεχνικῶς

ἐποίησαν οἱ θεολόγοι, μηδενὶ τῶν νοητῶν αὐτάς ὁμοιώσαντες, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰσθητῶν, ἅπερ καλεῖ ἄτιμα, τήν τούτων λαβόντες ἐμφέριαν, τοῦτο πρὸς τιμὴν αὐτῶν πεποιηκότες, ἵνα πλασματώδης καὶ οὐκ ἀληθὴς γένηται τούτων ἢ μίμησις εἰ γάρ ὁ λεοντόμορφος λεγόμενος καὶ πολύπους καὶ πολύπτερός ἐστι καὶ λογικός καὶ ἄυλος, πῶς οὐ δῆλον, ὅτι ὑπερκοσμίως ὑπερβέβηκε τὰ ὑλικά καὶ παρ' ἡμῖν νοούμενα;

Εἰς μὲν γὰρ τὰς τιμιωτέρας: Ἰδοὺ καὶ ἕτερος λογισμός, δι' ὃν τοιαύταις ὁμοιότησιν ἡ Γραφή περὶ τῶν οὐρανίων ἐχρήσατο· εἰ γὰρ τιμιωτέροις ἐχρήσατο πλάσμασιν, οἷον χρυσοειδεῖς ἢ ἐπαστράπτοντας λέγουσα εἶναι τὰς θείας δυνάμεις, πάντως ἂν ἐπέισθησαν οἱ ἀκούοντες ἐκ τῶν παρὰ ἀνθρώποις τιμιωτέρων τό πιστόν λαμβάνοντες· νῦν δέ τὰ ἀπεμφαίνοντα καὶ αἰσχροῦς εἰκόνας παρενέβαλεν, ἵνα, ἀκριβῶς εἰδότες, ὅτι οὐκ εἰσι τὰ τοιαῦτα, ζητήσωμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων.

Ἀβλαβῶς: Αἱ γὰρ λεγόμεναι πυρός φλόγες θεῖαι οὐσίαι οὐ καυστικά, ἀλλὰ ζωτικά εἰσιν.

Αἰσχροῦς: Πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρόν τό ἐξ ὑλικῶν εἶναι τὰ σύμβολα τῶν νοητῶν;

(=14E_218=> Θεάματα: Θεάματα λέγονται τὰ μετὰ θαύματος ὁρώμενα.

Καὶ γὰρ ὁ θυμός. Ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἀλογίας ἐμπλεως ἡ θυμοειδὴς κινήσις, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀλόγου φύσεως. Ἀναγνωστέον τὸν τελευταῖον λόγον τοῦ βιβλίου, ὃν εἶπεν εἰς τὴν ὀπτασίαν τῶν ἁγίων χερουβὶμ· ἐκεῖ γὰρ καὶ ταῦτα πάντα πλατέως διαγεγύμνασται.

Τό μηδέ ἔν τῶν ὄντων: Σημειῶσαι, ὅτι οὐδέν τῶν ὄντων ἐστέρηται τῆς τοῦ καλοῦ μετουσίας· σημειωτέον οὖν τί νοεῖται ὁ θυμός ἐπὶ τῶν ἀλόγων, καὶ τί ἐπὶ τῶν λογικῶν, καὶ τί ἐπιθυμία ἐκατέρων.

Λογιότητα: Σημειωτέον, ὅτι καὶ ἐπὶ ἀγγέλων λογιότητα λέγει· ἀμείλικτον δέ, ἥτοι ἀνένδοτον καὶ ἀχαύνωτον.

Ἐπιθυμίαν: Ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῶν νοητῶν ἔρως ἄσχετός ἐστι περὶ τὸν Θεόν, ὅπερ καλεῖ ἀυλίαν.

Διὰ τὸν ἀμιγῆ: Ἀμιγῇ φησι τὸν καθαρὸν καὶ εἰς οὐδέν ἕτερον ἐσχολακότα· ὁ γὰρ θεῖω ἔρωτι περιδεδραγμένος ὅλος ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ εἰς τό ἐφετόν μόνον ἀνατείνεται, παρὰ μηδενός κωλυόμενος μεταβατικοῦ καὶ σωματικοῦ λόγου. Ἀλογίαν δέ φάσκοντες εἶναι ἐν ταῖς ἀσωμάτοις οὐσίαις, οὐκ ἀνοησίαν αὐταῖς ἐνυβρίζομεν ἐν τῷ διὰ τῶν λεοντείων μορφῶν καὶ τῶν μοσχείων καὶ τῶν ὀρνιθειῶν, ὡς ἐπὶ τοῦ αἵετος, ἀλόγων τύπους καὶ σύμβολα λέγειν, πρέπειν τοῖς οὐρανίοις τάγμασιν, ἀλλὰ μυστικῶς τό ἐξηλλαγμένον τοῦ κατ' ἐκείνους λογικοῦ πρὸς τό καθ' ἡμᾶς σημαίνομεν· ἡμεῖς γὰρ τό λογικόν παριστῶμεν διὰ τοῦ τῆς γλώττης ὀργανικοῦ καὶ τῶν φωνητικῶν τύπων, τύπτοντες τὸν ἄερα τῷ διαλεκτικῷ καὶ τοῦ λόγου μεταβαίνοντος ἐξ ἡμῶν εἰς τὰς τῶν ἀκροωμένων ἀκοάς ἐκ σώματος εἰς (=14E_220=> σῶμα, καθά φησι καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος ἐν τῷ περὶ τοῦ, Πρόσεχε σεαυτῷ, λόγῳ· ἐκεῖ δέ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν ἀσωματίᾳ τυγχάνοντες καὶ εἰς ἀλλήλους χωροῦντες καὶ ἀποχωροῦντες, παντός λόγου τρανότερον τὰς ἀλλήλων νοήσεις κατοπτρεύοντες, ἀλλήλοις ὥσπερ διαλέγονται, διὰ σιγῆς τοῦ λόγου μεταδιδόντες ἀλλήλοις.

Ἀπόκλινιν: Ἀντί τοῦ ἀπόνευσιν.

α'. Μεταβατικοῦ: Μεταβατικός ὁ ἡμέτερος λόγος ὁ προφορικός, ὡς ἀπὸ τοῦ λέγοντος διαβαίνων πρὸς τὸν ἀκούοντα· σωματικοῦ δέ πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦ ἐνδιαθέτου· οὗτος γὰρ οὔτε σωματικός, οὔτε μεταβατικός.

β'. Ὑλης: Ἀτιμοτάτην ὕλην φησί τὴν σωματοειδῇ ἅπασαν φύσιν, πρὸς ποικίλα εἶδη ἐμψυχὰ τε καὶ ἄψυχὰ καὶ λοιπὰ ὑπὸ Θεοῦ διακοσμηθεῖσαν· νοεράν δέ

εὐπρέπειαν τά περί Θεοῦ λεγόμενα, ὧν μετρίας καί ἀμυδράς εἰκόνας ἐν τοῖς οὖσιν εὐρίσκομεν, οἷον τό ἀπλῶς εἶναι, τό ζῆν, τό αἰσθάνεσθαι, καί τά ὅμοια.

γ'. Ὅτι μὲν ἐκ Θεοῦ καί ἡ ὕλη πᾶσα τήν ὑπαρξιν ἔσχεν, οὐδεὶς σοφός ἀντερεῖ λόγος· φέρει δέ καί αὐτήν ἐν ἑαυτῇ ἀποδείξεις τοῦ ἐκ Θεοῦ καί παρῆχθαι καί διακεκομηθῆναι· πᾶσα γοῦν ἐξ ὕλης διακόσμησις ἀμυδρά τινα καί σκιώδη ἀπηχήματα τῶν νοερῶν ἔχει· ὥσπερ γάρ ἐπιτήδεια τά νοερά εἰς ὑποδοχήν, ὡς ἐφικτόν, τῶν ἐκ Θεοῦ προνοητικῶν προόδων, καί ζωὴ ὄντα, ζωοῦνται παρά τοῦ ὑπὲρ πᾶσαν ζωὴν ὄντος Θεοῦ, καί δυνάμεις ἔχουσιν εἰς εὐεργεσίαν ἐνεργητικές, καί κίνησιν τινα ὑπερκόσμιον· οὕτω καί τά ὑλαῖα πάντα ὁμοῦ τε καί κατὰ μέρος, τήν τε πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ οἰκείως ἑαυτοῖς δέχεσθαι, ἐπιτηδείως ἔχουσιν, καί ζωοῦσθαι, καί ζωὴ γίνεσθαι δύνανται, ὡς τό, «ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν», καί αὖθις, «ἐξαγαγέτω τά ὕδατα ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν»· ἀλλὰ καί δυνάμεις εὐεργετικές τοῖς ἀπὸ γῆς πνέουσιν, ὡς δηλοῦσιν αἶ τε διά βοτανῶν καί τῶν (≡14E_222≡) μεταλλικῶν ὠφέλεια, καί κίνησιν δέ κατάλληλον τά ὑλαῖα ἔχει τήν εἰς γένεσιν προϊοῦσαν καί φθοράν, καί τάξιν δέχεται τήν παρά τοῦ Θεοῦ ἐπιτεθεισάν τε καί ἐπιτεθεσομένην. Ἀλλὰ καί φωτίζεσθαι πέφυκε παρουσία νοερῶν δυνάμεων, ὡς ἐπὶ τοῦ κατὰ τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἀστράπτοντος ἀγγέλου καί φωτίζοντος τό περιέχον. Ἐχει δέ ταῦτα ἡ ὕλη πάσχουσα, οὐ μὴν ὡς τά νοερά ἐνεργοῦντα· διό κατ' ἔσχατον ἀπήχημα λέγεται ταῦτα ἔχειν· τί δέ ἐστὶν ἀπήχημα ἔσχατον ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων λόγῳ σαφηνίσω ἐν κεφαλῇ δ'.

Καί τῶν αὐτῶν: Σημεῖωσαι, ὡς πᾶσαν τήν ὕλην οὐ φησί νοεράν· οὐκοῦν καί οἱ ἀστέρες ἄψυχοι· οὐ γάρ ἔχουσι νοῦν. Εἰ καί τά αὐτά ὀνόματά φησιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως λαμβάνονται· πρὸς τήν φυσικὴν δέ ἰδιότητα τοῦ ὑποκειμένου καί ὀρίζονται καί νοοῦνται.

§ 5. Θεαρχικαῖς: Τουτέστι τοῖς περί Θεοῦ νοήμασι.

Τῶν φαινομένων τιμίων: Σημεῖωσαι τίνα καλεῖ τίμια, ὡς ἥλιον καί τούς ἀστέρας, καί τίνα μέσα, πῦρ καί ὕδωρ, καί τίνα ἔσχατα, ὡς μύρον, καί τίνα ἄτιμα, ὡς θηρία καί σκώληκας· καί ὅτι ἐπὶ Θεοῦ καί τά θηριώδη σύμβολα εἴρηται καί τά ἐξ ὕλης, καί τά τίμια δέ καί τά μέσα καί τά ἄτιμα.

Ἥλιον: Ἥλιον δικαιοσύνης Μαλαχίας ὁ προφήτης ὀνομάζει, ὁ δέ θεῖος Πέτρος ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, «ἕως οὗ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν», καί τά ἐξῆς· οὗτος γάρ ἐστὶν ὁ ἑὼς ἀστήρ. Ὁ δέ Μωϋσῆς, «ἐν τῇ βάτῳ πῦρ», φησὶν, «οὐ κατακαῖον, ὃ ἐστὶν ἀβλαβῶς φωτίζον. Ὁ δέ Ἰερεμίας ὕδωρ λέγει· «ἐμέ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος», καί ἄλλοι δέ ἄλλα· καί ὁ Κύριος, «ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ (≡14E_224≡) ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»· ὁ δέ Σολομῶν ἐν τῷ Ἀσματι τῶν ἀσμάτων μύρον φησί· «μύρον ἐκκενωθὲν ὀνομά σου». Ἐν δέ τοῖς δώδεκα προφήταις Ὡσηέ καί Μιχαίας τά εἰρημένα ὥδε θηρία καταλέγουσιν ἐν τοῖς περί Θεοῦ προφητευομένοις, ὁ δέ Δαυὶδ σκώληκα αὐτόν λέγει· «ἐγὼ εἰμι σκώληξ καί οὐκ ἄνθρωπος», ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου ἢ σκώληκι αὐτόν παρείκασεν, ὡς μὴ ἀπὸ σπέρματος γεννηθέντα, ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ σπέρματος χωρὶς, ὡς οἱ σκώληκες, οἵτινες οὐκ ἀπὸ σπέρματος τίκτονται, ἀλλ' ἀπὸ γῆς ἢ ἀπὸ σήψεως· τό γάρ, «ἐγὼ εἰμι σκώληξ καί οὐκ ἄνθρωπος», ὡς ἐκ προσώπου τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λέγεται, εἰ καί μή, κατὰ τήν θεότητα λαμβανόμενον, ἀλλὰ κατὰ τό φαινόμενον ταπεινόν τῆς σαρκός. Θεοσόφους ὑποφήτας τούς προφήτας φησὶν. Τινά γάρ ἀγάλματα ἤδη προπαρέθηκεν ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων λόγῳ.

Ἀγαλμάτων: Τίνα δηλοῦται ἐναποκείμενα ἀγάλματα, τοῖς λεγομένης ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων λόγῳ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ θ' κεφαλαίου δεδήλωται.

Ἀπηχημάτων: Ἐσχατα τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπηχημάτων ἐν δημιουργίᾳ φησὶν, ἃ προεῖπεν ἀτιμότερα τῶν ὑλαίων διακοσμήσεων. Πῶς δέ ταῦτα λέγονται ἔσχατον

ἀπήχημα, ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων λόγῳ, κεφαλαίῳ δ', λεχθήσεται ἡμῖν πλατύτερον.

Εἰ μή τό δυσειδές: Τό δυσειδές τό θηριόμορφον νόησον καί κτηνῶδες, ὃ περί τῶν ἀγγέλων φησὶν ἡ Γραφή· τό δέ 'ἐκφαντικῆς' σημαίνει τῆς φανεροποιουῦ, ἥγουν τῆς ἐκφαινούσης.

Ἀγγελοειδεῖς: Καλῶς τάς τυπικάς εἰκονογραφίας, ἅς καί προεῖπεν, οὐκ ἀγγελικάς, ἀλλ' ἀγγελοειδεῖς ὠνόμασεν· οὐ γάρ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων, ὡς εἰσὶν, αἱ εἰκόνες ἐγράφησαν, ἀλλ' ἔμφασιν τινὰ εἰδοποιίας ἀσωμάτων ὑπεμφαίνουσιν, ὡς ἐξηγήσατο αὐτός ἑαυτόν.

(=14E_226=> Ἀφορίσασθαι: Τό ἀφορίσασθαι εἶωθε λέγειν ἐπὶ τῶν διακεκριμένως ὀριζομένων καί διασαφουμένων.

Οἰόμεθα: Κατά κοινοῦ τό οἰόμεθα· ἵνα εἴη, οἰόμεθα ἱεραρχίαν εἶναι, καί τίνα οἰόμεθα ὀνήνασθαι, τουτέστιν ὠφελεῖν δύνασθαι τοὺς ἱεράρχας διὰ τῶν ἱερῶν τελετῶν.

Σύ δέ, ὦ παῖ: Πῶς παῖδα καλεῖ τόν θεῖον Τιμόθεον ὁ μέγας Διονύσιος, ζητητέον· ἥ γάρ, ὡς οἶμαι, ἅτε προβεβηκώς αὐτόν τοῖς ἔτεσι, τοῦτό φησι, καί τῇ φιλοσοφίᾳ προέχων, ὡς καί προερωτᾶσθαι παρ' αὐτοῦ, καθά δηλοῖ τά μετὰ χεῖρας συγγράμματα· κἄν γάρ πρό τοῦ θεοῦ Διονυσίου ἐπίστευσεν ὁ ἅγιος Τιμόθεος, ὡς αἱ Πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων δηλοῦσιν, ἀλλ' οὖν τήν ἔξω παιδείαν ἱκανώτερος ἦν ὁ μέγας Διονύσιος· ἥ παῖδα καλεῖ αὐτόν, ὡς μιμούμενος τόν Κύριον λέγοντα, «παιδιά, μή τι προσφάγιον ἔχετε;», ἥ ἐπειδή τοὺς κατά Θεόν ἀκακίαν ἀσκοῦντας παῖδας ἐκάλουν, ὡς καί Παπίας δηλοῖ βιβλίῳ πρώτῳ τῶν Κυριακῶν ἐξηγήσεων, καί Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν τῷ Παιδαγωγῷ.

Πληθύς: Πρὸς τό πληθύς τό ἐνοειδῆ ἐπήγαγε· τά μέν γάρ ἅγια ἐνοποιεῖ, τά δέ βέβηλα καί τῆς ἀμαρτίας ὄντα εἰς πολλά διὰ τῆς διαιρέσεως πληθύνει. Τοῦτο γοῦν νῦν καλεῖ πληθος, τό οἰονεῖ βέβηλον.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἔστι μὲν ἱεραρχία: Ὅρος ἱεραρχίας.

Ὡς ἐφικτόν: Ὡς δυνατόν.

Τελεταρχικόν: Ἦγουν τελειοποιοῦν.

Ἀμιγές ἐστὶ καθόλου: Ὁμοιότης καί ἰσότης καί ταυτότης τό ἓν καί ἐνοποιόν, ἅτε ἀπλοῦν καί ἀμιγές καί ἀσύνθετον καλεῖται· (=14E_228=> ἀνόμοιον δέ καί ἄνισον καί ἑτερότητα καί μικτόν καί ἐν μεταβολῇ τό πρόσυλόν φασι. Τό οὖν ἓν ὁ Θεὸς νοοῖτ' ἄν.

Θιασώτας: Θίασος μὲν κυρίως ὁ χορός. Θιασώτας δέ ἐνταῦθα τοὺς περὶ τά θεῖα ἀναστρεφομένους φησί. Διειδέστατα μὲν λαμπρά, διαυγῆ, ἀκηλίδωτα δέ ἀρρύπωτα.

Ἐνεργῆσαι. Ταῦτα νομίζω δηλοῦν, ὅτι οὐ χρή τίνα τῶν ἐν ἱερατικῷ βαθμῷ καταλεγομένων μεῖζόν τι τῆς οἰκείας τάξεως ποιεῖν, ἀλλὰ τό ἐπιβάλλον τῇ οἰκείᾳ ἀξίᾳ μόνον ἐνεργεῖν καί παραδιδόναι διδάσκοντα, μή μὴν ἐπιχειρεῖν εἰς τὰ ὑπὲρ τήν ἀξίαν· οἶον, τοὺς πρεσβυτέρους διδάσκειν, καί τό δῶρον προσκομίζειν, οὐ μὴν καί χειροτονεῖν· διακόνους διδάσκειν, οὐ μὴν καί βαπτίζειν· οὐ γάρ δώσουσι Πνεῦμα ἅγιον, ὡς οὐδέ ὁ Φίλιππος ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὁ διάκονος, ἀλλὰ μήτε προσφέρειν, καί οὕτως ἐφεξῆς, ἀλλὰ καί τοὺς τελουμένους τά καθήκοντα μόνον πράσσειν, ἵνα φυλάττοιο καλῶς τό παρά τῷ θεῷ Παύλῳ· «ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη βαθμῷ μενέτω».

Τελεταρχίας: Τουτέστι τελειώσεως.

Τάξεσι: Κατά τό διάφορον γάρ καί ὑπερναβηβηκός τῶν τάξεων καί τό ἐπιστημονικόν εἶναι δεῖ.

Κεκληρωμένων ἢ τελείωσις: Σημεῖωσαι τις ἢ τῶν ἱεραρχῶν τελείωσις, καί πῶς Θεοῦ εἰσι συνεργοί κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον.

Τήν θεῖαν ἐνέργειαν: Τουτέστι τά τοῦ Θεοῦ ἔργα καί αὐτόν ἐργαζόμενον, σοφίζοντα, τελειοῦντα, καί τά ὅμοια, εἰς τούς παιδαγωγουμένους κατά δύναμιν ἐργαζόμενον.

Ἐπειδή τάξις: Σημεῖωσαι τήν τάξιν καί τό τῆς ἱεραρχίας ἀποτέλεσμα, καί ὅτι τούς προσιόντας δεῖ πρῶτον καθαίρεσθαι τῇ διδασκαλίᾳ τῶν διαιρετικῶν τῆς ἀμαρτίας συμφύσεων· εἴτα φωτίζεσθαι τῇ γνώσει τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν τά περί (≡14E_230⇒) θεογνωσίας δόγματα, καί τότε τελειοῦσθαι τῷ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ.

Τούς μέν φωτίζεσθαι. Σημεῖωσαι, ὅτι τό φῶτισμα πρό τοῦ βαπτίσματός ἐστιν.

Ἡ θεία μακαριότης

καθαίρει,
διδάσκουσα,

φωτίζει,
ἀνάγουσα,

τελειοῖ,
θεοποιοῦσα.

Ἡ θεία μακαριότης

κάθαρσις,

φωτισμός,

τελείωσις.

Τῆς θείας μακαριότητος

οἱ μέν ἱεράρχαι,

οἱ δέ ἱεραρχούμενοι,

καθαίρουσι,

οἱ μέν

οἱ δέ

οἱ δέ

φωτίζουσι,

καθαίρονται,

φωτίζονται,

τελειοποιοῦνται.

τελειοῦσι.

Νοός: Ἰωνικῶς ἐχρήσατο, ὁ νοῦς, τοῦ νοός, οἱ νόες· φασί γάρ οἱ Ἀττικοί, ὁ νοῦς, τοῦ νοῦ, καί πληθυντικῶς οἱ νοῖ, τῶν νῶν, καί νοισί.

§ 3. Καθαρτικούς: Ἐνταῦθα περί τῶν ἱεραρχῶν αὐτῶν φησι, τά πρό τούτων περί τῶν ἱεραρχουμένων εἰπών, παραδηλῶν καί τάς τάξεις· καί ὅπως οἱ μέν καθαρτικοί ὑποβεβήκασιν, ὡς οἱ ἐπορκισταί ὄντες· οἱ δέ φωτιστικοί ἐπαναβεβήκασιν τῇ διδασκαλίᾳ, οἷον οἱ πρεσβύτεροι καί οἱ διάκονοι· οἱ δέ τελεσιουργοί, οἱ τῷ βαπτίσματι Πνεύματος πληροῦντες ἀγίου, ὡς οἱ ἐπίσκοποι. Λέγει δέ ταῦτα καί κάτω ἐν τῷ Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας λόγῳ.

Φυσικῶς καί ὑπερφυσικῶς ἐνόντα: Ὅτι φυσικῶς καί ὑπερφυσικῶς ἐνεστι τά πρός σωτηρίαν φωτιστικά. Καλῶς δέ τήν τάξιν διεσάφησε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱερουργίας, οἷον ἵνα πρῶτον οἱ προσιόντες τῷ θείῳ βαπτίσματι ἀποτάττωνται καθαιρόμενοι, εἴτα φωτίζονται τῇ διδασκαλίᾳ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τοῦτο πεποιημένων, τοιούτους δέ εἶναι τούς καθαρτικούς ἀξίους τοῦ (≡14E_232⇒) μεταδοῦναι ἑτέροις ἀγιότητος, καί οὕτω λοιπόν τούς ἐπισκόπους βαπτίζειν· αὐτούς γάρ καλεῖ τελεσιουργούς. Ταύτην δεῖ τήν τάξιν φυλάττεσθαι.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

§ 1. Τό πρός κοινωνίαν: Σημεῖωσαι τόν λογισμόν δι' ὃν τά πάντα παρήγαγεν ὁ Θεός, ἵνα κοινωνήσωσι τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀναλόγως ἕκαστον· τοῦτο γάρ δηλοῖ τό, «μοναί πολλάί παρά τῷ Πατρί»· ἕκαστος γάρ κατά τό ἴδιον ἔργον κοινωνήσῃ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος· οὕτω καί Τίτος φησὶν ἐν τοῖς Κατά Μανιχαίων λόγοις.

ὄντων: Ἐνταῦθα πάντα συλλήβδην τὰ ἐν δημιουργίᾳ δηλοῖ διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν ὄντων, καί νοητὰ καί ὁρατὰ πάντα· ἅπαντα γάρ ὁ Θεός ἐκ μὴ ὄντων ἐποίησεν, διὰ τοῦτο καί μόνον, ἵνα τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀπολαύοιεν. Ἀπολαύουσι δέ διὰ τῆς προνοίας, ὡς ἕκαστον ἐπιτηδείως ἔχει· ἀρχή γάρ ἐστὶ τῆς τῶν ὄντων οὐσίας ἢ τοῦ Θεοῦ πρόνοια.

Πάντα μὲν οὖν τὰ ὄντα: Ὅτι πάντα τὰ ὄντα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας μετέχει· οὐδέ γάρ οὔτε ἐν τοῖς οὐσίᾳ ἐστὶ τό μὴ μετέχον τοῦ Θεοῦ· ὥστε ἀνυπόστατον τό κακόν, ἐπειδὴ μὴ μετέχει τοῦ Θεοῦ κατὰ στέρησιν ἔξω φαινόμενον. Ἄλλ' οὐκ αὐτό, πρωτοτύπως ὃν ἐν οὐσίᾳ· οὕτω πλατέως εἵπομεν ἄνω ἐν τῷ προσφύρῳ κεφαλαίῳ.

Τῶν ὄντων

Ἡ ἄζωα εἰσιν,	ἢ ζῶντα,	ἢ νοερά	ἢ λογικά
ἃ καλεῖ μόνον	ἃ λέγει ἀλόγως	ἄσώματα,	ὡς τὰ καί ἐνσώματα, ἃ
ὄντα, οἷον οὐρανοί	ζῆν, οἷον τὰ ἄλογα	οὐράνια·	καλεῖ καθ' ἡμᾶς.
καί γῆ	ζῶα·		

(=14E_234⇒) Οὐ γάρ ἄν ἦν: Ἐν τούτοις ὄντα τὰ θεῖα καλεῖ, τουτέστι τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἥτις, τῶν κτισμάτων οὐσα δημιουργός καί ἀρχή, ἡγουν αἰτία, ἐξ αὐτῶν τῶν παρ' αὐτῆς εἰς οὐσίαν ἐλθόντων μετέχεσθαι λέγεται.

Τὰ μὲν οὖν ἄζωα: Ὅτι καί τὰ ἄζωα μετέχει τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτό τό εἶναι· ἄζωα δέ εἰσιν, οἷον λίθοι καί πάντα τὰ μὴ προϊόντα εἰς γένεσιν.

Ζῶντα τῆς αὐτῆς: Κατὰ κοινοῦ ἐπὶ ἐκάστου τῶν ἐπιφερομένων προσυπακούειν δεῖ, δι' ὧν προνοίας μετέχει.

Αἱ γοῦν ἅγαι: Σημεῖωσαι δέ περὶ τῆς τάξεως τοῦ παντός, ὅτι διάφοροι αἱ τῶν ἄνω δυνάμεων οὐσίαι· λέγει δέ μόνον ὄντα ἅπερ ἐκάλεσεν ἄζωα.

Νοητῶς γάρ ἐπὶ τό θεομίμητον: Ὅρα ὅτι καί αἱ νοηταὶ δυνάμεις ἐκ προαιρέσεως κατὰ τό πλεον μετέχουσι τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς πολὺ ἐφιέμεναι αὐτοῦ· λέγει γάρ, ἑαυτὰς ἀποτυποῦσαι, ὅπερ ἐστὶ προαιρετικόν· οὐκοῦν ψευδὴς ὁ λόγος ὁ λέγων τόν διάβολον πεσεῖν ἐκ τῶν οὐρανῶν· ἐτράπη γάρ εἰς τό κακόν ἅφ' ἑαυτοῦ, Προσεχεῖς δέ ἀντί τοῦ συνημμέναι.

Τῶν ὄντων

Τὰ μὲν ἔστιν ἄλογα, ὡς τὰ δέ ζῶντα, τὰ μὲν ὧν, τὰ δέ αἰσθητικά, ὧν τὰ λίθοι καί λοιπά τὰ ἀναίσθητα, ὡς τὰ φυτά, τὰ δέ λογικά· καί τούτων· τὰ μηδεμιᾶς ζωτικῆς μὲν ἄλογα, τὰ μὲν δέ ἐνσώματα καί καθ' ἐνεργείας μετέχοντα· ἄσώματα καί ὑπὲρ ἡμᾶς, ἡμᾶς.

Καί πολλαχῶς ἐν μετουσίᾳ: Αἱ γάρ αὐτῶν οὐσίαι νοῦς εἰσι ζῶν. Σημεῖωσαι δέ, ὅτι τὰ νοητὰ πάντα πρώτως μετέχει τοῦ Θεοῦ. Ἐκφαντορικαί δέ, τουτέστιν ἐξαγγελτικά,

Τῆς ἀγγελικῆς ἐπωνυμίας: Σημεῖωσαι τί κυρίως ἄγγελος, καί ὅτι τὴν πρώτην αὐτοῦ τάξιν λέγει ἔχειν· ἔτι δέ καί ὅπως δι' ἀγγέλων μυούμεθα, καί πῶς δι' αὐτῶν ὁ νόμος ἐδόθη, (=14E_236⇒) καί ὅτι καί τούς πρό τοῦ νόμου καί μετὰ νόμον πατέρας ἡμῶν ἄγγελοι πρὸς θεῖον ἀνῆγον.

Κλεινοῦς: Ἐνδόξους. Τό δέ πρακτέον, ὡς ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καί Γεδεὼν καί ἄλλων· πρὸς εὐθεΐαν δέ ὁδὸν ἀπὸ ἀνιέρου ζωῆς, ὡς ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου τοῦ ἑκατοντάρχου· πρῶτος γάρ ἐξ ἀπίστων ἐθνῶν μετετέθη· τάξεις δέ ἱεράς, ὡς ἐπὶ τοῦ Δανιήλ, «μυρία μυριάδες», καί τοῦ Ἰεζηκίηλ τὰ χερουβίμ, καί τοῦ Ἡσαΐου τὰ σεραφίμ ὥφθησαν. Ὑποκοσμίους δέ ὁράσεις, ὡς ἐπὶ τοῦ Παύλου ἀρπαγέντος ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καί ἐπὶ τῆς τοῦ θείου Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως.

§ 3. Ἀμέσως: Τουτέστιν ἄνευ τῆς ἀγγέλων διακονίας.

Ὡς αὐτό ὃ τι ποτέ ἐστι: Ὅρα πῶς ἐξηγεῖται τό ρητόν τό λέγον, «Θεόν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε», ὅπερ ἀληθέστατον ἡγοῦμαι, καί εἰδὼς ὅτι εἰσὶ γραφικά ρήματα λέγοντα, ὡς ὁ Θεὸς ὥφθη τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ, καί ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἐν τῇ δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, καί ὅτε εἰς Σόδομα ἐπορεύοντο· καὶ τῷ Μωσῇ εἰς τό ὄρος, εἰ καὶ τὰ ὀπίσθια λέγεται ἑωρακέναι· καὶ λέγει ὅτι αὐτό μὲν τό κρύφιον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἑώρακεν, οὐδέ ὄψεται, ὅπερ ἐστὶν οὐσία αὐτοῦ, ἢ καὶ ὑψηλότερον, ὅτι οὐδεὶς κατανοῆσαι καὶ φράσαι δύναται ἢ δυνήσεται, τί ἐστὶν ὁ Θεός. Εἰ δέ καὶ ἐγένοντό τισι θεοφάνειαι τῶν ἁγίων, νόησον ὅτι ἀναλόγως ἕκαστος τῆς ἰδίας πίστεως ἡξιούτο τινος ὁράσεως ἐμφαινούσης αὐτῷ τό Θεῖον, δι' ἧς τὴν ἑλλαμψιν ἐδέχετο τῶν εἰς αὐτόν ἐρχομένων θείων γνώσεων.

Ὡς ἐν μορφώσει: Οἶμαι, τὴν μεταμόρφωσιν λέγει, ἢ τό ἐν τῷ Σιναίῳ ὅρει θαῦμα ὡς πῦρ.

(=14E_238=> Θεοφάνειαν: Θεοφάνειαν εἶναί φησιν οὐ διὰ τό φαίνειν τόν Θεόν καὶ δεικνύνειν, ὃ τι ποτέ ἐστι, τοῦτο γάρ ἀμήχανον, ἀλλ' ὅτι θείας ἐλλάμψεως οἱ ἅγιοι ἀξιοῦνται διὰ τινων ὁράσεων ἱερῶν καὶ αὐτοῖς ἀναλόγων, ἅς δι' ἀγγέλων γίνεσθαι λέγει.

Θεσμοθεσίαν: Σημεῖωσαι, ὅτι καὶ ὁ νόμος ἐτέρας θείας νομοθεσίας ὑποτύπως ἐστὶ, τουτέστι τῆς κατὰ Χριστόν θείας ἐνανθρωπήσεως· ὅτι δέ δι' ἀγγέλων ἐδόθη ἡ πρώτη νομοθεσία, δηλοῖ καὶ ὁ ἅγιος Στέφανος λέγων· «οἵτινες ἐλάβετε τόν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε».

Αὐτήν: Τὴν θεσμοθεσίαν δηλονότι.

Τό διὰ τῶν πρώτων: Σημεῖωσαι, πῶς διὰ τῶν πρώτων, τουτέστι τῶν ἀναβεβηκότων, τὰ δεύτερα (ἀντί τοῦ τὰ ὑποβεβηκότα) πρὸς Θεόν ἀνάγονται καὶ περὶ τῶν ἀγγελικῶν διατάξεων.

Ὑπερούσιον: Ὑπερούσιον ταξιαρχίαν τὴν τῆς τάξεως αὐτῶν ἀρχὴν καὶ ποιητικὴν αἰτίαν ἔφη,

§ 4. Γαβριήλ: Σημεῖωσαι, ὅτι τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως πρῶτοι μυοῦνται ἄγγελοι, ὡς δηλοῖ τὰ κατὰ τόν θειότατον Γαβριήλ, μαθόντα τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου· εὐαγγελισάμενον δέ καὶ τῇ Παρθένῳ, ὅτι ἐκ Πνεύματος ἁγίου συλλήψεται σαρκοῦμενον τόν Θεόν Λόγον.

Ἀνδρική: Ἀνδρική θεουργία ἢ Χριστοῦ ἐνανθρώπησις, καθ' ἣν Θεός ὢν ἐν σαρκὶ τὰ θεῖα εἰργάζετο, Σκόπει δέ, πῶς, εἰπὼν ἐνταῦθα τόν Ἰησοῦν ἄνδρικήν θεουργίαν', καὶ διὰ μὲν τοῦ λέγειν ἄνδρικήν' δηλῶν, ὅτι τέλειος ἄνθρωπος γέγονε, διὰ δέ τοῦ 'θεουργίαν', ὅτι, Θεός καὶ ἔστι ἄνθρωπος, ὁ αὐτός τὰς θεοσημείας ἐργασάμενος, μετὰ βραχύ λέγει, ὅτι ἀμετάβλητος· ἔμεινε γάρ καὶ ὁ ἦν ἀεὶ. Κάκεινο δέ πάλιν ὅρα, πῶς φησιν ἐν τῇ ἁγίᾳ Θεοτόκῳ Μαρίᾳ γενέσθαι τῆς ἀρρήτου θεοπλαστίας τό (=14E_240=> θεαρχικόν μυστήριον. Θεοπλαστίαν δέ λέγει, δηλῶν ὅτι Θεός ἐπλάσθη, καθ' ὃ γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς τό εἰρημένον, «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο». Θεαρχικόν δέ, ὅτι τοῦ Θεοῦ τοῦ αἰτίου καὶ ἀρχῆς ὄντος τῶν λεγομένων θεῶν, ἀγγέλων τε καὶ δικαίων ἀνθρώπων, τό μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως ἦν, ὃν Θεόν Ἰησοῦν προωνόμασε.

Τὴν δέ Μαριάμ: Σημεῖωσαι ταῦτα κατὰ Νεστοριανῶν· οὐ πάντες δέ ἄγγελοι ἐθαρρήθησαν τό μυστήριον τῆς οἰκονομίας· ἐπεὶ, ὅτε ἀνελαμβάνετο ὁ Κύριος μετὰ τό πάθος, τινές ἦσαν οἱ λέγοντες, ὅτι «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;»· ἢ γάρ ἐρώτησις ἄγνοιαν ἐμφαίνει. Σημεῖωσαι κατὰ Νεστοριανῶν καὶ Ἀκεφάλων, ὅτι τόν Ἰησοῦν ὑπερούσιον αἰτίαν, φησίν, ἅτε ποιητὴν ὄντα πάντων· καὶ ὅτι ἀμεταβόλως λέγει αὐτόν γεγεννησθαι καθ' ἡμᾶς· οὐχ ἡ αὐτὴ δέ καὶ μία ταῦτα φύσις, εἰ καὶ ὁ αὐτός τὰ δύο· καὶ ὅτι αὐτός καὶ νομοθέτης καὶ ὑπὸ νόμον, καὶ ὅτι καὶ αὐτός ὡς

ἄνθρωπος δι' ἀγγέλων διετάττετο, ἔν τε τῇ εἰς Αἴγυπτον ἀναχωρήσει, καί ἐν τῇ ἐξ αὐτῆς ὑποστροφῇ, καί ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καί τῶν ἀγγέλων δημιουργός. Ὡστε εἰς καί αὐτός Χριστός ἐν δύο φύσεσι τό μέγα τῆς οἰκονομίας κατεπράξατο μυστήριον· εἴρηται γάρ· «ὅς, ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τό εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτόν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών». Ἴδού δύο μορφαί· ὅπερ γάρ φησιν ἐνταῦθα, οὐκ ἀποπηδᾷ, τοῦτό ἐστι τό, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο, τοὔτέστιν οὐκ ἀπηξίωσεν ὡς ἄνθρωπος ὑπακοῦσαι καί ἀγγέλοις, εὐπειθῶς δέ ὑποτάσσεται ταῖς τοῦ Θεοῦ καί Πατρός δι' ἀγγέλων ὑποτυπώσειςιν· αὐτός γάρ οὗτος ἔταξε τό ἀνθρώπινον γένος διέπειν.

Ἀμεταβόλως: Οὐ γάρ ἐτράπη τὴν θεϊαν φύσιν.

(14E_242 > Οὐκ ἀποπηδᾷ: Τά γάρ ὑπ' αὐτοῦ ταχθέντα, ἡγουν προορισθέντα, αὐτός ἐπ' ἐσχάτων ἀνέλαβε καί εἰς ἑαυτόν ἔδειξε.

Καί περί τοῦ ἀγγέλου: Ὅτι τό τοῦ ἐνισχύσαντος ἀγγέλου τόν Κύριον κεφάλαιον, ὅπερ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν φέρεται, λέγει καί ὁ μέγας Διονύσιος, καί ὅτι ἀγράφως μᾶλλον ἐν μυστηρίῳ κρυφίως αὐτό παρεδόθη αὐτῷ καί τῷ ἀγίῳ Τιμοθέῳ ὑπό τοῦ ἀποστόλου Παύλου· τό γάρ αὐτοῦ κήρυγμα συνέγραψεν ὁ Λουκάς· δηλοῦται δέ τοῦτο, ὅτι ὡς ἐν μυστηρίῳ παρέλαβεν ἀπό τοῦ εἰπεῖν, «ταῖς ἱερατικαῖς ἡμῶν παραδόσεσιν ἐκπεφασμένα». Ὅρα δέ καί τὴν ἄλλην ἐρμηνείαν, ἣτις φησί, τό γάρ εἰρησθαι παρὰ τῷ Ἡσαΐα «τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελον», ὀνομάζεσθαι τό γεννηθέν παιδίον τῇ σαρκί αὐτοῦ πρέπειν φησί, καί διὰ τί ἐκλήθη ἄγγελος, ὅτι τὴν τοῦ Πατρός βουλήν ἀνήγγειλαν ἡμῖν· σώσας γάρ ἡμᾶς διὰ τοῦ οἰκείου πάθους, ἔδειξεν, ὅτι καί ὁ Πατήρ ταύτης ἦν τῆς βουλῆς· οὔτε γάρ ὡς ὑποβεβηκώς τοῦ Πατρός ἐκλήθη ἄγγελος· πρὸς Ἀρειανούς τοῦτο. Τό τοῦ ἐνισχύσαντος ἀγγέλου κεφάλαιον μὴ παρὰ τὴν ἐρμηνείαν δέξῃ τῆς ἀγίας Γραφῆς· πρὸς γάρ τὴν σάρκα ὀφείλει τοῦτο νοεῖσθαι· καί ἀλλαχοῦ γάρ φησι τό Εὐαγγέλιον, μετὰ τοὺς πειρασμούς, ὅτι προσελθόντες ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ· καί ὅτι ἐκοπίασεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καί ὅτι ἐπέεινσε· ταῦτα γάρ πάντα δείκνυσιν, ὅτι τέλειον ἀνέλαβεν ἄνθρωπον μετὰ τῶν αὐτοῦ παθημάτων. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ποῦ χρεῖα ἦν ἀγγέλου θειότητος παρούσης; Λέγομεν οὖν ὅτι τά πλείω ὁ Θεός δι' ἀγγέλων θαυματουργεῖ· καί τοῦτο λέγει πᾶσα ἡ θεία Γραφή.

Ἐκφαντορικήν: Κατὰ τό πρὸς τόν Πατέρα ὑπ' αὐτοῦ λεχθέν, «ἐφάνέρωσά σου τό ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις».

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

(14E_244 > Τάς οὐρανίας οὐσίας: Τί δήποτε, μιᾶς οὐσίας εἶναι πάντας ἁγίους τοὺς ἀγγέλους λεγούσης τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θεῖος Διονύσιος πολλάς ὀνομάζει δυνάμεις; Ὁ γοῦν μέγας Διονύσιος, ὁ Αλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ὁ ἀπό ρητόρων, ἐν τοῖς σχολίοις οἷς πεποίηκεν εἰς τόν μακάριον Διονύσιον τόν αὐτοῦ συνώνυμον, οὕτω λέγει, ὅτι ἀγέννητον εἶωθε καλεῖν ἢ ἔξω σοφία πᾶσαν ἀόρατον φύσιν, ὁμοίως καί οὐσίας τάς ὑποστάσεις· καὶ τούτου φησίν, ὅτι κατὰ τοὺς ἔξω εἴρηνται τῷ ἀγίῳ Διονυσίῳ αἱ τοιαῦται φωναὶ καταχρηστικῶς.

Ἐκφαντορίαν: Τοὔτέστι τὴν ἔκφασιν, ἥτοι διασάφην.

Ὀνομάζουσι: Τὴν ἐσχάτην τῶν νοητῶν τάξιν κυρίως ἀγγέλους φησί προσαγορεύεσθαι, τάς δέ ὑπερβεβηκυίας ἐτέρως, ὧν ἐνίας καί ὀνομάζει· ἐν δέ τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ τῶν ἐννέα ταγμάτων μυστικῶς ἀπομνημονεύει· νῦν δέ τελέως λέγει, ὅτι αἱ ἀνώτεραι τάξεις ἐπίστανται μὲν ὅσα αἱ ὑποβεβηκυῖαι δι' ἐλλάμψεως μεμύηνται, γινώσκουσι δέ καί ἕτερα ταῖς ὑποκειμέναις ἄγνωστα· εἰ δέ καί οὕτως ἐστίν, ὅμως γενικῶ ὀνόματι καί ἄγγελοι ἔσθ' ὅτε καλοῦνται πάντα τά νοητά τάγματα. Φησί δέ καί διὰ τί, ὡς ἐν τῷ ἑκατοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ· «εὐλογεῖτε τόν

Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ· καί ἐν τῷ ἑκατοστῷ τρίτῳ· «ὁ ποιῶν τοὺς ἄγγέλους αὐτοῦ πνεύματα», καί τὰ ἐξῆς. Οὐκ ἀντιστρέφει δέ ὁ λόγος· τὰ γὰρ ὑποβεβηκότα οὐκ ὀνομάζεται τῷ τῶν ἀνωτέρων γνωρίσματι, καί ὅτι διὰ τῶν ὑπερβεβηκυῶν δυνάμεων αἱ ὑποβεβηκυῖαι μυσταγωγοῦνται.

Ἀποπερατοῦσαν· Τουτέστι τὴν ἐσχάτην τάξιν τῶν ἀγγελικῶν διατάξεων.

Φαμέν δέ· Ἐρωτήσκειν ἄν τις· Αὗται αἱ τῶν οὐρανίων τάξεις, (14E_246 > αἱ ὑπερβεβηκυῖαι, καί κατώτεροι, καί ἔτι ὑφειμέναι οὕτως ἐγένετο, ὥστε τὴν μὲν ἀνωτέραν εἶναι, τὴν δὲ κατώτεραν; Καί λέγομεν, ὅτι καί τὰ νοητά πάντα αὐτεξούσια ἐδημιούργησεν ὁ Θεός· εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος αὐτεξούσιος ἐγένετο, ἐκ χοϊκοῦ φυράματος καί ψυχῆς ὑπάρχων, πόσω μᾶλλον αἱ νοηταὶ δυνάμεις, αἱ μὴδὲν ἔχουσι γεῶδες ἢ βαρὺ, αὐτεξούσιοι ἐγένοντο; Τοῦτο γὰρ καί ἡ θεία παρίστησι Γραφή, λέγουσα, τὸν διάβολον ἐξ ἀγγελικῆς ἐκουσίως ἐκπεσεῖν τάξεως· καί οὗτος δὲ ὁ θεῖος ἀνὴρ πρὸ δύο φύλλων περὶ ἀγγελικῶν δυνάμεων· ὅτι νοητῶς γὰρ ἐπὶ τό θεομίμητον ἑαυτὰς ἀποτυποῦσαι καί πρὸς τὴν θεαρχικὴν ἐμφέρειαν ὑπερκοσμίως ἀρῶσαι καί μορφοῦν ἐφιέμεναι τό νοερόν αὐτῶν εἶδος, ἐξ ὧν πάντων δείκνυται, ὡς αὐτοπροαίρετοι καί αὐτεξούσιοι εἰσιν αἱ νοηταὶ δυνάμεις. Εἰκότως οὖν φησιν, ὅτι ἐκάστη πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῆς ἰδίας τοῦ ἀγαθοῦ ἐφέσεως ἐλλάμπεται θείας κατανοήσεως· διὰ τοῦτο καί τάξεις καλοῦνται, βαθμηδόν, ὥσπερ τῆς ἐν αὐταῖς ἐφέσεως οὐσης. Διὰ τοῦτο ἐνταῦθα, φησὶν, οὐκ ἔχει λόγον, τὴν τελευταίαν τάξιν σεραφίμ ἢ θρόνους ὀνομάζειν. Σημεῖωσαι δὲ διὰ τί καλοῦνται πάντα τὰ τάγματα ἄγγελοι· ὅτι οἱ κυρίως ἄγγελοι ἀνάγουσι τοὺς ἱερούς ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς ἐγνωσμένας αὐτοῖς θείας αὐγὰς.

Ἄλλ' ὥσπερ αὕτη· Ἡ τῶν ἀγγέλων δηλαδή τάξις.

Τοὺς καθ' ἡμᾶς· Τῶν ἐποπτικωτάτων μυστηρίων τούτων ἐμφορηθεῖς ὁ ἱερός Διονύσιος, ἐκκαλύπτει λέγων, ὡς ἡ μὲν τελευταία τάξις, ἡ καλουμένη ἄγγελοι, τοὺς ἐν ἀνθρώποις ἱεράρχας τῶν Ἐκκλησιῶν παιδαγωγικῶς χειραγωγοῦσιν ἐπὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀναγωγὴν, τὴν δὲ κατώτεραν τάξιν αὐτὴν, τὴν ἡμῶν παιδαγωγόν, καί τὰς βαθμηδόν ὑπερκειμένας αἱ ἀνώτεροι ὡς ὑποβεβηκυῖας μυσταγωγοῦσι.

Τῆς ἀποκληρούσης· Τουτέστι τῆς τελευταίας, τῆς τῶν ἀγγέλων φημί. Σημεῖωσαι δέ, ὅτι δοξάζει κοινὰς εἶναι πάσας τὰς ὀνομασίας τῶν ἐννέα ταγμάτων, ἐκάστου τάγματος, διὰ τό κοινῶς (14E_248 > ἐλλάμπεσθαι ἐκ τοῦ θεοειδοῦς εἰς τὴν ἐκ Θεοῦ φωτοδοσίαν, εἰ καί μὴ ὁμοίως. Ἔστι, φησί, κοινῶς ὀνομάσαι πάσας τὰς νοεράς καί ἀσωμάτους τάξεις καί καθ' ἕτερον τρόπον, τουτέστι κατὰ τό θεοειδές, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τό τῷ Θεῷ ἐοικέναι· καθ' ὅσον ἐφικτόν ἐκάστη αὐτῶν· ὥστε πάσας μὲν τὰς ὑπέρκοσμίους τάξεις θεοειδεῖς καλεῖσθαι, καί ἑτέραν δὲ κοινωνίαν ἔχειν πάσας αὐτὰς τὴν τῆς φωτεινοτάτης ἐλλάμψεως ἐκ Θεοῦ δωρεάν, κἂν πρὸς τό ἐκάστη ἐφικτόν ἢ ἐπ' ἑλάττον ἢ ἐπὶ πλεῖον ἢ ἑλλαμψὶς δίδωται. Ἐν δὲ τῷ Περί Θεῶν ὀνομάτων λόγῳ φησὶν, ὅτι θεῖοι μόνον λέγονται οἱ παντός τάγματος ταξίαρχοι.

Ἰδιότηας· Σημεῖωσαι πῶς ἰδιότηας λέγει τὰς ἐκάστης τάξεως ἀναλογίας.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

§ 1. Μόνην ἀκριβῶς· Ὅτι μόνος ὁ Θεός, ὁ καί θεοποιῶν αὐτούς, οἶδεν ἀκριβῶς αὐτοὺς τε καί τὰς αὐτῶν λειτουργίας, καί αὐτοὶ δὲ ἴσασιν αὐτοὺς καί τὰ ἑαυτῶν. Ἡμεῖς γὰρ οὐδὲν ἀκριβῶς τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπιστάμεθα, εἰ μὴ ὅσα ἐκ τῆς θείας ἐδιδάχθημεν Γραφῆς.

Ἐννέα· Σημεῖωσαι, ὅτι ἐννέα εἰσὶ τάγματα θεῖα τῶν νοητῶν.

§ 2. Ἱεροτελεστής· Ἱεροτελεστήν μὲν οἰκεῖον εἴωθε καλεῖν ἢ τὸν θεϊότατον ἀπόστολον Παῦλον, ἢ τὸν ἅγιον Ἱερόθεον, ὡς ἐν τῷ Περί Θεῶν ὀνομάτων ἐλέχθη

λόγω· νῦν δέ οὐδένα ἕτερον ἡγοῦμαι λέγειν αὐτόν, ἢ τόν ἅγιον Παῦλον· οὐδενός γάρ ἦν ἄλλου ἢ αὐτοῦ τοῦ ἄχρι τρίτου οὐρανοῦ φθάσαντος καί τὰ περί τούτων μυηθέντος.

Πρώτη τριαδική τάξις.

Θρόνοι, χερουβίμ, σεραφίμ.
Προσεχῶς: Περί τοῦ Θεῶ ἑγγίζοντος πρώτου τῶν ἱερῶν ταγμάτων.

(14E_250 > Ἀγιωτάτους: Τήν πρώτην τριαδικήν ταύτην καί θεοειδῆ ταξιαρχίαν ἔστι τόν νουνεχῶς καί ἀξίως Θεοῦ κατοπτεύοντα καταλαβεῖν ἀπό τε τοῦ Ἰεζεκιήλ, ὅς φησι θρόνον πρῶτον, ἐφ' οὗ ὤφθη ὁ Θεός, εἴτα εὐθύς ἐχόμενα τὰ θεῖα χερουβίμ· παρά δέ τῷ Ἡσαΐα τὰ ἀγιώτατα σεραφίμ κύκλῳ ἱστάμενα τοῦ Θεοῦ θεωροῦντα. Ταῦτα δέ δηλοῖ τήν ὑπέρ πάντας ἀνωτάτω παρά τόν Θεόν αὐτῶν λῆξιν· σαφηνίζεται δέ ταῦτα σχεδόν παραπλησίως καί ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, τοῦ ἀποστόλου, εὐαγγελιστοῦ καί θεολόγου.

Ἀμέσως: Ἀμέσως εἴρηται, ἐπειδή οὐκ ἔστιν ἄλλο τάγμα πρό αὐτῆς. Σημεῖωσαι δέ, ὅτι τούς θρόνους, ἥτοι τὰ πολυόμματα καί τὰ πολύπτερα χερουβίμ καί σεραφίμ λέγει ἀνωτέρας εἶναι πασῶν δυνάμεις καί τῆς μιᾶς τριαδικῆς ἱεραρχίας.

Ὁ κλεινός: Τόν ἅγιον Παῦλον αἰνίττεται.

Ἐξουσιῶν: Τάς ἐφεξῆς δύο τριαδικάς τῶν νοητῶν ἀγίας ταξιαρχίας κάτωθεν εἰς ἄνω καταλέγει· πρῶται γάρ εἰσιν αἱ κυριότητες, εἴτα ἐξῆς αἱ δυνάμεις, εἴτα αἱ ἐξουσίαι. Αὐτός δέ τās ἐξουσίας πρῶτας τάξας, μέσας ἔλαβε τās κυριότητας, καί τῆς τρίτης λειτουργικῆς τριάδος πρῶται αἱ ἀρχαί, εἴτα λοιπόν οἱ ἀρχάγγελοι, καί τό τελευταῖον ἄγγελοι. Νῦν οὖν οὐχ οὕτως αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ, ἀλλά κάτωθεν εἰς ἄνω λαβὼν ὠνόμασεν. Ὁ μὲν οὖν Ἀπόστολος ἔν τε τῇ πρὸς Ρωμαίους καί ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους μέμνηται ἐνίων ἀγγελικῶν ταγμάτων, οὐ ταύτην δέ τήν τάξιν ὑφηγεῖται. Δηλοῖ δέ ὁ μέγας Διονύσιος, ὅτι ἐν μυστηρίῳ ταῦτα παρέδωκε τοῖς ἀγίοις ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

§ 1. Πάλιν ἡ ἐπιγραφή κάτωθεν ἐπὶ τὰ ὑπέρτερα ἄνεισι (14E_252 > τὰ γάρ τρίτα σεραφίμ, τὰ δέ δεύτερα χερουβίμ, καί τὰ πρῶτα θρόνοι. Ἀντιστρόφως οὖν ἐπέγραψεν.

Ἐπωνυμία: Σημεῖωσαι, ὅτι πᾶν ὄνομα τῶν ἱερῶν σημασίαν περιέχει τῆς τοῦ τάγματος ἰδικῆς ἐνεργείας, ὡς τῶν ἀγίων σεραφίμ καί χερουβίμ τῶν ὀνομάτων αἱ ἐρμηνεῖαι δηλοῦσιν, ἐπειδή οὐκ ἔστιν ἄλλο τάγμα πρό αὐτῆς.

Θεοφανείας: Εἰς γάρ τούς πρώτους ἐργάζονται, ἐνεργούμεναι αἱ πρῶται θεοφάνειαι.

Ἐκφαντορικῶς: Ἀντί τοῦ ἐρμηνευτικῶ καί παραστατικῶ.

Θεοειδῶν: Ἐπειδή θεοειδεῖς ἔξεις φησὶν ἐπὶ τῶν θείων νοῶν, οὐ χρῆ ὑπολαμβάνειν τόν μέγαν Διονύσιον τās ἀρετάς ταύτας τās νοητάς ὡς συμβεβηκός, ἅτε καί ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν προσγίνεσθαι λέγειν, ὡς ἄλλη ἐν ἄλλῳ ὑποκειμένῳ, οἷον εἰ ποιότητα προσγινόμενῃ· τό γάρ συμβεβηκός καί ὑποκείμενον ἐκεῖθεν ἀπελήλათαι, ὅτε καί πᾶσα σύνθεσις καί τό τῆς ὕλης ἄμορφον ἐκεῖθεν ἐξώρισται. Εἰ γάρ ἦν ἄλλο ἐν ἄλλῳ, οἷον συμβεβηκός ἐν ὑποκειμένῳ, οὐκ ἂν ἔζη καθ' ἑαυτήν ἡ οὐσία ἐκείνη, οὐδέ θεοῦσθαι καθ' ἑαυτήν ὡς ἐφικτόν ἡδύνατο, διὰ μόνην τάξιν τήν ὡς ἄλλο ἐν ἄλλῳ φυλαττομένην· αἱ οὖν ἐν αὐτοῖς εἰρημέναι ἔξεις αὐτουσιωμέναι εἰσὶν, οὐ μὴν ὡς συμβεβηκός ἐν ὑποκειμένῳ, διὰ τό ἄϋλον. Ὅθεν ὁ μέγας Διονύσιος κάτωθεν ἐν τῷ Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας λόγω κεφαλαίῳ τετάρτῳ οὐσιώδεις φησὶν εἶναι τās ἔξεις τās ἐν αὐτοῖς.

Ἐξεων: Σημειῶσαι, ὅτι αἱ θεῖαι δυνάμεις καθ' ἑξιν ἔχουσι τό θεοειδές. Ἐξίς δέ ἐστι ποιότης ἕμμονος.

Ἐντεῦθεν οὖν δηλοῦται, ὅτι αὐτεξούσιοι εἰσιν ἔξει τάς ἀρετάς κτῶμεναι. Τοῦτο πλατύτερον παριστᾷ Ἀμμων ὁ Αδριανουπολίτης, (14E_254 > ἐν τοῖς Περί ἀναστάσεως αὐτῷ κατά Ὡριγένους γεγραμμένοις λόγοις.

Υψηλοτάτων: Διά τί λέγονται θρόνοι.

Περιπεζίας: Ἀντί τοῦ, τῆς πρὸς τό χθαμαλὸν βάσεως. Σημειῶσαι δέ, τίς ὁ σκοπὸς πάσης ἱεραρχίας.

Υφέσεως: Ἀνωτάτην τινὰ φύσιν καὶ μετὰ Θεὸν εὐθύς ὑπ' αὐτοῦ τεταγμένην δηλοῖ τοὺς θρόνους, οὐδέν ἐπὶ τὰ ὑλικά προσέχοντας, ὡς σημαίνει τό μηθέν αὐτοὺς ἔχειν περιπεζίας ὑφέσεως, ἥτοι ἐνδόσεως, καὶ τῆς πρὸς τό κάτω νεύσεως, ἀλλὰ τό ἐπὶ Θεὸν ἀναβατικόν, ἀνωφερῶς προσέχον. Καλῶς δέ ἐπήγαγεν 'ὕπερκοσμίως', ἀντί τοῦ ἀσωμάτως καὶ ἀϋλως καὶ νοητῶς, ἥτοι νοερῶς· ἵνα γάρ μή νομίσης τό ἄναντες ὁδὸν εἶναι σωματικὴν, ἐπήγαγε τό ἀϋλως.

Θεοφόρον: Σημειῶσαι, ὅτι καὶ τό τῶν ἁγίων θρόνων τάγμα 'θεοφόρον' εἶπεν, ὡς φέρον ἐπαναπαυόμενον νοητῶς τόν Θεόν. Ὅρα οὖν, ἐπειδὴ ὁ μακάριος Βασίλειος ὁ Καππαδόκης τὴν θεοφόρον εἶπε σάρκα, σκοπητέον πῶς εἴρηται. Ἀλλ' ἡ μὲν σὰρξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου κατ' οὐσίαν καὶ καθ' ὑπόστασιν ἦν ὡται αὐτῷ τῷ Θεῷ λόγῳ, διό καὶ σαρκοφορεῖν αὐτὸς λέγεται παρὰ τῶν Πατέρων καὶ σάρκα ἐνδύσασθαι· τί ἄτοπον οὖν εἰ καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ λέγεται θεοφόρος, ὡς φέρουσα τόν Θεόν λόγον καθ' ἔνωσησιν ἀδιάστατον, αὐτοῦ καὶ σὰρξ καὶ λεγομένη ὑπάρχουσα κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν; Οὗτοι δέ κατὰ χάριν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τόν Θεόν ἀρρήτῳ τε λόγῳ καὶ ἀνεκνοήτῳ τῇ διανοίᾳ θεοφόροι (α'). καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο λέγονται, ὅτι πρῶτως μετέχουσιν αἱ πρῶται δυνάμεις τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω μεταδιδόσιν αὐτὰς ὑποδεεστέραις τὴν γενομένην εἰς αὐτάς ἔλλαψιν.

§ 2. β'. Ταῖς πρῶταις: Οὕτω τὴν καθ' ὑπέρβασιν ἀνάγνωσιν νοητέον· ταῖς πρῶταις οὐσίαις οἰκείαν οἰητέον εἶναι ἱεραρχίαν τὴν ὁμοειδῆ αὐταῖς κατὰ πάντα, τὰ δέ λοιπὰ διὰ μέσου.

(14E_256 > Ἀοράτου: Σημειῶσαι, ὅτι πάσης ἀοράτου καὶ ὁρατῆς δυνάμεως μείζους εἰσὶν αἱ πρῶται τρεῖς αὗται τάξεις.

γ'. Γεγονυίας: Τουτέστι κτιστῆς.

Φαντασιῶν: Ὅτι πάσης φαντασίας προσύλου ἀνεπίδεκτοί εἰσι καὶ ἀμιγεῖς πάσης ὑφέσεως, ὅτι οὐ μόνον αἱ θεῖαι δυνάμεις αὐταὶ κηλίδων καὶ μολυσμῶν ἠγλυθέρωνται, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐλαττώσεως καὶ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω μείωσιν οὐδ' ὅλως εἰδυῖαι. Τοῦτο δέ νόησον, οὐχ ὅτι κατὰ φύσιν ἄτρεπτοί εἰσιν, ἀλλ' ὅτι, αὐτοπροαίρετοι οὔσαι διὰ τῆς εἰς τό ἀγαθόν ἄγαν ἐφέσεως, ἐπὶ τό Θεῖον ρέψασαι ἔμειναν οὕτως, ἕξιν ὥσπερ ἔχουσαι τό ἀμετακίνητον. Μόνος γάρ κατὰ φύσιν ἄτρεπτος ὁ Θεός, αὗται δέ, εἰ οὕτως ἐδημιουργήθησαν, οὐκ ἂν ἐξέπιπτεν ὁ διάβολος. Ἀλλὰ καὶ αὗται πᾶσαι μιᾶς καὶ ἴσης τάξεως· τό γάρ ἐκ φύσεως ἀγαθόν ὑπόβασιν οὐκ ἔχει.

δ'. Ταυτοκινήτου: Ταυτοκίνητόν φησιν ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι τὴν κίνησιν αὐτῶν, ὡς ἀπαράλλακτον καὶ ἀμετάβολον, ὡσαύτως δέ ἔχουσιν. Κινήσεις δέ εἰσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ ἅπανστοι περὶ τάς νοήσεις ἐνέργειαι· νόες γάρ εἰσιν ἀσίγητοι. Καὶ σημειῶσαι τό κατὰ τό φιλοθέως ἄτρεπτον, καὶ ἀνάγνωθι τό τέταρτον κεφάλαιον τοῦ Περί θείων ὀνομάτων λόγου, καὶ τό ὄγδοον κεφάλαιον τοῦ παρόντος λόγου.

ε'. Θεωρητικάς: Σημειῶσαι πῶς λέγονται θεωρητικά αἱ ἅγαι τάξεις αὗται, καὶ ὅτι οὐ διὰ συμβόλων ἢ θεωρημάτων τῆς Γραφῆς τὴν θεογνωσίαν κτῶνται, ὡς ἡμεῖς.

στ'. Νοερῶν θεωρούς: Θεωροί λέγονται οἱ τῶν μυστηρίων ἐπόπται· ταῦτα δέ τοῖς ἀγίοις διὰ τῶν συμβολικῶς λεγομένων περί Θεοῦ αἰσθητῶν ἐκκαλύπτονται, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἄνω δυνάμεων οὐκ ἔστιν ἐννοεῖν.

Θεωρίας: Σημεῖωσαι τὴν εἰρημένην τριφανῇ θεωρίαν ἀντί τοῦ τρισυπόστατον μίαν θεότητα.

(14E_258 > Ἰησοῦ: Ἰησοῦ κοινωνίαν τὴν μετοχὴν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρρήτου λαμπρότητος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ λέγει· μετὰ σαρκός γάρ συνεδρεῦει τῷ Πατρί.

Ἐν εἰκόσι: Τό δέ εἰρημένον ἐν εἰκόσιν ἀποτυποῦσι τὴν ὁμοίωσιν, δέον εἰπεῖν ἀποτυπούσαις, μηδεὶς ὑπολάβοι σόλοικον, ὡς ἀγνοήσαντος τοῦ μεγάλου Διονυσίου, ἀλλ' ἀκριβῶς ἴστω, ὅτι καὶ τοῦτο ὡς τῷ ὄντι Ἀθηναῖος καὶ λίαν Ἀττικὸς οὕτω φησίν. Ἀττικῶν γάρ ἐστι τό μετοχάς ἀρσενικάς θηλυκοῖς συντάττειν, ὡς καὶ Ὅμηρος ποιεῖ τὴν Ἴριν ἐκ Διὸς λέγουσαν πρὸς τὴν Ἥραν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν·

Οὐκ ἔτ' ἐφ' ὑμετέρων ὀχέων πληγέντε κεραυνῷ.

Ἄψ ἐς Ὀλυμπον ἵκεσθον.

Ἦδει γάρ ἀντί τοῦ πληγέντε, ἀρσενικοῦ ὄντος δυϊκοῦ, εἰπεῖν πληγεῖσα, δυϊκόν θηλυκόν. Καί τοῦτό φασι καὶ κωμικοί, θηλυκόν ἀντ' οὐδετέρου, ὡς ἀρσενικόν κατὰ θηλυκόν, καὶ Πλάτων καὶ Εὐριπίδης ἐν Βάκχαις·

Διανεύων δρομάσι βλεφάροις,

Τό βλέφαρον γάρ δρομάς οὐκ ἂν τις εἴποι. Καὶ ἐν Ὁρέστη·

Μανιάσι λυσσήμασι.

Θεουργικήν: Σημεῖωσαι, ὅτι ἡ πρὸς τόν Κύριον Ἰησοῦν ὁμοίωσις θεουργική ἐστι, τουτέστιν ἐργάζεται θεοὺς τοὺς ὁμοιουμένους· καὶ πῶς ἀμέσως καὶ δίχα συμβόλων αἱ τάξεις αὗται ὁμοιοῦνται Χριστῷ, παρ' αὐτοῦ τοῦτο λαβοῦσαι.

Πρωτουργῶ: Σημεῖωσαι, ὅτι καὶ πρωτόκτιστοὶ εἰσι δυνάμεις (14E_260 > αὗται, καὶ τὰς ἀρετάς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς δυνάμεις αὗται ἔχουσι.

Τετελεσμένας δέ: Σημεῖωσαι, πῶς λέγονται τετελεσμένοι αἱ θεῖαι δυνάμεις αὗται.

Ἀναλυτικήν: Τὴν τῶν ποικιλιῶν ἐπιστήμην φησὶ τὴν ἐρμηνευτικὴν καὶ σαφηνιστικὴν ἐξήγησιν τῆς περιπεπλεγμένης ἱερᾶς παραδόσεως, ἧς δέονται καὶ αἱ ὑφειμένα τάξεις, ὡς ἐφεξῆς φησι, πολλῷ δέ πλεον ἄνθρωποι· δίχα γάρ ἐξηγήσεων ἀναλυουσῶν τὴν πολυποίκilon σοφίαν τῶν ἀγίων θεωρημάτων οὐ δυνατόν αὐτὰ νοῆσαι, οὔτε ἡμᾶς, οὔτε τὰ ὑπερβεβηκότα τὰς πρώτας τρεῖς τάξεις. Ὅθεν φησίν, ὡς τῶν μὲν ὑποβεβηκυῶν τάξεων ἐκάστη ἡ πρώτη ἱεραρχεῖ μόνον καὶ οὐκ ἄλλη δύνამις, τῆς δέ τῶν ἀνωτάτω τούτων διακόσμων ἱεραρχίας ὁ Θεὸς ἱεραρχεῖ μόνος, καὶ οὐκ ἄλλη δύναμις.

Ἱεραρχούμεναι: Τουτέστι μυσταγωγούμεναι.

Τοῦτο γοῦν: Ἀποδείξεις γραφικαὶ τῶν εἰρημένων.

§ 3. Ἐκδιδάσκεσθαι: Σημεῖωσαι τό ἐκδιδάσκεσθαι· δηλοῖ γάρ μὴ κατὰ φύσιν εἶναι αὐτάς τοιαύτας.

Τὰς δέ πασῶν ὑψηλοτέρας: Ἐπειδὴ γάρ πασῶν ἀνώτεραί εἰσι καὶ οὐδὲν ἔχουσι τό ὑπέρτερον, ὅσον εἰς ἑτέρας δυνάμεις, εἰκότως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μόνου πρῶται ὡς ἀνώτεραι μούνται τὴν θεῖαν γνῶσιν.

Εἰς οὐρανοῦς: Σημεῖωσαι κατὰ Βασιλειανῶν, ἥτοι Νεστοριανῶν, ὅτι ὁ ἀναληφθεὶς καθ' ὃ ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, αὐτός ἐστιν ὁ Κύριος τῶν νοητῶν πάντων καὶ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὡς μούμενοι μαρθάνουσι παρὰ τῶν λεγόντων, «ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν», καὶ πυρηνόμενοι, «τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;», καὶ αὖθις ἀκούοντες, «Κύριος τῶν δυνάμεων» (14E_262 > καὶ τὰ ἐξῆς. Κατὰ δέ Ἀκεφάλων καὶ Εὐτυχιανιστῶν, ὅτι, κἂν Κύριος δυνάμεων, ἀλλ' οὖν σὰρξ καὶ σαφὴς ἄνθρωπος, ὡς καὶ πρὸς τό ξένον ἐκπλήττεσθαι τὰς ἐξῆς ἀρχάς.

Θεουργίας: Καλῶς θεουργίαν ἐκάλεσε τήν ὑπέρ ἡμῶν οἰκονομίαν· Θεοῦ γάρ ἦν ὡς ἀληθῶς ἔργα πάντα τὰ κατὰ οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου· ὁ τόκος ὁ ἅγιος καί ἰάσεις, τὰ ἐπὶ τῷ πάθει σημεῖα καί ἡ ἀνάστασις.

Ἐγὼ γάρ φημι: Τὰ δέ, «ἐγὼ γάρ διαλέγομαι δικαιοσύνην καί κρίσιν σωτηρίου», Ἡσαΐου εἰσί· καὶ ὅρα πῶς ταῦτα νενόηκεν.

Ἄγαμαι δέ: Τό ρητόν οὕτω συνθετέον· θαυμάζω πῶς αἱ πρῶται ὡς μέσαι τῶν θεαρχικῶν ἐλλάμψεων εὐλαβῶς ἐφίενται.

Μεσοπετεῖς: Μεσοπετεῖς ἔφη, ὡς μή πρὸς τό ἄκρον τοῦ ὕψους ἀνιπταμένας, ἀλλὰ τοῦ μέσου ἐφικνουμένας· τό δέ διαπορεῖν σημαίνει τό λέγειν, «τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἑδῶμ;».

Ἐρωτῶσιν: Ὅρα μετὰ πόσου φόβου καί εὐλαβείας αἱ πασῶν ἀνώταται τάξεις, ὡς μέσαι, καί οὐχὶ πρῶτισται, ἐρωτῶσιν ἀλλήλας, πρῶτον τὰ παρὰ τῷ Ἡσαΐα, «τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἑδῶμ; ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ», καί τότε, ὥσπερ ἐπιτρεπόμεναι παρὰ Θεοῦ, πρὸς αὐτόν λέγουσι· «Διὰ τί σου ἐρυθρά τὰ ἱμάτια;».

Παναγεστάτης καθάρσεως: Σημείωσαι πῶς φησι καθαίρεσθαι καί φωτίζεσθαι καί τελεσιουργεῖσθαι τὰς θείας τάξεις.

Τῆς καθάρσεως: Σημείωσαι τίς ἡ κάθαρσις ἐπὶ τῶν νοῶν, καί τίς ἡ ἄγνοια.

Ἀπλέτου φωτός: Ἀπλετον τό μέγα καί πολύ.

Τελεσιουργεῖται: Σημείωσαι πῶς καθαίρονται καί φωτίζονται καί τελεσιουργοῦνται αἱ θεῖαι τάξεις αὗται.

(14E_264 > Καθ' ἕξιν: Καθ' ἕξιν ἐπιστήμη ἐστίν ἡ ἔμμονος καί ἀναπόβλητος τῆς ἐλλαμφθείσης γνώσεως κατάληψις.

Ἡ κύκλω: Ἐπειδὴ καί ἐστηκυίας καί κύκλω Θεοῦ περιχορευούσας ἀμέσως τὰς πρῶτας ταύτας ταξιαρχίας φησί, σαφηνιστέον, πῶς καί ἐστᾶσι καί κινούνται, καθάπερ ἐν χορείᾳ κύκλω τοῦ Θεοῦ. Καί τέως μὲν ἐξ Ἡσαΐου τήν ἀφορμὴν εἴληφεν, ὃς λέγει, «καί σεραφίμ εἰστήκει κύκλω αὐτοῦ· ἕξ πτέρυγας τῷ ἐνί», καί τὰ ἐξῆς· ἐπάγει δέ, «καί ταῖς δυσὶν ἐπέταντο»· πῶς γάρ ἐστῶτα περιεπέταντο κύκλω; Καί νοητέον οὕτως· πᾶς νοῦς ἐκ τοῦ πάντων αἰτίου Θεοῦ ἐκλάμψας, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ δημιουργήσαντος ἐξέλαμψε, λέγεται περὶ αὐτόν ὡς περὶ κέντρον κινεῖσθαι, τῆς κινήσεως οὐ τοπικῆς τινος οὔσης, ἀλλὰ νοερᾶς καί ζώσης· ἔστι δέ νοῦ κύκλω κινήσις τοιαύτη· πᾶν τό νοοῦν ἢ νοῦς ὢν νοεῖ, ἢ ὡς μετέχον νοῦ. Ὁ μὲν νοῦς ὢν, πρῶτως νοεῖ, τό δέ μετέχον νοῦ δευτέρως νοεῖ· κατὰ τοῦτο μὲν οὖν, καθ' ὃ νοῦς ὢν νοεῖ, κινεῖσθαι λέγοιτο ἄν· κυκλικὴ δέ ἐπινοεῖται ἡ κίνησις αὕτη καθ' ὃ ἀνακάμπτων καί περὶ αὐτόν γινόμενος, οὗτος ἑαυτόν νοήσει καί τόν πρό αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἐξέλαμψεν, ὡς οὖν ἐκ Θεοῦ βουληθέντος προβληθεὶς, περὶ αὐτόν, ἀντί τοῦ περὶ τήν Θεοῦ ἔφειν καί ἀγάπην, ὡς περὶ κέντρον, ἔσται· οὐ γάρ ἐνοῦνται τὰ δεύτερα τοῖς πρό αὐτῶν, ἀλλὰ χορεία τινὶ τό γινόμενον ἔοικε· τὰ γάρ γεννώμενα εἶναι ἐν τῷ οἰκείῳ ἐφιέμενα, τὸν γεννῶντα περιαθρεῖ· τό οὖν τῇ νοήσει πρὸς τὰ πρό αὐτοῦ ἐπεστραμμένον, κυκλικῆς κινήσεως ἔννοϊαν εἰσάγει.

(14E_266 > Ἐπειδὴ οὖν πανταχοῦ ἐστίν ὁ Θεός, αἱ πανταχοῦ αὐτῷ συνακολουθοῦσαι τῷ θέλῃν αὐτόν νοεῖν ἀεὶ, ἐπὶ τούτῳ ἀγάλλονται καί περιχορεύουσιν, ὥσπερ τῇ εὐφροσύνῃ. Λέγεται οὖν νοῦς ἐν ἑαυτῷ εἶναι καί πρὸς ἑαυτόν σπεύδειν· ὁ οὖν ἐν ἑαυτῷ ἐστίν, καί δηλοῖ ἀθανασίαν, στάσιν ἔχει· κατὰ γάρ τό εἶναι, ὃ ἐστίν ἀθανάτως εἶναι, ἐστάναι νοεῖται· κατὰ δέ τό πρὸς ἑαυτόν σπεύδειν, κινεῖται μὴ βουλόμενος διαχεῖσθαι πως εἰς τὰς ἔξωθεν αὐτοῦ καί προσύλους νοήσεις. Κατὰ μὲν οὖν τό ταυτοκίνητον οὐχ ἔστηκεν, ἀλλὰ κινεῖται, κατὰ δέ τήν οὐσίαν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσιν στάσιν, ἀλλ' οὐ κίνησιν ἔχει. Ἔστι τοίνυν καί κατὰ φύσιν ἐκάστῳ τῶν νοῶν ὁρμή, ἢ πρὸς Θεόν ἔφεισις καί ἢ περὶ αὐτόν, ὡς περὶ κέντρον

κυκλική χορεία, ὥς ἡ τοῦ κύκλου περί τό σημείον, ἥτοι κέντρον, ἀφ' οὗ συνέστη· καί γάρ καί κατὰ φυσικήν ἀνάγκην ἕκαστον τῶν ὄντων τήν περί τόν Θεόν χορεύει χορείαν, τῷ εἶναι ἐφιέμενον τοῦ εἶναι. Οὕτως οὖν περί τῶν πάντων βασιλέα πάντα ἐστί, καί ἐκείνου ἔνεκα πάντα καί ἐκεῖνο ἀπάντων καλῶν αἴτιον. Ὁ δέ εἶπεν ἀμέσως τά πρῶτα περί Θεόν χορεύειν, ὥς μή ἔχοντά τι πρό αὐτοῦ δηλοῖ, ὅτι τά δεύτερα καί τά τρίτα, τουτέστι τά αἰσθητά, διά μέσων τῶν πρό αὐτῶν περί τόν Θεόν, ὥς εἴρηται, ἀναλόγως χορεύει.

Τά νοητά: Τά νοητά εἶδη μέν εἰσι καί ιδιότητες ὑπάρξεων διακεκριμένων, ἐν δέ τῇ ἀσωματίᾳ, καί μή τόπου δεῖσθαι τά ἄϋλα, ἵνα χωρισθῶσιν, ὥς τά σώματα πάντα· ὅπου γάρ σῶμα καί τόπος ὁ μέλλων χωρεῖν ἀμάχως τά σώματα.

Ὡς φηνὴ: Ταῦτα τοῦ Ἰεζεκιήλ.

Ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Πῶς χρή νοῆσαι τόπον ἐπὶ Θεοῦ, τῆς Γραφῆς ἀπανταχοῦ λεγούσης, ἀπεριόριστον εἶναι τό Θεῖον, καί τό, «οὐρανός θρόνος αὐτοῦ, ἡ δέ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (14E_268 > καί πάλιν· «ἔστηκε τὰς νάπας ζυγῷ καί τήν γῆν δρακί»· καί αὐθις· «ἐάν πορευθῶ εἰς τόν οὐρανόν, σύ ἐκεῖ· ἐάν δέ καταβῶ εἰς τόν ἄδην, πάρει». Ποῖον οὖν ὁ Ἰεζεκιήλ ἐπενόησε τῷ Θεῷ τόπον; Λέγομεν, ὅτι τά δοκοῦντα ἡμῖν ἄπορα ὁ Θεός τοῖς ἐξ ὅλης αὐτόν ἐπιζητοῦσι κινήσεως φωτίζει· λέγει γάρ ἡ θεία Γραφή· «ἐάν τὰς ἐντολάς μου φυλάττη τις, ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα». Ὡστε οὖν καί αἱ νοηταὶ δυνάμεις, καί αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί, καί πάντων τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολάς, τόπος κληθεῖεν ἂν εἰκότως τοῦ Θεοῦ καί ἀνάπαυσις· καί ἀλλαχοῦ γάρ φησιν· «ἐπαναπέπαυται τό Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτούς».

Ἐν τοῖς περί τῶν θείων ὕμνων: Σημείωσαι ὅτι καί ἄλλο σύνταγμα αὐτῷ Περί θείων ὕμνων πεπόνηται.

Οἱ θεῖοι τόποι: Τίς ὁ τοῦ Θεοῦ τόπος.

Τόποι τῆς θαρραλικῆς: Τό εἰρημένον, «ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει Κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου», δηλοῖ μή λέγεσθαι περί αἰσθητοῦ τινος, ἀλλά περί τῶν θείων τούτων νοῶν· ἢ καί οὕτως· ἡβουλήθη ὁ Θεός σημαίνει, ὅτι ἀπερίγραπτον τό Θεῖον. Καί ἄλλως· ὅτι ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀκούουσιν οὐκ ἦν τῷ Θεῷ τόπος καταπαύσεως διά τήν ἀπιστίαν αὐτῶν, ὥς φησιν ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος· «ὁ δέ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τήν κεφαλὴν κλίνει».

Μονάς ἐστί: Οὐ μόνον, φησιν, ὁ τρισάγιος ὕμνος δηλοῖ καί ἡ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ τόν Θεόν δοξολογοῦσα φωνή, τό μεταδεδόσθαι καί ταῖς ὑφειμέναις τάξεσι γινώσκειν καί ὑμνεῖν τόν Θεόν, ἀλλά καί ἕτερόν τι σημαίνει πρὸς τούτοις· τοῦτο δέ δηλοῖ τό ρητόν τό λέγον· καί μὴν καί ἐνάδα καί μονάδα τρισυπόστατον (14E_270 > λέγομεν εἶναι τόν Θεόν καί προνοεῖν ἀπάντων, ἀπό τῶν πρώτων καί μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς γῆς περιδεδραγμένον ἀπάντων ἀσκέτως, τουτέστιν οὐ σωματικῇ κατέχοντα, ἀλλά θεϊκῇ προνοίᾳ ὑπερουσίως. Ὅτι δέ ἐστὶν ἐνὰς καί μονάς, καί Εὐάγριος ὁ ἀνόσιος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑκατοντάδι κεφαλαίῳ τρίτῳ φησί τοῦτο· 'Αὐτός ἐστί μονάς, ἐπειδὴ τό Θεῖον ἀπλοῦν καί ἀδιαίρετόν ἐστί· τούτου χάριν μονάς· καί μονάς γάρ ἀριθμητικῶς εἰπεῖν, ἀπλῆ καί ἀσύνθετός ἐστιν· ἐνὰς δέ διά τοῦτο, ἐπειδὴ καί πρὸς ἑαυτήν ἦνεται ἡ ἁγία Τριάς φυσικῶς, καί ἐνοῖ πάντας τούς αὐτῇ πλησιάζοντας κατὰ τό εἰρημένον ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, «ἵνα ὦσιν αὐτοὶ ἓν, ὥσπερ καί ἡμεῖς ἓν ἐσμεν».

Ἀσκέτω: Ἀσχετον συνοχήν λέγει τήν ἐξηρημένην πάντη καί ἀσυναφῇ πρὸς τά συνεχόμενα πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καί περικράτησιν.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Δυνατά: Ἰσχυρότατα.

Ἐπωνυμίας: Ὅτι ἡ ἐπωνυμία αὐτῶν σημαίνει, τίς ἡ ιδιότης αὐτῶν.

Μέση τριαδική τάξις

Κυριότητες,

Δυνάμεις,

Ἐξουσίαι

Ἀδούλωτον: Ὅτι πᾶσα νοητή δύναμις ἀμειλίκτως πρὸς τό χειρόν ἔχει.

§ 2. Ὡς ἀμειλίκτον κυριότητα: Ἐνταῦθα σφάλματι τῶν ἐλληνικῶν φιλοσόφων εὐσεβῶς ἐπισκώπτει, οἵτινες ἰδικὰς τρεῖς δυνάμεις τινὰς ἀμειλίκτους προσηγόρευσαν, προελθούσας εἰς ὑπαρξιν ἔκ τινων πρὸ αὐτῶν ἐτέρων τριῶν δυνάμεων· οὐ μὴν ἐκ Θεοῦ φῶτα, δημιουργηθείσας ἰδικῶς. Καί φασιν εἶναι τοὺς ἀμειλίκτους τοὺτους ὑποπεζίους τῶν προβαλλομένων αὐτοὺς (14E_272 > νοητῶν δυνάμεων, ἀναστέλλοντας καὶ ὥσπερ ἀντιβαίνοντας καὶ ἐφεκτικούς τῶν πρὸ αὐτῶν καὶ ἑαυτῶν, τοῦ μή πεσεῖν εἰς ὕλην, καὶ ἀσθενεστέρους κατὰ τοῦτο τῶν προβαλλομένων ἑαυτοὺς, καθ' ὃ δέονται τοῦ κατέχειν εἰς τό ἄπτωτον ἑαυτοὺς. Ταῦτα μὲν οὖν ὥς ἐν ἐπιτομῇ τὰ ἐκείνων· ὁ δὲ μέγας Διονύσιος σοφῶς τὰ ἐναντία πάντα αὐτοῖς φησιν· ἐκ Θεοῦ γὰρ αὐτάς δημιουργικῶς ὑποστήναί φησιν, οὗ καὶ τὴν ἐμφέριαν ἔχουσιν εἰς κυριότητα, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς οἱ καθ' ὁμοίωσιν κτισθέντες· αὐτοὺς δὲ τό ἀμειλίκτον κατὰ πάσης ὑφέσεως τῷ λόγῳ τῆς κυριότητος ἔχειν λέγει, κόπτοντας ὥσπερ καὶ διατέμνοντας καὶ οὐκ ἐῶντας κρατεῖν τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἐπιθυμίαν, οὐ μὴν τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀναστέλλοντας· τὰ δὲ αἰσθητὰ καὶ σωματικά δουλοπρέπειάν φησι καὶ ἀνελευθερίαν καὶ εἰκαίαν δόξαν. 'Δουλοποιίας' δὲ ἀντὶ τοῦ 'δουλοπρεπείας', ἐπεὶ μή συγχωροῦσι τὰ ὄντως ὄντα ἐννοεῖν, ἀλλὰ κατάγουσιν ἐκ τῆς ἀκλινοῦς ἐδραιότητος ἐπὶ τὴν τῶν ματαιοτήτων ὑποκατάκλινιν. Ἀνομοιότητα δὲ αὐτῆς καλεῖ τὰ ὑλικά, ὡς μηδέποτε μένοντα ἐπὶ ταυτότητος, ἀλλὰ ἀεὶ μεταβάλλοντα.

Κυριαρχίας: Κυριαρχίαν τὴν θεότητα ἔφη, ὅτι πάσης κυριότητος ἀρχὴ καὶ αἰτία καθέστηκεν.

Οὐκ ἀπολείπουσιν: Σημεῖωσαι πῶς πανταχοῦ φησι τὰς ὑπερβεβηκυίας δυνάμεις μεταδιδόναι τῶν οἰκείων ταῖς μετ' αὐτάς καὶ τὰς δυνάμεις δυναμοῦν τὰς ὑποκειμένας· ἴσμεν δέ, ὅτι καὶ τὸν Δανιήλ γέγραπται ἄγγελος ἐνισχύων, καὶ ἄλλους· καὶ τό δὴ πάντων μεῖζον, καὶ αὐτόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἅτε καὶ ἄνθρωπον, ὡς ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ κεῖται.

Εὐταξίαν: Πρὸς τῷ ἀνωτέρῳ κειμένῳ καὶ ταῦτα συντακτέον· κατὰ κοινοῦ γάρ τό οἶμαι δηλοῦν.

Ἀφομοιωμένης: Ὅτι καὶ τῆς ἐξουσίας ὅσον αὐταῖς θεμιτόν, (14E_274 > ὡς ἄγγελοι οὖσιν, αἱ νοηταὶ δυνάμεις τοῖς μετ' αὐτοὺς μεταδιδόασιν.

Καθαίρεται γάρ: Πῶς καὶ διὰ τίνος καθαίρονται καὶ φωτίζονται καὶ τελεσιουργοῦνται αἱ μέσαι τάξεις· καὶ ὅτι ἔχει ἡ Γραφή, ὡς ἄλλος ἄλλῳ ἄγγελος διαπορθμεύει τὰ θεῖα σύμβολα.

Καὶ διὰ μέσης: Ὅτι αἱ διὰ μέσων τελειώσεις ἀμυδρότεραι τῶν πρωτοφανῶς ὑπὸ Θεοῦ ἐνεργουμένων, αἵτινές εἰσι πρῶται.

Τὴν δι' ἄλλου λεγομένην: Κατὰ τὰ ἐν τῷ Ζαχαρία καὶ Δανιήλ καὶ Ἰεζεκιήλ τοῖς προφήταις κείμενα.

Ἀμυδρουμένης: Ἀμυδρουμένης ἔφη, οὐ παρά τὴν οἰκείαν αὐτῆς ἀτονίαν, ἀλλὰ τό ὑφειμένον τῶν δεχομένων· τοῦτο γάρ δηλοῖ τό εἰπεῖν 'δευτέρωσιν τελειώσεως', τουτέστι τό ἀμυδρότερον τελειοῦσθαι τὰ δεύτερα.

Οἱ δεινοί: Σημεῖωσαι, ὅτι ἱερεῖς ταῦτα παραδεδώκασιν τῷ μεγάλῳ Διονυσίῳ· 'αὐτοφανεῖς' δὲ ἐκάλεσε τὰς πρῶτας θείας δυνάμεις, ἐπειδὴ ἀφ' ἑαυτῶν τὰς θείας δέχονται ἐλλάμψεις· αἱ γάρ λοιπαὶ δυνάμεις οὐ δι' ἑαυτῶν τὰ θεῖα δέχονται δῶρα τῆς γνώσεως, ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπερκειμένων.

Ἱερατικῆς: Σημεῖωσαι, ὅτι ἱερατικὴ παράδοσίς ἐστι τό περί τῆς τάξεως τῶν νοῶν εἰδέναι.

Ἑλλάμψεων: Ἀπόδειξις τοῦ ρηθέντος, ὅτι τά δεύτερα παρά τῶν πρώτων μυοῦνται, ἀπό Ζαχαρίου τοῦ προφήτου.

Ἀτιθάσσοις: Ἀνημέροις.

Ἐκδεδωκυῖα: Περί τῶν παραδοθέντων τῷ Βαβυλωνίῳ.

Τῇ παντοίᾳ: Ὅρα, ὅτι ὁ Θεός πάντα μηχανᾶται πρὸς τό ἐπιστρέψαι τοὺς πλανωμένους.

Ἐπιεικῶς ἐπανῆγεν: Τό 'ἐπιεικῶς' ἀντί τοῦ 'φιλανθρώπως' ἢ 'πάνυ καί μεγάλως' νόησον.

Κοινόν γάρ: Ὅτι κοινῶ ὀνόματι πᾶσαι αἱ δυνάμεις αἱ νοηταὶ ἄγγελοι λέγονται.

(14E_276 > Ὑφειμένων: Ὑποβεβηκότων, δευτερευόντων.

Προπορευόμενον. Προπορευόμενον τάχα τοῦ προφήτου· τάχα δέ πρό τοῦ τόν μείζοντα ἄγγελον ἔλθεῖν ἐπ' αὐτόν.

Εἶτα πρὸς αὐτοῦ τὴν θεῖαν: Τοῦτο θέλει δεῖξαι, ὅτι καί ἐν τοῖς ἀγγελικοῖς τάγμασιν οἱ πρῶτοι τοῖς δευτέροις διαγγέλλουσι τὴν τοῦ Θεοῦ βουλήν. Κατακάρπως δέ ἀντί τοῦ πάνυ ἐκ τοῦ Ἰεζεκιήλ.

Ἀποκρίνεσθαι: Καλῶς εἶπεν ὁ Κύριος ἐν τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ, ὥστε χωρισθῆναι τῶν δικαίων τοὺς ἁμαρτωλοὺς· τοῦτο γάρ καί ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις φαίνεται πεποικῶς, ὅτε τά πρόβατα ἐκ τῶν ἐρίφων διεμέρισεν. Ἰδού συνάδει καί ἐν τούτῳ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη τῇ Νέᾳ.

Ὅς τόν ποδῆρη: Περί τοῦ τόν ποδῆρη ἐνδεδυκότος χιτῶνα. Σημεῖωσαι δέ, ὅτι τῷ μὲν ἀγγέλῳ τῷ τό μὲν σημεῖον ἐπιθεῖναι κελευσθέντι ποδῆρης ἦν χιτῶν καί ζώνη περί τὴν ὀσφύν, σχῆμα πρέπον ἱερεῖ· τοῖς δέ ἀγγέλοις ἄλλοις πέλεκυς ἐν ταῖς χερσίν, ὅπερ δηλοῖ τιμωρητικὴν τινα δύναμιν, ὡς ἐκ τούτου νοεῖν ἡμᾶς, ὅτι πρὸς τό μέλλον ἀποτελεῖσθαι καί τό τῶν ἀγγέλων εἶδος σχηματίζεται, ὅπερ ἐννοῆσαι ὀφείλομεν περί τῶν σεραφίμ καί χερουβίμ καί τῶν ἄλλων δυνάμεων, ὅτι πρὸς τὴν οἰκείαν τάξιν καί τό σχῆμα ἔχουσιν· οἱ γάρ τόν τρισάγιον ὕμνον λέγοντες πολυπρόσωποι σχηματίζονται, δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὅτι ἀσίγητός ἐστι καί πολὺς ὁ αὐτῶν ὕμνος· οὕτω καί περί τῶν ἐξῆς νόησον.

Τό σημεῖον εἰς τά μέτωπα: Σημεῖωσαι, ὅτι τὴν θεῖαν προτύπωσιν ἐξ ἐκείνου προεμήνυσε, τό τοὺς πιστοὺς κατὰ τό μέτωπον τὴν ζωοποιόν ἐπιτιθέναι σφραγίδα καί περισώζεσθαι ἐκ τοῦ ὀλοθρευτοῦ· ἀλλὰ τότε μὲν ἄγγελοι ἐν σχήματι ἱερέων τοῦτο ποιεῖν ἐκελεύσθησαν τοῖς ἀνευθύνοις· ἡ γάρ ζώνη καί ὁ ποδῆρης χιτῶν τό ἱεροπρεπές τῶν ἱερέων δηλοῖ σχῆμα· νῦν δέ καί (14E_278 > ἡμεῖς ἑαυτοῖς οἱ πιστοὶ τὴν τοῦ σταυροῦ σφραγίδα κατὰ τό μέτωπον ἐντυποῦντες, διαφεύγομεν τόν ἐχθρόν· ἰδού καί ἄλλη ὁμοίωσις Παλαιᾶς πρὸς τὴν Νέαν. Σημεῖωσαι δέ, ὅτι αὐταὶ εἰσιν αἱ τρεῖς τριαδικαὶ τάξεις τῶν νοητῶν δυνάμεων· πρώτη τριάς, θρόνοι, εἶτα χερουβίμ, εἶτα σεραφίμ· δεύτερα τριάς, κυριότητες, δυνάμεις, ἐξουσίαι· αὗται καί μέσαι λέγονται· τρίτη τριάς, ἀρχαί, ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι· κοινῶ δέ ὀνόματι πάντες ἄγγελοι.

Εὐταξίας: Περί εὐταξίας τῶν δευτέρων πρὸς τοὺς ἀνωτέρους.

Τόν θειότατον Γαβριήλ: Σημεῖωσαι, ὅτι καί ὁ Γαβριήλ οὐκ ἔστι τῶν ἀνωτέρων δυνάμεων, ἀλλὰ τῶν ὑφειμένων.

Ἱεραρχίας: Σημεῖωσαι, ὅτι μίμημα τῆς ἄνω μυστικῆς ἱεραρχίας τά ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γινόμενα σήμερον· καί γάρ οἱ ἱερεῖς σφραγίδα ἐπιτιθέασιν τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ τοῖς προσιοῦσι τῷ μυστηρίῳ, διὰ τό χωρισθῆναι αὐτοὺς τῶν ἀπίστων, καί ἵνα τόν ἐχθρόν διαφύγωσιν· ἄλλως τε καί τάξις φυλάττεται κατὰ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν· ὁ γάρ ποιεῖν ἐπιτέτραπται ὁ ὑποδιάκονος, οὐ ποιοῦσιν οἱ ὑποδεέστεροι,

καί ὁ ποιεῖ ὁ πρεσβύτερος, οὐ ποιεῖ ὁ διάκονος· καί ἀπλῶς εἰπεῖν, ἕκαστος ἔχει τήν πρέπουσαν αὐτῷ λειτουργίαν· κοινῶ δέ ὀνόματι πάντες κληρικοί καί λειτουργοί καλοῦνται, ὡς καί οἱ ἄγγελοι· ἐντεῦθεν χρή νοεῖν, πῶς εἴρηται τῷ θεῷ Στεφάνῳ· «οἵτινες ἐλάβετε τόν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καί οὐκ ἐφυλάξατε».

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

§ 1. Ὑπερούσιον αὐτῆς ταξιαρχίας: Αὐτῆς τῆς ἀρχοποιοῦ ἀρχῆς ἀναφαίνει τήν ὑπερούσιον ταξιαρχίαν αὐτή ἢ τῶν ἀρχῶν τάξις.

(14E_280 > § 2. Ἀρχαγγέλων: Περί τοῦ ἀρχαγγελικοῦ κόσμου, καί τί δηλοῖ.

Ἱεραρχία: Σημεῖωσαι τό καθολικόν, ὅτι πᾶσα ἱεραρχία ἔχει πρώτας καί μέσας καί τελευταίας δυνάμεις, τουτέστιν αἱ τρεῖς τριαδικαί τάξεις.

Ἀγιωτάταις: Γρ. καί ἱερωτάταις. Πῶς καί οἱ θεῖοι ἀρχάγγελοι ταῖς πρό αὐτῶν καί μετ' αὐτοῦς κοινωνοῦσι.

Κατά τό τελευταῖον: Ὅτι ἐσχάτη τάξις ἀγγέλων καί περικόσμιος.

Ἡ τελευταία τριαδική τάξις.

Ἀρχαί,

Ἀρχάγγελοι,

Ἄγγελοι.

Καί μᾶλλον πρός: Ὅτι ἡ τελευταία τάξις τῶν οὐρανίων δυνάμεων μᾶλλον ἀξία ἐστίν ἄγγελοι προσαγορεύεσθαι, ὡς πλησιάζουσα ἀνθρώποις, δι' ἧς καί τά θεῖα μυοῦνται ἄνθρωποι.

Τήν μέν γάρ ὑπερτάτην: Ὅτι ἡ πρώτη τριάς τῆς δευτέρας ἱεραρχεῖ, καί ἡ δευτέρα τῆς τρίτης· ἡ δέ τρίτη τῶν ἐν ἀνθρώποις ἱερέων, καί ἐφορῶσι τά παρ' αὐτῶν τελούμενα.

Κρυφιοειδέστερον: Πῶς αἱ μέν κρυφιώτεραι, αἱ δέ ἐμφανέστεραι ἱεραρχαί.

Ταῖς ἀνθρωπείαις ἱεραρχίαις: Τίνες ἡμῶν ἱεραρχικῶς ἐφεστήκασιν. Σημεῖωσαι τήν ἀπόδειξιν ἐκ τοῦ Δανιήλ, τουτέστιν ἐσχάτην τάξιν ἐπιστατεῖν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας.

Καί μήν καί ἡ: Κατά κοινοῦ τό ἵνα ἡ κατά τάξιν, ὡς εἶναι τήν σύνταξιν, καί μήν ἵνα κατά τάξιν ἡ καί ἡ παρά Θεοῦ, καί τά ἐξῆς.

Εἰ δέ τις φαίη: Πῶς ἀγγέλων ἀγαθῶν ἐφεστώτων τοῖς ἔθνεσι, μόνος ὁ Ἰσραήλ ἐγίνωσκε τόν Θεόν· ἕκαστον γάρ ἔθνος (14E_282 > ἄγγελον ἔχει ἀποκεκληρωμένον αὐτῷ, ὡς Ἰουδαῖοι τόν Μιχαήλ, ὃν καί τῆς ἐσχάτης τάξεως τῶν ἀγίων ἀγγέλων φησίν.

Ὅτι μή τὰς τῶν ἀγγέλων: Οὐ παρά τήν τῶν ἐπιστατούντων ἀγγέλων αἰτίαν φησί τό τοιοῦτο, ἀλλά παρά τήν οἰκείαν αὐτεξούσιον πρός τά μή δέοντα ροπήν.

Τῇ φιλαυτίᾳ: Σημεῖωσαι ὅτι ἕκαστος ἑαυτῷ αἷτιος καί τοῦ ἀγαθοῦ καί τοῦ κακοῦ· τό δέ φιλαυτία καί αὐθάδεια ἐκ παραλλήλου τό αὐτάρεσκον δηλοῖ.

Τοῦτο δέ μαρτυρεῖται: Οὐχ ὅτι ὁ Θεός τόν Ἰσραήλ μόνον ἐξελέξατο, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἰσραήλ μόνος ἐβουλήθη ἔπεσθαι Θεῷ· οὕτω γάρ καί ἡ ἐρμηνεία τῆς λέξεως σημαίνει, 'νοῦς ὁρῶν τόν Θεόν'· οὕτω νοεῖν ὀφείλομεν τά ἐν τῇ ὡδῇ Μωϋσέως εἰρημένα, «ἐγενήθη μερίς Κυρίου σχοίνισμα Ἰακώβ», ὅπερ δηλοῖ τόν Ἰσραήλ· οὐχ ὁ Θεός γάρ τόν Ἰσραήλ μόνον ἀγαπᾷ, ὡς καί ὁ Ἀπόστολος πολλαχοῦ ἐδήλωσεν εἰπών, «μή οὐκ ἔστιν ὁ Θεός καί ἐθνῶν; Ναί καί ἐθνῶν, εἶπερ εἷς ὁ Θεός», ἀλλ' ὁ Ἰσραήλ πρῶτος ἐπορεύθη ὀπισθεν Θεοῦ, ἐπεὶ ὕστερον ἀποστάς καί αὐτός ἀπεδιώχθη· τό γάρ αὐτεξούσιον ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι, ὅτε θέλουσι, ποιοῦσι τόν Θεόν μεθ' ἑαυτῶν.

Πεπονθέναι: Ὅτι καί ὁ Ἰσραήλ αὐτός ἀπέστη.

Ζωήν: Ὅτι αὐτεξούσιος ὁ ἄνθρωπος.

Ὁψεων: Ὅπερ ἐναυθά φησιν ὁ πατήρ, τοῦτο καί ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός γινόμενον ἔστιν ἰδεῖν, ἐπὶ μέν τῶν διαφανῶν ὑλῶν τήν οἰκείαν διάδοσιν

ποιούμενου, ἐπὶ δὲ τῶν παχυτέρων οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἢ πάντῃ ἀδιαδότως ἢ ἀμυδρῶς. Ὅπερ οὖν ἐνταῦθα τὸ τῆς ὕλης διάφορον ποιεῖ, τοῦτο ἐπὶ τῆς θείας ἐλλάμψεως ἡ ἀνισότης τῆς αὐτεξουσίου ἐργάζεται ροπῆς.

Ἀνομοιότης: Τουτέστι, τῶν τοῦ νοῦ ὁφθαλμῶν ἡ παρατροπή.

(14E_284 > Ἡ παντελῶς ἀμέθεκτον ποιεῖ: Ὅρα πῶς φησιν ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτίους εἶναι τοῦ δέξασθαι τὴν ἑλλαμψιν τὴν θείαν, ἢ ὀλίγον ἢ πολὺ αὐτῆς δέχεσθαι, ἢ παντελῶς μηδὲν αὐτῆς εἰσδέξασθαι, ὅταν πρὸς αὐτὴν ἀντίτυποι γενώμεθα, οἶονεὶ σκληροί, ἤτοι λίθινοι· φησὶν οὖν ἐν Εὐαγγελίοις αὐτός ὁ Κύριος· «δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ»· ὅπερ γὰρ ἡμῖν σκληρόν καὶ ἀδύνατον, τοῦτο τῷ Θεῷ δυνατόν.

Ἡμεῖς ἀνευέυσamen: Σημείωσαι, μάλιστα ἐντεῦθεν ἐπιστομίζεται τὴν ἄκαιρόν τινων καὶ ἀδιάκριτον ἀπαιδευσίαν, οἱ τολμῶσι φάσκουν, τὰ θεῖα ταῦτα συγγράμματα Ἀπολλιναρίου εἶναι, μὴ ἐκ τῶν προσώπων ὧν μνημονεύει καταστοχαζόμενοι τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ ψευδεπίγραφον λέγοντες τὴν Διονυσίου προσηγορίαν· μηδὲ ὅτι νῦν ἐξ εἰδωλολατρῶν εἶπεν αὐτόν ἐπιστρέψαι, καίτοι Ἀπολλινάριος οὐκ ἐκ τοιούτων ἦν.

Ἐπὶ τὸ πᾶσιν ἐτοίμως: Ὅτι ὁ Θεός, φύσει ὧν ἀγαθός, ἔτοιμον ἑαυτόν τοῖς πᾶσι παρέχει εἰς τὸ μεταλαμβάνειν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ καὶ φωτισθῆναι τὴν ψυχὴν, λοιπὸν τὸ ἐφ' ἡμῖν ζητεῖται, τὸ, πῶς ἐρῶμεν μετασχεῖν τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ἵνα δειχθῇ τὸ αὐτεξούσιον· οὐ γὰρ αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἐξ αὐτοῦ χωρισμός· ἡ δὲ σύνταξις αὕτη· ἐπεὶ ὅτι γε καὶ τῶν ἐτέρων ἐθνῶν οὐκ ἔκφυλοι τινες ἐπεστάτουν θεοί, μία δὲ πάντων ἀρχή· καὶ οὕτω τᾶλλα, διὰ μέσου· καὶ ὅτι καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν μία ἀρχὴ τοῦ Θεοῦ ἦρχε, καὶ τότε διὰ τῶν ἰδίων ἀγγέλων ἱεραρχούντων.

Μελχισεδέκ: Σημείωσαι τὰ περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, ὡς ἱεράρχου ὄντος, καὶ τῇ δι' ἀγγέλων ὁδηγίᾳ τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἐπεγνωκότος· Ἐπομένους· δὲ εἶπε διὰ τὸ αὐθαίρετον, καὶ οὐ κατηναγκασμένον.

(14E_286 > § 4. Τῷ Φαραῷ: Σημείωσαι, ὅτι δ' ἀγγέλων φησὶ τὰς καθ' ὕπνους γενέσθαι ὁράσεις τῷ Φαραῷ καὶ τῷ Ναβουχοδινόσορ, καὶ τὰς τούτων ἐκφαντορίας, ἡγουν ἐρμηνείας.

Θεράποντες: Ὁ μὲν Ἰωσήφ τῶν Αἰγυπτίων, ὁ δὲ Δανιήλ τῶν Βαβυλωνίων, ἀγγέλων τῶν ἐπιστατούντων τοῖς ἔθνεσι τούτοις, βουλῇ Θεοῦ ἀποκαλυπτόντων τὰ ὁράματα.

Ἀποκληρωτικῶς: Σημείωσαι τὴν ἐρμηνείαν τῶν ρητῶν τῆς Μωσέως ὥδης· «ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, οὓς διεμέρισεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ· καὶ ἐγενήθη μερίς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ»· οὐ γὰρ δεῖ, φησὶν, οἶεσθαι μερίσασθαι πρὸς ἐτέρους θεοὺς ἢ ἀγγέλους τὰ ἔθνη· οὐ γὰρ ἀποκληρωτικῶς ἔλαχε, τῷ Θεῷ μὲν Ἰσραήλ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀγγέλοις ἰδίως, ὡς μὴ διακονεῖν αὐτοὺς εἰς ἄλλο τι τῷ Θεῷ· οἷον φέρε εἰπεῖν, τόδε τὸ ἔθνος αὐτοῦ, ἢ οὐ σχολάζει ἐτέρῳ τινὶ πρὸς Θεόν, ὁ τοῦ ἔθνους ἄγγελος, ἀλλ' οὐδ' ὁμοτίμως ἢ ἀντιθέτως ἔλαβεν ὁ Θεός τόδε τὸ ἔθνος, καὶ ἕκαστος τῶν ἀγγέλων ἴδιον ἔθνος, ὡς ἐν τῷ Ἡσαΐα εἴρηται, ὅτι ὁ διάβολος τὰ πρὸς βορρᾶν ὅρη, τουτέστι τὰ ἔθνη, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν καὶ ἐναντιοῦσθαι τῷ Θεῷ καὶ εἶναι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ· πάντα γὰρ δοῦλα τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων αὐτός ἄρχει, ἀλλὰ τοὺς γινώσκοντας αὐτόν προτιμᾷ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτός λέγεται αὐτῶν ἄρχειν, κἂν ἔχοιεν ἄγγελον ἐφεστῶτα, ὡς ὁ Ἰσραήλ τὸν Μιχαήλ. Καὶ πῶς πάντων ὁ Θεός ἄρχων κατ' ἐξαίρετον τοῦ Ἰσραήλ λέγεται Θεός, καὶ ὁ Ἰσραήλ αὐτοῦ; Καὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεός πάντων (14E_288 > ἐστὶ Θεός, τῶν δὲ πλησιαζόντων αὐτῷ καὶ αὐτόν

μόνον προσκυνούντων λέγεται Θεός δικαίως· οἱ δέ λοιποί, εἰδωλα σέβοντες, ἐτέρους ποιοῦσιν ἐαυτῶν θεούς.

Ἐγενήθη μερίς Κυρίου· Καλῶς ἐρμηνεύει τό, «ἐγένετο.μερίς Κυρίου Ἰσραήλ». Ἐχρῆν οὖν, εἴπερ ὁ Ἰσραήλ μόνος ἐπεγίνωσκε Θεόν, αὐτόν μόνον ὑπό τοῦ Κυρίου ἐπισκοπεῖσθαι καί τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· ἀλλά καί ἐν τούτῳ δείκνυται τό ἀμέτρητον καί ἀνεξιχνίαστον ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι καί τοῖς δοκοῦσι μή εἶναι τῆς μερίδος αὐτοῦ, ἴδιον ἄγγελον προεβάλετο φύλακα τοῦ ἔθνους· «ἀνατέλλει γάρ τόν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ δικαίους καί ἀδίκους». Καί πάλιν· «ὁ μή θέλων τόν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καί ζῆν αὐτόν». Ἄλλ' ἔρεις· Καί πῶς οἱ ἔχοντες ἀγγέλους παρά τοῦ Θεοῦ δεδομένους εἰς τό ἐπιστατεῖν καί ἡγεῖσθαι αὐτῶν, ἀπέστησαν ἀπό Θεοῦ ζῶντος καί προσεκύνησαν εἰδώλοις; Λέγομεν, ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰς Θεόν ὀρώντων ἐλήλαται καί ἀντεισῆχθη τό αὐτοπροαίρετον· εἴ τις οὖν αἰρεῖται σύν Θεῷ εἶναι, φρουρεῖται ὑπό τοῦ ἀγγέλου καί τάττεται· «Κύριος» γάρ, φησί, «γινώσκει ὁδόν δικαίων»· καί πάλιν· «νέωτερος ἤμην, καί γάρ ἐγήρασα, καί οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον»· εἴ τις δέ τήν ἐναντίαν αἰρεῖται, οὐκ ἀναγκάζεται ὑπό τοῦ ἀγγέλου τόδε τι ποιεῖν· οὗτος γάρ ὁ βίος καί κτηνώδης μᾶλλον, καί οὐκ αὐτοπροαίρετος. Ἀμέλει καί περί τοῦ Ἰσραήλ φησιν, ὅτι ἤμαρτε καί ἐμοσχοποίησεν· «ἐπίγνωσιν», γάρ, φησί, «Θεοῦ ἀπώσω, καί ὀπίσω τῆς καρδίας σου ἐπορεύθης», τουτέστι τό ἴδιον θέλημα προετίμησας.

Τόον Μιχαήλ· Ὅτι καί ὁ Ἰσραήλ, εἰ καί μερίς Κυρίου ἐγένετο, ἀλλ' οὖν καί αὐτοῖ ἰδικόν ἄγγελον εἶχον τόν Μιχαήλ.

(14E_290 > Ἐθελουσίως· Τοῦτό φησι διά τό αὐτεξούσιον καί ἀβίαστον.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

§ 1. Τελεταρχικῆς· Τελεταρχικήν τήν ἀρχηγόν καί αἰτίαν τῆς αὐτῶν τελειώσεως.

Κρυφιωτέρα μὲν· Σημεῖωσαι ὅτι ἐνταῦθα σαφῶς δηλοῖ, διά ποίαν αἰτίαν αἱ τάξεις τῶν οὐρανίων δυνάμεων οὕτως εἰσίν, ὥστε τήν μὲν ὑπερτέραν εἶναι, τήν δέ μέσην, τήν δέ τελευταίαν· λέγει γάρ διά τήν ἀνωτέραν τάξιν, ἣτις ἐστί θρόνοι, σεραφίμ καί χερουβίμ, ὅτι ὑπ' αὐτῆς τῆς θείας γνώσεως ἐλλαμπόμεναι, διά τό ἀμέσως ἐπ' αὐτήν ἐπανατείνεσθαι καί μή ἔχειν τό προλαμβάνον, οὕτως ὑπ' αὐτῆς τῆς τελεταρχίας τῆς θείας καθαίρεται καί φωτίζεται καί τελεσιουργεῖται· εἰ γάρ οὕτως ἐδημιουργήθη, ὥστε πρώτη εἶναι, οὔτε καθάρσεως οὔτε φωτισμοῦ ἐδέετο, οὕτω πλασθεῖσα, ὥστε καί ἀξία εἶναι τῆς πρώτης τάξεως. Ἄλλως τε, ὅρα τί λέγει μετὰ μικρόν ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, ὡς κρυφιωτέρα μᾶλλον ἐστί, ὅτι νοητοτέρα καί μᾶλλον ἀπλωτική· ἐκ τούτων γάρ ἔστι πλέον λαβεῖν τό αὐτοπροαίρετον αὐτῶν· εἰ γάρ μή πλέον τῶν ὑποδεεστέρων ἡπλου ἐαυτήν καί διενοεῖτο, οὐκ ἂν ἐπλησίαζε Θεῷ· ἐγγίσασα δέ Θεῷ ἐκουσίως, κρεῖττον καθαίρεται καί φωτίζεται καί τελεσιουργεῖται, τουτέστι ἐνεργεῖ τά τέλεια, ἀντί τοῦ τά περί Θεόν· καί τοῦτο οἶμαι τήν Γραφήν αἰνίττεσθαι· «προσέλθετε πρός αὐτόν καί φωτίσθητε, καί τά πρόσωπα ὑμῶν μή καταισχυνηθῇ»· οὕτω καί περί τῶν ἐφεξῆς δυνάμεων νόησον, ὅτι ἐκάστη κατά τήν οἰκείαν ἀναλογίαν ὁρᾷ τόν Θεόν· τοῦτο σαφέστερον λέγει καί ἐν τῷ τέλει τοῦ κεφαλαίου τούτου.

§ 2. Ἐκφαντορικοί· Ὅτι πάντες οἱ ἄγγελοι τά παρά τῶν (14E_292 > πρό αὐτῶν εἰς αὐτούς φερόμενα φῶτα τοῖς ὑποδεεστέροις ἐκφαίνουσι. Κατά κοινού ληπτέον τό 'ἐκφαντορικοί'· ἐκ Θεοῦ δέ κεκινημένων φησί περί τῆς πρώτης τῶν σεραφίμ ταξιαρχίας.

Σεραφίμ: Διά τί περί τῶν σεραφίμ ὁ θεῖος ὕμνος φησί κεκραγένοι ἕτερον πρός τόν ἕτερον; Διά τό τούς πρώτους ἀγγέλειν τοῖς δευτέροις τά θεῖα μυστήρια.

§ 3. Οὐκ ἀπεικόντως: Ἐκ γάρ τῶν ἀπλουστέρων μύσεων, ὅπερ γάλακτος ποτισμόν ἐκάλεσεν ὁ Ἀπόστολος, πρός τά μέσα, καί ἐκ τούτων πρός τά μείζοντα, ἡγουν τήν τῶν τελείων τροφήν ἀνίων, τήν τελευταίαν ἀναφαίνει τάξιν καί δύναμιν. Ἔστι δέ καί ἑτέρως τά κατά τόν τόπον νοῆσαι, καί πρώτην μέν εἰπεῖν τήν πρός τό ὑπερκείμενον ἀνάτασιν, μέσην δέ τήν περί αὐτόν ἀναστροφήν καί συνελίξιν, τελευταίαν δέ τήν τό ὑποδεέστερον ἀνάγουσαν, ὃ καί μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀγγέλων νοητέον.

Καί πρώτας καί μέσας: Σημείωσαι, ὅτι ἐκάστου ἡμῶν ὁ νοῦς πρώτας καί μέσας καί τελευταίας τάξεις ἔχει εἰς τό νοεῖν περί Θεοῦ τὰς τρεῖς τάξεις ταύτας· νοητέον οὕτως, ὅτι πᾶς νοῦς ἔχει οὐσίαν, καθ' ἣν πρῶτόν ἐστιν· εἶτα καί δύναμιν, καθ' ἣν τά οἰκεία πράττων εὐσεβεῖ. Ταῦτα καί ἐν τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ σαφηνίζει.

Ὅθεν ἐντεῦθεν σαφῶς καί ἀναντιρρήτως ἔστι λαβεῖν, ὅτι ἀληθῆ πρό μικροῦ παρεγράψαμεν· ἰδοὺ γάρ πῶς φησιν. Ἐκαστος οὐράνιος καί ἀνθρώπινος νοῦς πρώτας καί μέσας καί τελευταίας ἔχει ἀναγωγάς, καθ' ἃς ἕκαστος ἐν μετουσίᾳ γίνεται τῶν θείων καί ἱεραρχικῶν ἐλλάμψεων. Πρῶτον μέν, ὅτι ἴσην τάξιν εἶπε τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ἄνω δυνάμεων, καί οὐδένα τῶν ἀνθρώπων ἴσμεν, οὔτε προφήτην οὔτε δίκαιον, μηδέν θέντα τῆς ἰδίας προφάσεως εἰς τό πλησιάσαι Θεῷ, Ὅρα γάρ τί (14E_294 > φησιν ὁ ἕως τρίτου οὐρανοῦ φθάσας, ὅτι «ὕπωπιάζω μου τό σῶμα καί δουλαγωγῶ, μήπως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτός ἀδόκιμος γένωμαι»· ἔπειτα σαφῶς ὧδέ φησι τό αὐτεξούσιον καί τῶν ἀγγέλων καί τήν τῆς ἰδίας αὐτῶν ὁρμῆς ἔφεσιν· ἵνα δέ μηδεὶς τῶν λίαν ἐριστικῶν φιλονεικῇ, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ φησίν, ὅτι οὐδέν ἀπροσδέξ καί αὐτοτελές, τουτέστιν ἀφ' ἑαυτοῦ τέλειον, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός· ὥστε ἄγγελοι καί ἄνθρωποι προκοπῆς καί τελειώσεως δέονται.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

§ 1. Οὐ γάρ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τῶν ἀγγέλων: Αἱ γάρ δυνάμεις τῆς δευτέρας εἰσὶ καί μέσης τριάδος μετὰ τὰς κυριότητας ταττόμεναι· ὥστε οὐχ ὡς τελευταίων αὐτῶν οὐσῶν πᾶσαι αἱ τάξεις ἐκλήθησαν δυνάμεις, ὡς ἐπὶ τῶν ἀγγέλων.

Τῶν ἐσχάτων: Ὅτι τὰ τῶν ἐσχάτων ἔχουσι τὰ ὑπερκείμενα, τὰ δέ τῶν ὑπερκειμένων οὐκ ἔχει τὰ ἑσχατά· οὕτω καί ἀνωτέρω εἴρηται, ἐπειδὴ τὰ μέν πρῶτα ὀλικῶς ἔχει τήν ἑλλαμψιν, τὰ δέ τελευταῖα μερικῶς, ὡς ἐφεξῆς φησιν. Οὕτω καί ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔστιν εὐρεῖν· ὁ γάρ ἱερεὺς δύναται ποιεῖν ὅλα τὰ τῶν ὑποδεεστέρων, οἷον διακόνων καί τῶν ἐφεξῆς, ὁ δέ διάκονος τὰ τῶν ἱερέων οὐκ ἐπιτέτραπται ποιεῖν· ὅτι γάρ ἡ καθ' ἡμᾶς ἱεραρχία μιμεῖται τήν οὐρανίαν τάξιν, εἵπομεν ἄνω. Καλῶς δέ προσέθηκε τό ὀλικῶς, μερικῶς γάρ μετέχουσι· τήν σύνταξιν δέ ἀπό τοῦ, οὐ γάρ ἔστιν εἰπεῖν, ἕως δεῖ συνάψαι, καί ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς ἀπορίας.

§ 2. Φαμέν δέ: Πῶς πάντες λέγονται δυνάμεις; Τελευταία (14E_296 > γάρ τάξεις ἡ τῶν ἀρχῶν καί ἀρχαγγέλων καί ἀγγέλων ἐστί· καί ὅμως καί αὐτοὶ δυνάμεις ἔστιν ὅτε ὀνομάζονται.

Εἰς οὐσίαν καί δύναμιν: Ὡς ἐν ὑποδείγματι ρητέον οὐσίαν μέν εἰπεῖν τήν πυρός φύσιν, δύναμιν δέ ταύτης τό φωτιστικόν, ἐνέργειαν δέ τό τῆς δυνάμεως ἀποτέλεσμα, ἡγουν τό φωτίζειν καί καίειν.

Ἡ οὐρανίας δυνάμεις ἀποκαλῶμεν: Ὁμώνυμόν ἐστιν ὄνομα αἱ δυνάμεις· λέγεται γάρ οὕτω καί τό ἰδικόν τάγμα, τουτέστι τό δεύτερον τῆς μέσης τριαδικῆς διακοσμῆσεως, καί κοινῶς πάντα τὰ τάγματα, ὡς δύναμιν ἔχοντά τινα,

Ταῖς ὑφειμέναις: Κατά κοινοῦ τό 'ἡμᾶς' οἰητέον. Σημείωσαι, πῶς ἄνωτέρω μὲν φησιν, ὅτι εἰς τρία διαιροῦνται αἱ ἀγγελικαὶ τάξεις, εἰς οὐσίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, ἐνταῦθα δὲ λέγει τὸν λόγον, δι' ὃν δυνάμεις πᾶσαι καλοῦνται.

Περὶ σὼς ἔχουσι καὶ τάς: Δοκεῖ πῶς ἐνταῦθα λέγειν, ὅτι· κατ' ἀξίαν αἱ ἀγγελικαὶ διακοσμήσεις δημιουργικῶς ἐτάχθησαν, οὐ σαφῶς δὲ τοῦτο παρίστησιν: ἄνω γάρ ἐν τῷ πρό τούτου κεφαλαίῳ φανερώς τὴν αὐτῶν ἔφεσιν καὶ νόησιν λέγει, αἰτίας αὐτάς εἶναι τῆς ὑπερτέρας αὐτῶν τάξεως, ἀμέλει ὅτι καὶ καθαίρεσθαι καὶ φωτίζεσθαι καὶ τελειοῦσθαι εἶπεν αὐτάς. Ἔστιν οὖν ἐπιχειρήσαντα εἰπεῖν εὐσεβῶς, ὅτι ὁ Θεός, προειδὼς αὐτῶν τὴν τῆς ἐφέσεως κίνησιν, καὶ τάς αὐτῶν τάξεις ἀξίας αὐτῶν παρήγαγεν, ἐξ ὧν οὐκ ἂν εἴποι τις αὐτάς δύνασθαι ἐκπεσεῖν, διὰ τό ἕξιν τινὰ κτήσασθαι πρὸς τό ἀγαθόν διὰ τῆς ἄγαν θελήσεως· τοὺς δὲ ἀγγέλους, τουτέστι τοὺς τελευταίους διακόσμους ἐνδέχεσθαι ἴσως καὶ ἐπὶ τό χειρόν τραπῆναι· εἶπεν αὐτοὺς γάρ περικοσμίους, ἐξ ὧν οἶμαι καὶ τὸν διάβολόν ποτε εἶναι πρὸ τοῦ μὴ ἐκπεσεῖν· καὶ εἴ τις τούτων τελειότερον οἶδεν, αἰτῶ μαθεῖν. Σημείωσαι δέ, πῶς κατὰ τάξιν αἱ ἀγγελικαὶ διακοσμήσεις δημιουργικῶς παρήχθησαν.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

(14E_298 > § 1. Ζητεῖται: Πῶς οἱ καθ' ἡμᾶς ἱερεῖς ἄγγελοι λέγονται.

§ 2. α'. Φαμέν γάρ ὅτι ὀλικῆς: Σημείωσαι, ὅτι εἰ καὶ τῆς τῶν ἄνωτέρω δυνάμεων ἀποδέουσιν ὀλότητος οἱ ἔσχατοι, ἀλλ' οὖν μερικῆς μετέχουσι σοφίας τε καὶ γνώσεως καὶ αὐτοί.

β'. Αἱ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦς: Τίς ἡ ὀλική σοφία καὶ μέθεξις, καὶ τίς ἡ μερική· τό δέ 'κατὰ δύναμιν οἰκείαν' τὴν προαιρετικὴν δύναμιν νοητέον ἐνταῦθα.

γ'. Ὁρισται: Σημείωσαι, ὅτι ὠρισται οὐ δηλοῖ εἰμαρμένην τινὰ καὶ ἀπαράβατον ἀνάγκην, ὡς εἰώθασι πολλοὶ λέγειν, ἀλλὰ τό 'ὠρισται' ἀντὶ τοῦ διατέτακται κατὰ ὠρισμένην τινὰ ἀναλογίαν δυνάμεως, τοῦ νοῦ τυχόν, ὑπὲρ ἣν νοῆσαι οὐ χρή.

§ 3. δ'. Εὐρήσεις: Πῶς καὶ θεοὶ λέγονται, οἳ τε ἄγγελοι κοινῷ ὀνόματι καὶ οἱ φιλόθεοι ἄνθρωποι, κατὰ τό, «ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε».

Ἐξηρημένης: Πῶς καὶ ποῖα καὶ κατὰ τί τῶν θείων ὀνομάτων ἡξίωται.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

§ 1. Ὁ σεραφίμ: Σημείωσαι ὁ σεραφίμ ἀρσενικῇ κλίσει.

Καὶ γάρ ἀπορήσειέ τις: Ἐπειδὴ ἐναντιοφανές εἶναι δοκεῖ τοῖς λεχθεῖσιν· ἔφη γάρ πρό τούτων, ὅτι τὰ κατώτερα ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων αὐτά, οὐ μὴν ἐκ τῶν ἄνωτάτω μυοῦνται, οἷον ἡ τρίτη τάξις ἐκ τῆς μέσης, καὶ ἡ μέση ἐκ τῆς ὅλων ἄνωτέρας. Ἐζητήθη δὲ ταῦτα καὶ διαφόρως ἐπελύθη.

§ 2. α'. Εἰρημένων ἀμαρτιῶν: Ὅτι οὐκ ἔστι μυηθῆναι τὰ (14E_300 > θεῖα, εἰ μὴ γένηται πρότερον ἀμαρτιῶν ἄφεσις. Ὁ γάρ σεραφίμ 'ἐμπρηστής', ἥτοι 'θερμαίνων' ἐρμηνεύεται.

§ 3. β'. Ἐτερος δὲ σύ σφόδρα: Σημείωσαι, ὅτι τό 'σύ σφόδρα', οὐ πάντως πρὸς σύγκρισιν τοῦ μετρίου εἴρηται· οἷον οὐχ οὕτως εἴρηται τό 'οὐ σφόδρα' ἄτοπον, ὥστε νομίσαι ἡμᾶς, ὅτι ἄτοπον μὲν ἔστι πάντως, μετρίως δὲ ἄτοπον· ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ θετικοῦ κεῖται, τουτέστιν, οὐ δοκεῖ μοι ἄτοπον εἶναι εὐλαβῶς ἀποφαινόμενος ἔθει φιλοσόφῳ, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ οὐδαμῶς κεῖται, ὡσεὶ ἔλεγεν, οὐδαμῶς ἄτοπον.

γ'. Διαπλάσας: Σημείωσαι, ὅτι τάς θείας τῶν προφητῶν ὀράσεις, τοὺς ἐφεστῶτας αὐτοῖς ἀγγέλους φησί διαπλάττοντας εἰς φαντασίαν ἄγειν τῶν

δοκούντων ὁρᾶσθαι· αἰνίγματα γάρ καί σύμβολα, οὐ μὴν γυμνά πράγματα καί οὐσίας ἑώρων.

Ἐπί Θεόν: Ὅρᾳς ὅτι οἱ μυοῦντες ἄγγελοι τὰς ἀποκαλύψεις τούς προφήτας οὕτως ἐποιοῦν· ἀνάγοντες αὐτούς πρωτοτύπως ἐπὶ Θεόν τόν πάντων κυρίως αἴτιον· δευτέρως δέ ἐπὶ τούς μετὰ Θεόν πρώτους νόας θέσει καί θεοειδῶς ἄρχοντας τῆς ἐπὶ Θεόν ἱεραρχίας. Ταῦτα ἐφεξῆς διδάσκει.

Καί διὰ πάντων: Σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ πάντας ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια διήκει κρυφίως, καί ὅτι κατώτερος ἄγγελος ὁμωνύμως σεραφίμ ὀνομάζεται.

Ἀναλόγως: Ἦγουν κατὰ τό μέτρον τῆς τῶν δεχομένων δυνάμεως καί τὰς ἐλλάμψεις ἐκτείνει,

Κατά τήν ἐκάστης: Πῶς αἱ θεῖαι ἐλλάμψεις εἰς ἐνίους μὲν φανότεραι, εἰς ἐνίους δέ ἀμυδρότεραι διαδίδονται, ἐκ παραδείγματος σαφηνίζει.

Ἡλιακῆς: Τό ὑπόδειγμα τοῦτο καί ἀνωτέρω παρετέθη· πρώτην δέ ὕλην φησί τήν ὕελον καί τὰς ὁμοίας· ὥσπερ καί παχυτέραν, οἷον οἴκους καί σπήλαια καί τά παραπλήσια. Ἄλλως· (14E_302 > πρώτην ὕλην τήν λεπτὴν καί ἀερῶδη καί καθαρὰν.

Πάλιν ἡ πυρός θερμότης: Καλῶς ἀπεικάζει τῷ Θεῷ τό πῦρ· λέγει γάρ ἡ Γραφή, «ὁ δέ Θεός πῦρ καταναλίσκον ἔστι», καί ὅτι τό μὲν αὐτοῦ θερμαίνει, τό δέ κατακαίει· οὕτω καί ὁ Θεός τούς προσιόντας αὐτῷ φωτίζει, τούς δέ ἀπιστοῦντας κατακαίει, τούς μὴ ἐν πίστει προσιόντας καί προσεγγίζοντας αὐτῷ.

Πρός δέ τὰς ἀντιτυπεῖς: Οἷον ἀδάμαντα καί ὕδωρ.

Φυσικῆς: Φυσικά λέγει τὰ αἰσθητά καί ὁρατά. Ἰστέον δέ, ὅτι ἐν τοῖς νοητοῖς, αἱ ἀρεταί οὐκ εἰσι κατὰ συμβεβηκός, ὥς παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὁ Θεός μὲν ἔστι ζῶσα ἀρετή καί αὐτοτελής καί ἀπροσδεής, ὅτι ὑπερουσίως οὐσίωται καί μεταδοτικῶς ἐκφοιτᾷ εἰς τὰ ἀπ' αὐτῆς ὡς αἰτίας οὔσης, ὑπάρξαντα νοητά· πηγὴ μὲν οὖν τῆς ἀρετῆς ζωῆς καί θεοῦσης κατὰ τό ἐφικτόν τούς μετέχοντας ὁ Θεός· ἀλλ' ὁμως εἰς πρόοδον προνοητικῶς ἐκφοιτᾷ εἰς τὰ οὐσιωθέντα ὑπ' αὐτοῦ νοητά, καί ἀκρότης καί τελειότης κατὰ τοῦτο εἶναι τῶν νοῶν οὐκ ἀποβάλλει. Οὐ κατὰ συμβεβηκός οὖν οἱ νόες, ὥς ἡμεῖς, ἔχουσι τήν ἀρετήν, τήν φρόνησιν ἐξ ἀσκήσεως, οἷον ἢ μαθήσεως, ἢ τήν δικαιοσύνην, ἢ τήν σωφροσύνην δι' ἐγκρατείας, ἢ τήν ἀνδρίαν ἐξ εὐθεσίας σώματος καί νεύρων· οὐ γάρ ὥς ἄλλο ἐν ἄλλῳ, ἐν τούτοις ἡ ἀρετή, ἀλλὰ τό τὰ οἰκεῖα ἐνεργεῖν καί ἀπαύστως ἀνατετάσθαι πρὸς Θεόν καί εἰς ἑαυτούς, τοῦτο ἐν αὐτοῖς θεομίμητον, ἀρετή· τάξις δέ ὁμως τήν ὥς ἄλλου ἐν ἄλλῳ διαφυλάττει, ὥς τό, «ζῇ ἐν ἐμοὶ ἡ ψυχὴ σου», ἀντὶ τοῦ, ἢ τῆς διδασκαλίας μετάδοσις· τό δέ συμβεβηκός (14E_304 > ἐν ὑποκειμένῳ ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ· ἀσύνθετα γάρ καί ἄϋλα ἐκεῖνα, καί τὰ εἶδη αὐτῶν ζωαί, οὐχ ὥς ἐν ὕλῃ. Καί ταῦτα μὲν ὁ παραγράψας ἐνόησεν. Ἐχε δέ κατὰ νοῦν τὰς ἐμὰς σημειώσεις, τὰς πρό τριῶν φύλλων· καί ἐνταῦθα γάρ τό ἐφιέμεναι τῇ ἐμῇ νοήσει συνεργεῖ· καί οἱ Πατέρες δέ οὕτως ἐνόησαν, καί αὐτός δέ δοκεῖ τό αὐτοπροαίρετον τῶν ἀγγέλων, ὥς μετ' ὀλίγον εὐρήσεις.

Ταξιαρχία: Τουτέστιν ὁ Θεός.

Ἔστιν οὖν ἅपाσι: Σημείωσαι ὅτι φωτός οὐσία ὁ Θεός, καί τό φύσει ἀρετή, καί θέσει ἀρετή.

Ἦγοῦνται: Σημείωσαι, ὅτι μετὰ Θεόν ἀρχὴ πάσης ἀρετῆς οἱ ἀνώτατοι νόες, δι' ὧν πρώτων ἔχομεν τήν τοῦ Θεοῦ ἔλλαμψιν.

Ἐμπύριον ἰδιότητα: Σημείωσαι, ὅτι κατὰ ἰδιότητα ἐμπύριοι οἱ ἀνώτατοι νόες.

Θρονίαν: Καλῶς ἐρμηνεύει τί εἰσι θρόνοι τῶν οὐρανίων, τό ἀνεωγμένην τήν περὶ Θεοῦ νόησιν ἔχειν· θρονίαν δέ φησιν ἰδιότητα τήν ἀποκληρωτικῶς ἀποφανθεῖσαν τῶν ἀγίων θρόνων ἀρχήν.

Υφειμένων: Περί τῶν ὑποβεβηκυῶν τάξεων, ὅπως διὰ τῶν πρώτων μετέχουσι τῶν θείων.

Τάς εἰρημένους: Ἦλθεν εἰς ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου.

Ἔλεγεν οὖν: Περί τοῦ εἰπόντος φησίν, ὅτι οὐχ ὁ σεραφίμ ἐτύγγανεν, ὁ ὀφθεῖς τῷ Ἡσαΐα, ἀλλά τις τῶν κατωτέρων ἀγγέλων· ταύτη γάρ τῇ δόξῃ ἐπαγωνίζεται, ἣν πρό ὀλίγου ἀναφαίνει τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου, ἔνθα φησίν, ἕτερος δέ οὐ σφόδρα ἄτοπον, καί τὰ ἐξῆς.

Ὡς ἐν συμβόλοις: Ἐπειδή ἐξαπτέρυγα ὄρα τὰ σεραφίμ.

Καί περί Θεόν ἰδρυμένας: Ἔχει γάρ τό λόγιον ὅτι «εἰστίηκει κύκλῳ αὐτοῦ».

(14E_306 > Ἐμάνθανεν οὖν: Ὅρα τί ἐμάνθανεν ὁ Ἡσαΐας, ὃν καλεῖ θεολόγον, ὅτι ἄγνωστον τό Θεῖον καί ταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσι, καί ὅτι οὐδέν τῶν ὄντων ἐμφορές αὐτῷ. ὄντα δέ εἵπομεν ἐν τῷ πρό τούτου βιβλίῳ τὰ νοητά καί αἰσθητά· ταῦτα δέ μυεῖται ὁ προφήτης μετά τό καθαρῆναι τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν, περί οὗ μικρόν ὕστερον ἐροῦμεν.

Σεραφίμ ἐμυεῖτο: Τί ἐμυεῖτο διά τὰ σεραφίμ.

Ἐπωνυμίας: Ἑρμηνεία σεραφίμ.

Πτερῶν: Τί δηλοῖ τὰ πτερά.

Τήν ἐπί τό Θεῖον ἐν πρώταις: Εἶπεν ἄνω γάρ ἐν τῷ τέλει τοῦ δεκάτου κεφαλαίου, ὅτι πᾶς οὐράνιος καί ἀνθρώπιος νοῦς καί πρώτας καί μέσας καί τελευταίας ἔχει τάξεις. Εἰκότως οὖν ἐξ πτέρυγας εἶπεν ἔχειν τήν δύναμιν, ἵνα ταῖς μέν δυσὶ καλύπτῃ τὰ πρόσωπα, ταῖς δέ μέσαις τοὺς πόδας, ταῖς δέ λοιπαῖς τό Θεῖον περιπετῇται, ὅπερ εἶπεν αὐτός τήν ὑπερτάτην ἀνάτασιν. Σημεῖωσαι δέ τί τό πολὺπουν καί τό πολυπρόσωπον τῶν σεραφίμ, καί διά τί σκέπονται ἔνια.

Ἐξαπλῆς: Σημεῖωσαι, πῶς ἀνάγει τὰς ἐξ πτέρυγας τῶν ἀγίων σεραφίμ.

Ὁρωμένων: Τουτέστι τῶν ὑπό τοῦ προφήτου θεωρουμένων.

Τῶν ὑψηλοτέρων: Διά τοῦ καλύπτειν τὰ πρόσωπα· τῶν δέ βαθυτέρων, διά τοῦ καλύπτειν τοὺς πόδας· διά δέ τῶν μέσων τήν συμμετρίαν.

Καί πολυτίμητον ὕμνωδιαν Τό, «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος» σημαίνει δέ ὅτι καί ἄγγελος, κατ' ἀναλογίαν τῆς ἰδίας δυνάμεως, δέχεται τήν θείαν ἔλλαμψιν, καί αὐτός μεταδίδωσι τοῖς προφήταις, ὅσον χωροῦσιν, οὐχ ὅσα γινώσκει αὐτός.

Ὅτι κάθαρσίς ἐστι: Τί ἐστι κάθαρσις, καί πῶς εἰς τὰ νοητά γίνεται παρά τοῦ Θεοῦ.

Αὕτη δέ: Ἡ κάθαρσις δηλαδή ἡ ἡ μετουσία.

(14E_308 > Ἐξηρημέναις: Οὐ γάρ οἷα ἐστί τῶν ἀνθρώπων ἡ κάθαρσις, τοιαύτη ἐστί καί ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων.

Ταῖς περί αὐτήν: Περί αὐτήν τήν θαρχίαν δηλονότι, τουτέστι περί τόν Θεόν.

Ἐκφαίνει: Ἡ κάθαρσις δηλονότι.

Ἐπὶ δέ τῶν δευτέρων: Σκοπεῖν δεῖ, ὅτι διαφέρειν φησίν οὐ μετρίως ἐν τῷ θεοειδεῖ πᾶσαν ἀσώματον δύναμιν· πολὺ μέν γάρ ἔχειν τό θεοειδές τοὺς ἀνωτάτω νόας, ὑφειμένον δέ λοιπόν, καθόσον καί ἡ τάξις ἀπαιτεῖ τοὺς λοιπούς νόας, μέχρι τῶν ἐσχάτων· πλεον δέ καί τῶν ἐσχάτων τὰς ἡμετέρας ψυχάς· ἐπεὶ καί πάντων τῶν νοῶν πολὺ λείπεται ἡ καθ' ἡμᾶς ψυχὴ. Καί ἡ θεία τοίνυν ἔλλαμψις συνηγμένη πως μᾶλλον καί συνεσταλμένη θεωρεῖται πρὸς τήν οἶον εἰς μῆκος ἀπόστασιν τῆς εἰς Θεόν πλησιάσεως, συνάγουσα οἶονεῖ αὕτη ἡ θεία ἔλλαμψις τήν οἰκείαν φανέρωσιν πρὸς τό ἐνιαῖον καί ἀπλοῦν αὐτῆς ἄγνωστον· ἄγνωστος γάρ ἐστίν ὁ Θεός οὐ διά ποικιλίαν συλλογισμῶν ἀγνωσμένην ἡμῖν, ἀλλά κατὰ ἐνιαίαν τινὰ πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς, καθ' ἣν καί καθάπαξ ἀκατάληπτον ἀθανασία.

Ἐμπυρίως: Σημεῖωσαι, ὅτι ἐμπύριος ιδιότης τῶν σεραφίμ ἐστι, καί πῶς, ἀγγέλου καθαίροντος, τὰ σεραφίμ εἴρηται καθαίρειν, καί πρό τούτων ὁ Θεός.

Ἡ ἱερέων: Σημεύωσαι, ὅτι οἱ ἱερεῖς ὑποβεβήκασι τὸν ἱεράρχην· καὶ ὅτι ἄλλο φωτίζειν καὶ ἄλλο καθαίρειν· καὶ ὅτι ἄλλο λειτουργός, καὶ ἄλλο ἱερεύς· καὶ τῶν ἱερέων καθαιρούντων ἢ φωτιζόντων, ὁ ἱεράρχης λέγεται ποιεῖν.

Διατηρῶν ἀτρέπτους: Ὅτι ὁ Θεός ὁ καὶ πάντων ὁμοίως τῶν νοητῶν δημιουργός, αὐτός καὶ τὰς πρώτας οὐσίας συνέχει καὶ διατηρεῖ πρὸς ἀτρεψίαν καὶ ἀμεταπτωσίαν· ἀτρέπτους δέ νοεῖν δεῖ αὐτάς κατ' ἐκεῖνο καθ' ὃ εἰσιν, οἷον εἰς τὸ ἀθάνατον, εἰς τὴν ζωὴν, καθ' ἣν οὐσίωνται εἰς τὸ εἶναι φῶς· ἐν τούτοις γάρ καὶ ἀμεταβόλους οὐσιωδῶς, καὶ εἰς τὸ μὴ τρέπεσθαι εἰς ἐκφύλους ἐπιθυμίας, ἅτε καὶ αὐτεξουσίους, ὁ Θεός συνέχει αὐτούς (14E_310 > καὶ διατηρεῖ. Τὸ μὲν γάρ πρὸς αὐτόν ἀνατείνεσθαι τῆς αὐτῶν ἐστὶ νοερᾶς προαιρέσεως, τὸ δέ εἰσαεῖ περὶ τοῦτο διαρκεῖν τῆς ἀντιλήψεώς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· πάντα γάρ δεῖται τῆς Θεοῦ βοηθείας.

Ὁ ταῦτά με διδάσκων: Σημεύωσαι, ὅτι ταῦτα παρ' ἑτέρου ἔμαθεν ὁ μέγας Διονύσιος.

Ἱεράρχης: Σημεύωσαι, ὅτι μετὰ Θεόν ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀνωτάτω διάκοσμοι.

Θεοειδῶς ἐμνήθην: Ἡ τοῦ ἀγγέλου ἡθοποιία, ὡσανεὶ ὁ καθαίρων ἄγγελος τὸν Ἡσαΐαν, ταῦτα αὐτῷ ἔλεγε περὶ τῶν σεραφίμ.

Ἡ παρ' ἑαυτοῦ. Τὴν καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ρητοῦ σύνταξιν μετὰ πλεῖστα ἀποδιδομένην οὕτω συντακτέον· τῆς σῆς δ' ἂν νοερᾶς ἐπιστήμης, ἢ τὴν αἰτίαν ταύτην δέξασθαι, ἢ παρ' ἑαυτοῦ εὐρεῖν, ἢ παρ' ἑτέρου μαθεῖν καὶ ἀνακαλύψαι μᾶλλον ἑαυτῷ· εἴπερ δέ οἶόν τε καὶ ἐμοὶ ὡσαύτως ἀνακαλύψει περὶ ἀγγέλων ἐραστήν θεωρίαν. Τό τιμῆσαι δέ ἀντὶ τοῦ προτιμῆσαι. Σημεύωσαι, ὅτι τὰς τοῦ Θεοῦ δόσεις προξενοῦσιν ἡμῖν οἱ ἄγγελοι.

Προξενούντων: Σκόπει, ὅτε, Θεοῦ διδόντος ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν, ἄγγελοι προξενοῦσι, δῆλον ὡς ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύοντες.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Χιλίας: Ταῦτα ἐν τῷ Δανιήλ εἴρηται.

Τὴν ἀσθενῆ καὶ συνεσταλμένην: Ἀσθενῆ συμμετρίαν ἐκάλεσε τὸν τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸν πρὸς τὸν τῶν ἀγγέλων· εἴρηται γάρ καὶ ἑτέρῳ τινί, Διδήμῳ δηλονότι τῷ τυφλῷ· 'Τὰ μὲν ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα εἶναι τοὺς ἀγγέλους, τὸ δέ ἐν τὸ ἀπόλωλός ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους'.

(14E_312 > Γνωστικῶς: Σημεύωσαι, ὅτι καὶ αὐτούς τοὺς ἀγγέλους φησί γνωστικῶς, οὐ μαθητικῶς, εἰδέναι τοὺς ὁρισμούς, οἷονεὶ τό, πόσος τῶν οὐρανίων οὐσιῶν ὑπάρχει ὁ ἀριθμός, ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦτο φωτισθέντας.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

§ 1. Ἀγγελοπρεποῦς: Ὡς ὁθόνη, ὡς ἄνθραξ.

Ἀνακαθάρσεις: Ἀνακαθάρσεις φησί τὰς ἐξηγητικὰς ἐρμηνείας, δι' ὧν καθαίρονται τῶν ἐν τοῖς λεγομένοις δοκούντων ἀτόπων τὰ σύμβολα.

Εἰ μὲν γάρ: Ἄνω γάρ εἶπεν, ὅτι αἱ ἀνώτεραι δυνάμεις ἱεραρχοῦσι τὰς μετ' αὐτάς, καὶ αἱ μέσαι τὰς ὑστέρας, καὶ αἱ ὑστέραι αὐτῶν τοὺς ἐν ἀνθρώποις ἱεράρχας. Οὕτε γάρ εἶπεν, ὅτι ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἄρχει τῷ μετ' αὐτήν, καὶ ἄρχεται ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' οὕτως εἶπεν, ὅτι ἡ πρώτη τάξις ἄρχει μὲν αὐτήν, ἄρχεται δέ ὑπὸ τῶν πρό αὐτῆς· οὕτω καὶ εἰς τὰ ἐξῆς νοητέον.

Εἰ μὲν γάρ ἱεραρχεῖσθαι: Ὁ φησι τοῦτο ἐστίν, ὅτι, εἰ τὰς πρώτας τάξεις ἐλέγομεν ἱεραρχεῖν τῶν τελευταίων, εἴτα πάλιν αὐτάς τὰς τελευταίας ἱεραρχεῖν τῶν πρώτων τάξεων, ὅφ' ὧν καὶ ἱεραρχοῦνται, ἄτοπον πρᾶγμα ἦν.

Οὐκ ἀπεικότης; Οὐκ ἄτοπόν φησι τὰς ἐν τοῖς λογίοις τῆς Γραφῆς εἰκόνας πάσαις ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσι περιτιθέναι, ὡς πάσας, φέρε εἰπεῖν, εἶναι ὑψηλάς καί σωτηρίου καί γνωστικῆς, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως, ἀλλὰ τὰς μὲν ὑπερκείμενως, τὰς δὲ ὑφειμένως.

Καὶ τό πρός τό ἄναντες: Ἀνώτερον καί ὑπερκείμενον.

§ 2. Ἀρκτέον καί ζητητέον: Σημείωσαι, διὰ τί ἐν τοῖς ἀγγελικοῖς τύποις μὴ ἐμπύριον μάλιστα παραλαμβάνεται, καί διὰ τί τὰ περί τὰ οὐράνια πυρώδη ὡς ἐπὶ πλεῖστον φησιν ἡ Γραφή. Καί ὅτι οἱ σεραφίμ ἐμπρησταί λέγονται.

(14E_314 > Ἐμπρηστάς ὄντας: Ἑρμηνεία σεραφίμ.

Οἱ γάρ ἱεροί: Διὰ τί καί ὁ Θεός εἰς πῦρ ἐθεωρήθη.

Τό γάρ αἰσθητόν πῦρ: Φυσιολογία θαυμαστή περί πυρός. Τό πῦρ ὁρῶμεν τῷ παντί κατεσπταρμένον, ἀμιγῶς δέ, τουτέστιν οὐκ ἀναφυρόμενον τοῖς ἐν οἷς ὑπάρχει. Διὰ πάντων δέ φοιτᾷ, τουτέστιν οὐ καθάπερ τό ὕδωρ προφανῆ τήν πρός τήν γῆν ποιεῖται μίξιν· οὕτω καί τό πῦρ, καταφλέγον τό πᾶν καί ἀναλίσκον· ἐξήρηται δέ, ἡγουν ὑπέρεκται πάντων κατ' ἐξαιρετον στοιχείων δηλαδή, κατὰ τό δραστήριον· ἄγνωστον δέ αὐτό καί κρύφιον καλεῖ, ὡς ὑπάρχον μὲν ἐν ὕλαις τισίν, οὐ φαινόμενον δέ δίχα παρατρίψεως ἢ ἄνευ ὕλης δεκτικῆς τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, δεικνύμενον καί κατὰ τοῦτο ἄσχετον καί ἀθεώρητον· ὁμοίως καί τὰς λοιπὰς τοῦ πυρός ιδιότητας θεωρητέον, ἅστινας οὗτος ὁ Πατήρ κατ' εὐσεβῆ ἀναγωγὴν τε καί ἔννοιαν ἔλαβεν ἐπὶ Θεοῦ τε καί ἀγγελικῶν φύσεων. Σημείωσαι δέ διὰ τί Κύριος ὁ Θεός ὡς πῦρ ἐθεωρήθη πολλάκις, καί κατὰ τί ἡ ὁμοίωσις τοῦ πυρός πρός τόν Θεόν.

Ἀκράτητον, ἀμιγές, διακριτικόν: Σημείωσαι ἔκφρασιν αἰσθητοῦ πυρός, ἥτοι ἔπαινον· διακρίνει γάρ καί τὰς ὕλας, οἷον μόλυβδον ἀπό ἀργύρου, καί τὰς κολλήσεις διαλύει· ἀναλλοίωτον δέ, καθότι οὐ δυνατόν, μένοντος τοῦ ὑποκειμένου, τουτέστιν αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ πυρός, μεταβάλλειν αὐτό ἐν τοῖς πάθεσιν, οἷον γενέσθαι αὐτό στρογγύλον ἢ κωνοειδές, ὅπερ ἐν τοῖς γήϊνοις ἐστὶν εὐρεῖν, ἢ παθεῖν τὰ τοῦ ἀέρος, οἷον φθαρῆναι διὰ τῶν ἀναθυμιάσεων ἢ παχυνθῆναι ἢ καί ὡς τό ὕδωρ μεταβολὰς δέξασθαι.

Ὑφέσεως: Οὐδέποτε γάρ χωρεῖ ἐπὶ τὰ κάτω.

Ταυτοκίνητον: Ὡσαύτως κινούμενον.

Ἀπροσδεές: Ὅτι ἀπροσδεές ἐτέρου τό πῦρ, καίτοι δέεται τινος ὑποκειμένου εἰς τό ἐξαφθῆναι· ἀλλ' οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλ' (14E_316 > ὅτι τό πῦρ οὐ μίγνυται ἐτέρῳ στοιχείῳ, οὐδέ κινᾶται, ὡς τό ὕδωρ τῇ γῇ· διό καί ἐν στοιχείοις μονοούσιον αὐτό ἔνιοι κεκλήκασιν.

§ 3. Ἀνθρωπομόρφους: Διὰ τί καί ἀνθρωπόμορφοι διαπλάττονται οἱ ἄγγελοι.

Καί τό κατ' αἴσθησιν: Σημείωσαι τήν διαφορὰν τοῦ αἰσθητοῦ τῶν ἀλόγων ζώων πρός τό αἰσθητικόν τῶν λογικῶν, ἡμῶν λέγω· τὰ μὲν γάρ ἄλογα τό πᾶν αἴσθησίς εἰσι, δι' ἧς καί συνίστανται ἀνόητα ὄντα· ἐν δέ ἡμῖν βραχύ τό αἰσθητικόν· οὐ γάρ δι' αὐτοῦ συνιστάμεθα, ἀλλὰ διὰ τοῦ νοεροῦ· ὅθεν καί μετὰ θάνατον ἔτι ἐσμέν, ψυχὴ νοερά ὄντες. Ἐπὶ δέ τῶν ἀγγέλων οὐδέ τό βραχύτατον ἐστὶ τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ τόπος παχὺς τὰ καθ' ἡμᾶς· ἐλάχιστον δέ τόν ἄνθρωπον κατ' αἴσθησιν φησιν, οὐχ ὡς τῶν ἄλλων ζώων πλείονας αἰσθήσεις ἐχόντων, ἀλλὰ δραστικωτέρας καί ὀξυτέρας. Αἰνιγμα δέ τοῦτο λαμβάνει τό τοὺς ἀγγέλους μὲν κεχρησθαι μὲν τοῖς καθ' ἡμᾶς αἰσθητηρίοις, ὑπερέχειν δέ κατὰ πολὺ τῷ περιόντι τῆς νοερᾶς δυνάμεως· ὥπερ καί ἄνθρωπος τῇ τοῦ νοῦ ὑπεροχῇ καί τῷ λογισμῷ τῆς ἀλόγου φύσεως κρατεῖ.

Τὰς μὲν ὀπτικάς: Τί οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν νοητῶν δηλοῦσι, καί τί τὰ ὁσφραντά, τουτέστιν αἶ ρῖνες, καί τί τὰ ὠτα, καί τί ἡ γεῦσις, καί τί ἡ ἀφή, ἣν ἀπτικήν φησι, καί τί τὰ βλέφαρα καί αἶ ὀφρύες, καί τί ἡβη, καί τί οἱ ὀδόντες, καί τί οἱ ὦμοι καί οἱ

βραχίονες, οὐς ὠλένας φησί, καί τί τό στήθος, καί τί τό νῶτον καί οἱ πόδες, καί τί τό ἑλαφρόν τῶν πτερῶν καί τά ἐξῆς.

Τάς δέ τῶν ὀσφραντῶν: Ἐν τούτοις φυσιολογεῖται τό ἰδίωμα τοῦ σωματικοῦ ὀφθαλμοῦ· κατά ἀναγωγήν δέ ταῦτα μεταβάλλει, ὥσπερ καί τά τῶν λοιπῶν ἀνθρωπίνων μελῶν, εἰς θεωρίαν τῶν ἐν ἀγγέλοις φυσικῶν δυνάμεων.

Καί τροφίμων ὀχετῶν: Ὁχετόν νόησον τήν τῆς σοφίας ἀνυπερβλήτον χύσιν, κατά τό εἰρημένον, «ἐκχεῶ ἀπό τοῦ (14E_318 > Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», καί τά ἐξῆς. Διαβαίνει γάρ ἡ θεία γνώσις ἀπό τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν νοητῶν δυνάμεων ἐπὶ τοὺς θείους ἀνθρώπους κατά τήν ἐκάστου ἀναλογίαν.

Ἑνοειδῆ: Κατά παράληψιν νοήσεως.

Προνοητικῇ δυνάμει: Πᾶσα, φησί, νοητή δύναμις τήν γινομένην εἰς αὐτήν θείαν γνώσιν πληθύνει, τουτέστι σαφηνίζει πρὸς τό νοηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, διερμηνεύουσα τά ὀραθέντα, ὡς παρά τῷ Δανιήλ εὐρήσεις, ὅτε διηρμήνευσεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τό ἐνύπνιον ὅπερ εἶδε.

Τήν δ' αὖ καρδίαν: Περιείληπται παρ' ἡμῖν ἡ καρδία, οἷον κέντρον πρώτως τήν ζωὴν δεδεγμένον, ἐπειδὴ κατά τόν θεῖον Βασίλειον πρώτη κτίζεται ἡ καρδία· εἶτα ὡς ἀπό κέντρου πᾶν τό σῶμα πλαστουργεῖται, ὥστε πανταχοῦ ταύτην τήν ζωὴν διατείνειν εἰς τό σῶμα· εἴτε γάρ ἡ σύμφυτος θερμότης ζωοποιεῖ τό σῶμα, εἴτε τό πνεῦμα, εἴτε τό αἷμα, πάντων τούτων πηγή ἡ καρδία. Διό καί τισιν ἔδοξε πᾶν τό ζωτικόν ἄθροον καί οἷον ἐνταῦθα πρώτως μάλιστα ἰδρῦσθαι, καίτοι πανταχοῦ τοῦ σώματος ὃν καί οὐ κατεχόμενον τόπῳ, οὔτε περιγεγραμμένον ἐν τόπῳ, οὔτε συνεχόμενον ὑπὸ τοῦ σώματος. Οὕτως οὖν καί ἐπὶ τῶν ἀοράτων τάξεων, εἴτε ἐν τῷ παντί, εἴτε κατ' εἶδος διακονικῶς προνοουσῶν· οἶον γάρ ἐν μέσῳ καί καρδίας τόπῳ νοητέον αὐτάς, καί ὡς κέντρον πηγαίας ζωῆς ἰδρῦσθαι· καίτοι ἀκρατεῖς οὔσας καί οὐ περιγεγραμμένας τόπῳ ἢ μέρει σωματικῶς, ὧν συνέχουσι προνοεῖν θεόθεν ταχθεῖσαι.

Καί τό φρουρητικόν: Τό ρητόν οὕτως σύνθε· Τό φρουρητικόν τῆς ζωοποιου διαδόσεως· εἶτα ὡς ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης καρδίας.

Διό καί ὑποπτέρους: Διὰ τί ἐπτερωμένοι οἱ πόδες τῶν ἀγγέλων, (14E_320 > ἵνα δείξῃ τό αὐτοκίνητον καί τό πρὸς τό θεῖον ἀνατατικόν, καί πρὸς τά ἐπίγεια ἀκοινώνητον, ὅσον μή τό ἐμπαθές ἐν αὐτοῖς εἶναι, ἐπεὶ ὥφθησαν καί ἐπὶ γῆς ἄγγελοι.

Πτερῶν ἑλαφρία: Τί ἑλαφρά πτερωτά.

Καί καθαρεῦον: Τῆς τῶν ἔκτος προσθήκης, οἷον τροφῶν καί ἀμφίων, οἷς τά καθ' ἡμᾶς συγκρατεῖται.

Πολυποίκιλος σοφία: Ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο τό ρητόν ἀποστολικόν ἐστι· καί διὰ τί πολυποίκιλον αὐτήν εἶπεν ὁ θεῖος ἀνὴρ; Καίτοι τό ποικίλον ἐπὶ κακούργου δεχόμεθα· ἄλλως τε καί ἐνταῦθα ὁ μέγας Διονύσιος ἀπλῆν καί πολυποίκιλον αὐτήν εἶπε· δοκεῖ δέ τά δύο ἐναντία· λέγομεν οὖν, ὅτι τό 'ἀπλῆ σοφία' διὰ τοῦτο εἶπεν, ἵνα δηλώσῃ τό ἀσύνθετον τοῦ Θεοῦ καί τό μηδεμιᾶς διπλῆς ἐπιδεόμενον· οὔτε γάρ ἐκ μαθήσεως σοφός ὁ Θεός, ἀλλ' αὐτόχρημα σοφία ἐστι· Τό δέ πολυποίκιλον, διότι εἰς πολλά γνώσεως εἶδη μετατυπῶνται διὰ τήν τῶν ἑλλαμπομένων ἀσθενείαν· ἀρχιερέυς γάρ ἐστι μέγας συμπάσχων ταῖς ἡμῶν ἀσθενείαις. Ἡ καί οὕτως· Ἀπλῆ μὲν λέγεται σοφία Θεοῦ πρὸς τῆς οἰκονομίας, ὅτι πάντα ὡς Θεός ἐδημιούργησε, καί ἐν τοῖς τότε δικαίοις τήν ἰδίαν ἀπερικαλύπτως ἐπιδεικνύμενος δύναμιν, ὡς ἐπὶ Μωσέως καί Ἀβραάμ καί τῶν ἐξῆς· ὅτε δέ τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον κατειργάζετο, ἡ πολυποίκιλος εἰκότως κληθεῖη. Ἄνθρωπος γάρ γενόμενος, καί ὑπὸ νόμον χρηματίσας, καί παθῶν, καί ἐν νεκροῖς εὐρεθείς, οὕτω διὰ σαρκός καί τῆς ἐνούσης αὐτῇ ἀσθενείας, ἐθριάμβευε πάντα ἐχθρόν, καί τόν ἄδην

ένίκησε, τοῖς ἐκεῖ φρουρουμένοις ἀνάστασιν δωρησάμενος· τοῦτό ἐστι τό ποικίλον τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὅτι δι' ἀσθενείας περιεγένετο τῶν δοκούντων ἰσχυρῶν.

(14E_322 > Καθόλου: Καί ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων λόγῳ κεφαλαίῳ δ' πλατέως ἐσαφηνίσθη τί νοητόν καί τί νοερόν· νῦν δέ αὐτός ὁ μέγας Διονύσιος σαφηνίζει· νοητόν μὲν γάρ ἐκεῖνο τυγχάνει τό νοούμενον, ὅπερ εἰκότως καί ἐλλάμπειν τό φῶς λέγεται· νοερόν δέ αὐτό τό νοοῦν ὑπάρχον ἐλλαμπόμενον, καί συντόμως εἰπεῖν, αἱ ὑπερβεβηκυῖαι οὐσίαι νοηταί, αἱ δέ ὑφειμέναι νοεραί, καί ὑποβέβηκε τό νοοῦν τό νοούμενον. Νοητῶς μὲν ἐλλάμπον ἡ θεία φύσις, νοερῶς δέ ἐλλαμπόμενον ἡ ἀγγελική.

Ἱερατικήν: Σημαίνει τί τό ἱερατικόν ἔνδυμα ἐν Ἰεζεκιήλ καί Δανιήλ.

Συναγωγόν αὐτῶν ἔξιν: Εἴπομεν ἀνωτέρω, τί ἐστίν ἔξις ἐπὶ ἀσωμάτων. Καί ἀνάγνωθι ἐν τῷ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ, 'τό συνηγμένον δέ καί ἀσκέδαστον τῶν νοήσεων· διὰ τούτων δηλοῖ ὁ Πατήρ περὶ τὰς θείας ἐλλάμψεις, καί τὴν οἰκείαν ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ μονῇ ταυτότητα συνειλουμένην διὰ παντός.

Ἀνομοίων: Ὑλικῶν δηλονότι.

§ 5. Γεωμετρικά: Περί σκευῶν γεωμετρικῶν ἐν Ἰεζεκιήλ καί Ζαχαρία.

Ἐπανορθωτικήν: Ὡς τό ξίφος ἐν Βασιλείαις, καί τό δρέπανον ἐν Ζαχαρία τῷ προφῆτῃ.

§ 6. Ἀνέμους: Τοῦ κειμένου παρά τῷ Δαβίδ οἶμαι αὐτόν μνημονεύειν, «ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων», ἴσως τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ δηλοῦντος· ἐπεὶ καί ἐν τοῖς ἐξῆς ὁ Πατήρ, νεφέλης αὐτοὺς περιπλάττεσθαι ἰδέαν φησιν, διὰ τό εἰρησθαι· «νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτόν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν».

Ἀχρόνως: Ἀχρόνως εἰκότως ἔφη· ἐπὶ γάρ τῶν αἰσθητῶν κυρίως ἐν χρόνῳ καί βραδύτερα τὰ γινόμενα· ἐπὶ δέ τῶν ἀσωμάτων (14E_324 > καί νοητῶν ἀχρόνως καί αἰωνίως καί ἀμελητὶ τελεσιουργεῖται· οὐ δεῖ οὖν χρόνον ἐπὶ τῶν νοητῶν ὀνομάζειν.

Ποίησιν: Ἀντὶ τοῦ πνεῦσιν ἢ πτῆσιν.

Καί τὴν ἄνωθεν: Τό δέ ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω, ὡς ἐπὶ τῆς Ἰακώβ κλίμακος.

Ἀερίου: Σημεῖωσαι, ὅτι ἀέριον πνεῦμα τὸν ἄνεμον λέγει.

Ἀνεμιαῖαν. Ἐτέρα θεωρία τῆς ἀνέμων ἐπωνυμίας.

Συμβολικῇ θεολογίᾳ. Σημεῖωσαι καί ἕτερον αὐτοῦ σύγγραμμα μὴ φερόμενον· τετράστοιχον δέ ἀνακάθαρσιν τὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀναγωγικὴν ἀλληγορίαν φησί· τὰ σύμβολα δέ, ὡς ἔοικε, μᾶλλον τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐκεῖ διὰ θεωρίας ἀνέπτυξε. Σημεῖωσαι δέ, πῶς ἐρμηνεύει τό, «Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ», διὰ τῶν ἐπιφερομένων· φησί γάρ· «οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καί ποῦ ὑπάγει».

Ὑπερκοσμίως ἀποπεπληρωμένοις: Ὡς περὶ γάρ ἡ νεφέλη προσκαλεῖται τό τῆς θαλάσσης ὕδωρ καί ἐκχεῖ αὐτό ἐπὶ τό πρόσωπον τῆς γῆς, κατὰ τό εἰρημένον, «ὁ προκαλούμενος τό ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καί ἐκχέων αὐτό ἐπὶ πᾶν τό πρόσωπον τῆς γῆς», οὕτω καί οἱ νόες δεχόμενοι τὴν οἰκείαν γνῶσιν, νεφελῶν δίκην ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους ἀπλοῦσιν.

Ἀνεκπομπεύτως: Ἀνεκπομπεύτως φησίν, ἡγουν συγκεκριμένως· ἀναπόβλητον γάρ ἐν νεφέλῃ τό φῶς.

Ὁμβροτοκίαν: Ἐτέρως θεωρεῖ, τί νεφέλαι σημαίνουσι· παρακατιῶν δέ, τί φησι σημαίνειν ἤλεκτρον καί χαλκόν καί τὰ ποιά χρώματα καί μορφάς θηρίων ἐπὶ ἀγγέλων.

Ἐκδόχειον: Ἐκδόχειον κόλπον, τὴν τοὺς ὑετοὺς ὑποδεχομένην ὠνόμασε γῆν, δι' αὐτῶν τοὺς οἰκείους τίκτουσαν καρπούς.

§ 7. Ἄλλ' ἐπειδὴ ταῦτα: Περί τῶν θηρομόρφων τύπων.

(14E_326 > § 8. Ἰχνῶν: Σημεῖωσαι τό φυσικόν τοῦ λέοντος ἐντεῦθεν· φασὶ γάρ ὅτι, τοὺς θηρεύοντας λανθάνειν βουλόμενος, περιπατῶν, τῇ οὐρᾷ ἐξαφανίζει τὰ

ἑαυτοῦ ἵχνη, ἵνα μή γνωσθῶσιν· ὅθεν καί περί Θεοῦ εἴρηται· «ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ ὁδός σου, καί αἱ τρίβοι σου ἐν ὕδασι πολλοῖς, καί τὰ ἵχνη σου οὐ γνωσθήσονται»· ὥσπερ γάρ ὁδός ἐν ὕδασι οὐ σώζεται, οὔτε ἵχνη λέοντος, οὕτως οὔτε Θεοῦ πορεῖαι.

Εὐμήχανον· Ὁξυωπέστατον γάρ ζῶον ὁ ἀετός. Λόγος γάρ τούς ἀετούς τῶν τικτομένων τὰ γνήσια ἐκ τῶν νόθων οὕτω διακρίνειν· ἐάν ἀτενίσωσιν ἀσκαρδαμυκτί πρὸς τόν ἥλιον, γνήσιά εἰσιν· εἰ δέ μή, ὡς νόθα ἀποβάλλονται τῆς καλιᾶς· οὕτως οὖν καί ὁ μή δυνάμενος καθαρῶς τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης ἀτενίσει, νόθος τῆς αὐτοῦ γνώσεως εὐρίσκεται.

Καί λευκῶν μέν· Σημεῖωσαι τί ἵπποι λευκοί, κυανοί, ἐρυθροί, σύμμικτοι· ἀνόμοιον δέ ὁμοιότητα ἄνω τελέως ἐσαφηνίσαμεν ἐν δευτέρῳ κεφαλαίῳ τούτου τοῦ βιβλίου.

Τὴν κατ' εὐθεΐαν· Τό τὴν πρὸς τὸ δύναναι ἀρμοστέον· τὰ δέ λοιπὰ διὰ μέσου.

Κατ' ἄλλην· Ἐτέρα θεωρία εἰς τούς τροχούς.

Γελγέλ· Σημεῖωσαι τί σημαίνει τὸ γελγέλ παρὰ τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ.

Χαρᾶς· Πῶς λέγονται χαίρειν τὰ οὐράνια, καί αὐτὸ τὸ Θεῖον.

Ἐμπαθής· Ἐμπαθῇ ἡδονὴν τὴν ἀνθρωπίνην φησίν, ὡς τῇ περί τὸ σῶμα εὐαλλοιώτῳ ἐμπαθείᾳ συνισταμένην.

Ραστώνην· Τό τῆς ραστώνης ὄνομα τίθεται μέν ἐπὶ τῶν πονεῖν μὴ βουλομένων, ἀλλὰ διαφόρως ζῆν ἐλομένων· σημαίνει (14E_328 > δέ ἡ λέξις τὸ εὐχερές καί οὐκ ἐπίπονον· ἐνταῦθα μέντοι τὸ μακάριον καί ἀπαθές καί ἀόχλητον ὑποφαίνει. Ἄλλως ραστώνην φησί τὴν εὐκολίαν καί εὐμάρειαν ψυχικὴν ἐν ἀναπαύσει μετὰ ἀπαθείας· ἀναλόγως οὖν καί ἐπὶ ἀγγέλων νοητέον·

Εὐπάθειαν· Εὐπάθειαν ὡς ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς λαβῶν ἔφη· δηλοῖ δέ τὸ εὖ ἔχειν διὰ παντός, καί τὴν ἀπήμονα κατάστασιν.

Ἄνδρες ἱεροί· Ταῦτα οὐχ οἷόν τε νοεῖν ὡς εἰσι, πλήν εἰ μή τούς ἀξιωθέντας τοιαύτης τελειότητος, οἵποιος ἄρα καί εἶναι προσήκει ἄνδρας, καθάπερ ὁ ἅγιος οὗτός φησιν ἱερέυς, ὥστε καί θείων ἐλλάμψεων ἀξιωθῆναι περί τὴν ὄντων γνῶσιν, καί περί τὴν πρὸς τόν Θεόν καθαρὰν ἀνάτασιν· ἐκ γάρ τῶν τοιούτων ἐλλάμψεων θεούμενος, λοιπόν ὁ νοῦς ὡς ἐν ῥάονι λήξει γενόμενος, ἐν ἔξει γίνεται τῆς ἀγγελικῆς ἡδονῆς, καί τῆς ἐν ἐκείνοις ἀόχλησίᾳς, καθ' ἣν ραστωνευόμενος λοιπόν ὁ νοῦς, ὡς ἐν ῥάονι λήξει γενόμενος, ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν σωζομένων, ἀπαθῶν, καθ' ὅσον δυνατόν, Θεόν μιμεῖται, τόν θέλοντα πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, ἀπολαύσας τῶν τοῦ Θεοῦ θεουργῶν ἐπιφοιτήσεων, τουτέστι τῶν θεοῦ ἐργαζομένων καί ἀποτελουσῶν. Θεουργούς δέ ἐπιφοιτήσεις φησί τὰς θεοῦ ἐργαζομένας καί ἀποτελούσας.

Ὅτι τῶν μέν τὴν ὑπερκόσμιον· Σημεῖωσαι δέ, ὅτι δεῖ τόν ἀγνοοῦντα μὴ ἐρυθριάν ἐν οἷς ἡγνόησεν, ἀλλ' ὁμολογεῖν τὴν ἄγνοιαν, καί μὴ ὡς ἔτυχεν ἀποκρίνεσθαι περί ὧν ἡγνόησεν. Ἰστέον δέ, ὅτι τὰ γνωρίσματα ἅπερ εἶχον ἔτι Ἕλληνες ὄντες οἱ ἅγιοι, οὗτοι καί μετὰ τὸ ἐπιστρέψαι πρὸς Χριστόν ἀνερυθριάστως ἐπέγραφον ἑαυτοῖς. Ἰδού γάρ καί οὗτος Ἀρεοπαγίτην καλεῖ ἑαυτόν, καί ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ἐν τῷ Πρὸς Ἕλληνας λόγῳ Ἰουστίνου ἐπέγραψε Φιλοσόφου.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

(14E_332 > § 1. α'. Θεουργικῆς· Θεουργικῆς φησι τῆς ἐκ Θεοῦ ἐνεργουμένης, ἥγουν δοθείσης ἀνθρώποις, καί ὅτι θεοῦς ἀπεργάζεται καί ἀποτελεῖ ἡ ἐν Χριστιανοῖς ἱεραρχία.

Παραδόσεων: Ὅτι τὴν ἱεραρχικὴν ἐπιστήμην ἐκ παραδόσεως παρέλαβεν.

β'. Οὐκ ἐξορχήση: Τουτέστιν οὐ παιγνιωδῶς καὶ ἀνευλαβῶς ποιήσεις πᾶσι τοῖς ἀνιέροις καταφανῆ, γέλωτος ἀφορμὴν ποιούμενος τὰ θεῖα καὶ μυστικά.

γ'. Ἱεροῖς δέ μόνοις: Ὅτι οὐ δεῖ τὰ ἅγια τοῖς βεβήλοις ἐκφαίνειν, οὐδέ τούς μαργαρίτας τοῖς χοίροις ρίπτειν.

δ'. Ὁ θεαρχικώτατος νοῦς: Σημειωτέον κατὰ Νεστοριανῶν, ὅτι νοῦς καὶ ἐπὶ Θεοῦ λέγεται· ἁγιαστείας δέ, ἥτοι καθαρότητος εἰς ἁγιωσύνην.

ε'. Κατὰ δύναμιν: Τῶν νοερῶν αὐτῶν οὐσιῶν καὶ νοητῶν κατὰ τὴν δύναμιν· οὐ γάρ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν Ἰησοῦς· ἀπειροδύναμος γάρ, ἅτε καὶ Θεός.

ς'. Συμπτύσσει: Ἡ ἐρμηνεία τούτων ἐστὶν ἐν τῷ Περί Θεῶν ὀνομάτων πέμπτῳ κεφαλαίῳ.

ζ'. Πολλὰς ἐτερότητας: Πολλὰς ἐτερότητας οἶμαι λέγεσθαι (14E_334 > τὰς πολυειδεῖς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν μερίμνας, ἃς ἀπαγορεύει ὁ Κύριος· ἐνοειδῆ δέ καὶ θεῖαν ζωὴν τό ζητεῖν ἐν πρώτοις τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅπερ ὁ Κύριος ἐσήμανεν, εἰπὼν ἐν τῇ εὐχῇ, «ἵνα ὧσιν ἕν»· τό δέ οὕτω πεποιῶσθαι τὴν ψυχὴν, ἕξιν ἱεράν ἀπεκάλεσεν, ἥτις καὶ μάλιστα τοῖς ἱερωμένοις πρεπόδης.

Καὶ τῆς τῶν θεαμάτων γνώσεως: Τουτέστι τῶν περὶ Θεοῦ λόγων καὶ διδαγμάτων τὴν ἐπιστημονικὴν κατανόησιν· οὐ γάρ ἄχρι ψιλῆς τῆς τῶν λογίων ἀκοῆς ἢ ἐκφωνήσεως τὰ τῶν ἱερῶν μυσέων, ἀλλὰ τῇ παρακολουθήσει τῆς διανοίας καὶ τῇ συνέσει τῶν ὑμνουμένων· οὕτω γάρ καὶ οἱ κατὰ Θεὸν πρῶτον ἐφιεροῦνται αὐτῷ, καὶ εἴθ' οὕτως ἑτέροις τό τοιοῦτον προξενούσι· τελειοῦνται, καὶ πάλιν τελειοῦσιν.

§ 2. Ἀγγέλων ἐστὶ: Ὅτι τὰς ἐννέα τάξεις καὶ νῦν λέγει, ἃς προωνόμασεν ἐν τῷ Περί τῆς θείας ἱεραρχίας λόγῳ.

Καὶ πᾶσα ἡ νῦν ὑμνουμένη: Τίς ἡ δύναμις πάσης ἱεραρχίας.

Αὐτόν τε τὸν ἱεράρχην: Τουτέστι τὸν ἐπίσκοπον.

Καὶ τοῖς ὑποβεβηκόσι: Περί προκοπῶν.

Ὑποβεβηκότας ἔπεσθαι: Πρεσβυτέρους.

Ἀλλ' αἱ μέν: Σύγκρισις τῆς οὐρανίας καὶ τῆς αἰσθητῆς ἱεραρχίας.

Αἰσθητῶν συμβόλων: Αἰσθητὰ σύμβολα εἰσι τὰ ἐξῆς δηλούμενα μυστήρια· τουτέστι τό βάπτισμα, ἥτοι φῶτισμα· ἡ σύναξις, ἥγουν τό τῆς κοινωνίας μυστήριον, καὶ τὰ λοιπά.

Ἐν μέν ἔστιν: Ὁ Θεός δηλονότι.

Οὐχ ἐνιαίως: Ἀντὶ τοῦ ἐνοειδῶς καὶ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτόν τρόπον.

(14E_336 > Νοητῶν τε: Σημειωτέον, ὅτι τό σύνταγμα ὃ αὐτῷ ἐποιήθη περὶ νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, παρ' ἡμῖν οὐχ εὔρηται.

Διεξοδικώτερον: Ἀντὶ τοῦ πλατύτερον.

§ 3. α'. Ἔστι μέν ἱεραρχία: Ἱεραρχία ἐστὶ, φησί, καθὼς ἡ σεπτὴ ἡμῶν παράδοσις παράστησι, τὰ καθολικῶς θεωρούμενα ἢ λεγόμενα περὶ τῶν προκειμένων, ἥγουν ὑποκειμένων ἱερῶν πραγμάτων, ἥτοι δέ καὶ πραττόμενα. Συγκεφαλαίωσιν γάρ τὴν τοῦ ὅλου περίληψιν λέγει, ὥσπερ καὶ ἀνακεφαλαίωσιν λέγομεν τό ἐπαναλαβεῖν ἐν ὀλίγοις τὰ προλεχθέντα.

β'. Καθολικωτάτη: Καθολικά ἐστὶ τὰ περιεκτικώτερα. Φησὶν οὖν, ὅτι τυχόν ἀπάσης τάξεως ἱεραρχίας λεγομένης, ἱεραρχία ἐστὶν ἀπάσης ἱεραρχίας ἡ ἀρχικωτέρα καὶ γενικωτέρα συγκεφαλαίωσις· οἷον τῆς πρεσβυτέρων ἱεραρχίας, τουτέστι τάξεως, ἱεραρχία ὁ ἐπίσκοπος, ὁφείλων γινώσκειν, καθαίρειν, φωτίζειν, τελειοῦν· τῆς διακόνων ἱεραρχίας ἱεραρχία ὁ ἀρχιδιάκονος, ὅς ὁφείλει γινώσκειν τὰς λειτουργικὰς ἐνεργείας· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς τὰ λοιπὰ συντάγματα.

γ'. Συγκεφαλαίωσις: Ἱερῶν συγκεφαλαίωσις ἢ γνῶσις παντός ἱερατικοῦ τάγματος.

δ'. Ταύτης ἀρχή: Τίς ἡ ἀρχή τῆς ἱεραρχίας, καί περί Τριάδος.

ε'. Ἐπιστητόν: Σημεύωσαι, ὅτι ἡ ἀγία Τριάς ἐπιστητόν ἔχει τό τῆς οἰκείας υπάρξεως γνῶριμον, ὡς τήν νῦν φαμεν τήν ἰδίαν οὐσίαν, μόνη αὕτη ἐπίσταται.

Ἡ λογική: Σημεύωσαι, ὅτι ἄγγελοι καί ἄνθρωποι λογικά εἰσιν οὐσίαι.

Ἡ δέ οὐχ ἐτέρως: Σωτηρία δηλονότι.

Ἡ δέ θέωσις: Τί ἐστίν ἡ θέωσις.

Ἱεραρχίας: Τί τό πέρας πάσης ἱεραρχίας, καί ὅποια δεῖ μετιέναι τόν ἱεράρχην. Σημεύωσαι δέ, ὅτι τό τέλος, ἡγουν τόν σκοπόν ἀπάσης ἱεραρχίας εἶναι λέγει τῆς ἀγγελικῆς καί τῆς ἐν ἀνθρώποις (14E_338 > τήν πρὸς Θεόν καί τὰ θεῖα ἀγάπησιν, καί τὰ ἐξῆς κατεिलεγμένα. Τό δέ ἐνιαίως ἱεουργουμένη δηλοῖ τό ὁλοσχερῶς καί μονοτρόπως πρὸς τήν τοιαύτην λατρείαν ὁρᾶν.

§ 4. Ὑπερκοσμίαις: Σημεύωσαι, πῶς κινεῖ ὁ Θεός τὰς νοητάς δυνάμεις, καί πῶς ἡμεῖς ἐλλαμπόμεθα.

Οὐ γάρ ἔξωθεν: Ἄνθρωποι μέν ἔξωθεν, τουτέστιν ἀπό τῆς κατὰ τήν κτίσιν θεωρίας καί λόγων διδασκαλικῶν καί ἐτέρων τοιούτων τήν ἀληθῆ γνῶσιν λαμβάνουσιν, ἄγγελοι δέ αὐτήν ἔνδοθεν τήν νοεράν αὐτῶν ἐλλάμπονται δύναμιν, καί τήν θεῖαν ἐνσημαίνονται βούλησιν, ἡγουν τυποῦνται πρὸς τό θεομίμητόν τε καί τῶν ὄντων, ἧ ὄντα ἐστί, γνωστικόν.

Νοητῶς δέ: Κατανοητέον, πῶς ἔσωθεν, ἀλλ' οὐ θύραθεν, αἱ ἐλλάμψεις τοῦ Θεοῦ τούς θείους νόας κινοῦσιν· ἔφη γάρ τόν Θεόν νοητῶς αὐτοῦς ἐλλάμπειν· ἐπειδὴ γάρ νοερόν μέν ἐστί τό νοοῦν, νοητέον δέ τό νοούμενον, τροφή δέ καί οἶον σύστασις τοῦ νοοῦντος τό νοούμενον, εἰκότως ὁ Θεός, ἅτε νοῶν ὄντων τῶν ἁσωμάτων, αὐτός νοητός καί νοούμενος αὐτοῖς, καθ' ὅσον ἐφικνοῦνται, γενόμενος ἔσωθεν, αὐτός ἐλλάμπει, τοῦ νοῦ νοοῦντος καί τρεφομένου.

Διαιρετῶν συμβόλων: Σύμβολα ἐνταῦθα τὰς τῆς Γραφῆς πολυειδεῖς διδασκαλίας φησί, μάλιστα μέν διὰ συμβολικῶν λόγων τήν περί τῆς θείας φύσεως καί τῶν νοερῶν οὐσιῶν θεωρίαν εἰσηγουμένης· ἔσθ' ὅτε δέ καί τῆς πράξεως οὔσας διορθωτικάς, ὡς τὰ νομικά παραγγέλματα, εἰς ἠθικὴν ἀλληγορίαν ἀναγόμενα· πολλῶ δέ πλεον αἱ τῶν μυστηριῶν τελεταὶ ἐν συμβόλοις θεωροῦνται καί τύποις.

Οὐσία γάρ: Σημεύωσαι, τίς ἡ οὐσία τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας, καί τίνα τὰ θεῖα λόγια.

Ἱεροτελεστῶν: Ἱεροτελεστάς μέν τούς ἀποστόλους λέγει, οὓς καί καθηγεμόνας εἵρηκε· θεολογικάς δέ δέλτους τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Νέας· ἀυλότερον δέ μῆσιν τήν ἐκ Πνεύματος (14E_340 > γενομένην τοῖς ἀποστόλοις γνῶσιν τῶν τῆς Γραφῆς νοημάτων, ἃ καί σωματικόν ἀπεκάλεσε λόγον, ἐξ ἧς μῆσεως καί τὰ τῆς Καινῆς συνέστη διδάγματα· γείτονα δέ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας τήν τῷ ἡγεμονικῷ ἐγγινομένην τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψιν ἔφη.

Ἐκ νοός εἰς νοῦν: Ὅρα τὰ διὰ μέσου λόγου, καί ὅτι διὰ λόγου ἀγράφου τὰ μυστικά παρεδόθη. Κατὰ κοινοῦ δέ ληπτέον τό παραδεδωκότων· ἱεροῖς δέ ἔφη συμβόλοις διὰ τὰ ἐξῆς τεθειμένα μυστήρια, ἅτινα καί θεωρίας ἀναγωγικῆς ἀξιοῖ.

Αἰσθηταῖς εἰκόσι: Περί εἰκόνων.

Τό συνεπτυγμένον: Ἴδου σαφῶς τί ἐπτυγμένον.

Ἀγράφοις μῆσεσι: Σημεύωσαι, ὅτι καί ἀγράφοις μῆσεσι τὰ θεῖα ἡμῖν παραδέδονται.

Συμβολική τις; Ὅτι συμβολική καί ἐξ αἰσθητῶν ἢ κατὰ ἀνθρώπους ἱεραρχία· τουτέστιν οὐ γυμνῶς αὐτοῖς τοῖς θείοις ἐντυγχάνομεν πράγμασιν, ἀλλὰ διὰ

συμβόλων τελούμενα, οἷον τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος, καί τοῦ ἄρτου ὃν κλῶμεν, καί τῶν λοιπῶν.

Ἀνακεκαλυμμένοι: Τουτέστι γνώριμοι, καί ὧν τινων πραγμάτων καί μυστηρίων εἰσὶν ἐνδεικτικοί.

Οὐ μεταδώσεις ἐτέρω: Ὅτι ἀσφαλῶς δεῖ λαλεῖν τά μυστικά.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

§ 1. α'. Ταύτης δέ: Τῆς πρὸς Θεὸν ἀφομοιώσεώς τε καί ἐνώσεως δηλονότι.

(14E_342 > β'. Τίς οὖν ἐστὶν ἀρχή: Ἀρχή, φησί, καί ὁδοποιήσις τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώσεως καί τῆς ἐπουρανίου κληρονομίας τό θεῖον ὑπάρχει βάπτισμα· καί γάρ «ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὐ μὴ ἴδῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ὅθεν μορφοῦται ὁ ἕως ἄνθρωπος πρὸς κρείττονα ἕξιν καί σωτήριον, καί τῶν κατὰ Θεὸν λόγων τε καί πραγμάτων τὴν ἐπιτήδευσιν.

γ'. Ἡ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων: Τρία τινὰ φησι δεῖσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐντολῶν· τὴν ὑποδοχὴν τῶν θείων λογίων, τὴν κατήχησιν τῆς θείας πίστεως, καί τὴν ἀναγέννησιν τὴν διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος. Καλῶς οὖν ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ προτιμοτάτη καί ἐξαίρετος κίνησις τοῦ νοῦ ἡ περὶ Θεὸν ἀγάπη ἐστὶ· καί ὅτι ἀρχὴ τίς ἐστὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἡ θεία ἡμῶν δημιουργία, τουτέστιν ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησις, καθ' ἣν θείως εἶναι ἀρχόμεθα· ἡ μὲν γάρ ἐκ σπέρματος ἡμῶν δημιουργία, κἂν ἐκ Θεοῦ δημιουργοῦντος ᾗ, ἀλλ' οὖν φυσικὴ ἐστὶν, ἡ δὲ ἐκ βαπτίσματος θεία· οὐ γάρ ἐξ αἱμάτων ἐστίν, οὐδέ ἐκ θελήματος ἀνδρός. Ὡς περ οὖν ἐν τῇ φυσικῇ γεννήσει δεῖ πρῶτον ὑπάρχειν εἰς τό εἶναι, καί τότε ἐνεργῆσαι τὰ κατάλληλα, καί παθεῖν, οἷον ἀνθρώπους μὲν τὰ οἰκεῖα, ἄλογα δὲ ὁμοίως τὰ πρόσφορα, οὕτω καί ἐν τῇ θείᾳ τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννήσει δεῖ πρῶτον Θεῷ ὑπάρχειν, καί τότε ἐνεργῆσαι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καί τὰ λοιπὰ πρὸς εὐζωίαν.

Ὡς γάρ ὁ κλεινός: Τὸν μακάριον Ἱερόθεον λέγει, ὡς πολλάκις ἐδήλωσεν ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις.

Πρωτίστη κίνησις: Τίς ἡ ἐξαίρετός ἐστὶ κίνησις τοῦ νοῦ.

Ἡ τοῦ εἶναι θείως: Τουτέστιν ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησις.

Ἀρρητοτάτη: Τουτέστι τό διὰ βαπτίσματος ἀναπλασθῆναι καί ἀναγεννηθῆναι, ὡς δηλοῖ ἐφεξῆς.

Ὑπάρχει δεῖ: Ὅτι ἀκολουθεῖ τῇ κατὰ φύσιν ὑπάρξει, τό κατ' αὐτὴν ἐνεργεῖν.

(14E_344 > Θεογενεσίας: Τουτέστι τοῦ βαπτίσματος.

Ἡλιοτεύκτοις: Ταῖς αὐγαῖς ἅς ὁ ἥλιος τεύχει· δηλοῖ δὲ τὰς ἀκτῖνας.

§ 2. Τὸν μὲν Ὁζίαν: Σημεῖωσαι τὰ κατὰ τὸν Ὁζίαν καί τὸν Κορέ καί τὸν Ναδάβ.

Εὐαγγέλια: Τίνα εὐαγγέλια ἀληθῶς.

Φιλανθρωπία: Σημεῖωσαι περὶ τῆς οἰκονομίας.

Ἀφομοιώσαι: Διὰ τῆς πίστεως δηλονότι, ὡς ἐφεξῆς δηλοῖ.

α'. Ὁ τούτων ἀγαπήσας: Τὸν νεωστὶ πιστεύσαντα καί θέλοντα φωτισθῆναι φησι· μεμνημένον δέ, τουτέστι Χριστιανόν, καί τελείως πιστόν.

β'. Αὐτός δὲ ὀλικῶς: Περί τοῦ νυνὶ λεγομένου ἀναδόχου τῶν νεοφωτίστων.

γ'. Ἐπακολουθήσιν: Κατὰ τό εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ· «κατὰ πάντα ἀκουσόμεθα τῆς φωνῆς Κυρίου».

δ'. Ἀναδέξασθαι: Τὸν αἰτηθέντα ἀναδέξασθαι· ὅθεν καί ἀνάδοχος λέγεται.

Ἱεραρχίας ἐπώνυμον: Ἱεράρχην δηλαδή.

§ 3. ε'. Τοῖν ἀνδροῖν. Ὅτι οὕτω δεῖ συνθεῖναι τὴν ρῆσιν· Τοῖν ἀνδροῖν, ὡς ἐπ' ὧμων τό πρόβατον εἰσδεξάμενος, ἵνα ἡ ἐκ τῶν δύο ἀνδρῶν, τοῦ τε ἀναδόχου φημί

καί τοῦ προσελθόντος, εἶσω τῆς ἐκκλησίας, δεξάμενος αὐτόν ὡς πρόβατον ἀπολωλός· αὐτοῦ τοῦτον ἐκ πλάνης ἐπιστρέφοντος· ὁ γάρ ἀνάδοχος πιστός ἦν, καί οὐκ ἐδεῖτο εἰσδεχθῆναι· νῦν εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ ὁ ἱερεύς. Εἰ γάρ οὕτω συντεθείη, τοῖν ἀνδροῖν εἰσδεξάμενος, σόλοικον ἔσται πάνυ.

Ἑσέφηθι: Ἀντί τοῦ ἐσεβάσθη.,

Διά νοερᾶς: Νοεράν εὐχαριστίαν φησί τήν σιωπηλήν καί ἐν τῷ νῷ γινομένην, σωματοειδῇ δέ, κλίνων τήν κεφαλὴν καί προσκυνῶν τόν Θεόν.

§ 4. Πᾶσαν ἱεράν διακόσμησιν: Τουτέστιν ὅλον τόν κλῆρον.

(14E_346 > ζ'. Ὑμνον τινά. Σημεῖωσαι, ὅτι ἐκ πάσης τῆς Γραφῆς δυνατόν ὕμνον προσφέρειν τῷ Θεῷ οὐ μὴν ἐκ μόνου τοῦ Δαυίδ. Ἄλλως ὕμνον τινά, ἢ τήν ὠδήν Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωσέως, «ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ», ἢ τόν τριακοστόν τρίτον τοῦ Δαυίδ ψαλμόν, ἢ μέρος τούτου, «προσέλθετε πρός αὐτόν, καί φωτίσθητε».

Ὀλικήν γενέσθαι: Ὀλικήν προσέλευσιν τήν ἐξ ὅλης ψυχῆς· φησι.

Κελεύει τοῖς ἱερεῦσι: Σημεῖωσαι, ὅτι ἱερεῖς καλεῖ τοὺς ὑποβεβηκότας τῶν ἐπισκόπων, τουτέστι τοὺς πρεσβυτέρους καί διακόνους αὐτούς οὕτως ὀνομάζων· αὐτοὶ γάρ ὀνοματογραφοῦσι τοὺς νεοφωτίστους.

ς'. Τόν ἄνδρα: Σημεῖωσαι καί περί τῆς ἀπογραφῆς τοῦ βαπτιζομένου καί τοῦ ἀναδόχου.

Ἐκκλησίας συμπληρωσάσης: Τουτέστι ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀμὴν ἐκφωνήσει.

Ὑπολueί μὲν αὐτόν: Περί τῶν ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι τελειομένων.

Καί ἀπαμφιέννυσιν: Ἐνταῦθα οὐ πᾶσαν τήν ἐσθῆτα ἀπαμφιέννυσιν, ἀλλ' ἀφίησιν ἓν ἱμάτιον, ὡς δηλοῖ ἐφεξῆς· διὰ τῶν λειτουργῶν δέ, τουτέστι τῶν διακόνων.

Μετάγει πρός ἔω: Ὡδε ὡς εὐχόμενον καί αἰτοῦντα ποιεῖ· ἐν δέ τῷ πρός δυσμᾶς σχήματι ὡς ἀπωθοῦντα τὰ ἔργα τοῦ σκότους. Σημεῖωσαι, ὅτι τότε οἱ διάκονοι μόνοι ἐξέδουν τοὺς ἐπὶ τό βάπτισμα, οἱ δέ πρεσβύτεροι τὰ λοιπὰ ἐποίουν, ἃ νῦν οἱ διάκονοι ποιοῦσιν, ὡς ἔγνωσ πρό μικροῦ· καί ἐν τοῖς ἐξῆς δέ εὐρήσεις, ὅτι λειτουργοὺς τοὺς διακόνους καλεῖ, τοὺς δέ πρεσβυτέρους ἱερεῖς.

ς'. Τῶν λειτουργῶν: Λειτουργοὺς λέγει τοὺς διακόνους.

Μητέρα τῆς υἱοθεσίας: Μητέρα τῆς υἱοθεσίας τήν κολυμβήθραν καλεῖ.

(14E_348 > Τό ἱερόν τῆς τῶν θεολήπτων: Οὕτω τήν λέξιν συντακτέον· τό ἱερόν μελῶδημα τῆς ἐπιπνοίας τῶν θεολήπτων προφητῶν ἵνα ἦ· καί τό λοιπόν ὁ ἐπίσκοπος, εἰπὼν τό ἱερόν μελῶδημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ἅγιον Πνεῦμα ἢ ἐπιπνοία ἐστὶ τῶν θείων προφητῶν, δέχεται τόν ἄνδρα· οὐ γάρ τό ἱερόν μελῶδημα τῶν προφητῶν φησιν· πάντες γάρ οἱ προφηταὶ εἶπον τό ἓν ἄσμα· ἐστὶ δέ ὁ εἰκοστός ὄγδοος ψαλμός· «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων», καί τό «Ἀλληλουῖα».

Κατάλληλον: Τουτέστι λευκὴν.

Τῷ θεουργικωτάτῳ: Γρ. ἐν ἄλλῳ, θεολογικωτάτῳ. Οὐ χρή φησί, τόν ἐντυγχάνοντα τοῖς Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας λόγοις τοῦ πατρὸς ξενίζεσθαι, εἰ παρά τήν νυνὶ κρατοῦσαν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τάξιν ἐν ταῖς τῶν μυστηρίων τελεταῖς παρηλληληγμένα λέγει τινά· ὥσπερ καί ἐνταῦθα μετὰ τήν κρίσιν τοῦ μύρου τήν τῆς ἁγίας κοινωνίας μετάληψιν εἰσάγει γίνεσθαι. Εἰκός γάρ ἦν ταῦτα, τῇ τῶν χρόνων μὲν καταστάσει ἀρμόζειν, νῦν δέ ἀκριβέστερον γίνεσθαι ἐν τῇ τῶν θείων μυστηρίων τελείᾳ λειτουργίᾳ, ἐν ἣ καί τοὺς νεοφωτίστους δεῖ μεταλαμβάνειν.

§ 8. Τῷ δέ εἰπεῖν πάλιν ἐπὶ τήν τῶν πρώτων ἀνατείνεσθαι θεωρίαν, ἢ εὐχὴν μετὰ τοῦτο γίνεσθαι ἠνίξατο, ἢ ὅτι μετὰ τοῦτο ὁ ἱεράρχης πρός τήν θείαν ἄπεισι λειτουργίαν.

Ἐπὶ τήν τῶν πρώτων ἀνατείνεται: Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ ἐπίσκοπος, τήν εἰκόνα ἐπέχων τοῦ πάντων Θεοῦ, ὥσπερ ὁ Θεός ἐπὶ τῆς οἰκείας ἐνότητος ἀεὶ μένων

καί ταυτότητος, καί ἀνεκφοιτήτως εἰς ἑαυτὸν ἰδρυμένος, σωτηρίας ἔνεκα πάντων ταῖς προνοητικαῖς προόδοις ἐπὶ πάντα τὰς τῆς ἀγαθότητος ἐλλάμψεις ἐκτείνει, καί πᾶσι πάρεστι τῆς ἰδίας ἰδρύσεως οὐκ ἀποστάς· οὕτω καί ὁ ἐπίσκοπος, κατὰ μίμησιν ὡς δυνατόν συμβολικῶς τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῆς ἰδίας στάσεως μένων, τουτέστι (14E_350 > τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, πρόεισι προνοία φιλανθρωπίας ἐπὶ τὰ δεύτερα, τουτέστιν εἰς τὸ κατιέναι πρὸς τὸν ἐπιστρέφοντα, καί διδάσκει αὐτόν, καί χρίει, καί σφραγίζει, καί μεταδίδωσι τοῦ δώρου βαπτίσας. Ταῦτα δέ πάντα ὡς λειτουργικά δεύτερά εἰσι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Πληρώσας οὖν τὰ δεύτερα πάντα, πάλιν ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, παριστῶν συμβολικῶς ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ὅτι, καίτοι προελθὼν προνοητικῶς εἰς τὰ δεύτερα τῆς τοῦ προσελθόντος ἔνεκα σωτηρίας, ὅμως οὐκ ἀπέστη τοῦ τὰ οἰκεῖα πράττειν καί ἐν τοῖς αὐτοῦ εἶναι, τουτέστιν ἐν τοῖς τῆς περὶ Θεὸν θεωρίας ὑψώμασιν, ἀλλ' ἀπὸ θείων, ἀντὶ τοῦ ἐκ τῆς τῶν περὶ νεοφωτιστῶν ἀγίας λειτουργίας, εἰς θεῖα, οἰονεῖ πρὸς τὸ τῆς θεολογικῆς θεωρίας ὕψος πάλιν ἐπιστρέφει, πρὸς τὸ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δοκοῦν ἀγόμενος καί μεταγόμενος. Ταῦτα καί μετὰ βραχέα φησὶν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ μυστηρίου τῆς κοινωνίας.

Τῇ δι' ὕδατος: Τῷ γάρ ὕδατι τὰ ἀκάθαρτα καθαίρονται.

Γ'. § 1. Αἰνισσομένη: Ὅτι πρὸς τοὺς ἀκούοντας δεῖ καί τὰς ἐρμηνείας ποιῆσθαι· καί ὅτι οἱ πολλοὶ ἀνήκοοί εἰσι τῶν τοιούτων μυστηρίων, ὅπερ λέγει πληθύν.

§ 2. Ἐνοειδῇ τῆς πληθύος: Ἐνοειδῇ φησι τὴν θεοειδῇ, πληθύος δέ, τῶν πολλῶν καί ἀνιέρων.

Ἐν τῇ Περί νοητῶν: Ὅτι περὶ νοητῶν καί αἰσθητῶν σύγγραμμα αὐτῷ πεπόνηται, καί τί περιέχει.

§ 3. Λέγωμεν τοίνυν: Θεωρίαί.

Τῶν νοερῶν: Δύο κακίας λέγει τῶν νοερῶν· ἡ γάρ τελείως ἀφίστανται τοῦ θείου φωτός, ἐρῶσαι τῆς κακίας, ἡ τὸ δοθέν αὐταῖς τῆς ἐλλάμψεως μέτρον περιφρονήσασαι, καί ὑπερβῆναι τοῦτο τολμηρῶς ἐπιχειρήσασαι, καί τὸ ὑπερβαῖνον τὴν δύναμιν αὐτῶν καταλαβεῖν ἀτονήσασαι, ἀποτεύζονται πάντως καί τοῦ δοθέντος αὐταῖς μέτρου, τοῦ θείου φωτός ἀναλλοιώτου μένοντος πανταχοῦ.

Αὐθαίρετος: Σημειῶσαι, ὅτι πᾶσα νοερά ὄψις καί δύναμις (14E_352 > εἴτε ἀγγέλων εἴτε καί ἀνθρώπων αὐθαίρετός ἐστι καί αὐτεξούσιος· καί πῶς ἐν κακία γίνεται.

Ἀπῆρτηται: Ὡςπερ τὸ συνηρτῆσθαι δηλοῖ τὸ συναρμόσθαι, οὕτω καί τὸ ἀπηρτῆσθαι τὸ ἐκπεπτωκέναι τῆς ἀρμογῆς καί τῆς συμφυΐας· ἔσθ' ὅτε δέ καί τὸ ἐκκρεμᾶσθαι ἢ λέξις δηλοῖ. Ἐνταῦθα μέντοι κατὰ τὸ πρότερον σημαινόμενον εἴληπται.

Εἴτε τοῦ μετρίως: Ἐξ εἰκόνης τοῦ αἰσθητοῦ φωτός ἐπὶ τὸ τῶν θείων νοήσεων σύμμετρον ἀρμόσεις τὸ εἰρημένον· ἐπεὶ καί γέγραπται, «ὕψηλότερά σου μὴ ζῆτει· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοῦ»· μέτρον γάρ ἐν τούτοις τὸ σύμμετρον λέγει.

Τῶν μὲν ἀνοικείων: Τῶν μὴ ἐναρμοζόντων αὐτῇ, ὡς ὑπερεχόντων.

Πρὸς ταύτην ὁ θεῖος: Τίνος τύπος ὁ ἐπίσκοπος.

Προσιούσιν ταῖς: Ὡς σαφῶς, ὅτι πρὸς τοὺς ἀκούοντας διδάσκει.

§ 4. Ἐπιγνώμονες: Σημειῶσαι, ὅτι πρῶτον δῶρον ἐκ τῆς ἀκριβοῦς διδασκαλίας κτᾶται τις τὸ ἐπιγνῶναι ἑαυτόν, ἵνα τὸ ἐν τῷ νόμῳ φυλάξῃ, «πρόσεχε σεαυτῷ», ὡς καί ὁ θεῖος ἔφη Βασίλειος· οὕτω γάρ τέως μιμεῖται ἀγγέλους τοὺς γινώσκοντας ἑαυτούς.

Ὁρατὸν ἀνατρέχων: Ὁρατὸν ἐνταῦθα τὸ θεωρητὸν, ἡγουν ἐπιστητὸν λέγει· ἀνατρέχων δέ, τουτέστιν ὅλος κινούμενος ἐπὶ τὸ ὁρᾶν· ἱερὸν δέ δῶρόν φησι τὸ εἶναι ἑαυτοῦ ἐπιγνώμονα.

Ταύτης ἐστὶ τῆς: Ἐξήγησις, τί τό δι' ἀναδόχου πρὸς τὸν ἱεράρχην ἐλθεῖν.
Σφραγίς: Τίς ἡ σφραγίς καὶ τίς ἡ ἀπογραφή.
Πρὸς αὐτῶ: Ἀντί τοῦ, 'μετ' αὐτοῦ'.

(14E_354 > Συνοπαδόν: Συνακόλουθον,

§ 5. Ἄλλ' ἄσχετον εἶναι: Οἶονεὶ μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν προτέραν
ζωὴν, μηδὲ καταταττόμενον ταῖς διαιρέσεσι τοῦ ἐνοειδοῦς· τό γάρ ἓν ἐν πᾶσιν ἑαυτῶ
ὅμοιον, καθ' ὃ ἓν· τό δέ πληθος, ὡς ἐν διαιρέσει ἁμαρτιῶν τυγχάνον, ἀνόμοιον.

Ἀπεκδύσσα: Διά τί ἀποδύεται.

᾽Ωσπερ ἐκπνέοντα: Σημεῖωσαι τί σημαίνει τό τούς κατηχουμένους ἐμφυῶν
τῶ διαβόλῳ.

Διαγγέλλουσα: Ἡ τῶν συμβόλων δηλαδή παράδοσις.

Πρὸς τό ἓν ὀλικῆς συννεύσεως: Τὴν πρὸς τό ἓν ὀλικὴν σύννευσιν λαβέ κατὰ
τό τοῦ Κυρίου ρητόν εἰπόντος, «ἵνα ὧσιν ἓν», τουτέστι πρὸς τό ἓν ὁρῶντες, ὅπερ ἐστὶ
τό ἀρέσκον Θεῷ· ἀνάτασιν δέ, τὴν πρὸς τό Θεῖον ὑψωσιν τοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν
χαμαιζήλων ἀναχώρησιν.

Τό ἀναλλοίωτον ἴσχει: Πῶς καὶ πόθεν ἀναλλοίωτοι γίνονται αἱ νοεραὶ ἕξεις.

Ἀμάλθακτον εἶναι: Ἄθελκτον, ἀθήλυντον, ἀνδρεῖον, ἀνένδοτον,
ἀπαρέγκλιτον ὑφείκει πάσῃ. Ἰστέον δέ ὡς ἐπὶ γυναικῶν ἀνδριζομένων ἢ
ἀρρενοφανῶν εἴρηται.

᾽Ορᾶς δέ τās: Περί τοῦ ἀλείμματος.

Καθ' οὓς ὑπ' ἀθλοθέτῃ: Ἐν ὑπερβατῶ ἡ σύνταξις τοῦ παρόντος χωρίου
μεταξυλογίας συντεθείσης μακρᾶς. Οὕτως οὖν συντακτέον· Καθ' οὓς ὑπ' ἀθλοθέτῃ
Χριστῶ γινόμενος, τοῖς μὲν ἀγῶσιν, ὡς θείοις ὁ τελούμενος ἐπιβήσεται χαίρων, καὶ
τά ἐξῆς.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

᾽Ως μὲν Θεός
ἀθλοθετεῖ.

᾽Ως δέ σοφός
νομοθετεῖ.

᾽Ως δέ καλός
καλλύνει τὰ ἄθλα.

᾽Ως δέ ἀγαθός
συναγωνίζεται.

(14E_356 > Ἐπειδὴ ὡς Θεός: Ὅτι ὁ Χριστός Θεός ἐστὶ, κατὰ Νεστοριανῶν.

Ἐπιβάς: Περί τοῦ βαπτίσματος λέγει.

Τοῦ ἀθλητῶν πρώτου: Ἀθλητῶν πρῶτον τὸν Κύριον λέγει, ὅς διὰ μόνην
ἀγαθότητα ἰδίαν, πρὸς τό τοῦ θανάτου ἡγωνίσαστο κράτος.

Ἀθλήσει: Διά τῆς ἀλοιφῆς δηλονότι τοῦ Θεοῦ μύρου.

Ἐνεργείας τε καί: Ἐνεργείας μὲν τās ἁμαρτίας καὶ τās ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας καὶ
κινήσεις φησίν· ὑπάρξεις δέ τās ἐνεργητικὰς τῶν δαιμόνων φύσεις· αἱ γάρ πονηραὶ
πράξεις οὐκ ἐν ἰδίᾳ ὑπάρξει θεωροῦνται.

§ 7. Ἐπειδὴ θάνατός ἐστιν: Τί ἐστὶ θάνατος, καὶ ὅτι ἔνωσίς ἐστιν ἡ σύνθεσις
ἡμῶν.

Ἀφανές ἄγουσα: Τοῦτο τό ἀφανές τινες ἔφησαν εἶναι τὸν ἄδην, τουτέστι τὸν
ἀειδῆ καὶ ἀφανῆ γενόμενον τῆς ψυχῆς χωρισμόν, εἰς τόπους ἀοράτους τοῖς
αἰσθητοῖς.

Σωματοειδῶν ἀλλοιώσεων: Πολλάκις γάρ ἀναστοιχειοῦται οὐ μόνον εἰς
σκώληκας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ζῶα τό σῶμα. Ὅρα δέ, ὅτι καὶ τὴν τοιαύτην μεταβολὴν
ἀλλοίωσιν καλεῖ, καὶ ὅτι ὁ θάνατος οὐ τῆς οὐσίας ἡμῶν ἐστὶν ἀνυπαρξία, καὶ ὅτι ἡ
ψυχὴ ἐξιοῦσα τοῦ σώματος ἀφανὴς γίνεται, καὶ οὐκ εἰλεῖται περὶ τό σῶμα, ὡς τινες
εἶπον, καὶ ὅτι ἡ κατάδυσις τοῦ ὕδατος ἀντὶ θανάτου καλῶς παρείληπται.

Τόν θεαρχικόν: Ὅτι θεαρχικόν θάνατον καλεῖ τὴν τριήμερον τοῦ Κυρίου
ταφήν, καὶ ὅτι τό ρῆμα ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, «ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ
ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν», τοῦ λόγου φησὶν εἶναι. Ἀρχοντα δέ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν
ἀνθρώποις διαβολικῶν προαιρέσεων τὸν Σατανᾶν λέγει, τὸν τό κράτος ἔχοντα τοῦ

θανάτου, κατά τόν Ἀπόστολον· ὡς ἐν Χριστῷ οὐδέν τῆς οἰκείας παραβάσεως εὗρεν· «ἁμαρτίαν γάρ (14E_358 > οὐκ ἐποίησεν, οὐδέ δόλον», ὡς Ἡσαΐας φησί. Διό καί ἀδύνατον ἦν αὐτόν ὑπό τοῦ θανάτου κρατεῖσθαι, ὡς φησι Πέτρος, ἀλλ' ἀφείθη μόνος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, κατά τόν Δαυίδ.

§ 8. Τό ἄκοσμον κοσμεῖται: Ἐπειδή τό σκότος ἐστίν ὁ ρυπαρός βίος, κατά τόν Ἀπόστολον, ἄκοσμοτάτον τι ὑπάρχει καί ἀνείδεόν ἐστι, οὐκ ἔχον τό εἶδος τοῦ θείου φρονήματος (ἀποσκίασμα γάρ καί ἀντίφραγμα τῆς ἀρετῆς ἐστίν), εἰκότως τῷ φωτίσματι κοσμεῖται, καί εἶδος δέχεται φωτός ὁ προσιών, τέκνον φωτός γινόμενος, καί σπέρμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστι φῶς δεχόμενος, κατά τόν θεῖον Ἰωάννην. Ἀνείδεον δέ ἐν τοῖς οὖσι τό δυσειδές ἀπεκάλεσεν οὐχί τό εἶδους πάντη ἀμέτοχον, ὥσπερ καί τό δύσμορφον πολλάκις ἄμορφόν φασιν.

Ἐπιγινῶναι νοερώς: Ἐγώ μὲν ὑπολαμβάνω σκοπῷ μετριοφροσύνης, ὡς ἀγνοοῦντα δῆθεν σιωπῆσαι τόν μέγαν Διόνυσιον. Ὅτι μὲν γάρ Πνεύματος προγνώσεως ἡξίωτο, δῆλον ἐν τῇ πρὸς τόν εὐαγγελιστήν Ἰωάννην ἐπιστολῇ πεποίηκεν· ὅμως τοῦτο μοι δοκεῖ σημαίνειν, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ὄντες πανταχῇ οἱ τοῦ θείου Πνεύματος ἡξιωμένοι, καί ἐνωθέντες αὐτῷ τῇ καθαρότητι κατά τόν Ἀπόστολον, αἰσθάνονται τῆς αὐτοῦ παρουσίας, τῷ γλώσσαις λαλεῖν ἢ προφητικόν ἔχειν χάρισμα ἢ ἰάσεις ἐνεργεῖν, καί ὅσα ἐν ταῖς Πράξεσι δηλοῦνται καί παρά τῷ θεϊοτάτῳ Παύλῳ. Ἄλλως· Οἱ ὡς πνευματικοί τά πνευματικά νοοῦντες καί τοῖς πνευματικοῖς συγκρίνοντες, καί τήν ἔνθεον καί πνευματικὴν εὐωδίαν φησὶν εἶναι Παῦλος, τοὺς τά εὐαγγελικά κηρύττοντας, ὡς ἐκ ζωῆς τῆς πίστεως ἡγουμένους ἐπὶ ζωὴν τὴν διὰ βαπτίσματος ἄφεςιν, καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος δόσιν, καί βασιλειαν οὐρανῶν δι' ἔργων θεοπρεπῶν, τῶν καί εὐωδίας νοητῆς ὄντων δηλοῦντας· ὅθεν φιάλας θυμιαμάτων μεστάς τὰς (14E_360 > εὐχὰς τῶν δικαίων Ἰωάννης ὁ θεῖος ἐν Ἀποκαλύψει θεωρεῖ. Δυσωδία δέ τοῦ διαβόλου τά τῆς ἁμαρτίας εἰσὶν ἔργα, ὡς καί ἐν Ψαλμοῖς εἴρηται· «προσώζεσαν καί ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου», τουτέστι τῆς ἁμαρτίας μου. Διό καί ὁ Χριστός μύρον ἐκκενωθέν κεχρησμώδηται, καί ὁσφραίνεται ὁσμὴν εὐωδίας Κύριος ἐν τῇ προσφορᾷ τοῦ δικαίου Νῶε. Ἐντεῦθεν καί τό Εὐαγγέλιον «τοῖς μὲν ὁσμὴ ζωῆς», τοῖς πιστοῖς δηλονότι, «τοῖς δέ ἀπίστοις θανάτου», ἀντὶ τοῦ τοῖς ἀπίστοις καί ἀσεβέσιν, ὁσμὴ πάλιν εἰς θάνατον γίνεται, ἐλέγχον τὰ ἔργα καί κατακρίνον εἰς γέενναν, ὃν τρόπον καί τό ἐξαίρετον πάνυ μύρον κατά ταῦτόν καί ἀνθρώπους ἡδύνει καί χοίρους ἀναιρεῖ, οὐ φέροντας τὴν ἄκραν εὐωδίαν. Ταῦτα πλατέως λέγει κάτω ἐν κεφαλαίῳ τετάρτῳ εἰς τό μύρον.

Ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων.

Ἔστι τοίνυν τό μὲν βάπτισμα εἰς τόν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, τό δέ ὕδωρ ἀντὶ τῆς ταφῆς, τό ἔλαιον ἀντὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἡ σφραγὶς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ, τό μύρον βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Α'. Καθηγεμόνα τελετῶν: Τόν ἅγιον Ἱερόθεον λέγει.

α'. Ἱερογραφικῶς ἐκθέμενον: Τουτέστι κατά τὴν ἱεράν διαγραφὴν τῶν ἐμφανῶς τελουμένων.

Τό κοινόν: Κατά παράλειψιν τοῦ ὑπάρχοντός ἐστι.

β'. Κοινωνία τε: Περὶ κοινωνίας.

Ἡ τελείωσις ἐκ τῶν: Ὅτι ἀδύνατον τελεσθῆναι δίχα τῆς μεταλήψεως.

Ἐν κεφαλαίῳ: Τουτέστιν ἀναγκαιοτάτῳ λόγῳ.

(14E_362 > Ἀτελής μέν: Ὅτι οὐδεμία σύναξις τελεσιουργεῖ δίχα τῆς μεταλήψεως.

Καί τό κεφάλαιον: Καί ἔνταῦθα τό κεφάλαιον ἐπὶ τοῦ ἀναγκαίου καί καιρίου εἴληπται.

Ἐπωνυμίαν αὐτῇ: Διά τί λέγεται φῶτισμα, καί ὅτι δικαίως.

Ἐκ τοῦ τελουμένου: Καί ἔνταῦθα κατά παράλειψιν τοῦ ὑπάρχειν λαμβάνεται.

Β'. Ὁ μέν ιεράρχης: Ἡ τάξις αὕτη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πατρός ἐπολιτεύετο ἴσως ἐν ταῖς κατά τόπον ἐκκλησίαις.

Ἀγιογράφων δέλτων: Ἀγιογράφους δέλτους καλεῖ τήν Παλαιάν καί τήν Νέαν Διαθήκην.

Καί πρός αὐτοῖς ἐνεργούμενοι: Τουτέστιν ὑπό πνευμάτων ἀκαθάρτων.

Τῶν λειτουργῶν δέ: Λειτουργοὺς φησι τοὺς διακόνους καί τοὺς νῦν ὑποδιακόνους λεγομένους.

Ἐκκριτοί: Ἐκκριτοί οἱ πρῶτοι διάκονοι, ἱερεῖς δέ οἱ πρεσβύτεροι.

Προτιθέασι: Τοῦτο κατά τήν ἐν Ρώμῃ κρατοῦσαν συνήθειαν. Ἐκεῖ γάρ ἑπτὰ μόνοι διάκονοι τῷ θυσιαστηρίῳ λειτουργοῦσιν, οὓς ἐκκρίτους, οἶμαι, καλεῖ, τοὺς δέ ἄλλους ἄλλην τινὰ ἐκτελεῖν λειτουργεῖαν· καί σημειῶσαι κἀντεῦθεν τόν ἀρχαῖσμόν τοῦ Πατρός, καί ὅτι σὺν τοῖς διακόνοις τόν ἄρτον οἱ πρεσβύτεροι προτιθέασι. Τοῦτο δέ καί πανταχοῦ γίνεται, ὀλίγων ὄντων διακόνων· ἐν Ρώμῃ δέ, οἶμαι, πάντοτε εἰκότως, διὰ τό μόνους ἑπτὰ τοὺς ἐκκρίτους τῷ θυσιαστηρίῳ λειτουργεῖν· τυχόν δέ καί βίῳ τῶν ἄλλων οἱ ἑπτὰ τυγχάνουσιν ἔκκριτοι.

Τῆς καθολικῆς: Ὅτι καί τότε πίστεώς τι σύμβολον προελέγετο, ἢ μᾶλλον ὅπερ τότε παρελάμβανον μάθημα καί συμμάθημα τῆς πίστεως.

Τῶν ἱερῶν πτυχῶν: Ὡδε οὐ πρῶτα τά δίπτυχα παρ' ἡμῖν, (14E_364 > ἐπὶ δέ τοῦ Πατρός τούτου μετὰ τόν ἀσπασμόν τά δίπτυχα ἐλέγετο, ὥπερ καί ἐν Ἀνατολῇ.

Οἱ τῶν λειτουργῶν ἔκκριτοι: Ὅτι οἱ πρῶτοι τῶν διακόνων μόνοι παρίστανται τῷ θυσιαστηρίῳ· τάχα δέ καί οἱ ἐν βίῳ τούτων ἔκκριτοι.

Καί ὑπ' ὅψιν ἄγει: Τουτέστι σαφηνίζει τά ὑμνούμενα· οἶον, ὅτι τόδε καί τόδε Χριστοῦ, καί τόδε Χριστοῦ. Ὑποδείκνυσι δέ καί τὰς ἐπὶ τούτοις θείας δωρεάς, οἶον, ὅτι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καί εἰς ζωὴν αἰώνιον, καί ὅσα τοιαῦτα μυστικά. Τάχα δέ τό ὑπ' ὅψιν τοῦτο σημαίνει, ὡς τότε ἀποκαλυπτομένων τῶν ἁγίων δώρων, μετὰ τὰς εὐχάς, μενόντων δέ κεκαλυμμένων, ἕως καιροῦ μεταλήψεως· ἢ τάχα τόν κουφισμόν καί τήν ὑψωσιν τῆς μιᾶς εὐλογίας τοῦ θεοῦ ἄρτου φησίν, ὃν ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς, λέγων, «τά ἅγια τοῖς ἁγίοις», ὅπερ καί μᾶλλον ἐστὶν ἀληθές, ὡς περὶ τό τέλος τοῦ κεφαλαίου εὐρήσεις εἰρημένον.

Γ'. § 1. Τὰς εἰκόνας ἐν τάξει: Εἰκόνας ἐκάλεσε τῶν ἀληθῶν τά νῦν τελούμενα ἐν τῇ συνάξει.

Ὡς οὐδέ τῶν συμβόλων: Ὅτι σύμβολα ταῦτα, καί οὐκ ἀλήθεια.

Αἱ μέν γάρ ἱερώταται: Τί οἱ ψαλμοί καί τά ἀναγνώσματα.

Εἰς μνήμην: Ὅτι «μετὰ τό δεῖπνον λαβὼν ἄρτον», καί τά ἐξῆς· καί ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ καταγγέλλεται, ἄχρις οὗ ἔλθῃ, κατὰ τόν Ἀπόστολον καί αὐτόν τόν Κύριον φάσκοντα· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τήν ἐμήν ἀνάμνησιν», καί τά ἐξῆς. Καί σημειῶσαι ὅτι ἀρχισύμβολον ἔφη τό μυστικόν τοῦ Κυρίου δεῖπνον, τῶν νῦν θείων μυστηρίων· καί ὅτι τόν ἀναξίως μεταλαμβάνοντα τοῦ ἄρτου· καί τοῦ ποτηρίου, οὐδέν ἢ μετάληψις ὠφελεῖ, μᾶλλον μέν οὖν καί εἰς κρῖμα αὐτοῦ λήψεται, κατὰ τόν Ἀπόστολον. Ἐκ δέ τῶν ἐξῆς εὐλόγως ἂν τις φαίῃ, ὅτι μετὰ τό ἐξελθεῖν τόν Ἰούδαν (14E_366 > ἐκ τοῦ δεῖπνου παρέδωκεν ὁ Χριστός τοῖς μαθηταῖς τό μυστήριον.

Ὁμοτρόπως τά ἱερά: Τόν Ἰούδαν φησί. Καί σημείωσαι, ὅτι καί αὐτῷ μετέδωκε τοῦ μυστικοῦ ἄρτου καί τοῦ ποτηρίου, τά δέ μυστήρια τοῖς μαθηταῖς μετά τό ἐξελθεῖν τοῦ δεῖπνου τόν Ἰούδαν, ὡς ἀναξίου τούτων ὄντος αὐτοῦ.

Ὡς ἡ καθ' ἑξίν: Ἐν τούτοις τό κατ' ἐπίγνωσιν δηλοῖ, τουτέστι τό ἐνδιαθέτως οὕτως ἔχειν, καί οὐ κατὰ μόνην τήν σωματικήν προσέλευσιν, ἀλλά κατὰ τήν τῆς διανοίας διά πιστεως καί αἰσθήσεως πνευματικῆς.

§ 2. Ἀπό τῶν αἰτιατῶν: Τουτέστι τό ἀπό τῶν ὁρατῶν τελουμένων, ἐπὶ τά ἀόρατα καί μυστικά, ἅπερ τῶν ἐν αἰσθήσει αἰτία εἰσι καί ἀρχέτυπα. Αἷτια δέ λέγονται τά ἐτέρωθεν τό ὅπως οὖν εἶναι τήν αἰτίαν ἔχοντα, ἢ ἀπό τῶν αἰτιατῶν εἰς τά αἷτια, τουτέστιν ἀπό τῶν αἰσθητῶν συμβόλων ἐπὶ τά νοητά καί νοερά· ἡγουν, ἀπό τῶν ἀτελεστερῶν εἰς τά τελειότερα· οἶον, ἀπό τῶν τύπων ἐπὶ τήν εἰκόνα, καί ἀπό ταύτης ἐπὶ τήν ἀλήθειαν. Σκιά γάρ τά τῆς Παλαιᾶς, εἰκόν δέ τά τῆς Νέας Διαθήκης, ἀλήθεια δέ ἡ τῶν μελλόντων κατάστασις.

Κάτα τήν ἱεράν: Κάτα παροξυτόνως· δηλοῖ δέ τό, 'καί τότε'.

§ 3. Τῶν ἀγαλμάτων: Ἀγάλματα μέν φησι τὰς εἰκόνας τῶν ἀοράτων καί μυστικῶν, ἡγουν τὰ συμβολικῶς τελούμενα· πρῶτον δέ τούτων τό τῆς συνάξεως μυστήριον ἀπεκάλεσεν, οὕτινος τό νοητόν, ἡγουν τό κατὰ θεωρίαν δηλούμενον, ἀπογυμνοῦν ἐπαγγέλλεται.

Ἡ τε γάρ ὑπέρ πάντα: Ἰδού εἰς τρόπος τῆς θεωρίας τοῦ προκειμένου κεφαλαίου.

Οὐκ ἔξω τῆς: Σημεῖωσαι τήν κατ' οὐσίαν ἀκίνητον στάσιν, καί ὅτι Θεοῦ τύπος ὁ ἐπίσκοπος. Σημεῖωσαι, ὅτι κατὰ τρεῖς τρόπους ἀνάγεται τά περί τοῦ θυμιᾶν· ἀπό τοῦ θυσιαστηρίου ἀρχόμενον τόν ἱεράρχην καί πάντα τόν ναόν περιελθόντα, εἰς αὐτό πάλιν ἀποκαθίστασθαι.

(14E_368 > Ὡσαύτως: Τρόπος ἕτερος.

Τρόπον, ὁ θεῖος: Τρόπος τρίτος τῆς προκειμένης θεωρίας, πῶς καί ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου ἀπό τοῦ ἐνός πληθύνεται, τοῖς δέ ἡττοσιν ἀκατάσχετός ἐστι, τουτέστι μή ἐπικοινωνῶν τοῖς χείροσιν.

§ 4. Ἡ δέ τῶν ψαλμῶν: Τί οἱ ψαλμοί. Καί σημείωσαι τό συνουσιωμένη· ἀλλά καί ὅτι 'σχεδόν' προσέθηκεν· οὐ γάρ ἀλλήλοις ἥνεται ταῦτα κατ' οὐσίαν, ἀλλά τῷ πρὸς ἓνα σκοπόν τά πάντα συντελεῖν, τουτέστιν εἰς τήν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, ἔφη τό συνουσιωμένη· ὅθεν εὐθύς ἐπήγαγε τό σχεδόν, κολλάζων τήν ἀπό τῆς λέξεως ἐναντίωσιν. Κατωτέρω δέ μίαν ἔμπνευσίν φησι, τουτέστι μίαν σύμπνοιαν, ὃ δηλοῖ τό, ἓνα πάντων εἶναι σκοπόν.

Πᾶσα μέν γάρ ἱερά: Τῶν τῆς Παλαιᾶς βιβλίων κατ' ἐπιδρομήν ἐπίμνησις.

Τῶν ἀνιώντων: Λυπούντων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ.

Ἐρώτων ἄσματα: Περί τοῦ ἔρωτος τῶν ἀσμάτων.

Ἡ τὰς ἀνδρικός: Ἐντεῦθεν ὁμοίως τά Νέας εἰσάγει.

Ἀγαπητοῦ καί: Νομίζω ὡς τήν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου δηλοῖ, ἢ τό Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, ὃ καί μᾶλλον.

§ 5. Συνερρίζωσε: Συνείλκυσεν.

Ἡ δέ τῶν θείων: Ὁ σκοπός τῶν ψαλμῶν ἐστι, φησί, τό ὑμνῆσθαι Θεόν τε καί τούς αὐτοῦ γνησίους θεράποντας, ὑπαγορευτικήν τῶν τοιούτων καί περιεκτικήν ἐχόντων δύναμιν· ἥτις, φησίν, ἀναγκαίως ἐν πᾶσι τοῖς ἱερατικῶς τελουμένοις παραλαμβάνεται, ἔμμονον τήν τῶν ψαλμῶν μνήμην ἐμποιοῦσα τοῖς ψάλλουσι.

Θεουργίας: Μεγαλειότητος.

Καί τῇ τῶν θείων ὥδων: Σημεῖωσαι, ὅτι τό τῆς ψαλμωδίας σύμφωνον ὁμοφροσύνης τῆς πρὸς Θεόν καί ἑαυτοῦς ὑπάρχει διδασκαλία.

(14E_370 > Συντετμημένα: Ὅτι τὰ συντετμημένα, τουτέστι τὰ ἀσαφῆ, διὰ τῶν ἐπιτελουμένων συμβόλων σαφηνίζεται· τοῦτο γάρ δηλοῖ τό 'εὐρύνεται'. Σημειώσαι, δέ ὅτι τὰ συνεσκιασμένως ἐν τοῖς ψαλμοῖς λεγόμενα, διὰ τῆς τῶν Γραφῶν ἀναγνώσεως σαφηνίζεσθαι λέγει ὁ Πατήρ.

Ἐν ταύταις: Ἐν ταύταις γάρ, ταῖς Γραφαῖς δηλονότι, ὁ ἀκριβῶς ἐνορῶν, γινώσκει, ὅτι ἐν καί τό αὐτό Πνεῦμα πάσας ἐλάλησε.

Κηρύσσεται: Ὡς σαφηνίζουσα δι' ἑαυτῆς τήν Παλαιάν.

Ὁ μὲν ἔφη τās: Ὡς ἡ μὲν, ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἔφη, ἡ δέ Νέα ἐτέλεσε.

Τῆς θεολογίας: Σημειώσαι, ὅτι τήν Παλαιάν Γραφήν θεολογίαν καλεῖ, τήν δέ Καινὴν θεουργίαν.

§ 6. Καθόλου τῶν: Οἱ καθόλου ἀκατήχητοι καί ἀνήκοοι τούτων ἐλόμενοι ἔκουσίως.

Τῆς θεογενεσίας: Τουτέστι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Τούς δέ κατηχουμένους: Περί τῶν κατηχουμένων καί ἐνεργουμένων καί ἐν μετανοίᾳ ὄντων, καί τίνων μετέχουσιν.

Ἡ μὲν οὖν ἐσχάτη: Ὅτι οἱ κατηχούμενοι, ἔσχατοὶ εἰσιν.

Ἀμέθεκτοι: Ἀμέτοχοι.

Μαιευόμενοι: Ἀναγεννώμενοι.

Ἀμβλωθρίδια: Νεκροτόκια.

§ 7. Ἀνίερος μὲν καί αὐτή: Ἀτελείωτος. Σημειώσαι, ὅτι τοῖς ἐνεργουμένοις κατατάττει καί τούς τοῖς σωματικοῖς θελκτηρίοις ἀμετανοήτως ἐπιμένοντας, οἷον τούς πόρνους, τούς φιλοθεάμονας, καί τούς τὰ παραπλήσια μετιόντας, οὓς ἐξονομάζων ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐπιφέρει, τῷ τοιούτῳ μηδέ συνεσθίειν. Ταῦτα καί ἐν τοῖς ἐξῆς μᾶλλον τρανοῖ. Ἰστέον δέ, ὅτι ἡ ἀκρίβεια (14E_372 > αὕτη νῦν τῆς τῶν τοιούτων διαστολῆς τε καί διαστάσεως οὐ γίνεται.

Ὁ τοιοῦτός ποτε: Σημειώσαι, ὅτι ὁ Θεῷ ἠνωμένος οὐκ ἐνεργηθήσεται ὑπό ἀκαθάρτου πνεύματος.

Ἐναγεστάτην ἐνέργειαν: Ὅτι ὑπὲρ τούς καταπίπτοντας δαιμονῶσιν οἱ ἀσελεγεῖς.

Τὰ μὲν ὄντων: Ὅτι τὰ ὄντως ὄντα τās ἀρετάς λέγει.

Τήν πρόσυλον: Ἐπειδὴ καί ἡ ὕλη πολυπαθῶς ἀλλοιοῦται.

Ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις. Σημειώσαι, ὅτι ἀλλότρια ἡμῶν ἐστὶ τὰ πρὸς ἁμαρτίαν· οὐ γάρ φυσικὴ ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, ἀλλ' ἡ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν ἐπιτηδειότης, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καί τό ἐν ψαλμοῖς· «καί ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου σου». Ἐνθεν νοεῖς καί τό εἰρημένον παρὰ Κυρίου· «εἰ δέ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐχ εὐρέθητε, τό ὑμῶν τίς ὑμῖν δώσει;». Διὰ τοῦτο καί τὰ ἀλλότρια ταῦτα οὐκ ὄντα λέγεται· οὐ γάρ τῆς φύσεώς εἰσιν, ἀλλὰ νόθα· τό δέ κατὰ φύσιν πράττειν ὃν ἐστὶ καί ἡμέτερον. Ἄλλως. Ἀλλότρια ἔφη τὰ κατὰ κόσμον, ὥς οὐ τινός ἰδικῶς [ἴδια], ἀλλ' ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλους μεταπίπτοντα ἢ καί ὥς οὐκ οὔσης ἐν τούτοις διὰ παντός τῆς ἡμετέρας διαγωγῆς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον βίον ὁρώσης, ἐφ' ᾧ καί γεγόναμεν.

Τοῦ λειτουργοῦ: Τουτέστι, μή τινες τῶν ἐνεργουμένων ἐμπαθῶσιν, ὥς ἐξῆς φησιν.

Ἡ τῶν ἐμπαθῶς: Ἀποδείξεις ἐναργής.

Ἐπειδὴ δέ τοῦ θείου: Περί τῆς τάξεως τῶν ἀπολυομένων.

Ἀμύητοι: Οἱ κατηχούμενοι, οἱ ἀσελεγεῖς.

Δείγματά τε: Ἐκτυπώσεων τε χλευάσματα.

Δι' ἀνανδρίαν: Σημειώσαι, πόθεν φησὶν ὑπὸ δαιμόνων ἐνοχλεῖσθαι τινὰς τῶν πιστῶν.

(14E_374 > Ἐξεῖ καί ἔρωτι: Οἷονεῖ τῇ μετανοίᾳ.

Οἱ πανίεροι: Οἱ πιστοὶ καὶ πρὸς Θεόν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡνωμένοι.

α'. Καθολικῇ: Καθολικὴν ἔφη τὴν ὑμνολογίαν, ἥ ὡς ὑπὸ πάντων ἀδομένην, ἥ ὡς ὑπὲρ καθολικῆς χάριτος γινομένην.

β'. Τὸν ὕμνον δέ τοῦτον. Σημείωσαι, ὅτι τὸν ὕμνον, σύμβολον καὶ ὁμολογίαν καὶ εὐχαριστίαν ἐκάλεσε.

Δοκεῖ γάρ μοι: Πρὸς τί πέρας ὁρᾷ τὸ σύμβολον.

γ'. Τὴν μέν οὐσίαν: Τουτέστι κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου λόγον εἰπόντος, «πάντα γάρ ἡμῶν ἐστίν». Ἀρχέτυπα δέ κάλλη φησὶ τὰ τῇ θεῷ φύσει ἐπιθεωρούμενα, ὧν τὴν κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον μετουσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἐδωρήσατο, ἥ τὸ κατ' εἰκόνα λέγει καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

δ'. Ἐπισκευαστοῖς. Τουτέστι τοῖς ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζομένοις ἀγαθοῖς εἰς ἡμᾶς.

ε'. Παντελεῖ τῶν: Σημείωσαι, τί φησι περὶ Χριστοῦ, ἡγουν τῆς τελείας αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως, καὶ κατὰ Ἀπολλιναρίου.

Ὁ θεῖος ἄρτος: Σημείωσαι, ὅτι οὐ μόνον ὁ ἅγιος ἄρτος κεκαλυμμένος προετίθετο, ἀλλὰ καὶ τὸ θεῖον ποτήριον, ὅπερ νῦν οὐ γίνεται.

§ 8. Θεϊότατος ἀσπασμός: Σημείωσαι, διὰ τί ὁ ἀσπασμός δίδεται.

Ἐπιθυμίας, ἐξ: Σημείωσαι, ὅτι αἱ ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίαι μερισταὶ εἰσι, μερίζουσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλλήλων, τάχα δέ καὶ ἑαυτῶν.

Ὁμοειδεῖς ἀπέχθεται: Τουτέστι πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀνθρώπους.

§ 9. Πτυχῶν: Διὰ τί μετὰ τὸν ἀσπασμὸν δίπτυχα ἀναγινώσκεται.

(14E_376 > Τούς ὁσίως: Σημείωσαι, ὅτι τὰ δίπτυχα τῶν ἀποθανόντων ἐπὶ αὐτοῦ μόνον ἀνεγινώσκετο, οὐχ, ὡς νῦν, καὶ τῶν ζώντων.

Ἡ θεολογία φησί: Ταῦτα ἐκ τῆς λεγομένης Σοφίας Σολομῶντος· καὶ σημείωσαι, ὅτι καὶ οὗτος ὁ ἅγιος πατήρ ταύτῃ ἐχρήσατο.

Σκόπει δέ: Τοῦτό φησιν, ὅτι τὸ λεγόμενον ἐν προφήταις ἀναμνησαὶ ἐνώπιον Κυρίου, οὐχ οὕτω δεῖ νοεῖν, ὡς τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ ἀνανεουμένης· ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ μνημονικοῦ, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἐν σαρκὶ προσδεδεμένων νοερῶν, τουτέστιν ἡμῶν, συμβαίνει, ἀλλὰ μνήμη Θεοῦ εἰκότως λέγοιτο, θεοειδεῖς ἐν αὐτῷ γενομένους δι' ἐναρέτου βίου, καὶ ἀξιοθέντας τῆς ἀνεπιλήστου περὶ αὐτόν γνώσεως. Σημείωσαι πῶς λαμβάνει τὸ ρητόν τοῦ ψαλμοῦ.

Συμβόλων: Τοῦ σώματος καὶ αἵματος.

§ 10. Ὑδατι τās: Τί τὸ νίψασαι τās χεῖρας, καὶ πότε.

Φησὶν, ὁ λελουμένος: Σημείωσαι, πῶς λαμβάνει ὁ πατήρ τὸ τοῦ Κυρίου ρητόν, τὸ λέγον, «ὁ λελουμένος οὐ χρειαν ἔχει τοὺς πόδας νίψασθαι». Ἡ δέ σύνταξις τῶν προκειμένων πρὸς τὸ ὑπαινίσσεται τὴν ἀπόδοσιν ἔχει, ἵν' ἡ τὸ λεγόμενον οὕτως· Ὅτι μὲν τόδε ἐστίν, ὑπαινίσσεται, ὁ λουτὴρ μὲν ἐν τῇ νομικῇ λατρείᾳ, ἐν δέ τῇ καθ' ἡμᾶς ἢ τῶν χειρῶν ἀπόνιψις. Τό δέ ἄσχετος καὶ ἀπόλυτος δηλοῖ, ὡς τῇ ἡττονι οὐκ ἐνεχθήσεται ἀγωγῇ καὶ διαθέσει. Ἄλλως· Ἡ καθ' ὑπέρβασιν τῆς συντάξεως ταύτης ἀνάγνωσις οὕτως ἀρμοσθήσεται· ὅτι μὲν οὖν, ὡς τὰ λόγια φησιν, ὁ λελουμένος οὐ δεῖται τινος ἐτέρας καθάρσεως, εἰ μὴ τῆς τῶν ἄκρων, εἴτ' οὖν ἐσχάτων, ἑαυτοῦ νίψεως, δι' ἧς (14E_378 > ἀκροτάτης καθάρσεως ἐν πανάγνω τοῦ θεοειδοῦς ἔξει ἄχραντον ποιήσεται· καὶ ἀκηλίδωτον τὴν ἐπιστροφήν, καὶ πρὸς τὰ δεύτερα προΐων ἀγαθοειδῶς· ὡς τοῦ θεοειδοῦς ἀποσώζων τὸ πλήρες καὶ ὁλόκληρον, ἄσχετος ἔσται καὶ ἀπόλυτος, ὡς καθάπαξ ἐνοειδής καὶ πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ ἐνιαίως ἐπιστρεφόμενος.

Εἰ μὴ τῆς τῶν ἄκρων: Τί ἐστὶ τὸ μὴ δεῖσθαι τὸν λουσάμενον ἐτέρας νίψεως, εἰ μὴ τὰ ἄκρα νίψασθαι· δεύτερα δέ φησι τὰ αἰσθητά, εἰς ἃ διὰ φαντασίας προσπάσχει ἡ ψυχὴ.

Ὁ μὲν ἱερός: Σημείωσαι, ὅτι οὐ λουτήρ ἦν ἐν τῷ νόμῳ καὶ ὅτι σύνταγμα ἔχει ἄλλο περὶ τῆς κατὰ νόμον ἱεραρχίας, ὅπερ οὐ φέρεται.

Τοῦ ἱεράρχου: Σημείωσαι τό ἔνθεον τοῦ ἱερέως, τό ἀληθῶς τελειότατον.

Ἱερουργίαν ἀποκεκαθάρθαι: Τῇ θεῖᾳ ἱερουργίᾳ δηλονότι.

Ἑσόπτρων ἀγλαΐαν: Ἑσοπτρά φησι τὰς τῶν ἀγίων ψυχάς, ὡς τοῦ θεοῦ φωτός δεκτικὰς καὶ τῆς κρείττονος λήξεως ἀφομοιωτικὰς.

Ἐφιέντων διῖναι: Καὶ νῦν Ἀττικίζων, ὡς Ἀθηναῖος, συνέταξε τό ρητόν, φάσκων, τῶν μαρμαρυγῶν ἐξιέντων τὴν οἰκείαν αἴγλην, δέον πρὸς θηλυκὸν τῶν μαρμαρυγῶν ἐφεισῶν εἰπεῖν, ὃ δὴ καὶ ἄνω ἐν κεφαλαίῳ ζ' τοῦ Περί οὐρανίας ἱεραρχίας βιβλίου πλατύτερον ἐδείξαμεν, ὡς Ἀττικὸν τό σχῆμα. Ἐκεῖ οὖν ἀνάγνωθι.

Ἡ δέ τοῦ ἱεράρχου: Σημείωσαι, διὰ τί ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου νίπτεται ὁ ἱεράρχης, ἥτοι ἐπὶ τῶν ἀγίων, τουτέστιν ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Καὶ τῆς ἀκροτάτης: Τῆς ἄκρας καθάρσεως δηλαδή.

Καὶ ὑπ' ὄψιν: Μᾶλλον τότε ἔμμενον κεκαλυμμένα τὰ θεῖα δῶρα, ἕως καιροῦ τῆς ἀγίας μεταλήψεως· καὶ τοῦτο δηλοῖ μετ' (14E_380 > ὀλίγα. Ἦν τό γε ἀκριβές, ὅτι κουφίζων ὁ ἱεράρχης τὸν ἅγιον ἄρτον, ἐδείκνυ τὴν εὐλογίαν, λέγων, «τά Ἅγια τοῖς ἀγίοις».

§ 11. Τινὰς μὲν οὖν: Τὰς εἰς ἡμᾶς προνοίας πάσας ὀλίγοι ἴσασι, τάχα δέ οὐδὲ ὀλίγοι ἴσασι· καὶ περὶ τίνος ἡ προσκομιδὴ.

Ἀρωγόν: Βοηθόν.

Τὴν ἀνθρωπεῖαν: Περί τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀποπτώσεως.

Ὑπερβασία: Παραβασία,

Οἰκείαις ροπαῖς: Ὁ ἐστὶν αὐθαιρέτως. Ἡ δέ σύνταξις πρὸς τὰ ἄνω εἰρημένα ἐστίν· εἶπε γάρ, ὅτι τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν ἡ πολυπαθεστάτη ζωὴ διαδέχεται, τὰ δέ ἄλλα διὰ μέσου, ἀπὸ τοῦ ἀκολούθως γάρ' ἕως τοῦ ἔνθεν ἐλεεινῶς'.

Θελκτικαῖς: Θεραπευτικαῖς.

Τό τῆς ἀρχῆς: Ἐπειδὴ καὶ ἀρχὴν τῆς συστάσεως ἐκ γῆς ἔχομεν, τό γάρ σωματικὸν ἡμῶν ἐξ αὐτῆς, εἰκότως μετὰ τὴν παράβασιν καὶ τό τέλος πρόσφορον ἔχομεν τῇ ἀρχῇ· εἰς γῆν γάρ ἀναλύοντες· ἐπεὶ ἐρρήθη, ὅτι «γῇ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει».

Πέρας: Τουτέστι τὸν θάνατον.

Ἀναγώγου ζωῆς: Ἀναγωγόν δέ ζωὴν τὴν τὰ ἄνω ζητοῦσαν καὶ πρὸς Θεόν ἐπεστραμμένην φησι.

Πολυπαθεστάτην ἀλλοίωσιν: Τί ἐστὶν ἀλλοίωσις ἐπὶ σωμάτων, ἐν τῷ Περί τῶν θεῶν ὀνομάτων διεξήλθομεν.

Δυσμενεῖς: Ταλαιπώρους.

Εἰς ἀνυπαρξίας οἰκτρῶς: Εἰς ἀνυπαρξίαν δέ διὰ τὴν ἁμαρτίαν· ὁ γάρ ἁμαρτωλὸς τρόπον τινὰ οὐχ ὑπάρχει· τό γάρ κακὸν ἀνύπαρκτον.

Ἀπειροτάτη φιλανθρωπία: Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὅτι ταύτην φιλανθρώπως ἐνήργησεν.

(14E_382 > Αὐτουργόν ἡμῶν: Σημείωσαι τὴν ἀκρίβειαν τῶν δογμάτων, ἐν πολυπληθεῖᾳ λέξεων φραζομένην καὶ πολεμοῦσαν πάντας αἰρετικούς· τό μὲν γάρ αὐτουργόν γενέσθαι τὴν εἰς ἡμᾶς πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δηλοῖ, ὅτι αὐτός ἦν ὁ Θεὸς Λόγος· οὐ μὴν ἄλλος ἐν ἄλλῳ, ὥς τινες μαίνονται σὺν Νεστορίῳ. Τό δέ ἐν ἀληθεῖ μεθέξει πάντων τῶν ἡμετέρων ἀναμαρτήτως καὶ Μανιχαίους καὶ Εὐτυχιανιστάς καὶ Ἀπολλιναριστάς καὶ Ἀκεφάλους καὶ πάντας ἀπαξαπλῶς τοὺς αἰρετίζοντας καταβάλλει.

Ἐξεως: Τό ἕξεως ἐνταῦθα οὐ ποιότητός τινος ἐμμόνου νοητέον, ἀλλὰ καθέξεως καὶ διαμονῆς, ἥτοι κατασχέσεως.

Οὐ κατὰ δύναμιν: Σημειώσαι, ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ ἐνίκησεν ὁ Χριστός τόν Σατανᾶν, ἀλλά κρίσει καί δικαιοσύνη. Τοῦτο καί Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ Κατηχητικῷ φησιν.

Ὀλβίου: Πλουσίου.

Ἀνείδεον κάλλεσι: Καί ἀνωτέρω οὕτως ἔφημεν, ὅτι ἀνείδεον τό τῆς ἀγνοίας σκότος φησί. Σημαίνει δέ τήν ἐλευθερίαν ἡμῶν.

Ἐναγεστάτων: Μεμιασμένων.

§ 12. Δεῖ ταῖς ἱεραρχικαῖς: Τῆς θεαρχικῆς ἀγαθότητος, ὡς ἔφη ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου.

Ὑμνήσας δέ καί: Τουτέστι τόν ἄρτον καί τό ποτήριον εὐλογῶν τῶν ἁγίων δώρων. Σημειώσαι δέ ὅτι πανταχοῦ συμβολικῇν λέγει τήν θείαν ἱεουργίαν, καί τά ἅγια δῶρα σύμβολα τῶν ἄνω καί ἀληθινωτέρων.

Τόν γάρ ἐγκεκαλυμμένον: Οὕτω καί πρό ὀλίγου εἴρηται, ὅτι κεκαλυμμένον ἔμενε τό θεῖον δῶρον ἕως καιροῦ μεταλήψεως, εἰ μή ἄρα κεκαλυμμένον λέγεται τό ἀπό τῶν πολλῶν καί ἔξω ἐστώτων, καί ἀπλῶς λαϊκῶν ἀποκεκρυμμένον.

Τό γάρ ἐν καί ἀπλοῦν: Ἐπειδή καί ψυχὴν νοεράν καί (14E_384 > σῶμα γήϊνον ἔλαβε. Ἐξ ἡμῶν εἰδοποιούμενον, τοῦτ' ἔστι τό καθ' ἡμᾶς εἶδος, ἡγουν τήν φύσιν λαβών. Σημειώσαι δέ πῶς κοινωνοί θείας φύσεως γινόμεθα Χριστῷ ἐνούμενοι. Σημειώσαι καί τά περί τῆς οἰκονομίας, καί τίς ὁ φανείς, καί τίς ἡ κλάσις τοῦ ἄρτου καί διανομή.

Κατ' ἄκρον: Τουτέστι κατ' ἄκρον ἔνωσιν καί τελείαν, καί οὐσιώδη καθ' ὑπόστασιν ἀληθῇ.

Ἀλωβήτου: Ἀβλαβοῦς.

Χρή γάρ ἡμᾶς: Σημειώσαι τίς ὁ σκοπός τοῦ Χριστιανισμοῦ,

§ 13. Ὑπ' ὅψιν ἄγων: Περί τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνταῦθά φησιν οὐ συμβολικῶς, ὃν καί νοητὴν ἡμῶν ἔφη ζωὴν. Τό δέ 'παντελεῖ', ἐπειδή καί ψυχὴν νοεράν καί σῶμα γήϊνον ἀνέλαβε. Καί καλῶς εἶπεν 'ἀσυγχύτῳ ἐνανθρωπήσει' ἔμεινε γάρ Θεός ἄνθρωπος ὁφθείς, καί ἐκατέρας φύσεως σώζων τά ἰδιώματα· καί σημειώσαι κατὰ Ἀπολλιναριστῶν.

Ἐξ ἡμῶν εἰδοποιούμενον: Τουτέστι τό καθ' ἡμᾶς εἶδος, ἡγουν τήν φύσιν λαβόντα,

Κοινωνοί Θεοῦ: Σημειώσαι πῶς κοινωνοί θείας φύσεως γινόμεθα, Χριστῷ ἐνούμενοι.

§ 14. Εἰς εὐχαριστίαν: Περί εὐχαριστίας.

Μεταδόσεως ἡγεῖται: Κατά κοινού τό ἡγεῖται, ἡγουν προηγεῖται· ὅτι πρῶτον δεῖ τόν ἱερέα μεταλαμβάνειν, καί οὕτω μεταδιδόναι. Οὐκοῦν ἡ μετοχή ἡγεῖται, καί ἡ μετάληψις τοῦ προσκομίσαντος τῆς μυστικῆς διανεμήσεως τῶν λοιπῶν.

Ταῖς ἐνθέοις διδασκαλίαις: Ὅποιον δεῖ τόν ἱερέα εἶναι.

Οἱ τολμηρῶς ἀποκεκρυμμένοι: Ὁ λέγει τοῦτο ἔστιν· ὥσπερ ὁ ἱερεὺς μὴ πρῶτος μεταλαμβάνων τῶν ὑπ' αὐτοῦ προσκομισθέντων, ἀνιερὸς ἔστιν, οὕτω καί οἱ τολμῶντες διδάσκειν ἄλλους, (14E_386 > μὴ πράττοντες ἅ διδάσκουσιν, ἀνιεροὶ εἰσι· δεῖ γάρ ποιεῖν, καί οὕτω διδάσκειν, κατὰ τό εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· «ὁ ποιήσας καί διδάξας, οὗτος μέγας κληθέσεται».

Θεσμοθεσίας: Τοῦ θείου νόμου.

Οὐ τολμητέον: Φοβήθητι πάνυ.

Ἀρμοστήν: Τουτέστιν ἀρμόδιον. Ἀρμοστήν ἔλεγον οἱ Λακεδαιμόνιοι τόν καθισταμένον ὑπ' αὐτῶν ἄρχοντα τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς πόλεων, παρά τό ἀρμόζειν τοὺς ἀρχομένους ζῆν κατὰ τοὺς νόμους, ὅθεν καί ἀρμοστήρας πάλιν ἐκάλουν Ἀθηναῖοι τοὺς εἰς τό εὖ ζῆν διατάττοντας, ὡς σαφῶς Πλάτων ὁ κωμικός

δηλοῖ ἐν Πρέσβεσι τῷ δράματι. Καί ἐνταῦθα τοίνυν 'ἁρμοστήν' τόν ἄρχοντα τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοπον οἰκείως ὠνόμασε.

§ 15. Τῇ γάρ ἱερᾷ: Σημείωσαι τί ἐστι τό, «γεύσασθαι καί ἴδετε».

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Α'. Οὕτω πρὸς τό ἓν: Τουτέστι πρὸς τό νοητόν καί πνευματικόν.

Εὐόσμου περιαγωγῆς: Ἀντί τοῦ θυμιάσαντος τοῦ ἐπισκόπου πᾶσαν τήν ἐκκλησίαν.

Β'. Μελώδημα: Τό «Ἅγιος» δηλονότι, ἢ καί τό «Ἀλληλούϊα».

Καί τήν ἐπ' αὐτῷ: Δι' αὐτοῦ γάρ ἅπαν ἅγιον τελειοῦται.

Γ'. § 1. Τοῖς ἱεροῖς: Σημεῖωσαι ἀληθῶς θεῖον λόγον, ὅτι δεῖ τοὺς θεῖους ἄνδρας κεκαλυμμένας ἔχειν ἀπό δόξης κενῆς τὰς τῆς ἀρετῆς πράξεις.

Ἄγαλμα: Εἰκόν.

(14E_388 > Εἰ θέμις: Εἰ δίκαιον.

Ἐν τῇ εἰκόνι: Εἰ καί τό ἀπαράλλακτον καί πάντῃ ὅμοιον ἔχει ἡ εἰκὼν πρὸς τό ἀρχέτυπον, ἀλλ' ἡ οὐσία, φησί, διάφορος· ἡ μὲν γάρ ἄψυχος, τό δέ ἔμψυχον· καί τό μὲν ἀληθινόν ζῶον ἔμπνουν, τό δέ τοῦ ζωγράφου ἔργον ἐκ κηροῦ καί χρωμάτων· ἐν τούτῳ τοίνυν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένης, ἡ ταυτότης ἐν ἀμφοτέροις τῇ ὁμοιότητι διάφορος.

Ἰνδαλμα: Ὁμοίωμα.

Εἰκότως: Πρὸς τό θεῖον κάλλος δηλονότι.

Δρώσι: Πράττουσιν.

Εἰς τό θεαθῆναι: Σημεῖωσαι, πῶς ἐκλαμβάνει τό μή δεῖν ἡμῶν τὰς εὐποιίας ἐκπομπεύειν.

Εἰσὶν εὐωδίας: Τουτέστιν, ὁ Θεός (τοῦτο γάρ ἡ εὐωδία), τό ἀληθῶς καλόν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν, εἰς ἅπαντας οὐκ ἐπιστρέφεται, τουτέστιν οὐ φροντίζει κενოდόξως τῶν μὴ ἀποδεχομένων ἔσθ' ὅτε τὰς παρ' αὐτοῦ κρίσεις, οὐδέ ἐπιτηδεύει δόξαν ἔχειν παρά ἀνθρώποις.

§ 2. Ὡς κρυφίων: Πολλάκις ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων ἐδηλώσαμεν, τί νοητόν καί τί νοερόν. Τοῦτο οὖν καί ἐνταῦθα φησιν, ὅτι τῷ ἐπισκόπῳ, ἀγίῳ ὄντι, ὡς συγγενεῖ τοῦ θεῖου φωτός ἀποκαλύπτει ὁ Θεός, οὐ δι' ἑτέρου διδασκάλου, ἀλλ' αὐτός αὐτόν φωτίζων, τό μυστήριον τῆς θεωρίας καί τοῦ μύρου· διό αὐτῷ τῷ ἐπισκόπῳ οὐ περίκειται κάλυμμα κατὰ τοῦ θεῖου μύρου, ἀλλ' «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ», κατὰ τόν Ἀπόστολον, θεωρεῖ τὰ μυστήρια, τοῖς δέ μή τελείοις, χρεῖα συμβόλων· διό ταῖς πτέρυξι κεκαλυμμένον γίνεται τό ἅγιον μύρον τοῦ Θεοῦ καί τόν λαόν, καί διὰ τῆς ἐρμηνείας ἀποκαλύπτοντος τὰ σύμβολα. 'Θεωρούς' δέ καλεῖ τοὺς ἐπισκόπους, ἐπειδὴ καί παρ' Ἑλλήσι (14E_390 > θεωροὶ ἐκαλοῦντο οἱ προβαλλόμενοι παρά πάντων ἐπερωτᾶν τόν Θεόν περί μελλόντων, καί θυσίας ὑπέρ αὐτῶν προσφέρειν καί ἐξιλεοῦσθαι ὑπέρ αὐτῶν. 'Ανομοίους' δέ καλεῖ τοὺς ἀτελεῖς τοῦ λαοῦ· τοῦτο γάρ αὐτῷ ἔθος. Οὐδέ γάρ ἀποκρύπτεται τοὺς νοερούς, ἀλλ' ἀφανής ἐστι τοῖς βιβλίοις.

Αἰνιγμάτων: Δι' αἰνιγμάτων γάρ καί συμβόλων πρὸς τήν ἑαυτῶν ἀσθένειαν αὐταὶ αἱ τάξεις φωτίζονται.

§ 3. Τῆς τῶν ἱεραρχικῶν: Τελειοὶ γάρ πάντα τό θεῖον μύρον ἐπιχρίόμενον, ὥσπερ ἡ μετάληψις τοῦ ἁγίου σώματος καί αἵματος.

Τῶν θείων: Πάντες γάρ εὐωδιαζόμενοι τῆς θείας μυστικῆς εὐωδίας μεταλαμβάνουσιν ἀναλόγως.

Ἐνεργουμένων: Τῶν δαιμονώντων καί εἰς ἀσέλγειαν τετραμμένων, περί ὧν καί ἐν τῷ πρό τούτου κεφαλαίῳ φησι: 'Πτοίαν' δέ λέγει, οἶονεῖ θόρυβον, φόβον, πτόησιν, ἀπάτην.

Τοῖς δέ εἰς νοῦν: Διά τοὺς ἐν μετανοίᾳ φησίν.

Ἄγουσιν: Εὐτακτος ἀκολουθία καί ἀνάβασις τοῖς ἀγίοις κατάλληλος.

Τό ἐνοειδές: Τό ἐνοειδές φησι τό πρός τό ἔν, ἡγουν τόν τό Θεῖον ὁρῶντα αὐτόν νοῦν, ὃν καί ἐνοῦσθαι λέγει πρός αὐτό τό ἔν καί τῆς τούτου ἀποπληροῦσθαι ἐνώσεως.

§ 4. Τί δέ: Κατ' ἐρώτησιν ἀνάγνωθι τό χωρίον.

Εἰ γάρ ἡ τῶν: Ὅτι ἡ αἰσθητή εὐωδία τρέφει τήν αἴσθησιν καί εὐεκτεῖν ποιεῖ.

Κριτικοῦ: Κριτικόν φησι τό τῆς ψυχῆς διακριτικόν, ἥτοι τό νοερόν, ὅπερ εἰ μή τῆς ἐπὶ τό χεῖρον ροπῆς καθαρεύοι, οὐκ ἂν ἐν αἰσθήσει τῆς θείας εὐωδίας γενήσεσθαι λέγει.

Ὀλβον: Πλουτον.

Ἡδόμενοι: Ἀντί τοῦ εὐωδιαζόμενοι.

§ 5. Τῆς κατά νοῦν: Τό κατά νοῦν, ἐπὶ ἀγγέλων.

Δυοκαιδεκάδι σημαίνεται: Τίνος τύπος αἱ ἰβ' πτέρυγες. Σημεῖωσαι δέ τό μέγεθος τῶν σεραφίμ.

(14E_392 > Θεολογίαν: «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος».)

Κακίας τε ἅμα: Σημεῖωσαι, ὅτι οὐ μόνον κακίας, ἀλλά καί λήθης ἀμετόχους τὰς ἄνω δυνάμεις φησίν ὁ πατήρ.

Ἐπιστήμην: Καλῶς συνῆψε τῇ ἐπιστήμῃ τήν νόησιν ἡ γάρ ἀκριβής περί ὁτουοῦν κατανόησις ἐπιστήμην τούτου ἐργάζεται.

§ 6. Τὰς μέν οὖν: Τίς ἡ ἰδιότης τῶν σεραφίμ, καί ὅτι ταύτην προεῖπε.

Τῶν ὑπερουρανίων: Ἐν τῇ Περί τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας πραγματεία φησί.

§ 7. Τό μέν οὖν: Θεωρία τῶν ἁγίων σεραφίμ. Σημεῖωσαι ὅλον τό χωρίον, ὅπως ἐκδίδωσιν ἐν αὐτῷ νοεῖν ἡμᾶς τά περί τῶν ἄνω δυνάμεων γεγράμμενα ἐν τοῖς προφήταις.

Ἐξαπλῆν θέσιν: Ἐξαπλῆν θέσιν τό ἕξ εἶναι πτέρυγας φησι.

Πρώτα καί μέσα: Εἴρηται ἐν τοῖς πρό τούτου, πῶς χρή ἐκδέχεσθαι τὰς πρώτας καί μέσας καί τελευταίας δυνάμεις τῶν νοερῶν.

Διάπλασιν: Οὐ γάρ ἀληθῆ πτερὰ ἔχουσι.

Τῶν πτερῶν: Σημεῖωσαι δέ, πῶς ἔλαβε τά περί τῶν πτερύγων τῶν σεραφίμ, καί ὅτι καθ' ὅλον αὐτά ἵπταντο, μηδέν ἔχοντα ὑφειμένον καί ταπεινόν.

§ 8. Εἰ δέ τὰ πρόσωπα: Σημεῖωσαι ὠραιοτάτην θεωρίαν καί ξένην, διὰ τί οἱ σεραφίμ τὰ πρόσωπα καί τοὺς πόδας καλύπτουσι τοῖς πτεροῖς, τοῖς δέ μέσοις πέτανται.

§ 9. Καί τοῦτο δέ: Ἑρμηνεῖα τῶν σεραφίμ.

§ 10. Τῆς οὐσιώδους: Ἐν τῷ Περί τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας λόγω ἐσαφηνίσθη, τί ἐστίν ἐπὶ ἀγγέλων οὐσιώδης ἕξις, ἐν ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ.

α'. Οὐκ ἡγνόησεν: Ὅτι καί οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἴσασιν, ὅτι ὁ ἀγιάζων Ἰησοῦς καί ἡγιάσθη, καί πότε, καί πῶς.

Κατεληλυθότα: Τουτέστιν ἄνθρωπον γενόμενον.

(14E_394 > β'. Πρός τοῦ Πατρός: Τοῦτό φησι διὰ τό μίαν εἶναι τῆς ἁγίας Τριάδος τήν ἐνέργειαν. Σημεῖωσαι δέ τήν ἀπαράβλητον ὀρθοδοξίαν τοῦ μεγάλου Διονυσίου, καί πῶς ἐφύλαξε τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὡς Θεός, πάντα, καί αὐτός ὡς ἄνθρωπος ἡγιάσθη ὑπό τε τοῦ Πατρός καί ὑφ' ἑαυτοῦ, ἐπεὶ καί Θεός, καί ὑπό τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰδυῖων καί τῶν οὐρανίων τάξεων τήν ἰδίαν ἀρχήν, τουτέστι, τόν αἴτιον αὐτῶν καί τόν δημιουργόν τόν Ἰησοῦν, ὅτι κἂν ἀγιάζεται, ἀλλ'

οὖν καί οὕτως ἔχει τό κατ' οὐσίαν ἀναλλοίωτον· Θεός γάρ. Σημεῖωσαι δέ ὅτι τήν οἰκείαν οἶδεν ἀρχήν ἐκ τῆς θεουργίας αὐτοῦ.

δ'. Σεραφίμ περίστησι: Σημεῖωσαι, διά τί τῷ θείῳ μύρῳ περιστάνται τά ἑξαπτέρυγα. Ἀπαράλλακτον δέ εἶπεν ἢ ὡς πρός τό κατὰ πάντα τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως ὁμοιωθῆναι ἡμῖν χωρίς ἀμαρτίας, ἢ ὡς μή ὑπομείναντα παραλλαγὴν ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα κατὰ τήν θεότητα, ἐν τῷ προσλαβεῖν τό ἀνθρώπινον. Σημεῖωσαι δέ τήν ὀλικήν ἐνανθρώπησιν, διά τούς ἄνουν αὐτόν λέγοντας.

ε'. Τόν ἀγιαζόμενον: Μᾶλλον τότε οὕτως ἐφέρετο ἐν τῇ πρός Ἑβραίους· «ὃ τε γάρ ἀγιαζὼν καί ὁ ἀγιαζόμενος».

Τό μύρον: Διά τί σταυροειδῶς τό μύρον ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ ἐκχεῖται.

Ὑπ' ὅψιν ἄγει: Ἀντί τοῦ φανερώς κηρύττει.

Θεογενεσίας καταδεόμενον: Ἀνέστη γάρ τριήμερος, μή κρατηθεῖς ὑπό τοῦ θανάτου.

Ἀκρατήτω: Ἀνέστη γάρ τριήμερος μή κρατηθεῖς.

Τούς εἰς τόν θάνατον: Ὅτι γάρ ἀπόκρυφος ἡ αἰτιολογία τοῖς πολλοῖς τοῦ μυστηρίου, διά τί τό εἰς Χριστόν βάπτισμα, ὅτιπερ εἰς τόν θάνατον αὐτοῦ βαπτιζόμεθα.

(14E_396 > § 11. Ἀνθρωποπρεπῶς. Σημεῖωσαι καί ἐνταῦθεν, ὁ Χριστός, καί ὡς ἄνθρωπος, δέχεται τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἀγιαζόμενος, καί ὡς Θεός, δίδωσιν αὐτό. Σημεῖωσαι καί τό τῆς οὐσιώδους θεότητος, καί ὅτι ἀναλλοίωτος ἔμεινεν.

Ἐξεῖ τό θειότατον: Εἰ, ἐπὶ τῶν ἀγγέλων οὐσιώδεις ἔξεις ἀκούοντες, οὐ ποιότηας ἔξωθεν κατὰ συμβεβηκός ἐπιγινόμενας νοοῦμεν, ὡς καί πρό ὀλίγου εἴρηται, καί ἐν τῷ Περί τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας λόγῳ κεφαλαίῳ ἐβδόμῳ διεσαφήσαμεν, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καί ὑπέρ οὐσίαν κυρίως ὄντος Θεοῦ τήν ἑξὶν οὐ ποιότητα δεξόμεθα, τήν ἐπὶ τοῖς συνθέτοις συμβαίνουσιν, ἀλλ' ἑξὶν οὐσιώδους θεότητος, τήν φυσικῶς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς τά τῆς ἀγαθότητος ἅπαντα. Τέως δέ σημαίνει, ὅτι καί ἡ θεότης οὐκ αὐτοουσία ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῆς οὐσίας δόξα.

§ 12. Θυσιαστήριον: Ὅτι καί τό θυσιαστήριον μύρῳ τελειοῦται, καί διά τί.

Θυσιαστήριον Ἰησοῦς: Ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶ τό θυσιαστήριον· καί σημεῖωσαι τό μέγεθος καί τό ὕψος τοῦ τοιούτου θυσιαστηρίου, ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστός.

Μυστικῶς ὀλοκαυτούμενοι: Τό τέλος αἰνίττεται τοῦ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ.

Μύρου τελετήν: Ὅτι μύρου τελετὴ ἐκλήθη, καί διά τί.

Θεουργικῶς ἅπαντα: Ὅ φησι τοῦτό ἐστι· Πάσης θείας θεοφανείας καί ἐργασίας διὰ συμβόλων δεικνυμένης, ἀκόλουθον τοῦ ἀλληλουῖα τοῦ τῶν προφητῶν μέλους τό σύμβολον, θεωρήσαι τί δηλοῖ.

Φασὶν οἱ τὰ Ἑβραίων: Σημεῖωσαι κατὰ Ἀκεφάλων.

Θεοφανείας: Ποῖος λέγεται ψαλμός, καί δῆλον ὅτι εἷς τῶν ἐπιγεγραμμένων «Ἀλληλουῖα».

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

§ 1. Ἀποκληρώσεις: Ἀποκληρώσεις ταύτας καλεῖ διά τό (14E_398 > ἐκάστην τάξιν ἱερατικὴν ἀφωρισμένως ἔχειν ἱερατείας ὑπηρεσίας, οἷον ἀποκεκληρωμένας αὐτῇ, ἅς ὑπερβῆναι οὐ δύναται· δῆλον γάρ ἐστὶ τό ἔργον τοῦ διακόνου καί τῶν ἄλλων ὁμοίως. Δυνάμεις δέ καί ἐνεργείας ἐν τούτοις, ἔστι μὲν λαβεῖν ἐφ' ἐνός νοήματος, τό αὐτό δηλούντων· τήν γάρ τοῦ καθαίρειν καί φωτίζειν διδασκαλικῶς δύναμιν ἔχειν λέγονται οἱ ταῦτα ἐνεργεῖν ἀφιέμενοι· ἔστι δέ καί ἐτέρως διαστείλασθαι, ὡς δυνάμεις μὲν λαβεῖν τὰς πνευματικὰς δωρεὰς καί ἀξίας, ἐνεργείας

δέ τās λειτουργίας· τās γάρ τελειώσεις, πρόδηλον, ὡς ἐπὶ τῶν καταστάσεων, ἡγουν χειροτονιῶν ἐκληψόμεθα.

Καί τήν μέν· Ἐξῆς σαφηνίζει, τίς τε ἡ τριαδική διαίρεσις, καί τίς ἡ τριάς τῶν ὑπερβεβηκυῶν τάξεων, περί ὧν καί προεξέθετο ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ παρόντος λόγου. Καί σημείωσαι ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας τριαδική διαίρεσίς ἐστι, καί ὅποια.

Ἦ καθ' ἡμᾶς ἱερά παράδοσις διαιρεῖται

εἰς μυστήριον· τοῦτο γάρ ἡ τελετή, εἰς μύστην, εἰς μυστούμενους.

§ 2. Ἦ μέν ἀγιωτάτη: Τίς ἡ ἐν οὐρανοῖς ἱεραρχία, καί ὅτι τελετή ἐστὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας ἡ τοῦ Θεοῦ κατὰ δύναμιν γνῶσις καί ἔξις. Μῦσται δέ ταύτης αἱ περί Θεόν πρῶται τάξεις, τελούμενοι δέ αἱ μετ' αὐτάς παρ' αὐτῶν μυστούμενοι καί διδασκόμενοι τάξεις.

Μετ' ἐκείνην: Τίς ἡ κατὰ τοὺς δύο λαοὺς ἱεραρχία.

Τήν κατὰ νόμον: Περί τῆς κατὰ νόμον ἱεραρχίας.

Οὐκ εὐδιάκριτον: Σημείωσαι, ὅτι οὐκ εὐληπτον λέγει καί εὐδιάκριτον τήν τῶν νομικῶν διατάξεων θεωρίαν καί ἀλληγορίαν.

Ταύτη δέ τῇ κατὰ νόμον: Τίς ἡ τελετή τῶν ἐν νόμῳ.

(14E_400 > Μύστου καί ἡγεμόνος· Μωσέως δηλαδή.

Ἱερογραφῶν τήν: Κατὰ τό εἰρημένον· «ὄρα, ποιήσεις πάντα κατὰ τόν τύπον τόν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει».

Τήν τελειοτέραν: Περί τῆς νέας ἱεραρχίας τῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ λέγει, ὅτι κλήρωσίς ἐστι τῶν κατὰ νόμον. Ταῦτα δέ ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους φησί, καί ὁ Κύριος· «οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τόν νόμον, ἀλλά πληρῶσαι».

Τῇ μεσότητι: Σημείωσαι, πῶς μέση ἐστὶν οὐρανίας ἱεραρχίας, καί τῆς νομικῆς ἡ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχία, καί πῶς ταῖς δύο κοινωνεῖ, τῇ μέν τῷ πνεύματι, τῇ δέ τῷ γράμματι, τουτέστι τοῖς συμβόλοις.

Τό τρισσόν: Πῶς ἡ εἰς τρία διαίρεσις τῶν τάξεων,

Θεοειδεῖς τῶν ἱερῶν: Τουτέστιν, εἰς ἱεράν γνῶσιν, καί διδασκάλους, καί διδασκομένους.

Τῶν καθ' ἡμᾶς: Τῶν ἀγγέλων.

Διαιρεῖται ἡ τῶν τελετῶν ἱερουργία

εἰς κάθαρσιν, μύτην, τελειωσιν.

Ἦ τῶν ἱερουργῶν διακόσμησις

εἰς κάθαρσιν εἰς φωταγωγίαν εἰς τελείωσιν
τῶν ἀτελέστων, τῶν καθαρθέντων, τῶν φωτισθέντων.

Ἦ τῶν τελουμένων δύναμις

εἰς καθαιρομένους, εἰς φωτιζομένους, εἰς τελειουμένους.

§ 3. Δύναμιν τήν ἱεράν: Ἐν τούτοις σκόπησον εὐκρινῶς δεικνυμένην τήν τριαδικήν τῆς ἱεραρχίας διαίρεσιν.

Ἦ δέ τῶν ἱερουργῶν: Περί τῶν τελούντων.

Ἀποκαθαίρει: Τί ἐστὶν ἀποκαθαίρειν, καί τί τό φωτίζειν, καί τί τό τελειοῦν, εἶπεν ἐν τῷ Περί τῆς ἐν οὐρανοῖς ἱεραρχίας κεφαλαίῳ γ' περί τό τέλος, καί ὧδε προϊόν ἐρεῖ· αὕτη δέ ἡ τριάς.

(14E_402 > Τελειώσεσιν: Πρώτην τό καθαίρειν τοὺς ἀτελέστους, μέσην καθ' ἣν ἄλλους μυοῦσιν, ἐσχάτην δέ τό τελειωθῆναι μόνον.

Ἦ πρώτη μέν: Ἀντί τοῦ ἡ τριάς τῶν ὑποβεβηκυῶν τάξεων.

Ἦ τρισσῇ: Τίς ἡ τρισσῇ δύναμις τῶν ἱερέων.

Συνάξεως: Ἀπό κοινοῦ τό, ἀποδειχθείσης.

Νῦν δέ τήν: Ἐκ γάρ τῶν θείων Γραφῶν καθαιρόμεθα καί ἐλλαμπόμεθα πρός τήν ἱεράν θεογενεσίαν· ἐκ τῆς συνάξεως δέ καί τῆς τοῦ μύρου τελετῆς ἐπιστημόνως τελειούμεθα. Σημεύωσαι καί ἐνταῦθα ὁμοίως δηλουμένην τήν τριαδικήν διαίρεσιν.

Διαιρεῖται ἡ ἱερατική διακόσμησις

εἰς καθαρτικήν, φωτιστικήν, τελειωτικήν.

§ 4. Ἡ οὐχί καί τὰς αἰσθητάς: Ὡς ἐπὶ τῆς ὑέλου δεχομένης τόν ἥλιον, ὅπερ καί ἄνωτέρω εἶπε· καί οἷον ἐπὶ τοῦ πυρός ἢ τοῦ φωτός ἔστιν ἰδεῖν, τοῦ μέν διὰ τῶν ἀραιῶν καί διαφανῶν σωμάτων καταλάμποντος καί τὰ παχύτερα καί ἀλαμπῇ, τοῦ δέ πυρός διὰ τῆς εὐκαταπρήστου ὕλης καί τὰς ἀνεπιτηδείους πρός μετουσίαν αὐτοῦ ἐκπυροῦντος φύσεις.

Ἑλλάμπει: Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἱεράρχου δηλονότι.

Τούτων οὖν ἔστι: Κατά κοινοῦ ληπτέον τό ἔστί· προσυπακούεται γάρ ἐπὶ ὅλων τῶν ἐν τῷ τόπῳ.

Θεοπτικῶν, τό τοῖς: Σημεύωσαι, ὅτι θεοπτικῶς ὁ ἱεράρχης πρῶτον ἐλλάμπεται, εἶτα μεταδίδωσι τοῖς ὑπ' αὐτόν, εἶτα τελειοῖ τούτοις, οἷς μεταδίδωσι τῆς ἐλλάμψεως.

§ 5. Πρώτη μέν ἔστι. Σημειωτέον, πῶς ἡ αὐτή πρώτη καί ἐσχάτη τάξις.

Ἡ δέ τῆς ἱεραρχικῆς: Περί τῆς τῶν τάξεων δυνάμεως. Οὕτω δέ χρή νοῆσαι τὰ προκείμενα, ὅτι πάντα μέν τὰ ἱερατικῶς τελούμενα εἰς τόν ἱεράρχην τήν ἀναφοράν ἔχει, ὡς αὐτοῦ διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ταγμάτων ταῦτα ἐνεργοῦντος, οἷς καί παρέσχε (14E_404 > τήν δύναμιν τοῦ ταῦτα ἐνεργεῖν, ὅμως ἐν ἐξαιρέτῳ τῷ ἱεράρχῃ πρός αὐτουργίαν, καί οὐ διὰ τῆς ἐτέρων ὑπουργίας ἀποκεκλήρωται ὁ τοῦ μύρου ἁγιασμός καί ἡ τοῦ θυσιαστηρίου καθιέρωσις καί ἡ τῶν ἱερατικῶν χειροτονία, ἅτινα καί τελεσιουργούς εἰκόνας τῆς θείας δυνάμεως ἀπεκάλεσεν· ὁλότητα δέ φησι πάσας τὰς τάξεις, ὡς εὐθύς ἐπεξηγεῖται.

Αὗται δέ εἰσι: Τουτέστιν αἱ τελειοῦσαι τόν ἅγιον ἄρτον εἰς σῶμα Χριστοῦ, καί τό ποτήριον εἰς ἅγιον αἶμα, καί τό ὕδωρ εἰς ἁγίαν κάθαρσιν, καί τόν ἀφώτιστον εἰς υἰοθεσίαν, καί πάντα τὰ λοιπά ὁμοίως.

Εἰ γάρ καί πρός τῶν ἱερῶν: Σημεύωσαι, ὅτι καί ἁγιάσαι καί τελειῶσαι τό μύρον οὐκ ἔστι πρεσβυτέρων, οὐς καί ἱερεῖς καλεῖ, ἀλλ' οὔτε θυσιαστήριον τελειῶσαι, ἵνα καί προσενέγκῃ ἐπ' αὐτοῦ, οὔτε μὴν χειροτονῆσαι. Ταῦτα γάρ μόνος ὁ ἱεράρχης ποιεῖ, ὣν ἐκτός ὁ πρεσβύτερος, οὔτε βαπτίσει, οὔτε προσοίσει, ἀλλ' εἰς τὰ προτελεσθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἱεουργήσει.

Ἀγιστεῖαν: Ἡτοι χειροτονίαν.

Ἐνιαίως: Μονομερώς.

Τὰς ἐπιστήμας: Ὅτι ἡ διδασκαλική τῶν μυστηρίων δύναμις τοῖς ἱεράρχαις ἀρμόζει.

§ 6. Ἡ δέ τῶν ἱερέων: Τίς ἡ τῶν ἱερέων τάξις, ἡγουν τῶν πρεσβυτέρων.

Αὕτῃ δρᾶ: Ἡ τῶν ἱερέων τάξις δηλονότι.

Ἡ δέ τῶν λειτουργῶν: Τίς ἡ τῶν λειτουργῶν τάξις, τουτέστι τῶν διακόνων.

Ἀποκαθαίρει: Πῶς ἀποκαθαίρουσιν οἱ διάκονοι.

Ὅθεν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς: Θεωρία τῆς καθάρσεως. Σημεύωσαι δέ, ὅτι τῶν διακόνων ἔστί τό ἀποδύειν καί ὑπολύειν τοὺς βαπτιζομένους, καί πρός δυσμᾶς ἰστᾶν, καί αὐθις πρός ἀνατολήν μετάγειν.

(14E_406 > Διό καί ταῖς ἱεραῖς: Σημεύωσαι, ὅτι οἱ διάκονοι τότε τὰς θύρας εἶχον, νῦν δέ οἱ ὑποδιάκονοι·

§ 7. Δέδεικται τοίνυν: Ἀνακεφαλαίωσις.

Δηλαδή τῆς ἱεραρχικῆς: Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος καί τὰ τῶν ὑφειμένων ποιεῖ, καί οἱ πρῶτοι τὰ τῶν δευτέρων καί τῶν μετ' αὐτούς ποιοῦσιν οὐκ ἀνάπαλιν δέ, οἱ δεῦτεροι τὰ τῶν πρώτων.

Ἐγχειρεῖν ἀλαζονείαν: Ὅτι ἕκαστον χρή μή κατατολμᾶν τῶν μειζόνων.

Εἰκόνες αἱ ἱερατικάι: Τίνος τύποι αἱ ἱερατικάί τάξεις, τὰ παρά τοῦ Θεοῦ περί τούς ἀνθρώπους ἐνεργοῦσαι.

Ἐπειδή γάρ: Περί τῶν οὐρανίων τάξεων, πῶς ὑπό Θεοῦ ἱεουργοῦνται.

Β'. Ὁ μέν ἱεράρχης: Χειροτονία ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου καί διακόνου.

Ἀμφω τῷ πόδε: Νῦν ἐτέρως ἐπιτελεῖται.

Ἐνα τῶν ποδῶν: Ἀδελφον δέ ποῖον πόδα φησί.

Καθ' ἕκαστον: Σημεῖωσαι, ὅτι χρή πάντας τούς ἐν τῷ ἱερατείῳ τόν χειροτονούμενον ἀσπάζεσθαι.

Γ'. § 1. Ἀνάρρησις ἱερά. Ἀνάρρησις οἶονεῖ κήρυξις ἐξ ὀνόματος· σφραγίζων γάρ αὐτόν ὁ χειροτονῶν ἀρχιερεὺς, ἐξ ὀνόματος φάσκει· 'Σφραγίζεται ὁ δεῖνα ἀπὸ πρεσβυτέρου εἰς ἐπίσκοπον ἐν ὀνόματι Πατρός καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος'· ὁμοίως καί ἐπὶ πρεσβυτέρου καί διακόνου.

ὑπόπτωσις: ὑπόπτωσις ἢ γονυκλισία, ἀνάρρησις δέ, ὅπερ νῦν καλοῦσιν ἐπικλήρυξιν ἢ ἀνακήρυξιν.

Ἡ ἀνάρρησις: Ἡ ἐπὶ τῶν χειροτονιῶν ἀνακήρυξις, οἷον ἐπὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου· 'ὑπὲρ τοῦ ἁγίου πατρός ἐπισκόπου τοῦδε'. Ἐπὶ δέ πρεσβυτέρου· 'ὑπὲρ τοῦδε πρεσβυτέρου'. Ἐπὶ (14E_408 > δέ διακόνου· 'ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦδε διακόνου'. Τόδε ἀνάρρησιν φησιν ὅταν ἐν αὐτῷ τῷ χειροτονεῖν κηρύττῃ· 'Τόν χειροτονούμενον ἢ θεία χάρις προχειρίζεται τόνδε εἰς τόνδε'.

§ 2. Ἡ μέν οὖν: Θεωρία.

§ 4. Εἰς τὴν ἀνδρικήν. Σημεῖωσαι τὴν ἀνδρικήν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ καί θεαρχικὴν ἀναμαρτησίαν.

Ἀνάρρησιν: Τίς ἢ ἀνάρρησις.

§ 5. Οὐδέ ἀδελφόν: Ὡραῖον καί πάνυ ἀναγκαῖον καί ἀσφαλές, ὅτι οὐδέ ἀδελφόν χωρὶς Θεοῦ ἐποίει τις.

Ἱεροτελεστής: Ὡς ἄνθρωπος, καί ἀρχιερεὺς γένονεν ὁ Χριστός. Σημεῖωσαι τοῦτο κατὰ Ἀκεφάλων καί Νεστοριανῶν.

Διό καί αὐτός. Σημεῖωσαι πότε ἐχειροτονήθησαν ἱερεῖς οἱ μαθηταί, καί ὅτι Ἰησοῦς, καίτοι Θεός ὢν, αὐτός οὐκ ἐχειροτόνησεν, ἀλλ' ἐπηγγείλατο πέμπειν ἀπὸ τοῦ Πατρός τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ὅτε ὡς πύριναι γλῶσσαι ἐφάνησαν αὐτοῖς.

Τελετάρχην: Τόν Κύριον κατὰ τὴν θεότητα καλεῖ.

Ὁ τῶν μαθητῶν: Ὁ ἅγιος Πέτρος δηλονότι μετὰ τῶν λοιπῶν, ὅτε τόν Ματθαῖον προῦχειρίσατο εἰς ἀπόστολον.

Περί δέ τοῦ Θεοῦ. Σημεῖωσαι τί φησι περί τοῦ κλήρου τοῦ πεσόντος ἐπὶ Ματθαῖον, καί τί νοεῖ τοῦτον.

Δοκεῖ γάρ μοι τὰ λόγια: Τό ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων λόγιον περί τούτων ἐν μέν ἐνίοις βιβλίοις εὗρον οὕτως ἔχον· «καί ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς», ἐν δέ τισι, «καί ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν». Τό μέν οὖν αὐτοῖς συναγωνίζεται τῷ νῦν εἰρημένῳ ὑπὸ τοῦ θείου Διονυσίου, ὡς τοῦ κλήρου σύμβολόν τι δηλοῦντος, ἐξ ἀποκαλύψεως ἴσως ἢ ἐνεργήματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πίπτοντος ἐπὶ τόν κληρούμενον· ὅθεν καί περί τοῦ Ἰσκαριώτου φησὶν ὁ μέγιστος Πέτρος, ὅτι, «ἔλαχε σύν ἡμῖν τόν (14E_410 > κληρον τῆς διακονίας ταύτης», καίτοι συνήθης ἡμῖν κληρὸς οὐκ ἦν ἐπὶ τῶν ἀποστόλων γεγονώς ὑπὲρ Κυρίου τοῦ ἐκλεξαμένου αὐτούς.

§ 7. Ὁ δέ ἱεράρχης: Περί τοῦ ἐπισκόπου, διὰ τί ἐπιτίθεται μόνῳ αὐτῷ τὰ ἅγια Εὐαγγέλια.

Θεουργίας, θεοφανείας: Προσυπακουστέον τό 'υπάρχοντα' κατά παράλειψιν γάρ τοῦ ρήματος πολλάκις ἡ σύνταξις. Σημείωσαι δέ πόσων μεταλαμβάνει ὁ ἐπισκοπος θείων πλεονεκτημάτων.

Ἱερολογιῶν: Τουτέστιν ἐρμηνειῶν.

Τοῖς δέ ἱερεῦσι: Περί πρεσβυτέρων.

Ἡ μὲν οὖν κλίσις: Τί ἡ κλίσις δηλοῖ.

§ 8. Αἱ τρεῖς τῶν ἱεροτελεστῶν: Τουτέστιν ἱεραρχῶν, ἱερέων, καί λειτουργῶν.

Ταῖς τρισὶ τῶν τελουμένων: Τουτέστι τῶν καθαιρομένων, τῶν φωτιζομένων, καί τῶν θεωρητικῶς τελουμένων.

Ἡ λειτουργικὴ τάξις: Περί διακόνου ἓνα πόδα κλίνοντος.

Οἱ δέ ἱερεῖς: Τί τό τούς δύο πόδας κλίνειν τούς πρεσβυτέρους.

Ἄμφω τῷ πόδε: Τί τό τούς δύο πόδας κλίνειν τον ἱεράρχην, καί διά τί αἱ Γραφαί ἐπιτίθενται τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

Α'. Τριάδα τῶν τελουμένων: Ὅτι τρεῖς αἱ τελούμεναι τάξεις.

§ 1. Λέγομεν τοίνυν: Τίνες οἱ καθαιρόμενοι, καί πῶς.

Ἀποδιαστελλόμενοι πληθύνες: Τουτέστιν οἱ κατηχούμενοι, οἱ ἐν μετανοίᾳ, καί ἐνοχλούμενοι. Διαφοράν δέ εἰσηγεῖται τῶν ἐν μετανοίᾳ ἐν τοῖς ἐξῆς.

Τῆς δέ, ὥς: Τῶν ἐν μετανοίᾳ μετὰ τό βάπτισμα ἁμαρτανόντων.

(14E_412 > Τῆς δέ, ὥς ἔτι: Τῶν χειμαζομένων καί ἐνεργουμένων.

Τῆς δέ, ὥς ἔτι πρὸς: Τῶν ἀπὸ αἱρέσεων ἢ ἀσελγειῶν.

Τῆς δέ, ὥς μεταχθείσης: Τῶν μὴ τελείως ἐξ ἀσελγείας ἐπιστρεψάντων εἰς ἁγιασμόν ἢ τῶν κατηχουμένων.

§ 2. Μέση δέ τάξις: Ὁ πιστός λαός.

Ἡ καθαρθεῖσα πάσης: Τὴν πᾶσαν κάθαρσιν τοῦ λαοῦ.

Αἱ καθαιρόμεναι τάξεις διαιροῦνται.

Εἰς τούς ἐκβαλλομένους τῶν ἱερῶν,

Εἰς τὸν πιστὸν λαόν,

Εἰς μοναχοὺς, ἥτοι θεραπευτάς.

Τὴν τοῦ ἱεροῦ λαοῦ: Σημεῖωσαι ὅτι μέσῃν τάξιν τὸν ἱερόν λαόν ἀποκαλεῖ, ἡγουν τούς ἐν λαϊκῷ τάγματι τό ὁλόκληρον, ἥτοι τό ἀνεπιτίμητον ἔχοντας· τούς δέ μοναχοὺς, ἥτοι τούς θεραπευτάς, τὴν πασῶν ὑψηλοτέραν.

§ 3. Ἡ τῶν μοναχῶν: Μέτρα μοναχικῆς καταστάσεως.

Οἱ μὲν, θεραπευτάς: Διὰ τί οἱ μοναχοὶ θεραπευταὶ ἐκλήθησαν.

Καί ἐνιαίας: Τί μονὰς ἀμέριστος καί ἐνιαία ζωή.

Τῶν διαιρετῶν ἱεραῖς: Διαιρετὰ φησι τὰ βιωτικά.

Θεοειδῇ μονάδα: Πῶς τελειοῦται ὁ μονάζων, καί διὰ τί ἰδικὴν τελείωσιν καί ἐπὶ κλησιν καί κατάστασιν ἔχει ὁ μοναχός.

Β'. Ὁ μὲν ἱερεὺς: Σημεῖωσαι ὅτι, ὁ μὲν ἱερεὺς φησι, καί οὐχ ὁ ἱεράρχης, καί ὅτι κατὰ τοῦτον τοῦ Πατρός τὸν λόγον, οὐ δεῖ σχῆμα μοναχοῦ ἐπίσκοπον διδόναι, ἀλλὰ μόνον πρεσβύτερον.

Ταῖς διαιρεταῖς: Ταῖς βιωτικαῖς καί πολυσχιδέσιν, οἷον ἐμπορίαις φημί καί τοῖς ἄλλοις συναλλάγμασι. 'Φαντασίας' δέ, τουτέστι ταῖς κατὰ διάνοιαν ἐπιθυμίαις καί τῶν παθῶν ἀνατυπώσεις.

Ἀποκείρει: Πῶς κείρεται ὁ μοναχός.

Τὴν τρισσὴν: Σημεῖωσαι δέ τὴν τρισσὴν ὑπόστασιν.

(14E_414 > Γ'. § 1. α'. Μοναχικήν τάξιν: Διά τι λέγεται μοναχός καί τίς ἡ μοναχική κατάστασις καί ἐπιτήδευσις.,

§ 2. Ἀποταγή: Τίς ἡ ἀποταγή.

β'. Διό καί πολλά: Σημείωσαι κατά Λαμπετιανῶν, ἥτοι Μεσσαλιανῶν ἢ Ἀδελφιανῶν, ταῦτόν δέ εἰπεῖν Μαρκιανιστῶν, οἵτινες τριετίαν μόνον ἄκρως ἀσκήσαντες, μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοσοῦτον ἀδιαφοροῦσι τόν λοιπόν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς χρόνον, ὡς πᾶσαν ἀτοπίαν πράττειν ἀδεῶς· μοιχείαις γάρ καί ἀσελγείαις, γαστριμαργίαις καί ἀλληλογαμίαις, καί ἀπαξαπλῶς ἐν πάσαις ἀσωτίαις ἐγκαλινδούμενοι, τά τοιαῦτα πράττειν ἀπαθῶς τερατεύονται· καί ἀναισθήτως νοσοῦντες τήν ἐμπάθειαν καί ἀναλγήτως ὑφ' ἑαυτῶν πάσχοντες καί τῶν ἐν αὐτοῖς οἰκούντων δαιμόνων, ὥσπερ οἱ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσω, ἀγάλλονται μᾶλλον καί οὐκ ἀνιῶνται.

γ'. Ἀπείρηται: Σημείωσαι ὅτι πολλά κωλύεται ὁ μοναχός ποιεῖν, ὧν οἱ λαϊκοί τήν ἐπιτροπήν καί ἐξουσίαν ἔχουσιν· οἷον ὁ γάμος, καί τό στρατείας ἢ ἐμπορίας ὁμιλεῖν, καί ἑτέροις, ἐν οἷς ὁ λαϊκός οὐ κατακρίνεται.

§ 3. Τριχῶν ἀπόκαρσις: Τίς ἡ ἀπόκαρσις.

§ 4. Ἡ δέ τῆς προτέρας: Τί τό μεταλλάσσειν τήν ἐσθῆτα αὐτοῦ.

§ 5. Καί πάντες: Τί ὁ ἀσπασμός.

Ἐπὶ τήν θεαρχικήν: Τί τό εὐθύς κοινωνεῖν.

Ἐπὶ τήν μετάληψιν: Διά τί οἱ χειροτονούμενοι εὐθέως κοινωνοῦσι.

Μεταδίδεται πρὸς: Πάντες γάρ ὁμοίως μετὰ τήν χειροτονίαν τῶν θείων ἀξιοῦνται μυστηρίων, ὅπερ ἐμφαίνει τήν πρὸς Θεόν οἰκειότητά τε καί ἔνωσιν.

Τελεταί, κάθαρσις: Τί αἱ τελεταί δηλοῦσι.

(14E_416 > Τάξις: Ἰδοὺ καί ἐνταῦθα σαφέστερον ἐδίδαξεν ὁ Πατήρ, τίνες αἱ ὑπερβεβηκυῖαι τάξεις, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθη.

§ 6. Ἄλλ' ἔρεῖς ὅτι: Καί ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν οὐρανῷ καθαιρόμενος, καί περὶ ἀγγέλων.

Ἔστι τις οὐρανία: Σημείωσαι ὅτι οὐδεμία λώβη τυγχάνει ἐν τινι τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ὃ δοξάζει Ὁριγένης καί οἱ τὰ τούτου φρονοῦντες, φάσκοντες, ὅτι κατὰ τήν ἀναλογίαν τῆς παρατροπῆς ἕκαστον τῶν οὐρανίων ταγμάτων τήν τοιάνδε καί ὀνομασίαν καί τάξιν ἐκκληρώσατο, καί σώμασιν ἐνεδέθησαν λεπτοτέροις, εἰς παιδείαν τῆς ἑαυτῶν ἐπὶ τό χεῖρον παρατροπῆς· ἀλλὰ πάναγνοί εἰσι δηλονότι καί ἀσώματοι νόες, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐκτίσθησαν· ὅτι δέ ἀσώματοί εἰσιν αἱ οὐράναι δυνάμεις, διαφόρως ἔγνωσ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, Ἄλλως. Ἄλλ' οὐδεὶς αὐτῶν τῶν οὐρανίων νοῶν μετὰ τήν τῶν δαιμόνων ἀπόπτωσιν ἐάλω ποτέ· τοῦτο γάρ οὐδέ παρά τῆς θείας Γραφῆς ἔγνωμεν, οὐδέ τις τῶν θεοσόφων εἶρηκε Πατέρων. Οὗτος δέ ὁ ἅγιος κατὰ συγχώρησιν αὐτό φησιν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὅτι πάναγνοι μὲν εἰσι καί ἀλώβητοι καί οὐ δέονται καθάρσεως· πλήν, εἰ καὶ δοίημεν ἐν τινι λώβῃ γενέσθαι αὐτῶν τινά, πάντως εἰς τὰς ἐναντίας ἐχώρει δυνάμεις, ὥστε τὰς λοιπὰς τὸ ἀλώβητον ὡσαύτως ἔχειν, καί ὁμοίως μὴ δεῖσθαι καθάρσεως. Καί ὅτι τοῦτό ἐστι, σαφῶς ἔδειξεν· εἰπὼν γάρ πρὸς τήν ἀντίθεσιν τήν ἰδίαν γνώμην καὶ ἀληθῆ, ἐπήγαγε τό, Εἰ γάρ τις, ἀντί τοῦ, εἰ δέ καί τις δοίῃ τινά παρατραπήναι, τοῦ χοροῦ τούτων ἐξέπεσεν, ὅπερ ἐγὼ οὐ λέγω, φησίν, ἀλλὰ τούναντίον, ὅτι πάναγνοι διαμένουσιν εἰσαεὶ, ἐπεὶ ἐκπέσοι τοῦ καθεστῶτος. Μὴ οὖν τις τῶν Ὁριγένους μυστῶν οἰέσθω τό παρόν ρητόν συνηγορεῖν τῇ κακοπίστῳ αὐτοῦ δόξῃ, φάσκων, ὅτι ἀεὶ πτώσις καὶ ἀνάκλισις καὶ μετάπτωσις τῶν οὐρανίων γίνεται νοῶν, ὡς φησιν Ὁριγένης μὲν ἐν τῷ Περί ἀρχῶν (14E_418 > πρώτῳ λόγῳ, οὕτως· "Ὁ τοίνυν λόγος, οἶμαι, δείκνυσι πᾶς, πᾶν ὅ,τι ποτέ λογικόν, ἀπό παντός οὐτινοσοῦν λογικοῦ δύνασθαι γενέσθαι· καὶ μετὰ βραχέα ἐπάγει λέγων· 'Μετά τό ἐπὶ πᾶσι τέλος, πάλιν ἀπόρρευσις καὶ κατάπτωσις. γίνεται'. Εὐάγριος δέ ἐν

τῷ ἑβδομηκοστῷ ὀγδόῳ τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος κεφαλαίῳ οὕτω φησίν·
"Ἐκαστον τάγμα τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἢ ὅλον ἐκ τῶν κάτω, ἢ ὅλον ἐκ τῶν ἄνω,
ἢ ἐκ τῶν ἄνω καί ἐκ τῶν κάτω συνέστηκε". Καί ἐν τῷ ιθ' τῆς ε' ἑκατοντάδος λέγει
οὕτως· "Ἐξ ἀγγελικῆς καταστάσεως καί ἀρχαγγελικῆς, ψυχικῆ κατάστασις γίνεται·
ἐκ δέ τῆς ψυχικῆς, δαιμονιώδης καί ἀνθρωπίνη· ἐκ δέ τῆς ἀνθρωπίνης, ἄγγελοι
πάλιν καί δαίμονες γίνονται".

Ταῖς ὑφειμέναις: Ποία ἐστίν ἡ τῶν οὐρανίων κάθαρσις καί διακόσμησις.
Ἄλλως. Ὅτι κάθαρσις τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἐστίν ἡ ἐπὶ τελεωτέραν γνῶσιν
ἔλλαμψις· καί σημείωσαι ὅτι προκόπτουσιν ἐπὶ γνῶσιν, καί ὅτι δαίμονες οὐ λέγουσι
καθαίρεσθαι, διὰ τοὺς φάσκοντας καί αὐτοὺς ἐν τῇ παρ' αὐτῶν μυθευομένη
ἀποκατάστασι, σώζεσθαι μετὰ τῶν ἁγίων.

Οὕτω καί φωτιζόμεναι: Σημεῖωσαι τὰ περὶ τῶν ἀγγέλων, πῶς φωτίζονται καί
τελειοῦνται.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Α'. § 1. Οὕτω καί πρόσ: Ὅτι οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις ἀπάγονται οἱ
τελευτῶντες πάντες, καί περὶ ἀναστάσεως.

Ὀλικῆς ἀναστάσεως: Τῆς μετὰ τοῦ σώματος δηλονότι.

Αἱ μὲν γάρ: Περί δικαίων λέγει.

Τὰ δέ καθαρὰ τῶν: Περί ἀναστάσεως σωμάτων.

(14E_420 >

Τῶν δοξαζόντων ἀνάστασιν καί κρίσιν,

οἱ μὲν μετὰ τῶν αὐτῶν σωμάτων	οἱ δέ	δίχα	οἱ δέ μετ' ἄλλων σωμάτων
ἐγείρεσθαι τὴν ψυχὴν φασιν, ὡς οἱ	σώματος·		των ξένων, καί βίον ἔχειν,
Χριστιανοί·			οἶον νῦν.

Τῶν κεκοιμημένων,

οἱ μὲν εἰσι ἱεροί·

οἱ δέ ἀνίεροι.

Ἐνωθέντα γάρ: Ὅτι ἐνοῦνται ταῖς ψυχαῖς τὰ σώματα.

[Σημεῖωσαι δέ καί τὴν ὀλικὴν ἀνάστασιν].

§ 2. Τῶν δέ ἀνιέρων: Περί θανάτου ἀμαρτωλῶν, καί τί νομίζουν μετὰ
θάνατον γίνεσθαι οἱ Ἕλληνες, ὧν τὰς δόξας ἐκτίθεται. Τούτων γάρ οἱ μὲν
ἀλογιστότεροι οὔτε ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ὁμολογοῦσιν, ὧν ἐστὶ καὶ Βίας, οὐχ ὁ
Πριηνεύς, ἀλλ' ἕτερός τις, ἀλλὰ θνητὴν καί λύεσθαι αὐτήν, ὃν τρόπον καί τό σῶμα,
καί εἰς τό μή εἶναι χωρεῖν· οἱ δέ δῆθεν αὐτῶν λογικώτεροι, καί περὶ ἀθανασίας
ψυχῆς φιλοσοφῆσαντες, ὡς Πλάτων καί οἱ τοιοῦτοι, μετὰ θάνατον τό μὲν σῶμα οὐκ
ἔτι συστήσεσθαι φασιν, ἀλλ' εἰς αἰῶνα οὐχ ὑποστρέφειν ἔτι, πρὸς ἣν ἔσχε σύστασιν.
Τοῦτο γάρ ἐστίν ὃ φησιν εἰσάπαξ, ἀντὶ τοῦ μηκέτι συστησόμενον, ἐπειδὴ ἀνάξιον
εἶναί φασι τό ὑλικόν συνδιαιώνίζειν ψυχῇ, τὴν δέ ψυχὴν μόνον ἀθανάτως ὑπάρχειν.
Ταῦτα καί αἰρετικοὶ λέγουσι διαφόρως, ὡς οἱ ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, καί
Μενάνδρου, καί Οὐαλεντίνου, καί Μαρκίωνος, καί Μάνεντος· καί νῦν δέ οἱ ἀπὸ τῶν
Ὀριγένους προερχόμενοι μύθων, οὐ γάρ δογμάτων. Καί ὁρᾶτε τίσι θέλουσι
συναριθμεῖσθαι, καί ποίας ἀτόπους δόξας τῇ ἀνωμήτῳ τῶν Χριστιανῶν πίστει
προσάπτουσιν οἱ στυγητοὶ παρὰ Θεῷ καί ἀνθρώποις εὐφρονοῦσιν ὑπάρχοντες.

Οἱ δέ τὴν σωματικὴν: Τουτέστι ψυχῶν μόνων γίνεσθαι ἀνάστασιν, σωμάτων
χωρίς.

Ἀρθεῖσαν ἤδη: Ὁ λέγει ὁ Ἀπόστολος ἀρραβῶνα καί ἀπόδειξιν τῆς μετὰ
σώματος καθολικῆς ἀναστάσεως τὸν Κύριον (14E_422 > ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν

γεγενῆσθαι· καί ὅτι ἐν αὐτῷ νῦν κέκρυπται ἡ ζωὴ ἡμῶν, ἐν τῷ Θεῷ φανερωθησομένη ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ.

Ψυχαῖς συζυγίας: Αἰρετικοί τινες τότε γεγόνασιν, ὡς οἱ περί Σίμωνα τόν μάγον καί τούς σύν αὐτῷ, οἳ τινες αἰθέριον ἔφασκον, εἴ γε καί ἄρα ἔσεσθαι σῶμα ταῖς ψυχαῖς. Ἰστέον δέ ὅτι καί Ὠριγένης τό αὐτό φησιν ἐν τινι τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων· ἐν ἄλλοις δέ καί αὐτό παντελῶς ἀπαρνεῖται, πᾶσαν σωματικήν φύσιν εἰς ἀνυπαρξίαν χωρεῖν δογματίζων. Ἀνάγνωθι Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος καί Ὀλυμπίου Ἀδριανουπόλεως ἐπισκόπου τῆς Λυκίας τά κατ' αὐτοῦ ὑπ' αὐτῶν περί ἀναστάσεως γραφέντα, καί Ἀντιπάτρου τοῦ Βόστρων ἐπισκόπου, καί μαθήσῃ τήν μυθώδη αὐτοῦ καί ἀλλόκοτον ληρωδίαν.

Καί μακαριωτάτην: Ταῦτά φησιν αἰνιττόμενος, οἶμαι, Παπίαν τόν Ἱεραπόλεως τῆς κατ' Ἀσίαν τότε γενόμενον ἐπίσκοπον, καί συνακμάσαντα τῷ θεῷ εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ. Οὗτος γάρ ὁ Παπίας ἐν τῷ τετάρτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῶν Κυριακῶν ἐξηγήσεων τάς διά βρωμάτων εἶπεν ἐν τῇ ἀναστάσει ἀπολαύσεις, εἰς ὅπερ δόγμα μετὰ ταῦτα ἐπίστευσεν Ἀπολλινάριος, καθὼς ἐμφαίνεται ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, ὃ καλοῦσί τινες χιλιονταετηρίδα. Πῶς οὖν Ἀπολλιναρίου τά τοῦ ἁγίου Διονυσίου συγγράμματα, κατὰ τούς τινων λήρους, τά ἀναιροῦντα Ἀπολλινάριον; Καί Εἰρηναῖος δέ ὁ Λουγδούνου ἐν τῷ Κατά αἰρέσεων πέμπτῳ λόγῳ, τό αὐτό φησι, καί παράγει μάρτυρα τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένων τόν λεχθέντα Παπίαν.

Ὅταν ἐπὶ τό τέλος: Φρικτά καί λίαν φοβερά τά τῶν ἁμαρτωλῶν τέλη.

Ἐτέροις ὀφθαλμοῖς: Ἐτέρους ὀφθαλμούς φησι τούς τοῦ νοῦ, λοιπόν καθαρωτέρου ὄντος καί τά εἰς ἄδου σκοποῦντος καί στρεφομένου εἰς τήν προδοκίαν τῆς γεέννης, ἣν οὐ πρότερον πεπιστεύκει· διό καί δυσανασχετεῖ καί ὀδύρεται τόν θάνατον, ἐννοῶν (14E_424 > μήποτε ἀληθεῖς ὦσιν αἱ κάτω τιμωρίαι· ὥστε καί οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῷ σώματι ἐγείρονται.

Β'. Συναγαγόν: Περί ἱερατικῶν τελευτώντων.

Εἰ δέ τοῖς εὐαγέσι: Περί μοναχῶν, δικαίων καί λαϊκῶν.

Ἐν τοῖς θείοις: Σημεῖωσαι τι ἀναγινώσκεται καί τί ψάλλεται ἐπὶ τῶν κεκοιμημένων μοναχῶν καί λαϊκῶν· ὁμολόγους δέ καί ταῦτοδυνάμους ὡδὰς λέγει ταῖς προαναγνωσθεῖσαις περί ἀναστάσεως ἀψευδέσιν ἐπαγγελίαις ἅδιν τούς λειτουργούς.

Γ'. § 1. Ἰησοῦ φωταγωγοῦντος: Ὅτι πρὸς τόν βίον καί οἱ τόποι τῶν κεκοιμημένων.

Ὑπέρ ταύτης τῆς θείας: Ὅτι δικαιοσύνης ἐστὶ τό πρὸς τόν βίον δοῦναι καί τόν τόπον.

Εὐχὴν ἱεράν: Διά τί ἡ εὐχή.

§ 2. Αἱ δέ τῶν θεαρχικῶν: Διά τί ὡδαὶ καί ἀναγνώσματα. Σημεῖωσαι δέ ὅποια ἦν ἡ ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις παλαιὰ ἀκολουθία καί τάξις.

Σκόπει δέ, ὅτι νῦν: Ὅτι ἐπὶ τοῖς τελευτῶσιν, οὔτε οἱ ἐνεργούμενοι, οὔτε οἱ ἐν μετανοίᾳ ἐξίσιν, ἀλλὰ μόνοι οἱ κατηχούμενοι, καί διά τί.

Οἱ κατηχούμενοι: Οὐδέν μὲν μικρόν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς μυστηρίοις, ἀλλὰ πάντα μέγала· αὐτὰ μέντοι, πρὸς ἄλληλα συγκρινόμενα, διαφορὰν ἔξουσιν πρὸς μεγαλειότητα. Τῶν γάρ δρωμένων ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι μέγιστα καί ἀπαράβλητα τά τῶν θείων λουτρῶν καί φωτισμάτων καί μεταλήψεων μυστήρια· διό καί μικρά τά ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις ὠνόμασε· πλὴν οὐδέ τούτων ἄξιοι οἱ ἔτι κατηχούμενοι.

Βλαβήσονται γάρ: Ταῦτα ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ εἰρημένοις παρὰ τοῦ Ἀποστόλου περί τῶν ἀναξίως κοινωνούντων· ὥδε δέ καί περιφρονεῖν αὐτούς λέγει τῶν θείων μυστηρίων.

§ 4. Ἡ μὲν οὖν εὐχή: Σημεῖωσαι τί εὐχεται.

(14E_426 > Ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν: Τουτέστι τὰ ψιλὰ τῶν ἀμαρτημάτων.

§ 5. Ἀναλόγοις σημασίαις: Ἀναλόγοις σημασίαις ἔφη, τουτέστι ταῖς ἡμῖν γνωρίμοις τε καὶ συνήθεσι, καὶ οὐχ ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν νόησιν, λέξεσί τε καὶ ὀνομασίαις σημαινόμενα.

Τῆς πραγματικῆς αὐτῶν. Τουτέστι καθ' ὃ δυνάμεθα νοεῖν καὶ ἐκ τῶν ἡμῖν γνωρίμων λέξεων τε καὶ ὀνομάτων τὰς ἐκεῖ ἀπολαύσεις ὁ Θεὸς ὠνόμασεν, εἰπὼν, μὴ εἶναι ἐκεῖ λύπην ἢ νόσον ἢ πόνον ἢ στεναγμόν, ἀλλὰ φῶς εἶναι· πλὴν οὐ τοῦτο τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἄγνωστα τέως ἡμῖν καὶ ἀκατάληπτα, «ἃ γὰρ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε», καὶ τὰς ἐξῆς, ἀλλ' ἐξ ὧν οἶδαμεν, ὑποδείγματα δίδωσι μακαριότητος. Σημεῖωσαι δέ, πῶς λαμβάνει τό, «εἰς κόλπους Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ».

§ 6. Ὅτου ἔνεκα: Ἀπορεῖ περὶ τῆς γινομένης εὐχῆς παρὰ τοῦ ἱεράρχου ἐπὶ τοῖς ἐν ἀμαρτίαις κεκοιμημένοις.

Τῶν δικαίων αἱ προσευχαί: Σημεῖωσαι ὅτι μόνους τοὺς ἀξίους τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ ὠφελοῦσιν αἱ τῶν δικαίων προσευχαί, εἴτε ζῶντας, εἴτε τελευτήσαντας, οὐ μὴν ἀμαρτωλούς καὶ ἀξιοκατακρίτους καὶ ὧδε καὶ μετὰ θάνατον.

Ἦ τί πρὸς τοῦ Σαμουὴλ: Οὕτε γάρ τόν Σαούλ κάκιστον ὄντα ὠφέλησεν ὁ Σαμουὴλ εὐξάμενος, οὔτε τοὺς Ἑβραίους ἀμαρτωλούς ὄντας ὁ Μωϋσῆς· εἶπε γάρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· «μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου».

Ἡλίου τὰ οἰκεῖα: Ὅρα μὴ πού γε νομίσης, ὅτι τόν ἥλιον φησι δωρεῖσθαι τὰ ἑαυτοῦ φῶτα (πῶς γάρ ἄν ἄψυχος δωρήσαιτο; προαιρέσεως γάρ ἢ δωρεά), ἀλλὰ κατὰ ἠθοποιῖαν οἰονεῖ τινα τό προκείμενον λέγει. Ὡσπερ γάρ εἴ τις ὑπόθοιτο τόν ἥλιον λέγειν· Ἐγὼ τοῖς ἔρρωμένοις ὀφθαλμοῖς δίδωμι φῶς. (14E_428 > Εἶτα ἀσθενῶν τις τὰ ὄμματα εἶποι· Δός κάμοι· ἔρρωμαι γάρ. Ἐπειτα δεξάμενος τὴν ἀκτῖνα, καὶ ὃ ἐώρα ἀπολέσει. Τόν αὐτόν τρόπον καὶ ὁ ἀμαρτωλός, αἰτῶν δίκαιον εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, πάσχει· ἀμβλυώττων γάρ ὁ ἀμαρτωλός καὶ δεχόμενος τῆς τοῦ δικαίου εὐχῆς τὴν ἀκτῖνα, οὐ συγχωρεῖ αὐτήν τὰ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν καὶ φωτίζειν, ἀλλὰ σκότος ἑαυτῷ προξενεῖ, τῷ μῆτε προσέχειν διὰ καθαροῦ βίου ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς, καὶ τῇ ἀποφοιτήσῃ μέντοι, ἡγουν ἀναχωρήσει τῶν φωτιζουσῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδέν ὑπὸ δικαίου εὐχῆς ὠφεληθήσεται. Ὅτι δέ τὰ περὶ τοῦ ἡλίου οὕτω νοεῖ, καὶ ἐν τῷ Περί θείων ὀνομάτων κεφαλαίῳ δ' σημαίνει.

Ὁφέλιμοι: Πῶς καὶ πότε ὠφελεῖ δικαίου εὐχή ζῶντα μόνον· καὶ φησιν, ὅτε μετανοοῦντα κατὰ τόν Ἀπόστολον, «κλαίειν μετὰ κλαιόντων», ὅτε καὶ τό λόγιον ἐκεῖνο πληροῦται, «μέγα ἰσχύει εὐχή δικαίου ἐνεργουμένη διὰ τῆς μετανοίας τοῦ δεομένου», τῆς εὐχῆς. δηλονότι. Ἐάν γάρ εἰς οἰκοδομῇ, τουτέστιν ὁ δίκαιος, καὶ εἰς, οἷον ὁ ἀμαρτάνων, καταστρέφῃ, ἀτέλεστον μένει τό ἔργον, ὡς ἔγνωμεν ἐπὶ τοῦ κατὰ τόν Σαούλ καὶ τόν Σαμουὴλ ὑποδείγματος.

Ἐξιν ἱεράν ἔχων: Ἐξιν δέ ἱεράν ἐνταῦθα τὴν τοῦ οἰκείου βίου πρὸς ἀρετὴν διάθεσιν εἵρηκε. Συλλήπτορα δέ, ἀντὶ τοῦ βοηθόν.

Ὁμιλίαν: Οὐχ ἀπλῶς τοῦ πρὸς θεῖαν ἡμᾶς ὁμιλίαν χωρεῖν, καὶ δι' ἑαυτῶν αἰτεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τὰ κρεῖττονα καὶ σωτήρια, ἀπείργει ὁ πατήρ, εἰδὼς τόν Ἀπόστολον προστάσσοντα ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἀλλὰ τοῦ, οἰήσει τινά κρατούμενον (14E_430 > ὑπερφρονεῖν τῶν ἀγίων, καὶ ἀντ' οὐδενός τίθεσθαι τὰς τούτων εὐχάς.

Περὶ δέ τῆς: Ἐνθεν ἄρχεται λέγειν, ὡς ὠφελεῖ τόν νεκρόν ἢ εὐχή. Καὶ σημεῖωσαι ὅτι καὶ πρό αὐτοῦ ἐζητήθη τό ἄπορον τοῦτο.

§ 7. Παρορώσης. Ποίας ἡμῶν ἀμαρτίας ὁ Θεὸς παρορᾷ διὰ τῆς τοῦ ἱερέως προσευχῆς καὶ δεήσεως.

Αἰτεῖ δέ αὐτά: Τί αἰτεῖ ὁ ἱερεὺς.

Τοῖς παροῦσι: Τουτέστι τοῖς δικαίοις καὶ εὐσεβέσι.

Κατά θείαν ζωήν: Τουτέστιν ὅσα νομίμως καί ἀκολουθῶς ὁ δίκαιος ἐπίσκοπος αἰτήσῃ, λήψεται, ἀλλ' ἐπὶ δικαίων· εἴρηται γάρ τῷ ἁγίῳ Πέτρῳ· «ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς», καί τὰ ἐξῆς· κατὰ μίμησιν δέ τοῦ ἁγίου Πέτρου εἰσὶν οἱ ἐπίσκοποι, ὡς μετὰ μικρόν λέγει. Σημεῖωσαι δέ μέγεθος ἱεραρχίας καί ὕψος καί καθαρότητα.

Διό τοῖς ἀνιέροις: Σημεῖωσαι ὅτι ταῦτα τοῖς ἁμαρτωλοῖς οὐκ ἐπεύχεται.

Τελετάρχου: Τουτέστι τοῦ θείου Πνεύματος.

Αἰτεῖτε καί: Ἐκ τῆς Ἰακώβου Ἐπιστολῆς τό ρητόν, διδάσκον ἡμᾶς, ὡς οὐ δεῖ προσεύχεσθαι περὶ κακοῦ τινος προσώπου ἢ πράγματος.

Τὰς ἀφοριστικές ἔχουσι: Περί τῶν ἀκοινωνησιῶν καί ἀφορισμῶν τῶν παρὰ τοῦ ἱεράρχου· δυνάμεις γάρ φησι τὰς ἐκ Θεοῦ δεδομένας αὐτοῖς γνωστικές δοκιμασίας καί κρίσεις, δι' ὧν ἀφορίζουσι τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐκ τῶν δικαίων, ἢ τὸ ἔμπαλιν.

Ἀλόγοις ὁρμαῖς: Σημεῖωσαι ὅτι, ἐάν παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἀφορίσῃ ὁ ἱεράρχης, οὐχ ἔπεται αὐτῷ τό θεῖον κρῖμα· κατὰ γάρ θείαν κρίσιν καί οὐ διὰ θέλημα ἴδιον ταῦτα ὀφείλει ἐπιφέρειν.

(14E_432 > Τό Πνεῦμα. Σημεῖωσαι τί παρέσχε τοῖς ἀποστόλοις τό μετὰ τήν ἀνάστασιν αὐτοῖς δοθέν ἅγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ Κυρίου.

Ἑλλαμπομένῳ: Τῷ ἁγίῳ Πέτρῳ.

Ὅς ἐκείνου καί παντός: Πῶς χρή λαμβάνειν τό τοῦ Εὐαγγελίου ρητόν, «ὃ ἐάν δήσῃς» καί τὰ ἐξῆς.

Καί τοῦ ἱεράν: Ἱεράν θεολογίαν φησί τό, «Σύ εἶ ὁ Χριστός ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος», ὃ σημειωτέον κατὰ τε Βασιλειανῶν καί Νεστοριανῶν καί Παυλιανιστῶν καί τῶν ὁμοίων.

Ὅπως ἂν: Καθώς,

Ἱεραρχικῶς: Ἀσφαλέστατα ἐπὶ τούτων εἶπε τό ἱεραρχικῶς.

§ 8. Θεογενεσίαν, πρό τοῦ: Ὅτι ἐπὶ μέν τῶν βαπτιζομένων πρῶτόν ἐστι τό ἅγιον ἔλαιον, ἐπὶ δέ τῶν κεκοιμημένων τελευταῖον.

Καί τότε μέν: Διὰ τί ἡ τοῦ ἐλαίου χρίσις ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων, καί διὰ τί ἐπὶ τῶν κεκοιμημένων.

§ 9. Μετὰ τοῦ σφετέρου: Ὅτι ἐκάστης ψυχῆς ἴδιον σῶμα ὑπάρχει, μεθ' οὗ καί τὰς ἀνταποδόσεις κομίζεται· διό καί ἐκάτερα μετέχει τῶν ἁγιασμάτων· κατὰ κοινοῦ δέ τό ἀμφοῖν δωρεῖται.

Θεαρχικὰς κοινωνίας: Θεία θεσμοθεσία δηλονότι.

Τόν ὅλον ἄνθρωπον: Σημεῖωσαι ὅτι ὅλον ἄνθρωπον καλεῖ τὸν ἐκ τῆς νοεῖας ψυχῆς καί σώματος, ὡς δηλοῖ τό ἐν καθαρᾷ θεωρία καί ἐπιστήμῃ· καί ὅτι ὀλικὴν φησι σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος· διὰ τοῦτο δέ ταῦτα δεῖ σημειώσασθαι, ἵνα, ὅταν εἴπῃ ἐν ἑτέροις λόγοις, 'ὀλικῶς οὐσιωθῆναι τὸν ὑπερούσιον Ἰησοῦν καθ' ἡμᾶς', νοήσῃς ἐκ ψυχῆς νοεῖας καί σώματος τήν ἐνανθρώπησιν.

§ 10. Τελεστικές ἐπικλήσεις. Τελεστικές ἐπικλήσεις φησί τὰς ἐπὶ τῆς χειροτονίας εὐχάς. Σημεῖωσαι δέ διὰ τί ταύτας, ἥτοι τὰς ἁγίας ἐπικλήσεις καί τὰς ἐνεργείας ἐσιώπησεν.

(14E_434 > § 11. Παῖδας οὕπω: Σημεῖωσαι τί φησιν ὁ Πατήρ περὶ τοῦ τὰ βρέφη βαπτίζεσθαι. Ταῦτα δέ ὡς ἐρωτήσαντι τῷ ἁγίῳ Τιμοθέῳ ἔγραψεν, ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι καί τὰ πρότερα καί τοὺς ἄλλους λόγους πρὸς ἐρωτῶντας ἔγραφε.

Τὰς ἱεράς παραδόσεις: Ὅτι καί τότε ἦσαν οἱ σκώπτοντες τὰ μυστικά ἡμῶν, ὡς καί τὰ περὶ τῶν βαπτιζομένων παίδων, ὧν μὴ δυναμένων λαλῆσαι, οἱ προσφέροντες αὐτοὺς ἀποτάσσονται ὑπὲρ αὐτῶν, καί συντάσσονται τὰ σύμβολα· περὶ τοῦ

σκώμματος ἀπολογεῖται, προστιθείς, ὅτι οὐ πάντα πᾶσι γνωστά. Σημείωσαι δέ ὡς καὶ οἱ ἄγγελοι πολλά ἀγνοοῦσιν.

Ἐπιστητάς: Ἐπιστητάς, ἦτοι γινωσκομένας.

Φασί γάρ ὅπερ: Σημείωσαι πῶς παρέλαβεν ἐκ τῶν πρό αὐτοῦ περί τῶν παίδων.

Καθηγεμόσιν: Καθηγεμόνας τούς ἀποστόλους φησίν.

Ἀγαθῷ τά θεῖα: Σημείωσαι τίνι παραδίδοται ὁ παῖς ὑπό τῶν γονέων, ὅταν βαπτισθῇ, ὅτι ἀναδόχῳ μεμνημένῳ τά θεῖα πρὸς ἀναγωγήν ἱεράν.

Καθηγεμόνα: Σημείωσαι ὅτι καὶ τόν ἀνάδοχον καθηγεμόνα καλεῖ.

Γιγνομένην: Τήν ζωὴν δηλονότι.